

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S. Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Homilia XXV. De Samaritana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52962](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52962)

HOMILIA XXV. DE SAMARITANA.

Quarto die Veneris Quadragesimæ.

Venit Iesus in civitatem Samaria, qua dicitur Sichar, iuxta predium
quod dedit Jacob. Ioseph filio suo &c. Ioan. 4.

G I
D. CHRYS.
Hom. 18.
ad pop.
Tom. 5.

ASCENDIT hoc die pulchrum exi-
mius prædicatorum coryphæus
D. Chrylost. & oculos super au-
ditorium reflectens, sic ait: *Mul-
tos vidi gaudentes, & inter se de-
centes: Vicinus, superavimus sa-
rum dimidium profugatum est.* Sic est, inquit
vt dicitis, Deo de hoc gratias referamus. Au-
amen de hoc non est tam opere gaudendum, sed
identidem considerandum: num si ad Quadrage-
simæ dimidium accedendo, etiam ad dimidium
eius, quod in eo pretendit Ecclesia, accesseritis.
Illam S. insilitur Ecclesia, vt de peccatis vestris
dignam agaris penitentiam, pro illis satisfaciatis,
diabolo, mundo, carnisque renuntietis ope-
ribus, ad Deum vos convertatis, mores ve-
stros, vitamque in melius sedulo corrigatis. Num
vsurarie, que possidebas aliena restituiti? Num
Veneris proles amara: valedixisti? Num vindi-
ctæ flagrantissime pacem cum proximo sancisti?
Num tu iurator linguam refrænasti petulantem?
Magna adscribetur amentia mercatori (inquit
D. Chrylost.) qui nundinas frequentans gaude-
ret iam earum dimidium effluxisse, cum necdum
sua absoluisset negotia, sed nec quidem de illis
quidquam disposuisset. Stultitiam hoc sapere eu-
dentem, si reus mortis, cui quadraginta dies
defensionis sue darentur, & elapsis iam viginti
non leuiter exultaret, cum præteritis diebus nul-
lam adhibuisset in criminum exculpationem, di-
ligentiam. Phreneticus ille esset infirmus, qui
curacionem aggressurus, morbi alicuius irra-
dicati, præ lætitia subliret, iam plures tran-
sivolasse dies, morbo adhuc non curato, ac in
eodem mali statu permanente. Hæc (inquit)
vobis dico, quo vos reddam sollicitos, & ma-
turè consideretis, Quadragesimæ dimidium tran-
sactum cum exigua salutis vilitate, prouide

I.
Exordiū
D. Chry-
sostomi
pro hac
die.
Hom. cit.
et hom.
1. ad pop.

necessarium, vt quod reliquum est tanto sus-
cipiamus spiritus feruore, vt in illo id agamus,
quod in præterito nos omisse confitemur.

Vt autem Ecclesia nobis animum ingeat, &
si fatigemur, alleuet, præclaros offert fon-
tes, quorum aquis recreemur, perditasque vi-
tes alacres recuperemus. Nihil ita itinerantem,
qui montem montem ascendit altiore, onu-
stus, fatigatus, siti dehiscens, & suspirans,
quàm si in montis vertice fontem effluat
vberissimum, refrigerantem, multis floribus,
violis, narcissis, lilijis, rosisque circumseptum,
in pectus ilico procumbit, bibit, calorem re-
frigerat, & lassitudinem restatnat, vt alter esse
videatur, quo descensum alacriter aggreditur,
qui ex alia sibi parte reliquus superest. Montem
ascendimus Quadragesimæ, pondete non leui
carnis nostræ quam circumferimus fatigati
progredimur, ad montis peruenimus fasti-
gium, habet in illo paratum Ecclesia fontem,
non vitæ, sed plures, pulcherrimis, &
diuini floribus odoratos. In epistola illum præ-
ter, quem Moyses ad virgæ percussione eduxit de
petra, dulcem adeo, vt non aqua, sed mel esse
conferetur.

In Evangelio fons alius de Sichem aperitur,
celeberrimus aquarum puteus, quem Pat. iarcha
Iacob effodit, ex quo bibit ipse, eiusque duoce-
cim filij Patriarchæ cunctaque pecora. Præter
hos autem (ait D. Ambros.) fontem habemus di-
uinum, salutem, aquarum vitæ, quem Christus
Saluatorem omnes inuitantem: *Si quis sitit, ve-
nit ad me & bibat.* & tales aquas, vt liquis ex
ijs hauserit: *stet in eo fons aquæ, saltem in vi-
tam æternam.* Illas tam liberaliter offert, vt
mulieri infideli, vili, iuniori, adulteræ, aquarum,
quæ præter quinque viros iam sepultos alterum
domi scortum proca detinebat, offerat: effusili-

mas; ipsam autem aquarum creat fontem celestium, quæ in ciuitatem Sichar regurgitent, quibus oppidani diuinæ sine gratiæ fontibus recreantur. Vnde nobis, si tot inter fontes aquarum sui deficiamus ac refrigerio destituti collabamur. Ut igitur animos de cœsum in chœm Quadragimæ, vsque dum ad floridam Paschæ pertingamus alacritatem, illas nobis Dominus infundat, quas nobis obtinebit Regina cœlorum inclita, si eas humiliter ab illa flagitemus, dicendo. *Aue Maria.*

§. 1. Sicut Osee, sic agit Christus mulierem diligens perditionem, & ponit abyssos in thesauris suis.

Ad hoc illum obligas, vt armis incedat grauis, litibus expositus: indubie, namque ipso domum circumeunte, prosiliet amicus amara bene affectus, illum iugulaturus. Quod si ille pepercerit, cum ipsa tantos habeat preces, aliquis accurret, stringetque gladium, ex quo necesse erit, ad arma manusque deuenire. Modo beatus, cum ita velis Domine, vadet Propheta, & semel domum circumbit, & mandatum tuum expleverit Absit hoc, replicat Deus, sed volo, vadas, & sæpe sapius inuitas, nec desistas quæ in mille mulierem blandiis, donisque pellicias, donec in tuum attraxeris amorem, tibi que ita deuineris, vte valde diligat, intime afficiatur, ducaque in vxorem. Taleme Domine mulierem? qua dote ditatur? Nulla, quinimo hoc iubeo, vt illam ex proprijs dotes facultatibus, illic de bonis tuis largiaris aurum, argentum, triticum, & quibus ditescat. Fiat Domine: verumtamen expediens iudico, quam primum cum illa conueniat, vt det illi libellum repudij, non enim vati conuenit viro meritis insigni, illi conuicere mulieri, immunda, scortæque valissimo. Nec hoc permitto, ait Dominus: hæc mea mens est, vt continuo illi conuiuas, ex eaque preces patet filios. Quis (quærit D. Hier.) hoc non admiretur. Deo talia propheta præcipienti, quis non obiciat, quæ prius obiecimur? Noveris igitur, quod tardior multo Deus fuerit in præcipiendo quam propheta in exequendo: quam primum enim Dei præceptum audiuit; cum videbis amasium ardentissimum, amore languentem adulteræ, & mulieris, qua nulla libidinosior, eicem illam vagatur, ambit, nec à cepto deseruet, donec in suam pelliciat voluntatem. in vxorem assumat, procreetque ex ea filios. Verè, ô Propheta (loquitur D. Hieron.) cum hæc modo videam, te magis admittor, tam cito Dei mandatum implentem, quam Deum hoc tibi præcipientem. An non consultum fuisset (inquit ille) vel parum obfiteres, vel saltem aliquid obijceres ad rei deperplacere mandatum, cum hoc tam velociter, & quasi nihil aliud desiderans, implere Pharaonem adiret, perpensa rei difficultate, se humiliter excusauit, & institit quantum potuit, vt alius mitteretur. Hieronimus replicat, & supplicat, hoc attendat, se infantem, loqui nescientem, & tam arduo negotio incapacem. Quando præcepit Ezechiel in rei symbolum farinam humano stercore commisceret, panem pinis, ac comederet; naufragus obloquitur

II.
Rationes
opponuntur
varias.

III.
Cur Pro-
pheta se
non ex-
cusa-
rit.

Prudenti sale gratiaque singulari notat Doctor Ecclesie maximus D. Hieron. facinus quoddam Osee, quod inter S. Scripturæ mysteria caput atollit. Ad cuius intelligentiam, supponendum est, vnam eandemque esse mulierem, de qua Dominus in 1. & 3. capite loquitur; quod si in hoc eam vocet adulteram, indicans fuisse maritatum, in primo tamen dicitur: *Vxor fornicationum*, quod idem significat: & ita intellexerunt Theodoretus Antiochen. & Rufinus. Vocat Dominus I prophetam, atque: *Propheta Domine, quid me vis facere? Volo te amasium agere, & mulierem ambire.*
Quid hoc Domine, mihi ne, qui professione vitæque sum propheta, hoc præcipis? quid, quæro, commune habet vxorem ambire, cum orationis, lacrymarum, & solitudinis exercitijs? hoc mihi placet, vt facias. Et quam Domine, puellam eligant? Num sorte Virginem sacerdotis filiam, virginem solitariam, orationi deditam, cuius actiones Propheta conueniant actionibus, & pariter in vnum conuuant? Nequaquam, inquit Dominus. Ibi post angulum mulier habitat vile scortum, infamis meretriz, & cæteris inhonestior, nomine Gomer filia Debelatim, quæ suo nomine, qualis sit, circumferret. Gomer namque significat, *Consummata*, mulier, quæ venalem possim formam exhibet: *Vxor fornicationum*, mulier habens vitium, mille fornicationibus desolata, a viro per diuortium separata, centum alijs viuens voluntaria pellex, & modo amasium domi detinet, quem præ cæteris diligit: *Vade, dilige vxorem fornicationum, mulierem adulteram dilectam amico.* Quis credat, æterne Deus, te tale quid tuo præcipere Propheta?

Ex. 14.

14.

A. 10.

14.

D. H. 12.

Tom. 5.

O. 12.

10.

IV.

Myste-

rium in

hoc prae-

uidit.

Propheta: *A. A. Domini Deus, ecce anima mea non est polluta.* Admitteque Deus orationem, oppositam, & stercus hominis mutavit in stercus boui minus hostidum. Et dum D. Petro Apostolo iniungit: occide & manduca serpentes, colubros, immunda terra animala Respondit: *Absti Domine, quia nunquam manducaui onne commune & immundum.* Tu vero, propheta, multo in re maioris negotij, ac nauleae diligentior: *Quis non scandalizetur, & dicat: Oseas meretricem accipere iubetur uxorem & non contradicit? Non saltem nolle se simulat, ut rem turpem facere videatur inuisus sed exequitur latus imperium, quasi optauerit, quasi nullo tempore eum pudicissia vacasse peniteat, cum honestiora, & absque peccato sanctos viros remisse Domino legerimus, &c.* Nihil hoc ex mouerat enim praescius Propheta, ea quae Deus disponebat, suisque mandabat Prophetis, eo fieri animo, ut per illa signaret, quae facturus esset in mundo factus homo. Vnde & idem Dominus ait: *Ego visonem multiplicavi & in manu Prophetarum assimilatus sum.* Quando hoc illi Deus iniunxit, in se reuersus Propheta, nomenque considerans Oseas, quod in Hebraeo idem significat, quod Iesus, intellexit praecipuum hoc sibi imperatum, ut praefigurare, quod verus Iesus & Saluator esset impleturus. Hic est ille, qui mulierem non exhorreuit lubricam, adulteram, vile scortum, nec animam vitiorum libidinumque sterculinum, & qui aduenit, cui pectus erat fornax amoris ardentissima, totus affectu captus ut illam ambiret, blandiretur, mille dilectionis argumentis deuinciret, ut eius amorem sibi conciliaret, cum ea connubium intreret, proprijs dotata facultatibus, & opibus affatim ditaret caelestibus. Licet autem de his pessimis discurrere lauius, hoc tamen modo dixisse sufficiat, quod amoris ille discipulus diuinum nobis describat Oseam Christum diuinis affectibus prosequentem, & requigentem mulierem illis infamem conditionibus, quas in illa ex industria depingere voluit, luxuriosam, scortum, multorum procorum amicam, & modo scortatoris reprobam contubernio, Samaritanam, vilem, meretricem aquariam, qui eius amore captus illam quaerit, expectat, ambit, blanditur, caelestibus demulcet rationibus, promissis delinit gratissimis, quibus illam in suam suauiter & ardentem trahat voluntatem, nec a proposito desistit, donec per viuam fidem sibi despondeat, quam inestimabilibus honorat diuitijs, & per illam omnes Samaritanos, olim diaboli filios, in filios generat spirituales. O mysterium! o Sacramentum!

Hinc intelliges (inquit Origenes apud Lycom. quem imitatur D. Aug.) cur Christus uenturam. Reuolue (inquit) celeberrimas S. Scripturae historias, & inuenies sponsalia, coniugia caeteris famosiora & mysteriosiora a Deo disposita, ut per illa quaedam procederet electa sanctorum generatio Patriarcharum originem sumpsisset apud fontes & puteos, ibidem vitis mulieres, expectantibus sibi a Deo destinatas. Quando Eliezer domus Abrahae dispensator profectus est, filio Domini sui Isaac uxorem electurus, ex quo populus electus, imo Christus ipse nasciturus praefignabatur; hanc statuit sibi conditionem, qua & Dei cognosceret voluntatem, & sponsam Isaac praefisam, ut ipsa esset mulier, quae ad fontem tibi proximum accederet aquam haustura, ubi tam diu immotus haesit, donec formosa illa Rebecca adueniret, & cum ea familiariter ageret, vnde contractum fuit matrimonium: quinimo iam habito consensu, quando ipsam ad terram deduxit Gerarus, in qua Abraham & Isaac morabantur & iam esset consummandum, notatam dicit Spiritus S. quod Isaac procedens obuius, ut illam in sponsam sibi susciperet, ad celebrem hauriret puteum, quem Abraham effoderat, atque a foribus expurgarat & Isaac dilatauerat, qui putreus dicebatur *Iuramentis*, de quo rixatus fuerat Abraham, quando illum aperuit, cum seruis Regis Abimelech, & Isaac cum Palesthinis.

Matrimonium Iacob filij Isaac cum elegantissima Rachel, principium duxit apud nominatissimum illum puteum, ubi regionis illius pallores continebant, ut adhaerent greges, & Iacob expectante, prodijt Rachel gregem ipsa concomitans. Connubium Moysi ducis populi Israel cum filia Raguel Sacerdotis Madian eodem plane modo principium habuit apud alium puteum nouissimum, quo illa sex alijs comitata sororibus, accesserat, ut quibus aquam hauriret. Similia, in veteri reperimus (inquit Origen.) testamento. Cum autem sciamus illud noui esse symbolum, quatenus in Euangelio figuratum, nec longius erit progrediendum, aut folia multa perlegenda: enim statim ea suggerit D. Ioannes. Principem considerat, primogenitum aeternitatis, ecce uenit, & mulierem quaerit desponsare Samaritanam, ut illi, qui peccatores, & terreni nati fuerant, in filios Dei renascerentur. Ea intentione ad puteum accessit, quo praedidit mulierem accessuram idolo-latram, infidelem, lasciuam, immundam, quales uel pauca, & haec delegit in sponsam sibi charissimam, cum illa conuerteretur: cum enim ad-

in peccatorum salutem & remedium, non eos superbus, tumensque dedignatur. O cæleste mysterium?

Hoc animos deiectos erigit peccatorum, fatigique vt ob id Deum Angeli collaudent. Alacris inuitat Dauid omnes sanctos, vt Deo ex toto corde laudes concinant gratiarum: *Exultate iusti in Domino.* Quæ laudis ratio, Dauid? Multa, eaque præclara Dei recenset opera iustorum digna præconijs, at illud prius singulare: *Ponit in thesauro abyssos.* Repicat hic D. Basilijus: *Ad communem intelligentiam, magis esset accommodatum si dixisset: Ponit in abyssis thesauros.* Quis namque vidit vnguam, vt abyssus thesaurus includeretur: oppositum valde bene: cum probè calleamus in illis terræ & maris abyssis recondi thesauros infinitos: Arca non parua includitur, sed panis aræ, pecunia non bursum sed burse pecuniam imponimus. Non contradicco, sed ne secundum communem hoc sensum intellexeris, ait D. Augustinus quem sequitur D. Gregorius quia Dei thesauri, vixi sunt virtutum gratijs admodum venerandi, qui in eius eminenti abaco splendidi, illos D. Paulus appellat: *Vasa in honorem.* Pretiosa, & instrumenta, quæ Deus suis inserit thesauris, cælos intellige. Peccatores, abyssus sunt, quorum crimina fundum nesciunt, sic eos delineat D. Icaanes quando de dracone narrat infernali, quod in abyssis concludatur, quo declarat, quorundam corda omnium abyssos nequitiarum, de quibus, & in quos supremum habet diabolus dominium. Hoc Dei est opus, Angelorum omniumque Sanctorum dignum laudibus, quod ad se quosdam rapiat peccatores, abyssos iniquitatum, & in illis ad abyssum demersos, & inter eminentissimos suos statuat sanctos, eosque quos in maximam nominis sui destinat ipse celsitudinem.

VIII. Hoc hodie peragit, En tibi mulier, abyssus libidinum, vilium adulteriorum impudica, porcorum hæra, perfida, viro perna, scoria Sarana: hæc Christus apprehendit, & inter thesauros collocat, qui inter vasa gloriæ & honoris emicant pretiosiores: cum ipsam Apostolam creet, vt illud exerceat officium anterior Apostolis, & prima sit Euangelij Iesu Christi apud infideles amantatrix, vt illam vocare possis nec inmeito Archiapostolam: *Tantum Apoll. in loquitur Origen.* hæc mulier virtus Christus ad eos qui in urbe erant. Samaritanam fecit Euangelistam, dicit Simon de Cassia. Euangelizant enim Christum concubitus suis; idque tamã Hieron. Baptist. de Lantz. Tom. II.

verborum eloquentiâ, & emphrali rationum, vt conuerteret, totamque moueret ciuitatem, quoniam in Christum oculos dirigeret: *Consecratur tibi, Ps. 144. 1. Domine omnia opera tua, & facti tui benedicant tibi. Consecratur Domino misericordia eius.* Opus hoc igitur perferretur, & luce clarius intuebimur, quam ad virtum nobis Euangelista Christum proponat amore caprum; nam hic vrbane mulieri blandiatur, eam sibi per viam fidem assumat in sponsam, & qualiter per eam filios proceret spirituales & tot quidem, quot erant ciuitatis incolæ; ita vt tum temporis illa dicere potuerit, quæ postmodum Diuus Iulius 1. Cor. 4. ait Corinthijs: *In Christo Iesu per Euangelium ego 15. vos genui.*

§. 2. Venit in ciuitatem Samarizæ: Hic Christus se verum ostendit Deum, cui proprium est in cordibus efficaciter operari.

Aggreditur amoris Euangelista, diuinos Principis cælorum affectus exponere, quos eo modo nobis, depingit, vt pariter probationem prosequatur eius propositionis, quam vt Euangelij sui collocauerat fundamentum, nostræque est fidei: scilicet, quod Christus verbum æternum, verus sit Deus: *In Ioan. 1. 1. principio erat verbum, &c.* Pro cuius confirmatione ipse testatur, se historiam conscripsisse Euangelicam, non omnia Christi miracula referens, sed ea tantummodo, quæ proposito maxime conueniebant, vt huius fidei veritas hominibus inculcicaretur: *Hæc autem scripta sunt, vt credatur, quia Iesus est filius Dei.* Inter alia recenset illud: quod, vt intentioni suæ congruum, ad eo fusè describit, & singularitus ornatum circumstantijs, vt intellexistis, est autem hoc inter Christi miracula, tale qualia non multa, Christus in mundo dignatus est operari, & in quo vim & potestatis suæ diuinæ declarat efficaciam, idque in duobus. Primo: per hoc quod operatus est intus in corde, in anima, in pectore huius mulieris. Secundo: per hoc quod operatus est in illa Samarizæ Provincia, & ciuitate Sjchar, ipsâ mediâ, totam illam conuertendo gentem Samaritanam infidelem.

Est igitur primo: hoc miraculum aptè propositum pro Christi Domini confirmanda diuinitate, per hoc quod operatus est in hac muliere: quia non est hoc opus minoris virtutis, quam primum, quod fecit in conspectu discipulorum suorum ad nuptias in Cana Galilææ, & statim

A a a a Ewart

II. Maior est quã conuersio a-
qua in
vintum.
Ioan. c. 2.
11.

Euangelistat lapidem angularem demonstra-
tionis suæ Euangelicæ, quo Dominus aquam in
vinum conuertit. Eximium miraculum, effica-
cissimũ ad confirmanda corda discipulorum in
fide, quo cognouerunt Christũ, Dominum esse,
auctoremque iaturæ, qui in creaturis quilibet,
& quomodo libet operatur: Hoc fecit anticum si-
gnorum Iesus, &c. Et crederunt in eum discipuli
eius. Ea de causa historiam illam narratuit Euan-
ge ista suis omnibus ornatam circumstantijs,
dicendo: factas esse nuptias, & ubi, & quomam
fuerint imitari, & quomodo defecerit vinum,
ac D. Virgo vini defectum filio indicauit, &
Dominus impleri iussit hydrias aquã, sex nu-
mero, & Architrachus gustauerit &c. Nec mi-
noris præsens est opus efficacit: si namque di-
uinum opus sit, aqua in vinum conuertere,
excellētius opus est & magis diuinum (ita lo-
quamur) corda transmutare, & quæ p̄ius erant
carnea reddere spiritualia, terrena in caelestia
conuertere, & dæmonum speluncas in diuina
palatia, titiones inferni, in caelestia Seraphinos.
Etenim hoc est opus magis Deo conueniens in
suis creaturis, cuius virtutis & potentie proprium
est, in ipsis liberis cordibus efficaciter operari, il-
la mutando, conuertendoque infernum in cœ-
lum, & dæmones in Angelos.

1. 2. q. 13.
art. 9.

III. Iustifica-
tio opus
Dei ma-
ximum
probat
esse, ob
cordis
libertatē
Deo resi-
stentem.
D. Auer.
Tract. 72.
in Ioan.
Tom. 9.

Quærit Theologorum primipilus D. Tho-
mas quod sit opus Dei maximum, & respondet
hoc esse præcellētius, quã creare cœlos suis
mirantes sideribus, terram suis intertextam
plantis, cœcos illuminare, solidare claudos, le-
profos mundare, quinimo mortuos suscitare: Ac
alias inter rationes, illa probat Diui Augustini
notissimã propositione: *Maximũ opus est, ut ex im-
pio fiat iustus, quam creare cœlum & terram.*
Quam ibidem exponit, pro: at, dicitque ratio-
nem esse clarissimã: quia tantũ maius est opus
aliquod, maiorisque difficultas, quanto maio-
rem operarius reperit resistentiam. Non ma-
gnè requiruntur vires, vt in molli quis luto
operetur, scribatque in aqua, cum nulla sit re-
sistentia contradictoria: maxima verò requiri-
tur fortitudo ad operandum in ære duro, fri-
gidoque sereno: resistit enim operanti fortissimè.
In omnibus operibus, quæ Deus aut fecit,
aut facit, nulla aut obstat, aut obstat resiste-
tia: quia nec vllam tacere potuit in mundi
principio ipsum nihil in ipsa creatione, quando
de nihilo creauit cœlum & terram, nec aqua,
quando pisces & aues ex illa produxit; vnde
dicitur, quod omnia illa creauerit, quasi ex a-
nimi delectatione ludens: *Delectabar ludens*

From. c. 8.
30.

Nec quando humanã indutus naturã aqua in
vina nouo ordine conuertit: sed nec vlla fuit
in mortui resuscitatione, licet quatragesimã
Porrò in hominis iustificatione Dei virtus
cor resisti hominis, opponit se, contumax, &
diuinos potentioris ictus suã teruntur duritie.
Moysen considera: hunc Deus suã mittit effi-
caci armatum virgã, qua sine vlla repugnãtia
operetur in cœlis, in terra, in aquis, in anima-
libus, & quibuslibet creaturis: aquarum gurgites,
ex petra producit durissima, virgam in ser-
pentem commutat, & serpentem denuo in vir-
gam; cor autem Pharaonis, tam se pertinaci-
ter opponit, suãque duritie tam potenter illa
Dei vires eludit, vt in eo nec paruum, nec ma-
gnum quid operetur. Emollit alter Propheta
in totius populi corona solo verbo durissi-
mum lapidem, altare saxum, ac nec parum,
nec multum cor Regis Hieroboam potuit e-
mollire: quinimo retulit ictus tanto ferore
contumax, vt in vatem ipsum cœstro percussus
insurgat, manus conetur iniicere, vinculum-
que captiuare. Hoc est, ita hoc est opus Deo
propriũ, & omnipotentis suæ primarium,
in liberis cordibus operari, duris & obli-
tis, illa mutare, conuertere, emollire, & cum
essent inferni, ac dæmoniorum habitaculum
fœdissimum, cœlum creare, in quo Dei gloria
resplendeat, totaque resideat Sanctissima Imitas.

Præclara censentur Elie vatis opera, quæ S. IV.
Scriptura cum admiratione dinumerat, Ampli-
tudo est Elie in mirabilibus suis. Et quis potest
similiter se gloriari tibi? Præferre velle videtur
eius opera, vt ceteris mirabiliora: Quis potest si-
militer se, &c. Solo verbo claudibat, & iterum
aperiebat cœlum, ne plueret, aut vt plueret, Elic-
ignem ex altissimis eduxit, & pro benedictio-
traxit deorsum, nec semel, sed ter: *Magis Domi-
ni continuit cœlum, & deiecit de cœlo ignem per.*
Aquam & ignem de eodem produxit cœlo,
quomodo & quando voluit verbo potestissimũ.
Filium viduæ Sarephanz mortuum ab vram
reuocauit: quale nec ab orbe condito factum
homines auiderant: *Quis potest similiter se glo-
riari: qui suscitasti maruam ab inferis.*

Nihilominus ipse fatebatur, opus maxime
mirabile, quod diuina fecit virtute roboratus,
hoc fuisse, quod in corde operatus est Elie, il-
lydque transmutauit. Cum alijs Elicus opera-
rijs in agro stiuam dirigebat, terramque sulco
colebat, & illi solummodo ad aurem susurrando,
cor mutauit, tantumque egit, vt resisteret om-
nibus,

libus, quibus attentus occupabatur, rebus ab his adeo dissimilibus intenderet, sicut à terra cœlum distinet, fierique de agricola Propbeta & Prædicator, & de viro campis afflueto, Angelus Deo consecratus, cuiusque totus dicatus obsequio. Hoc inter Eliaz opera palmam eripit ad cuius executionem tota Dei requiebat omnipotentia. Hoc credo voluit innuere, dum illi ait: *Quod manum erat, feci tibi.* Quidquid potui feci, hoc est supremum, quod diuina mihi virtute communicata efficere potui, illud erat, ut cor tuum transmutarem, & terrenis, quæ præ manibus habebas, dimissis, vt fieres caelestis, & amodo diuinis occupatus. Itaque præcellens licet opus fuerit, filij viduæ Sarephanae mortui ad lucem restitutio: non minus illo fuit hoc, quum dicitur Deo maxime propria recensetur, cui hoc competit dominum esse cordis humani, *Deus cordis mei:* psal. lebat. David. Deus non auri mei, vel argenti, vel ciuitatum, vel regnorum, vel eorum quorumlibet: quæ sunt in terra: nimis enim dominum hoc esset limitatum, sed *Cordis mei:* nam in hoc supremum Dei dominium, ac potestas definitur, quod operari possit in eo, sicut Dominus, quomodo liber illi placuerit.

VI. Illo agendi modo suam voluit Hieremias declarare potentiam, dum illi præcipit, in domum descenderet figuli, & diligenter attenderet, qua ratione de frusto lutum, quod non nisi dignum erat contemti pedibus, vel semel tantum circumflectendo rotam, vas formaret, educeretque pulcherrimum, regio dignum abaco collocari. Meam agnosce, ô Propbeta potentiam: quia *Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, dicit Dominus.* En tibi propno fortissimè argumentum, quo suam Christus testatus est diuinitatem, quod Diuus Paulus indicat ex lectione SS. Patrum Græcorum, dum ait: *Qui declarat, ut vel comprobatus est filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis.* Perpende, quo argumento probet Christus se esse filium Dei, eo ipso quo ostendit se ea virtute polere, qua corda sanctificet, & sentinas peccatorum & inferni in verum transmutet cœlum, in gratissimam Deo sedem, & cloacas demoniorum in templa sanctissima digna Trinitate, peccatores immundos, horridos & infames, in iustos conuertat mundissimos, dilectissimos, & honoratissimos, sole, stellisque clariore. Cor transmutat telonarij & furarij Matthæi, in Apostolum, & Evangelistam: Zachariam Satanae filium, pulium inferni, conuertit in filium Abrahæ. Il-

lum hodie contemplare, quam excellens, (a) in hac muliere opus efficiat Ex puella aquaria, carnali, abiecta, ita soluta in venere, vt hoc satis indicat, quod proco domi aburatur, præter quinque defunctos inaritos, vas format crystallinum, per quod lux ciuitatem Sichar prouincæ Samaritæ Metropolitim illustrat, cœli Seraphim, solem lucidissimum, quo sedentes in tenebris & umbra mortis illuminat. En tibi durissimam petram in aquas conuertit crystallinas Samaritanis in refrigerium, de quo sic proloquere: *Qui conuertit petram in stagna aquarum & rupem in fontes aquarum.* Ps. 113. 3.

§. 3. Probatur diuina Christi potentia, docendo Sichar ciuitatem per mulierem Serpentem fallacem.

N Edum indicat Euangelista diuinam in eo Christi potentiam, quod huius conuertit (vt diximus) cor mulieris, & quæ prius erat vile prostitutum, expedita quaestuarum, fiat sanctissima, virtutis exemplar, depositum thesaurorum Dei: prius lutum abominabile, demum Sol clarissimus; sed in eo principaliter, quod tali vtatur muliere, vt prima sit Euangelij sui prædicatrix, tam eloquens, vt illius opera totam, & populosam Sichar conuertat ciuitatem. Erant autem huius ciuitatis Samaritanæ ceteris terræ nationibus nequiores, Deoque odibiliores, Habent Spiritum sanctum testem, quæ Salomonis ore longam texens eorum Litaniam, quos Deus ab orbis incunabulis pluris ceteris ælimauit, ac honorauit, di obus tandem verbis, nationes illas profert, quas ceteris Deus plus nauis abundus execratur, easque tres: *Duas gentes Eccli. 6. 50 odit anima mea: tertia autem non est gens, quam 27. oderim.* Quam nedum exhorret anima mea, sed & sic detestor, vt nihil ultra. *Quæ illa? Qui sedent in monte Seir, & Philisthim, & stultus: populus, qui habitat in Subimis.* Idumæi ex Eliaz descendebant, qui montem Seir incolant: Philisthim, perpetui Iudæorum in terra promissionis aduersarij, & Sichimitæ huius vrbis Sichem oppidani: quo nomine censentur illi binonimi sũte *Non gens, & populus stultus.* Primum, *Non gens:* non enim alij erant similes populis, qui ex vno procedebant patre, ex vna genti familia, sed in vnum conuenit hinc inde sex milia nationum, sine lege, nullo stemmate nobilis, abiecta, barbara, permixta.

Secundum: *Populus stultus:* quia cum tales essent,

(a) T. de marca mayor.

I. Qui steterunt Samaritanis

VI. Non in...
VII. Hinc Christi...

II. Nep ges & populus stultus,

essent, setamen Dei populum iactabant esse principalem, filios se Iacob appellantes: hoc quippe mulier illa Christo significabat, Iacob patrem suum nominando: Numquid tu maior es patre nostro Iacob? Mirantur omnes, quare tantopete Deus nationes illas exhorresceret, & ita earum aliquas ut adeo maledicta esse viderentur, ut earum in Deum detestanda assurgeret malitia, prout Spiritus sanctus earum expendit historiam.

Primum habitavit in ea regione Chananae maledicti Cham filij Noe maledicta progenies quorum tanta fuit coram Domino peruersa, & non toleranda nequitia, ut illos inde exterminavit. alios possessores fecit, populum sibi electum. Illi vero hanc incolentes, tanto beneficio ingrati, Deum nefandis adeo suis provocarunt ad iram sceleribus, & idololatrijs, ut ipsi similiter exstirpare decreverit: quocirca singulari divinae iustitiae dispositione, regnante Osee filio Ela, prodijt in campum armatus Salmanassar Rex Assyriorum, omnesque in terram captivos abduxit, Regem, & tribus illas ibidem commorantes, totamque regionem implevit colonia Babyloniorum, Cana, Anath, Emath, Sepharuaim, idololatrarum, qui omnes tam enormibus Deum irritarunt criminibus, ut illa divina non sufficiens iustitia: *Immisit in eos Dominus leones, qui in eis sciebant eos.* Hinc perspicuum erit, quae fuerint illae nationes, quae, cum totus tunc orbis idololatriam fœderetur, omnesque in tota terra nationes idolis thus adolerent, Dei non viderit potuisse perferre patientia, ad quarum supplicium tortores miserit leones atrocissimos. Iudica quales fuerint illius regionis populi: videntur enim secum non tolerandam sententiam traxisse peccatorum: cum, qui illam incolerunt, tales fuerint, quales fuisse oratione nostrâ descriptimus. Rei deplorandum narratur Regi successum qui credens, si ad meliorem vitae frugem reducerentur, duxâ suam Dominus manum supplicij, tolleret, praecepit ut eo populi Dei Sacerdotem adducerent, qui eos doceret legitima Dei tetrâ factus est ita, rei factus quis exitus? Licet Deum Israel ut Deum susceperint, infirmitates tamen multiplicarunt idololatrias: quibus enim terrae suae colebat idola, & variae cû essent nationes, omnes in illa regione orbis terrarum idololatrias coaceruantes, cunctaque per orbem longè latèque dispersa idola receperunt. En quale remedium, quo in tantam, teste Spiritu Sancto, devoluti sunt amentiam, ut volentes adorare Deum Israel, simul

4. Reg. 17. 25.

omnia mundi idola venererentur. Hoc concessio, erant Samaritani Deo maxime inimici, & coram eo maiorem in modum detestati. Inter illos autem, venerat concupiscere tam mulieres eminebant: sunt enim ceteris ignotiores, inter has, reliquas stultitia, despectu, & odio libidine mulier hanc superabat: etenim puella quae erat aquaria, profana, nonaria, lepra, ut patet: quod quinque defunctis viaribus, alterius proci contumeliam fœderetur. At tamen superinatur D. Chrysofostomus, quod illi adhuc superuenerent: cunctis enorme: licet enim moris tunc esset, ut maritus unus duas, tres imò plures haberet uxores, non tamen permillum inoleverat, ut una mulier pluribus sociaretur mariti; Hæc autem non duas, non tres, sed quinque, quibus nupterat, adulterâ cognoscebat, præter quos & ex amantissimâ confusione scortum audiebat, ad tantam eximia libidine redacta pauperem, ut nec ancillam aleret aquariam aquaria.

Hanc Christus assumpsit, & tantâ replet sapientia, ut primariam eligat Euangelij, in prædicatoricem, per cuius prædicationem totam convertit civitatem, & ad veram, divinitus hanc fidem reducit saniora sapientem. Admirare superiam Christi fortitudinem, diuinaque potentiam, si namque merito iudicavit Apostolus, quod Deus suam in hoc ostenderit omnipotentiam, quod pauperes quosdam elegerit predicatores mundi petissem, ut per illos mundo suam annuntiaret fidem: *Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia.* Tu index es, num hanc non ostendat dum mulierem elegerit terræ scortum, plebis opprobrium, *Stulta mundi, non gens popululus stultus, ut corda comertat: obfirmatissima, suisque supra modum affixa idololatrijs, nempe Samaritanorum.*

Nihil valde dixit modernus auctor Magister Rei Frater Ioannes de Ponte quod Dominus la. 24. duobus hominum generibus officium intercesserit docendi fidem & prædicandi, diabolo & mulieribus. Historiam perlege Evangelicam, multoties invenies demones cepisse prædicare, deque Christo annuntiare quod filius esse & mittere Dei, quibus extenplo strictum strictè hientum in impositi: *Exibat daemonia à mul. in claustris & ex prædicantia: quia tu es filius Dei, & increpans non peribat: bas ea loquitur Daemonis, qui Christum prædicat: lo. 10. 4. molestus interpellabat, ore loqueus hominis, os 4. linguamque trefrauit: Tace, obmutescit. Interdictum autem mulieris munus prædicatoris Apostolus non semel patenter indicavit: *Mulier es in Eccl. 10. 3.**

Handwritten letters 'W' and 'V' in the left margin.

*Ecclesia taceant, non enim permittitur eis loqui, sed
substantia esse, sicut lex dicit. Loquendi non habent,
facilitatem, sed docet eas humiliter alios audire
hoc est autem. Sicut lex dicit. Vbi (quærit D.
Chryost.) lex illa scripta reperitur? Illa statim à
mundi primordio notes inscripta, in prima lege,
quam Deus primæ præscripsit mulieri: *Ad virum
tuum conuerso tua, & sub viri potestate eris.* Ideo
& vobis capita nubilantur, inquit Apost. vt eū
silento tacentes audiat, & ab omni tam procul
abesse deb. atis loquea, vt nec vobis quicq. am
licet in Ecclesia interrogare, quod si dubiū vo-
bis ali quod oriat, eius interrogationem differre,
vsque dum sitis domi, tunc maritos vestros
de hoc interrogate: *Si quid autem volumus dicere,
domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulie-
ri in Ecclesia loqui.* Hinc colligitur, num bene vos
verba deceat in Ecclesia de ijs: quæ domi ves-
tra contingunt, & quæ noueritis.*

Ratio quoque sufficiens adducitur, cur diabo-
lus & muliere prædicare prohibeantur: damo-
nes namque praua sunt voluntate peruersi, & in
omni nequitia adeo contumaces: vt fornax
sunt mendaciorum, vnde Dominus diabolum
patrem nominat mendacij: quia proloqui men-
dacia, proprium est demonis idioma: *Cum lo-
quatur mendacium, ex proprijs loquitur, quia men-
dax est, & pater eius.* Primum, quod locutus est
homini verbum, mendacium fuit dolosum, quo
nos omnes in vitam periculis. protoparentibus
nostris insulurans, non ijs credendum, quæ Do-
minus de morte incurrenda, si comederent, iue-
rat minatus. Insuper, sicut alias expendimus,
in vno verbo, nouem protulit conclusiueque
mendacia. Numquid non ipse diuinitus verbis edi-
cendis aptus potest esse prædicator? Mulier est
mala non ardeat voluntate, laborat tamen intel-
lectu nimis obscuro, peruersi, dolisque plus
satis exposito, quoniam & ipsa potest vitium
nullo illaqueare negotio. D. hoc Paulo eleganter
exprehit: *Docere autem mulieri non permittitur,
neque dominari in virum: sed esse in silentio. Ad-
dam enim primus formatus est, deinde Eua, & A-
dam non est ductus, mulier autem seducta in
prauaricatione fuit.* Duo sunt propria mulieris:

Primum, quod de facili à diabolo decipiatur, ob
intellectus defectum, quem habet incertum in-
constantem, volabilem: *Sexus mulieris* (cessatur
D. Chryostom.) *incertus & mollis est, eique pro-
ximus est decipi. Mulieris genus* (addit D. Epiph.)
*lubricum est, erroneumque ac intellectu humilis præ-
dicum &c.*

Huius occasione fuse discurret D. Hieron, illa

Poëtarum primipili verba perpendens, quem
Latinum vocat Homerum: *Varium & mirabile Ecclis. edp.
semper saxum.* Confirmatur, inquit Apostolus, 17. 6.
exemplo Eua, quæ cum omnium esset sapientis-
sima, quas Dei manus in lucem produxit, de qua
S. pagina proloquitur: *Creauit ex ipso adiutorium
simile sibi: costitum & linguam, & oculos, & au-
res & cor dedit illis excogitandis: & disciplina in-
tellectus repleuit illos. Creauit illis scientiam spiri-
tus, sensu impleuit cor illorum.* Erat igitur mulier
sapientia, consilio, intellectu, & eloquentia præ-
stantissima; ad primum nihilominus verbum a-
dulatorium, quo satanas illam delinuit, seducta
collabitur: *Eua seducta in prauaricatione fuit.* In
illa prauaricatione, diabolus non machinis præ-
ualuit, nec fraudibus, sed ad primum verbum,
quo suam illi proposuit naturæ eminentiam, il-
lam turpiter irretiuit. Quid hoc, tibi creaturæ,
qua nulla pulchrior, Deus istus esum arboris
incedit? Noueris te proximum esse (a) vt Deus (a) *Pique
sis illi similis: hoc solum requiritur, vt de fru-
ctu gustes arboris &c.* Illo vero mendacij, seducta
corruit, nihil etenim minoris negotij, quam
etiã prudentissimam, ac sapientissimam earum
circumuentem, illi persuadendo, quod venustatis
forma cæteris præcellat, quod Dea Venus
præfulgeat, nihil illi quidquam deesse vt adore-
tur.

Hoc experientia discimus, quas enim com-
muniter diabolus illaqueat, seminae sunt, & in-
ter ipsas videmus pythonissas striges præstigia-
trices: res adeo familiaris, vt vbi postea vulgata
legit: *Maleficos non patieris viuere.* in Hebr. legi-
tur; *Malefici;* quia maleficas esse præstigiari-
tes, & magas, commune est mulierculis: ex eo
quod faciles sint, quas diabolus ob intellectus
tenuitatem, animique inconstantiam illaqueat.
Hac de causa notat D. Thom. statum fuisse
philosophorum, nullatenus ad regimen admitten-
tur mulieres, ob hebetudinem intellectus, &
facilitatem, qua fraudibus inceduntur; &
propositionem confirmat ex Aristotele. *Corrup-
tio regimini est, quando regimen peruenit ad mu-
lieres.*

Secundum: quod si diabolus satis leuiter mu-
lieres in laqueum trahat, multo meliori est le-
uiter virum decipere, ob naturalem amorē, quo
illam prosequitur, eique inclinat. Hoc satis le-
uiter patuit in mundi primordio: cum à ipsa fuerit, decipit
quæ suis vrbana blanditijs virum inter sa-
pientissimum, & præclarissimum epu manum
Dei, Adam, illicet, tan succinctis rationibus,
quam paucis verbis illum euerit. *Quæritur D.
Clemens*

A a a a j

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

758
D. CLEM. Clemens Alexandri. a. D. Epiphan. b. notant no-
ALEX. men Eua mulierem significare simul & serpe-
a Orat. tem, pronuntiatum enim sine aspiratione Eua
exhort. ad mulierem significat, cum aspiratione vero, He-
gentes in- ua, serpentem. Si accurate vox spectetur Hebraica
ter princ. (inquit Clemens) nomen Heua spiritum, exponi-
et med. tur serpens. Examina Eua citra aspirationem (ait
D. Epiph. D. Epiphan.) Hebrais mulierem, cum aspiratio-
Li. 3. ad ne serpentem significat. En quam parua differen-
finem. tia: vnum H. de quo Latini, non est littera, sed as-
D. Amb. pirationis nota. Enimvero si loqui ceperit mu-
Lib. 1. in lier cum aspiratione & affectu, spiritum eductis
e. 4. Luc. blanditiarum & adulationum, hoc crede firmi-
in illud: ter, serpens est moniferus: unde si diabolus mu-
Consum- lieri serpens fuerit venenosus, fuit & ipsa vito
mata om- Adam, sola precum suarum, blanditiarum, urba-
ni tenta- num aspiratione: quid enim marito non per-
ione. suadet mulier? quid vir non credit sibi a mulie-
b Lect. 7. re propositum? Vide illa diabolus vsus est, vt
cit. hominem circumuenerit sapientissimum, illicque
c Ho. 9. in talia persuaderet mendacia, qua contra Dei
e. 2. Ho 2. veritatem imponi poterant vel maxima: qua de
in Ioan. causa a D. Ambrosio. a. vocatur. Prima fraudis ille-
c Ho. 1. cebra. D. autem Th. b. perpendit illam D. Chry-
ad Timot. sost. sententiam. e. Semel est locuta mulier, & to-
q. 3. & 4. tum mundum subuertit.
IX. Intendebat diabolus Adamum de ipse: e-
 nim hoc non posset, non illi ex sententia nego-
 sium profueret, ad illum per seipsum accedere
 non praesumis, sed assumere sibi decepit mulie-
 rem, credens illa mediante persuadere, quod
 per seipsum facere non praesumebat, indubium
 Gen. c. est Adam fuisse circumuentum, quia realiter
 3. 5. credidit id quod diabolus Ena dixerat, nimis
 a Epiph. si de fructu verito gustarent, absit vt moreten-
 ad Tral. tur, quoniam illud in ipsis impleteretur. Eritis sicut
 lens. Dij, scientes bonum & malum: Et reipla Dei a-
 b L. 3. quahatem quantum ad scientiam, appetit, quod
 contra eius scilicet non egeret opera, qui illum guber-
 hares. naret, & quid plura? credidit quidquid illi fa-
 c. 3. & mina dixerat, & in omnibus, in quibus eum dia-
 7. bolus capere laborabat, delusus est. Ita censent
 c In c. D. Ignat. a. D. Iren. b. D. Hilarius. c. D. Epiphan.
 3. Mat. d. D. Ambr. e. D. August. f. & Cornel. a. Lapide. g.
 d He. quoniam citat praetatus auctor D. Augustinum,
 ref. 39. qui dicat, quod Adam veraciter fidem amiserit:
 e In c. quia fidem diaboli verbis adhibuit contra ex-
 20. pressum Dei verbum. Credidit sine dubio, quod
 Luca. comedens vetitum a Deo fructum, omnia scilicet
 f L. 11. nec moretetur, essetque sicut Deus. Quis sa-
 de Gē. piens credat, quod errores tam absurdos Adam
 ad lit. crediderit? Nonne dixit D. Paulus: Adam non est
 e. 21. seductus, mulier autem seducta in prauaricatione
 & 24.

fuit? Ex his addece, quam efficax sit mulier, vt
 vero, quidquid voluit, persuadere etiam abster-
 distimas, quas mundus audiuit, opinionones, qua-
 les has fuisse omnes agnoscent, quod scilicet
 ex esu pomi interfecti, euadere vt Deus. Sed
 nec dicere voluit Apostolus, quod Adam abso-
 lute non fuerit circumuentus, sed quod non fuit
 per ipsum iudicatus diabolus, quia ad hoc om-
 nes Satanae machinae, & artes inueniebantur
 infirma, unde nec ipse diabolus in propria aul-
 est Adam aggredi persona, sed mulieris dictis
 verboque fuit seductus: eo quod ipsa tot blandi-
 tiis, & verborum lenocinis eius attraxit sibi bla-
 da voluntatem, vt illi suum submitteret intel-
 dum ita vt eius inductus persuasione, credide-
 rit, quod per solam diaboli persuasionem non cre-
 didisset, praesertim quia prior obtulit, illa opus
 aggreditur, & de fructu comedit, vt notat textus
 tris, deinde blanditiis & lenocinis amoris Ada-
 obtulit pomi gustum gratissimum, dicens quod
 illo gustato, mortua non conciderat, quinimo
 bellissime se haberet, vnde & marito dedit, qui
 comedit, quo iugemus impletum quod Spiritus
 S. postmodum editus est: A muliere initium fa-
 ctum est peccati. Quomodo a muliere? Nonne
 peccatum ex diaboli persuasione sumptis exco-
 dium? Verum est quoad mulierem, sed hoc ad
 nostram non sufficiebat ruinam, & vt homines
 in peccatum laboreremur: quia per solam diabo-
 lum non caperetur Adam, sed vt vir illum com-
 mitteret peccatum quod omnium fuit peccatum
 in nostra natura principium, origo fuit
 mulier, causaque primaria.
 Aduertit item D. Chrysostomus. illam ipsam
 esse, de qua ordinarie diabolus praevalet, vt in-
 ludat illis vsus est infidelis Rex Balac ex con-
 silio peccatoris Balaam, quibus perneret
 ficaciter Israelitas, qui dum vidit se illis non
 posse numerosissimis virorum fortium resistere
 legionibus, exercitum, illis opposuit mulierum
 forma venustissimarum, quae vel duobus tantum
 blanditiarum ac adulationum verbis, illi, suum
 idolorum demoniorumque cultum persua-
 derunt: hanc historiam cum Origene perpen-
 dimus dum de filio prodigo ageremus, de qua
 sic Spiritus S. Filia Moab vocauerunt eos, ad faci-
 scia sua ad illi comederunt, & adorauerunt Deos
 eorum. Duobus tantummodo verbis, subuertere
 runt corda eorum, acciditque triste nimis ac
 Ingrebre illud infortunium de Beelphegor totius
 in S. eloquio repetitum.
 Quis Salomone sapientior. Considera quo mo-
 lieres cum abduxerunt: eum enim Spiritus S. eius la-
 sapie-

Handwritten letters 'XV' in the left margin.

sapientia, religionis, & deuotionis celebrasset
 enocimū, a capite tertio vsque ad decimum v-
 decimo de illo presatur, quod locū infidelibus
 dedit mulieribus. Et quid inde boni fortitan
 speraueris? An quod illas ad veri Dei conuerit
 religionem? Nihil minus, sed: *Depravatum est cor
 eum per mulieres, ut sequeretur Deos alienos &c.*
 Et colebat Salomon *Astartem Deā Sidoniorū*, &
Moloch Idolum Ammonitarū &c. Perpēde qua so-
 quo medio diabolus vltus fuerit, vt cor & sancti-
 tate, & sapientia celeberrimum, quale Salomōn
 habebat, perverteret: *Depravatum est cor eius per
 mulieres.* Nec aliter poterat euenire: testatur
 Spiritus S. illi mulieribus antem præbebat: cum
 illum iam Deus præmouerat: *Super quibus Do-
 minus dixit filiis Israel &c.* *Ceristiane auerent
 corda vestra, ut sequamini Deos earum.* Plenæ sunt
 historice (teste D. Hieron.) Græcæ & Latine,
 quanti viri ab vxoribus decepti sunt.

Homiliam exorditur D. Chrysostom. secun-
 dam in Ioa. nem, vt probet, mulierum proprium
 esse hæresibus atque erroribus inducendis in-
 strumentum: via quippe mulier Paulum Samo-
 satenū pervertit, eumque reddidit male cele-
 berrimum hæresiarcham. Hoc profequitur D.
 Hier. ad Cresiph qui eum circa doctrinam Ru-
 fini consulerat: *Erat hic presbyter Aquileyen-
 sis, in mundo nominatus, qui ex affectu quo Ori-
 genem profecuebatur eum que doctrinā ample-
 ctatur librum cor sinxit eius doctrinæ patro-
 nicantem, quem cum Xystus Pytharicus cō-
 posuisset, in lucem dedit sub nomine S. Xysti
 Papæ, quo Pelagiani suis cōsilijs mandis erroribus
 vtentur. Ad hoc Rufinus vsus est instrumēto,
 muliere quadam acri prædica ingenio, & dili-
 genti nomine Melania, de qua tractant D. Epip.
 Theodoret. Historia Ecclesiastica tripartita. Pe-
 trus Cresiphon D. Hieronymi in hoc iudicium
 ac censuram: cui ille, quandoquidem Rufinus
 opera vtatur mulieris, extra dubium est, quin
 velit seducere: hoc enim perpetuum est hære-
 ticorum studium, mulierum opera sibi consu-
 lere, qua suas introducant fraudes, & persua-
 deant hæreses. Huius occasione multas varia-
 que producit historias. Simon Magus mulie-
 rem quæstariam assumptæ Helenam quam
 alij Serenem appellant. Nicolaus Antiochenus,
 vnus ex primis septem Diaconis quos elegit
 rina Apostoli, per mulieres mundum perverte-
 re conabatur, sicut Rex Balac Israelitas sedu-
 xerat.*

Marcion vt fideles Romanos in errore traheret, mulierem præmisit, quæ Romanorum animo,

ad eius errores recipiendos callida vasaque
 præpararet. Apelles per suam Philomeram ne-
 farias suas seminavit hæreses, & Montanus per
 Priscam & Maximillam mulieres nobilitate
 diuinitusque clarissimas: ac vetera dimittamus &
 recentiora recolamus: Arius vt iuando techuas
 erroris stueret, Constantiam sibi copulauit
 Constantini magni sororem. Donatus vt Afri-
 cam perverteret Lucilliam assumpit: In Hispa-
 nia Elpidius Agapen prius hæresi polluit &c.
 Sed ipsum audiamus Hieronymum: *Simon
 magus hæresim condidit Helena meretricis aditus
 auxilio, Nicolaus Antiochenus omnium immundi-
 tiorum repertor choros dudu seminarum, Marcion
 Roman præmisit mulierem, qua decipiendos sibi
 animos præpararet. Apelles Philomenam suarum co-
 mitem habuit doctrinarum, Montanus immundi
 spiritus prædicator, multas Ecclesias per Priscam &
 Maximillam nobiles, & opulentas feminas primum
 auro corrupit deinde hæresi polluit. Dimittam ve-
 tera ad recentiora transendum. Arius vt orbem de-
 ceperet, sororem Principis ante decepit. Donatus per
 Africam, vt infelices quoque sacentibus pollueret
 aquis, Lucilla quibus aditus est in Hispania Agape
 Elpidium mulier virum, eorum cocca dixit in so-
 neam &c.*

Paret mulier seductioni, quam paruo negotio
 diabolus in fraudem induxit, at multo facilius
 est vt mulier quæcumque e volent viro in uol-
 lenta persuadeat. Quid non hominibus mulier
 credendum esse pe suaderet, si forma eleganti,
 ornata mete nicio grata prædicaret? Prover-
 bium est, sufficit ipsa vt tibi de celo altum fa-
 ciat: *(a) Quæ corda non mouerentur? Si in illis
 th. attris, in quibus familiaritate est feminas fre-
 quenter prodire in scenam, quales esse nouimus,
 comædias, ex solo cantus auditu, & representa-
 tionis aspectu, tam post se trahit acceptæ mul-
 titudine: eorum enim qui se inter sapientes iactat,
 & circum illas vagantur, qui in republica ceteris
 tur ceteris esse digniores, quos ad libitum suum
 seducunt, sic vt dicamus de illis hoc adagiū: *(a) Quod
 quod illis super pisum tripediare faciunt: Quid
 nõ efficit mulier primaria, nobilis elegans, mul-
 ta gratia commendabili, si pulchri alios docti-
 ra conscenderet: In propatulo est, diabolo fore
 apertum ostium vt ipsa doctrice, equalibet ho-
 minibus mendacia credenda proponeret. Aliam
 addit rationem D. Hieronym. Communiter hæ-
 reses per delicias & voluptates carnis irrepunt:
 etenim veritas Euāgelij in cruce Christi funda-
 tur, cui repugnant delicia, carnisque voluptates.
 Eius præcipuas offert delicias diabolus per
 feminas,**

D. HIER.
 Epist. ad
 Cresiphon
 eduxerit
 Pelag. T. 2.

XIV.
 Mulier
 facile vi-
 rum de-
 cipit.

(a) Para-
 hazer os
 del cielo
 cebolla.

(a) Los ha-
 zen boy-
 lar sebre
 un gra-
 uanço.

In cap. 3.
 Niere in
 illud. Va-
 de. Clama.

XV.
 Carnis
 delicia
 per mu-
 lieres in-
 ducunt.

feeminas, vnde mulieres saepe sapius assumit in adiutricibus, quibus suas hereses, erroresque circumquaque disseminat. Idecirco, vetat Apostolus, ne mulieri praedicationis permittatur officium, docendique magisterium: errorem enim maledocta, male suada seminare: *Docere mulier non permittitur. Taceant, & perpetuo adstringantur silentio: tantum apertas habeant aures, quibus alios sedite audiant, & quae non nouerint addiscant: Mulier in silentio discat.*

§ 4. Virtus Dei sapientia mulieribus, ad docendum: cum illis usus fuerit diabolus ad seducendum.

10 **P** Edem fige, monet D. Tho. Quid hoc nomine multas mulieres nouimus omnes fuisse prophetissas qui mirabilia de diuinis mysteriis subtiliter eructarunt? vt Anna filia Phanael, Debhora gubernatrix dux populi strenua Iudaici: Holda vxor Seltam tanto spiritu diuinitus illustrata, vt populo magistra praefuerit. Duas oppono rationes. Prima sit ex D. Chryso-
Lecl. 7. **Luc. ca. 2.** **I.** **Duo mo- di p. xbi- candi.** **Lecl. 7. cit.** **D. CHRYS.** **Ho. 31. in Epist. ad Rom. 1. 4.** **Tit. 2. 4.** **1. Cor. 6. 7.** **14.** **II.** **Mulier p. a mul- tu potest viris pro- desse.** **2. Tim. 2. 21.**
 stomo quem sequitur Thom. qui docet duos esse modos docende, publicum vnum in Ecclesia, & ex officio, particularem alterum, & in particularibus conuersationibus. Mulieribus primum modum non permittit Apostolus ob praedictas rationes, bene quidem secundum: Non itaque eam disputationem doctrina, qua ad priuatum usum pertinet, amputando hoc dicit; sed eam qua in medio sit, & in communi theatro, qua ipsae congruis Doctoribus. Quod vltimus probat lump- to argumento ex ipso Apostolo, qui monet, seniores instruant iuuenctas, vt honeste sint, solitariæ, domus curam habentes, viris sedulo seruientes filios diligenter educant, doceant adolescentulas. Similiter mulieres sanctæ & religiosæ, quæ viros patienter insiduos, aut seductos, illos exhorrentur, admovent, & sint velut silentes prædicatrices, & cõmuni canales: *Saluabitur vir infidelis, per mulierem fidelem.* O quantum efficere potest & prodesse mulier pia vt virum conuertat libidinosum, doceatque prudens seruare castitatem, & colere pietatem! Sicut autem diabolus mulieris opera virum studet pervertere, ita & Deus per mulieres ipsum lucrari adlocat, vnde D. Pa. mulierem vocat: *Vas vile Domino,* id est instrumentum bellicum, & acquisitionis: etenim esse debet potentissimum mulier sancta instrumentum, per quod Deus oppugnat, & deuincit eorum viri scortatoris, filiorum mori-

bus syluestrium, famularum, totiusque familiae. Quantum profuit Imperatrici Pulcheræ Imperatori Theodosio iuniori, vt in virum euaderet regia probitate spectatissimum? D. Greg. Nazanz. pia mater omnes filios educavit pijsimos. D. Monica suis orationibus, lacrimis & singultibus tuis matris, filiique Augustini à Domino salutem obtinuit.

His sedundant exemplis S. Annales, & de Sanctis, similibusque successibus. Inter quos illud non vulgare nefas est præterire. Neminem fugit, quod in domo contigit Abraham qui cum duos generasset filios, Ismael ex Agar ancilla & Isaac ex Sara vxore: *Vidit Sara Ismaelem ludentem cum Isaac filio suo.* Cælum autem huic fert D. Hierony. ex communi Hebræorum opinione: vt Ismael aduertit se maiorem Abraham, notatque quod in ablactatione Isaac, gemse instituisse Abraham conuiuium, festumque lætitiæ, illique quam sibi demonstrari apertiora indicat paterni amoris argumenta, coepit illum exacerari, persequi, iudicare exprobrans in quo se præcederet, quod se pluris à patre haberetur, qui primogenitura præcurrebat. Vidit hoc Sara, & Ismael cucurrit ad Abraham atque: *Domine mi impatiente sero, quod ille ancillæ filius pariteri passu cum filio meo procedat.* Conclufi est, quod erit ille maior natu domus tuæ, & vt verbis parcamus: *Eijce ancillam & filium eius, non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Isaac.* Durum hoc accepit Abraham pro filio suo, Multum etenim afficiebatur Ismaeli, vt maiorem, & Agari, quæ licet ancilla, reuera vxor eius erat, vnde sic ait. *ô Domina, quam auther te habes, & mihi molesta petir.* Apparet illi Dominus: Abraham, non hoc vt præter rationem accipias quod tibi prudentissima consulit vxor, imo res est plena sapientia: quam ipsa postulat, & vera pronuntiat: *non enim erit Ismael primogenitus tuus, hoc autem filio tuo Isaac reseruari, quocirca consilium eius acturum perficere: Non tibi edicatur asperum super puero & super ancilla tua, omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius: quia in Isaac vocabitur tibi semen.* Quis hoc non obstupescat. Abraham sapiens erat, Dei que amicus, quales non multo, dicit nihilominus illi Deus, plus hac in te sapere mulierem, quam ipsum, cui & præcipit, vxoris in omnibus obediat voluntati: *Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius.* O Domine Deus quot, quæso, maris hæc liceat verba obicere: quibus vxores duræ videntur & incõposita, & quæ postulant molesta, & alia, ca tamen sunt, quæ maxime conueniunt.

Nec,

Nec hoc ergo minus admiremur, quod Isaac
 cum Rebecca coniuge contigit: quæ sterilitatis
 vitio laborabat, ac oratione duos gemellos impe-
 travit, quibus cum esset gravidæ, sensu illos in
 ostentio ventris ergastulo se mutuo calibus
 impetere, quibus pia mulier non mediocriter
 tristis affligebatur: unde in has querula voces
 erumpit: *Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit
 concipere?* Ad Deum recurrit, cui ille respondet:
 Non te frangat ð Rebecca ista res, duos filios
 in vtero gets, & hoc ita mihi placuit: *Major fru-
 ctus minoris*: hic heres tuus paterna benedictione
 confirmabitur. In lucem procedunt gemini ma-
 ior Esau, & minor Jacob, adolescunt, & pater
 maiorem amore prolequitur, ac mater minore
 elabuntur anni, & instat hora, quæ Isaac imperi-
 ri destinat maiori benedictionem, unde sic illi
 perge venatum fili, & præpara mihi cibum, quo
 libenter me vesci non ignoras: volebat enim Esau
 suum conscribere maiorem. Audiuit rumo-
 rem Rebecca, & hoc agit, ut Jacob minore mis-
 illum præveniat, & duos adferat hædos paterni
 ad conuiuium: larum indignat pellium, & se sin-
 gat esse primo genitum. Absit hoc inquit mater
 amantissima: fieri namque potest, ut me pater
 agnoscat, credatque me sibi voluisse illudete
 & benedictionem in maledictionem conver-
 tam; Nequaquam hoc fecero. Curre veloci-
 ter fili mi age quod iubeo, non de hoc diutius
 discutendum hoc quidquid est, in me susci-
 pio.
 Fecit hoc mulier sagacissima, cui suam Deus
 antea reuelauerat voluntatem, iustumque bene-
 placitum: adest hora, & rei præbatur euentus: ac-
 cesit Jacob, patrique Isaac rogat benedictio-
 nem, & post multa lætus illam impetrat: non
 enim sciebat Isaac, aut quid faceret intellige-
 bat, *Sapientia Dei illius linguam dirigente*, sic in-
 quunt D. Chrysostom. & D. August. Heredem
 illum verbis iustituit mysteriosis: quæ sicut no-
 ster probat Cardinalis Caietanus, nec ipse illa
 capiebat, vxor autem eius illa nouerat, quæ ex
 diuina reuelatione à sexaginta septem annis
 prius edocta didicerat. Posterior accurrit Esau,
 cibos adfert patri benedictionem postulans quæ
 si sibi debita. Quid hoc fili mi nonne tibi illam
 iam modo imperij? Miline pater? Non mihi.
 Of tuus tibi frater paternam præcipuit benedi-
 ctionem: tunc illi Dominus omnia illa reuelat
 mysteria, quæ iam à sexaginta septem annis v-
 xori suæ Rebecca reuelarat. O profundum
 mysterium? quantis redundat sacramentis?
 Primum edico: cum Isaac vir esset summa &
 Hieron. Baptist. de Lanza. Tom. 11.

singulari virtutis excellentiâ clarus, & Patriar-
 cha præstantissimus, non tamen illi à principio
 Deus suæ reuelat arcana prædestinationis eter-
 næ circa duos illos geminos, indicat autem eâ
 distincte, & clarè mulieri, vult ipsa sciat, quæ
 mater est filiorum, quam pater ignorabat, pæ-
 destinationem. Secundum sic: scientiâ voluit ut
 Dominus mulieris, ut diuinæ suæ perficeret se-
 creta prædestinationis, quodque illa esset qua
 medum componat quo illa compleantur, ita ut
 tamen maritus omnium quæ agebatur esset
 ignarus. Tertium propono, mulieris attente pru-
 dentiam: quod enim illi Dominus ante puero-
 rum partum reuelat arcana, sexaginta septem
 annis regit silentio, ut de os quidem aperiret, aut
 verbulum vnum de hoc garrula, proferret, nec
 coniugi, nec filio, sibi vero soli fidebat secretis,
 quod nec marito reuelabat: licet autem sania
 mulieres accuset esse picâ loquaciores: multas
 attamen nouimus prudentes: adeo ut tacere no-
 uerint etiam sexaginta septem annos ætatis ha-
 bentes; cum vique tempus est loquendi.
 Tandem aduerte, cum maritus Isaac cœcuti-
 ret, ipsa tamen ita illustratur, ut omnia dispo-
 neret donec postmodum omnibus peractis, il-
 lum Deus illuminarit in illa extasi quam passus
 est, auctore S. pagina, dum veniente Esau, id no-
 nit, quod ille, quem prius benedixerat Jacob es-
 set, tum velut illustratus à Deo, factum suum
 confirmauit, & benedictionem: unde sic Esau
 respondit: dicta non irritans, nec factum reuo-
 cans, sed dicens: quod Jacob illi benedictionem
 præcipuerat; quam sibi perpetuò conseruaret.
Benedixitque ei, & dixit benedictus. Mulieres er-
 go plures inueniuntur quas diuina regit sapien-
 tia, eoque modo docet, ut in aliquibus p' ura quæ
 viri nouerint, quæ viris suis sanum dare possunt
 consilium ipsos docere, ac dirigere, unde illas
 Deus ad hoc vt instrumenta assumit: hæc ete-
 nim est ratio, ob quam Apostolus illas vocet: *Vas
 vtile Domino.* Vt diximus.
 Hoc ipsum idem Apostolus dilucide mon-
 strauit, in epistola ad Romanos, in qua profun-
 dam de gratia doctrinam cuiusque efficaciam
 exposuit: ad finem igitur epistolæ, vt mens est,
 quibusdam salutem vult apprecari, qui Romæ,
 non vt multi, in ministerio Evangelij diligen-
 tius operantur, & longam textit mulierum
 sanctarum litaniam, quæ non minimam in hoc
 partem habebant, & illas singulariter cum
 salutem, tum ex animo commendat. Primo loco D. Paulus
 statuit Pheben mulierem piam, quam sororem enumerat
 si am dicit, fuit autem nuntia, quæ literas Co-
 sanctas
 B b b b incho feminas.

Gen. 27.32.
 2. Tim. 2.21.
 V. Mulier vas vtile Domino.

tincho Romam deferrebat, cui D. Paulus illa confidebat (en quo medio Apostolus vtrur) hanc Romanis vniuersis commendat, vt mulierem, **Rom. c. 16.** de sancto Evangelio bene meritam: *Commendo vobis Phoben sororem nostram qua est in ministerio Ecclesie, qua est in Cenchris, vt eam suscipiatis &c. & assistatis &c. ipsa quoque assistit multis & mihi ipsi.* Statim commendationes annectit Priscæ & Aquilæ, viro & uxori: *Salutate Priscam & Aquilam &c.* Præponit autem ex industria uxorem viro (inquit D. Chrysostom.) eo quod reliquis gnauior esset ac fidelior in doctrina & prædicatione nominatissimi magistri Pauli prout D. Lucas scribit. Alteram deinde commendat Romanam feminam, nomine Mariam: *Salutate Mariam, que multum laborauit in vobis.* Præterea non præterit Triphensam, & Triphosam operarias Euangelij: *Salutate Triphensam, & Triphosam: que laborant in Domino.* Ex eadem ratione commendat Persidam: *Salutate Persidam charissimam, qua multum laborauit in Domino.* Nec non salutat mulierem matrem Ruffi, quam & suam appellat, quo demonstrat, quàm illi foret deuinctus, & quænam essent huius mulieris merita, vt eam D. Paulus matrem suam diceret, amaret coletetque vt talem: *Salutate Rufum electum in Domino, & matrem eius, & meam.* Iterum prænobilem commendat mulierem Olympiadem.

¶ VII. Omnes illæ (inquit D. Thomas) laborabant in ministerio Euangelij; primo: seruiendo prædicatoribus, illos opibus suis sustentando, ac necessaria prouidendo. Secundo: particularibus suis exhortationibus, quibus alios in fide confortabant, alios autem ad fidem conuertebant: *Laborabant exhortando alios & ministrando sibi.* His utebatur Apostolus vt animas fidei lucraretur, & illas recipiendæ prædicationi Euangelij præpararet. Qua de causa (testatur D. Chrysostom.) Priscam & Aquilam coniuges suos vocat coadiutores: *Salutate Priscam & Aquilam cooperarios meos in Christo Iesu.* Aduerte (inquit ille) quo nomine coniuges illos compellet, *Cooperarios meos.* Dic mihi num dignior possit dari titulus, quo laudari possit amplius sedulum in prædicatione Euangelij ministerium? Huic optime congruit, id quod narrat D. Luc. Percurrebat Apostolus prædicando Dgi verbum partes Myliæ & dum Bithyniam cogitat: *Viso per noctem Paulo ostensa est; Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum & dicens: Transiens in Macedoniam, adrua nos.* Opinantur SS. Patres huc fuisse Angelum Prouinciæ custodem, qui labo-

rans & curam suscipiens salutis animarum illius Prouinciæ, prout Angeli laborant, quibus quædam Prouinciæ, vel ciuitates commendantur, Apostoli rogabat subsidium, cuius prædicatione minimum adferret emolumentum. Aduolat illo Paulus, & appellat Philippos comite Silæ eorum postulo: Dic quodam festo: *Egredi sum foras portam, iuxta flumen ubi videbamur oratio esse, id est orationis locus.*

Notat D. Epiphanius in more fuisse apud Iudæos & Samaritanos vt foris extra ciuitatem loca haberent orationi dedicata, quo confluebant vt à mundi tumultibus quieti sprecarentur. Et D. Hieronimus ait illa communiter vicina fuisse fluminibus, que secum nefcio quod trahunt silentium, & minus populorum percipitur illic strepitus, fluxu aquarum impeditus. Sic notat Origenes (inquit) Prophetam Ezechielem ad ripam fluminis Chobar in Babylonia foras egressum, & Danielem ad ripam Tigridis, ubi cælestibus illuminabatur visioribus. Notat Origenes illud Domini, ad Moysen præceptum, quod abmissus ad Pharaonem vt ei fidem adhiberet, virgam transmutatis in serpentem, & deuo seipentem in virgam, nec audire cum Pharaone voluit obduratus, nec præceptis contumax obediens, dein illi mandat: *Vade ad eum mane, & ecce egredietur ad aquas, & stabis in occursum eius iuxta ripam fluminis.* Idem iniungit, deuo reuerfus vt faceret, postquam plurimis signis ostensis illis credere, & verbis Moysi Dei nomine profanis pervicax Pharaon recusauit: *Conspice diluculo, & sta coram Pharaone: egredietur enim ad aquas & dices ad eum: Hec dicit Dominus: dimittite populum meum, vt sacrificet mihi.* Causam inquit Origenes, cur Deus hoc ita decreuerit, vt colloquium Moysi cum Pharaone ex parte sua, ad ripam haberetur fluminis, ad aquas: Hic more suo licet Origenes ad allegorias consuegiarationem tamen eius cum D. Hieronymo, licebit adferre ex aquarum conditione: quæ habent nefcio quam virtutem recolligendi spiritum & ad cælestia contemplanda reddendi contentissimum: *Illud quidem primum (loquitur Origenes) in nobis non inuenter obseruatum, quod primo quidem Moyses non intrare permittitur ad Pharaonem, sed occurrere ei ad aquas.*

Hoc quoque non leuiter transcendendum quod summo opere commendat nostrâ Casar angustia, quo D. Iacobus Apostolus accedens ne cibus ad oram fluminis Iberi scedebat cū discipulis suis oraturus, ubi in effabili illa potius est visio, in qua Beatissima illi apparet Virgo Maria

lunæ Iaspidis supereminens, illi hoc præfati-
bens, eodem in loco celeberrimum extuar o-
ratorium, quod Hispaniæ nostræ decus est &
gloria; cui pro fundamento maneret. sacrosan-
cta illa columna in qua virgo federat, illique
locata fuerat in signum constantissimæ fidei,
quæ semper eo in loco incorrupta firmaque ser-
uaretur.

Igitur extra portam vrbis Philippiensis circa
ripam fluminis locus erat orationi deputatus,
quo confluebant oraturi, siue fuerit Synagoga,
siue sacellum, siue oratorium, vel omnia simul:
Philo namque arbitratr Synagogas pro orato-
rijs sumptas fuisse, quod S. Scriptura non obcu-
re designat: quæ Synagogam Bethuliz vocat. Ec-
clesiam ad quam omnes oraturi conueniebant. Il-
lo, inquit Apostolus, iuimus, *Et seclenes loqueba-
mur mulieribus, quæ conuenerant*: Illud (S. d. m. e.)
ex mente D. Aug. significat, quod ex proposito
& datâ operâ confederant. O Dei Apostole, si
quid sapio, malum alijs præbes exempli, dum
separatim ex industria, sedendo cum mulieribus
in loco precibus dedicato confabularis; quod si
alijs in locis id notetur & in malam accipiat
partem, huc dicitur esse facilegium. In hodierno
Euangelio narrat Euangelista, quod reueri A-
postoli de ciuitate vbi cibos emerant, & videntes
Christum cum muliere solum cum sola collo-
quentem non modicum sint admirati: *Miraban-
tur quod cum muliere loquebatur*; cum hoc ita ef-
ficeret, vt ipsi Christum probè cognoscentes nihil pos-
sent mali suspicari: qua ratione tu iudicia & ad-
miracionem non prouenis, quam Philippienses
elicere possent, dum te vident ita de proposito
cum mulieribus colloquia miscerent, sed nec te
tuumque discipulum Silam agnoscunt.

Autum ego dicere, quod illo tempore loca di-
cata orationi tam sancta ab omnibus haberentur,
vt nemini in mentem veniret, suspicari, quod il-
lud de quo in loco sermones milcebantur, licet
vir cum muliere clanculum & separatim lo-
queretur, esse posset aliquid mali, talique loco
indecorû. Sit hoc, vel fuerit singularis S. Spiritus
impulsus, intendebat Apostolus cum mulieribus
habere sermones non de fabulis, non de illicis,
aut inanibus, sed sicut modo Saluator noster se
mulieri coniunxit illis prædicans, & eas erudiens.
In quo & arte quadam sibi valuit Apost. diuina,
quæ sibi illas devinciret, cum vt necessaria cor-
poris acciperet tum vt vteretur tanquam instru-
mentis; quæ molò tales, modo alios ciues,
inducerent, vt audirent, & reciperent verita-
tem Euangelij, quod D. Paulus eiusque comes

Sylas disseminare proponebant: hoc enim est
quod de sanctis testatur Apostolus mulieribus:
quod *Laborabant in ministerio*. Huic autem ne-
gotio non contempnendam nauabat operam mu-
lier quædam purpuraria quia, vt notat Baronius, Lydia
a. artificium hoc erat in republica maxime de-
centissimum, & Lorinus h. expendit. Hæc Lydia ria com-
vocabatur, ex Prouincia Thyatiræ oriunda. *Que-
medatur.*
*dam mulier nomine Lydia purpuraria ciuitatis a In Mar-
Thyatirenorum, audiuisti Ec.* Et verè sic se res ha-
bit: etenim Apostolus his assumptis mulieri-
bus magnum in prædicatione Euangelij fecit gusti-
progressum: Quod & ipse postmodum fatebatur, b. Co. 16.
quando scribens, & exhortans Philippienses, vt *Ado.*
in audita fide perseverarent, illis hoc imponit, vt *In Act. c.*
duarum maxime seminatum negotia crarent, 16. 16.
Euodiæ scilicet, & Synthiches, illisque familiari
suo vnicè commendat: *Adiuuauit quæ mecum Philip. 4.3*
laborauerunt in Euangelio, cum Clemente, & ceteris
adiutoribus meis.

Hæc verba perpendens D. Chrysolto. sic ait: D. CHR.
Videntur autem mihi hæ mulieres, copul fuisse Ec: Ho. 14. in
clesia, quæ ibi erat. En qualis exaggeratio, & hanc ep. ad
adfert, ob diligens studium, quo luis adiutorum
exhortationibus, vt in illa ciuitate Euangelium,
D. Paulo prædicante, reciperetur, ita vt illas cū
S. Clemente coniungat (atende quis ille fuerit)
ceterisque prædicatoribus suis comitibus. *Mecum*
laborauit cum Clemente, & ceteris adiutoribus
meis. Quomodo hoc? Non incongruè: non enim
minus adesse conuenit Dei sapientiam ad bo-
num, quam dæmonis malitiam ad malum: &
sicut hæc, mulieres sibi sociat, vt animas deci-
piat & Saanæ mendacia persuadeat: ratio sua-
det, vt illas similiter Dei sapientia sibi coadutri-
ces accipiat, vt ipsis persuadeat doceatq; Chri-
sti verissima mysteria. Hoc igitur est prodigium,
quod hodie, magnus ille Dominus operatur, af-
sumens sibi mulierem, qualem audiuimus, quæ
cum semper fuerit medium diaboli continuum,
quo viros excæcæret & ad libidinem pronocaret,
modo sit etiam, vt illos efficiat spirituales, fide-
les, cælestique luce illustratos.

§. 5. Per banc Christum mulierum restituit hono-
rem: quam creat Archi apostolam, eaq; se co-
rouat.

Secunda responsio proposito condignior b. Li. 10. in
depromitur ex D. Hier. a. & ex D. Ambr. b. c. 24. Luca
& ex D. August. Verum hoc esse, commu-
niter non permitti mulieribus prædicationis of-
ficium, mulieres.

fictum, nec docendi magistratum, inò hoc illis ex legis præscripto prohiberi: at tamen aliquando Deus vt brachij sui fortitudinem ostenderet, exemplatque proponeret, diuino sapientiæ suæ consilio illas assumere voluit in sui illarumque honorem non minimè: In hoc (inquit D. Ioannes) apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli: quorum hoc vnum erat, quod mulieres vt leuiiores, seductas, seductrices, mendaces infamarat, & vt tales indignas audiri, dignas autem perpetuo silentio, quæ loqui in diuinis mysterijs prohiberentur, & incapaces ad ministrandum, & Dei prædicandum veritatem conferentur, in prænam eius quod ipse p̄mum induxerunt, & Satanae viro mendacia persuaserunt. Studeo Saluatori humani generis hoc reparare damnum, hanc illis aulere ignominiam, infamiam reparare, & honore decorare ineffabili, creans ipsas suorum eminentium prædicatrices arcanorum, sui ipsius tam passibilis, cum hoc in mundo viueret, quàm impassibilis, cum è sepulchro surrexisset. Omnia diligenter attende (monet Diu. Ambros.) & patebit mulieribus præ omnibus iniunctum fuisse, vt mysteria legis totius totius Evangelicæ maxime profunda & crediua difficultia nempe resurrectionis Dominicæ, prædicarent. Ne perpetui ventus apud viros opprobrium sustineret, quæ culpam viro transfuderat, transfudit & gratiam veterisq; lapsus compensat resurrectionis indicio Per os mulieris, mors ante precesserat, per os mulieris vita reparatur, Gratia gratia Dei loquitur D. Augustin. cum de SS. Virginibus & Martyribus, nominatim Felicitæ & Perpetua luculenter perorat, reparant enim sexum multibrem In opprobrium magnum mulier remanserat, quia ab initio per mulierem peccatum est, Sed Christus natus de Virgine multas exaltauit.

1. Ioh. 3. 8.

I. Diabolus formidat infamauerat quas Christus honorat.

1. Cor. 13.

D. AMBR. Tom. 3.

D. AUG. Trac. 3. ad Mart. Bar. Tom. 9.

II. Deus suam maximè prodit

herbis ac fontibus aëra refertum aëribus nullas creaturas autem horum creare quidquam poterat, qui maiori quàm infinita non polletat potentia, porro denique hæc omnia Deus operatus est, assumpto medio non minus efficaci, quàm omnipotenti brachio. Medio autem adeo potenti atque efficaci, non est quod miremur, opera produci, quæ omnes vt prodigiosa demirantur.

Stam atamen potentiam declarare voluit euidentibus in huius mundi reparatione, quæ ita, dum opera cogitat longè prioribus eminentiora, medium assumit, debile, vile, impotens, quale sibi nullus imaginetur. Vt omnes sibi subingeret diabolos, p̄ncipe inferni potentissimos, spiritus, quibus non est qui resistat super terram, non Angelos allumit cælicolas, non naturam induit Angelicam, sed carnem mortalem, infirmam, quæ secum non nisi languores trahit: quæ cumulus sit malorum, quæ colluctes sit militiarum: *Expulsi sunt Principatus & Potestates & Virtutes illas in carne sua.* Verba sunt hæc quæ D. August. pro ingenij sui acumine ad rem producit, notauerat autem illud: *In carne sua,* quod sinistra vulgata scribit: *In semetipso.* Diuinitas conferte vult infinitas, ad hoc medium assumit, extremam paupertatem: *Egenus factus est, vt illius inopia diuites effemus.* Vt gloria nos coronet ineffabili, labores socios trahit inollirabiles, pro vita mortis. Dei prece, cum Apostolo potentiam attende, qui mundum statuens illuminare, hæc reses exterminare quibus mundus obitus inuoluebatur: ad hoc in quale sumus instrumētum: *Non multi sapientes, non multi nobiles &c. et quæ sunt, &c. inferna mundi elegit Deus, vt confunderet fortia.* Vt quid? Vt sublimitas sit virtutis Dei, non ex nobis.

Quanto igitur patet euidentius, hæc media tantis operibus vires non habere compares, tanto quoque clarius omnibus constat, Dei hoc virtutum operari omnipootentem. Vnde gloriari solebat Deus modo quòd gigantem prostrat in illarum altissimam, à capite ad calcem armis cooptatum, operâ minoris David, ita omnibus inuenis, vt non nisi fundâ procederet armatus. Modò tam copiosam Madiannarum superans exercitum, qui arcem maris multitudinem vincebat, non ferro pugnando sed hydrias iureas collidendo. Nunc muros Iericho fortissimos ad tubarum clangorem demolens. Notat D. Ambros. de viduis, victoriam Iudith nulla obliuione deleuandam in quâ sese offerunt duo genera contrariorum, hæc corporalia, potentissimas nempe Holofernis exercitus, coronâ cingens &c.

IV. Iudith...
V. Deus vi...

IV. Bebeliam; alia spiritualia: prostratus nimirum populi Dei animus, ignorantia Principum. Sacerdotum & Magistrorum, inopia consilij, reclusiones imprudentes, & diuino honori iniuriosæ. Vt autem hæc omnia superet aduenit, quæ quibus utatur medijs, muliere vidua, in angulum tectula, tantum inepta vt de suo tanta valeat edere stragemata, qualem mulierem nouimus esse solitariam, armis inexpertam, ludique gladiatoris inficem uentem (erat autem hæc Iudith sanctissima) & ea mediante docet Sacerdotes, lectionem illis prælegit altissimam, ignorantiæ conuincit, & vt magistra Sacerdotum universalis ipsos, omnemque populum sapienter instruit: na doctrinam præponens de spiritualibus, & profunda Theologia quantum ad diuinam spectat prouidentiam ac huius vitæ, sicut de regulis militaribus in modo procedendi quem hoc in bello obseruare debent, & pro seipsa similiter, nulla alia requiritur arma, quam seipsam, Duci illi certicem abstant, qui terrore erat inuictissimæ, quæ illum suppressit exercitum quo nullus orbis formidatior: Ita hoc est Dei præclarissimum opus, talis uis medijs tales operari effectus: quod opinione ipsamet exponit Deo decantans gratiarum actiones. *Dominus comersis bellis Dominus nomen illi.*

Hinc Apostolus Dei prædicat eximiam in cõuersione mundi gloriam, ostendens, quod hoc eperit suas ostenderit vires, diuinæque potentia sapientia, cum mundum illum, gaudens, sapientia conuicturus, philosophos sibi subiecturus, Imperia, regnaque superaturus, non à angelos allumpserit, non terræ gigantes, non Doctores in Academijs exercitissimos, sed pauperes pibiles viros catores, homines idiotas, litterarum ignaros, effredis, quibus nihil magni inquam venerat in mentem magna tem, orbis op probrium. *Vide fratres uocacionem vestram, quia non multi sapientes, secundum carnem non multi potentes, non multi nobiles, sed qui stulto sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes.* &c. *Et ea que non sunt.*

Enim verò sicut in creatione mundi supremum hoc admiratur prodigium, quod de palpabilibus, cimmeris que tenebris Dei potentia lucem eduxerit caelestem sic & in mundi reparatione, caelestem eduxit lucem, quæ & mundum illustrauit, ex tenebris densissimis, quales erant homines adeo ignoti, oblecti, & nullius astum ionis. *Deus, qui dixit de tenebris lucem splendens, et se illuxit in cordibus nostris.* Magnam tenora & mirabile prodigium, verum tamen; videtur D. 192. illud de Samaritana hodiernum isti præponere,

& quasi primiceriũ statere, quod cæteris omnibus, quæ Christus per suos edidit discipulos, dedit principium, tanto mirabilis, quanto mulier hæc infamis Apostolis erat inferior: quia populum illuminaturus, quo nullus densioribus immeritus tenebris, contumaciior nullus, Samaritanos intelligo, prout diximus, mulierem assumit tam obscuram, iam vilem tam infamem, tam libidinosam, luxuriarum sentinam, sparcitiarumque sterquilinum. Ipsa est, quam primam Evangelij sui creat prædicatricem, & de nigerrimis tenebris, lucis diuinæ solem producit clarissimum, quæ tenebrosam illam illuminat ciuitatem. Vnde licet aliquo modo hanc ob causam illam nuncupare Archiapostolam.

En tibi vnde hoc in opere suam Saluator diuinam orditur ostendere potentiam, & si fallar, super hoc voluit Apostolus, cetera ordinare, quæ prosequitur. An tibi excidit quod diximus, quod Samaritanæ à Spiritu S. vocentur. *Populus stultus, & adeo vilis, vt diceretur: Non gens.* At ende vnde de suam Christus incipiat virtutem ostendere & prosequitur Apostolus: hanc Saluatoris victoriam, istem vsus verbis: *Qua stulta sunt mundi: elegit Deus &c. Et ea que non sunt, vt confundat fortia. Stulta mundi: leges ibi. Populus stultus: Ha qua non sunt: Habes ibi: Non gens: vt confundat fortia.* Præ oculis habuit, quantum conficio hoc opus Apostolus. Tu quoque illud confideia, in suprema populi peruicacia, populi, quæ mundus aluit o. firmitissimi, mediante enim tali muliere illum conuertit, illuminat, iustificat, & sanctificat. Nec id solum, insuper eo ipso fortes confundit & sapientes, scilicet Doctores, Sacerdotes, Scribas, Phariseos: qui hoc medio durissima pectoris eorum declarat rebellionem, profundam voluntatum malitiam, horridam intellectum cœcitatem: etenim cum ipse in propria eis persona prædicauerit, oculos caelestis lucis suæ radiis illuminauerit, doctrina signis que confirmauerit, nedum in illum non crediderunt, ac insuper & cum eiecerunt, Samaritanæ vero, populus, quem illi cæteris nequiti præferrebant, inuicerrata malitia detestandi, crediderunt, & d. 190, ac prædicatione mulieris illuminantur, illius, inquam, mulieris, quam omnium perisema, quæstuariam, terraque non dignam agnoscebant.

Duro re multo erant illas præfecti fideales in condensatione Samaritanæ, quæ vel Nimite, vel Regia Saba, quantum inter Ionã & Salomonem & mulierem hæc interest propudiosam. Exprobrare illis licet: *Viri Samaritanæ surgent in iudicio*

VI. *Ut patet in mundi creatione & recreatione.*

VII. *Phariseorum ex hoc notatur peruersitas.*

indicio cū generatione ista, & condemnabunt eam: illi namque ad mulieris exhortationē crediderunt, si dē acceperūt, illi vero, nec ad meam quidem: Ecce plusquam mulier Samaritana hic: Quamvis ita ex causa D. Iohannis hanc scripsit historiam, non minus proposito congruā, quā miraculum de resuscitato Lazaro fama celeberrimū, Miracula elegit illa, quae reliquis euidētis diuinam Christi loquebantur potentiam, & inter haec, duo haec nominatim enarrat, cum autē minime scripturae eius apices, plura contineant mysteria, quā cælum fulgeat sideribus, illa tamen duo ita non succinctim percurrit, sic ut nec vel minimas omittat circumstantias, & eas quidem ita distincte proponat, ut in earum enarratione longum atque integrum conficiat capitulum, quo delectaret, haec opera esse gloria Christi praestantissima, postitque scriptura ista nuncupari:

1. Cor. 4. 4. *Euangelium gloriae Christi.*

Optimè diximus, similem Christi Domini fuisse cum Osea intentionem, ut hanc sibi mulierem eligeret in sponfam, & notaretur illud, quod de muliere pronuntiat Spiritus S. *Mulier diligens sensata corona est viro suo.* Singulare nomen Davidis facinus. Copias educit in campum bello faciens Ammonitas, grauioris iniuriarē reos, qua legatos suos irruenter nimis affecerant: Dux eius generalis Iobab obsidione cinxit Rabba, huic superuenit David, commissū est praelium, Victor ingreditur David ciuitatem illamque subegit. Obrenta victoria, & direptis spoliis, occurrat illi diadema coronaque idoli Melchon, quae Davidis capiti superponi ut, qua coronatur, secumque detert ut trophæum triumphi singulare: *Tulit David coronam Melchon de capite eius, & in se sibi diadema, & imposuit illi super caput David.* Colebatur Melchon ut

Pror. 12. 4

primitiuum Ammonitarum idolium, in quo daemones considebant, hoc autem nomine vocabatur, quod interpretatur *Rex eorum*: eo quod Rex & Dominus inter Deos eorum adorabatur: vnde quod dicitur: *Tulit diadema Regis eorum*, legitur.

1. Paral. 2. 20.

Ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quare ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendū: imo nec desiderandū aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: *Sculpturas eorum combures & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt.* Opinatur Lyranus, quod Davidi non eadem

2. Reg. 12. 30.

coronam Melchon, sed coronam Melchon, quae in se sibi diadema, & imposuit illi super caput David. Colebatur Melchon ut primitiuum Ammonitarum idolium, in quo daemones considebant, hoc autem nomine vocabatur, quod interpretatur *Rex eorum*: eo quod Rex & Dominus inter Deos eorum adorabatur: vnde quod dicitur: *Tulit diadema Regis eorum*, legitur.

1. Paral. 2. 20.

Ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quare ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendū: imo nec desiderandū aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: *Sculpturas eorum combures & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt.* Opinatur Lyranus, quod Davidi non eadem

Deut. 7. 5.

coronam Melchon, sed coronam Melchon, quae in se sibi diadema, & imposuit illi super caput David. Colebatur Melchon ut primitiuum Ammonitarum idolium, in quo daemones considebant, hoc autem nomine vocabatur, quod interpretatur *Rex eorum*: eo quod Rex & Dominus inter Deos eorum adorabatur: vnde quod dicitur: *Tulit diadema Regis eorum*, legitur.

LIRAN.

ipsa se coronauerit idoli corona, sed quod eam prius igne purificauerit, iuxta legi præscriptum, & de ea postmodum suam compoluerit. Primo conflagrauit, & purgauit metallum secundum purificationem legis. Et hoc innuit textus: dicens: *Tulit coronam Melchon &c. fuitque sibi inde diadema.*

Verissimè mysterium hic latet, quo Spiritus S. indicare voluit prototypum eius, quod acturus Christus esset magnus ille David Christus, qui capturus esset ac deuicturus esset primarios illos peccatores, Melchon quibus se diabolus coronabat, diadema Satanae Satanae gloriosum, illos autem esset purificaturus, ex sibi in quibus sibi coronam constaret cæteris illustriorem; exemplo patet in Magdalena, Paulo, Mattheo, Zacheo, nominatum autē in hac muliere, quæ diadema erat Satanae, quæ se honorabat, & vitæ lasciuia venerisque protegit proluiem hanc apprehendit, & primum igne purificat amoris sui diuini, verbisque flagrantissimis, de quibus dixerat: *Nonne verba mea sicut ignis, hanc in nouam conuertit creaturam, cum illa per fidem matrimonium contrahit, ut Oseas cum vxore fornicaturum, & in sui decus ad coronam disponit, ut vadat in Samariam, & sit omnibus in propatulo, quod: *Mulier sensata, seu diligens coram viro suo.* Hanc sibi imponit, hac gloriatur, & ut diximus aliquo modo creat Archiapothea, Marti quæ proinde ipso sic volente Romam caput Ecclesiae decorat. Fuit autem virtutum omnium amplitudine insignis, nomine Pharae, reuelaturque inter Sanctos Martyrologij 20. Martij: in Baron. cuius caput, sic Deo disponente Romæ asseruatur in Ecclesia D. Pauli, magna que habetur in veneratione: quod non sine mysterio factum recolimus ut in eadem locaretur ciuitate, in qua D. Petri cathedra statuitur, & in Ecclesia D. Pauli: illis etenim vult cælestem suam sponfam Deus honorari. Ad has nuptias se hodie Princeps ille cælestis disponit, illamque ad purum præstolatur, illi loquitur, illam instruit. Illo igitur accedamus doctrinam, quam diuinus ille Magister exponit, audituri.*

Notat D. Hieronymus de Apollonio Thyaneo, Epistolam quod si finita percurrerit nulliaria, gentes innumeratas peruenierit, ut tandem ad fontem perueniret, ubi fama ferente præclarus ille Philo-Apollonius Hircas morabatur, discipulis suis de arborum corporibus cælestibus, eorum mentibus ac stellis, cælestium influentis doctrinam tradens, disertissimè loquitur. At grauior nos vrget ratio, hodie ut iter aggrediamur animis nostris, & ad fontem seu puteum Hircæ Jacobada, olemus: ubi namque verus Hircas autem

manet Saluator, Patris æterni sapientia, mulieri declarans non horum corporum secreta celestium; sed diuinae suae mysteria gratiæ ac gloriæ; placeatque illi isdem plenius instruantur.

§. 6. Venit in ciuitatem Samariæ. In Samaria se Christus effudit velut Nilus in Ægypto, quod si sponsa non aperiat, ad alteram transiit.

Venit Iesus in ciuitatem Samaria, que dicitur Sichon. &c. Erat Samaria Prouincia celebris, multis fecunda ciuitatibus, cuius Metropolis erat Sichem, vt ait Iosephus quæ sic antiquius vocabatur (inquit D. Hieron.) quæ Christi tempestate voce corrupta dicebatur Sichon, modo vero Napolis Syriæ, vbi nominatissima, tum quia ad pedem montis sita est Garizim, quem Dominus elegerat, vt in eo millearentur benedictiones Dei legem custodientibus: cum ob memorabiles euentus quos ibi fama ferebat accidisset. Hic primus locus fuit, quem nouimus destinatum, in quo Deo extractum fuit altare per Abraham Patriarcham. Fuit enim prima regio ad quam Abraham impulsus est, quando Dei præcepto patens egressus est de Chaldaea terra sua, veniitque in Palaestinam. Hic insignis ille Patriarcha Iacob, rediens ex Melopoiamia cum vxoribus, & filiis subleuit, multoque demoratus est tempore cum ipsis & pecoribus, vbi & agrum emit à filiis Hemor, puteumque aperuit illum notissimum, quem vt talem Ioseph filio suo in partem concessit patrimoniam. Hic idem Iacob aui seculi exemplum, vt in principio terræ promissionis Deo. vero in honorem crexit altare, cui titulum præfixit Deo fortissimo: quia infirmitatem eius expertus fuerat in se potentiam, & confidens, quod eadem & illi denderet tutum, & facta sibi promissa fidelis perficeret. Et erecto altari, innocens super illud fortissimum Deum Israel. Et credit D. Hieronymus quod ibidem Iacob ex claudicatione conualuerit, quam ex lucta cum Angelo contraxerat: eoque sensu verba illa capiuntur S. paginæ, quæ vt dicat, eum ad talem locum peruenisse, sic ait: *Transiit in Salem ciuitatem Sichimorum.* Et verè non est proprium sed appellatiuum, non enim significat Salem, id est Hierusalem, cum illa, illo in loco non esset, sed idem quod nos dicimus, *Sanus, & incolutus;* indicatque quod bene sanus, ad ciuitatem accesserit Sichimorum, vt noster

prosequitur Cardinalis Caietanus.

Hic casus ille contigit lamentabilis, in quo duo filij Iacob, Simeon & Levi arreptis gladiis tam horrendam exercuerunt hominum stragem in vindictam commissi per principem. Hemor Regi & raptus Dine sororis sue. In tantum excreuit locus iste nomen, vt in eo sepulchrum acceperat ossa Ioseph Patriarchæ: Dauid non semel, hoc inter maxima sua cantabat fortuna, quod regiones & loca circa ciuitatem hanc posset disponere, *Exultatio & diuidam Sichimam.* Nec hoc pro magno reputandum, cum D. Hieron. præterdat, quod hic Rex imperauerit maximus ille Sacerdos Melchisedech. Atamen ex variis successibus in tantam degenerauit nequitiam, vt in ea populus habitaret, quo sub celo nullus iniquior: si namque primi regionis illius incolæ mali fuerint, Chananei, multiuaga peruersitate nebulones, teste Spiritu S. vt in tantum criminum penam inde meruerint exterminari, peiores multo fuerunt incolæ Dei populus, qui illam intrarunt, & possederunt: Hic enim primarius fuit locus, in quo idola erigebantur, quibus tanta lapsi sunt scelera, Deumque adeo grauius offenderunt, vt iusta peccatorum vindicta, ex duodecim tribubus decem in perpetuam deiectas seruitutem perdidit. Tandem, vt præfati sumus: inde omnes eliminauit, & si nequam fuerint illi sequentes multo fuere nequiores, gens aduentitia, totius orbis nequissimi, vt diximus.

Hoc in monte Garizim templum idolis adificatum est in æmulationem & contrapositionem templi Hierusalem, tantaque animi pertinacia, vt persuadere conarentur, hunc esse montem sanctum, in quæ preces fundendæ, & nequaquam in monte Moria Hierusalem, vnde in quaestione uenerunt populo Dei sacras ceremonias, sancta sacrificia, veramque religionem, sicut modo hæretici Catholicis. Quocirca de illis se Spiritus S. exponit: dum ait: *Diuis gentes odiuit anima mea, certis non est gens, quam oderim, qui sedet in monte Seir, & Philisthim, & stultus populus, qui habitat in Sichimis.* Eratque hoc adeo frequens, & si quis aliquem probro vellet nomine distamare, illum diceret Samaritanum.

In hanc igitur terram venit Saluator noster totus amore colliquefactus. Eum in Hierusalem Scribæ & Pharisei suis nequitis, diabolica inuidia, & hypocriti sceleratissimi grauius irritarunt. Placebat ipsis summopere, quod Herodes Rex de eorum illum abstulerat conspectu, qui illos suis tam grauius irritauerat: reprehensionibus.

Demum

Gen. 34.

Ioseph. ult.

Pf. 107. 8.

Li. de locis

Hebraicis.

In lib. Sa-

pentis.

II.

Quis sit

mons Ga-

rizim.

Eccl. 50. 17

Domini scilicet præcursores. Aduertunt quod eodem tempore Christus exurgat miraculis doctrinaque clarior, & copiosior turbæ multitudinem quam alter ubique frequentior, qui similiter eorum in lucem producit arguuntque scelera, quid moliantur? Christo sese fortiter opponunt, in eius necem conspirant, & tanto se studio eius proficiunt inimicos, ut Nicodemus licet Princeps Iudeorum inter illos, doceri cupiens ab illo celesti in agnito interdiu illum accedere ve-

Joan. 3. 1.

retur sed noctis tenebris coopertus a litet. *Veni ad Iesum nocte.* Decretum erat Christo illos deferere, & in Galilæam reverti pertransire Samaritaniam utique in eandem, ibique misericordie suæ fontes effundere copiosissimos; ut in eo hoc

Amos 9. 5.

Vatis Amos imple etur. *Domini Deus exercituum, &c. ascendet sicut rivus omnis, & defluet sicut fluvius Egypti.*

III.

17.

Quis sit Nilus fluvius.

Lib. 5. c. 5.

Fluvius Egypti, Nilus est suis famosis inundationibus, hic vni eorum qui de paradiso scaturiunt, & in mare magnum se effundit: certis autem anni temporibus alueum suum egreditur, & per omnes se diffundit campos incultos, eiriceta, & arenaria illa rigat, facitque ut messe profertant ubertimam. Plinius opinatur, hoc ex eo procedere, quia cum ex multis pluvis superioribus, magnam trahat secum arenatum quantitatem, quæ do illæ ad mare conflant, littoris fluctibus repulsa, fluminis causant inundationem. Ego vero sentio inundationem venire ex horridis quibusdam ventis, qui certis spirant temporibus, quibus maris undæ tanto pelluntur impetu, ut illas Nili faciant exundare, sicut Anij Scutilla: cum enim maris aquæ vento compulsa vehementiori, Nili fluminis aquis opponuntur, nec locum cedunt ut in mare sese exonerent, alueum flumen suum excedit, sequæ per terratum arenæ diffundit, illaque ubertimè fecundat.

I V.

Christus Nilo comparatur.

Ezechi. 4. 40.

O Christe Sanctissime, clamat præscius Amos, *Domini Deus exercituum, Nile pulchre, qui de paradiso produisti, ut te in Iudæa exonerares: Ego sapientia effudi flumina. Ego quasi irans aqua immense de fluvio. Ego quasi fluvius Doris, & sicut aquæ dulci ut exiit de paradiso: dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo præteritæ fructum.* Cælestis ille fluvius in mare diffusit Iudææ inter Phariseos: hac de causa Hierusalem ascendit, Metropolim & partem maris huius principalem. Furibundi spirant & conspirant continuo venti rabida liuoris, ac superbae malitiae, qui fluctus agitant Phariseorum Scribarumque decumanos, illi huic se opponunt

acriter, resistuntque furiosi. Quid agens, sine clementissimè Num impetus se vellet continebat hoc minime, sed defluat, alueus excedet, & præ illa sylvestria Samaritæa rigabit, in illa doctrinæ suæ signorumque sententia derinabit, quibus messis colligetur lætissima, totius conversio civitatis. Hoc vult Evangelista capiamus, quando dicit. *Veni ergo in civitatem Samaria, quæ dicitur Sichar.* Si divina suæ misericordie rivo potius obstaculum, suosque detinueris torrentes tempestuosos illis ventis tuæ cupiditatis, luxuriæ avaritiæ, factionis, ne credideris, quod æria deficient, in qua se diffundet, sed exiliet velut fluvius, alueum suum egressus, illa que æria aliis superfundet, te vero sterilem, arenamque deseret infructuosum. Ne tibi persuadeas, quod sua Deus continebit cursum misericordie, donorum, gratiarum ac gloriæ, non tibi vim inferret si illas recusaveris: neminem enim cogit, qui summa nos regit suavitate diuinaque sapientia, quæ hoc exigit, ut quodlibet secundum suam regatur naturam, nulla facta violentia, talis autem est hominis natura, ut sit suis in actionibus non coacta sed libera, porro, si contra max tu eius nolis recipere misericordias & dona transibit, alique communicabit, in quos verus ille fluvius sua gratiarum effundet fluentia, in non leuem tui confusionem, animaque incuriam.

Ad ostium accedit sponsæ, factus fons favorum & gratiarum, eo desiderio, ut illam his affertam opulenter, portam pulsat, vociferatur, imitatur. *Aperi mihi soror mea, caput meum plenum est rore, & cunctis mei guttis noctium.* In præcipuo est inquit D. Gregor. quod ait Apostolus: *Copiam præbet Christi Deus.* Hoc caput plenum est rore. *Quid rore est hoc?* Hoc est respondet D. Gregor. Nilum. Cuius quod decantavit Isaias, agens etiam de effluentiis, quos in mundo Salvator esset operaturus, ait: quod venit rorem ex se emittens ubertimum, qui possit omnem procul abigere mortem & veram infundere vitam, omnem prostrigare infirmitatem, salutem divinam fornicumque impertit: *Veni me tui tui, interfici mei resurrexerunt, &c. quia vos lucis vos tui.* Septuaginta transferunt: *Nam vos, qui de se san. as ipsi.* Hanc electionem sequuntur Græci Patres, & declarat Iulianus legens: *Ros tuus medicina, vel medicum est tibi illis.* En quam eleganter exponat diuinæ gratiæ effectus, quibus Christus huic mundum irrigat. *Quid illis?* & quam sint illi propria epitheta, ros qui sanctorum mortem arceat, vitam tribuit, sanatque infirmos.

tes. Attende quid ros in herbis operetur, quæ
peius languebant, concidebant, & arefcebant, il-
las extollit, forficat, uoua decorat uirentie, ele-
gantia, & uita, languorem reparat, & uinificat
atelescentes.

O quæ mirabilia operatur in anima Dei gra-
tia, quæ mortua in perditionem corruerat! Ros
est cælestis, qui uitam illi tribuit; criminum eius
faciat infirmitates, intellectum illuminat, uolun-
tatem corroborat, ardorem temperat, concupif-
centiæ, morus refrenat iracundiæ. De hoc rore,
teste D. Greg. loquebatur insignis ille Iob, dum
ait: *Ros morabitur in mitione mea.* Quæ sententia
Catholicam (inquit D. Gregor.) uult asserere uari-
tatem, nullam scilicet fieri posse messem cæ-
lo, sine rore illo cælesti. Hic de capite fuit
Christi, de eius, inquam, diuinitate etenim ex il-
la procedit omnis gratia, ut proprius effectus:
nam illam præter Deum dare potest nemo: *Grati-
am & gloriam dabit Dominus.* Capilli cogita-
tiones mentisque signant desideria, quæ ex ani-
ma, sicut capilli de capite enascuntur. Illi sunt,
inquit, pleni guttis nocturnum.

In mentem tibi ueniat pluuia illa à Domino
cælestis missa Israelitis mâna scilicet, eibus inef-
fabilis, omni sapore delectabilis: *Pluit illis man-
na ad manducandum.* En qualis diuinus ille spõ-
sus, cuius caput fons sit roris gratiarum, cuius ca-
pilli nubes ad misericordie manna deplendunt:
ad hoc sponsa inuitat: *Aperi mihi fororem meam, quia
caput meum plenum est rore, & cincinni mei gut-
tis notiss.* Vita gratia sua quærit animæ tuæ lar-
giri, & suis illam curare malis, iacturâ repara-
re peccata dimittere, famem releuare, donis te
implere cælestibus, onustus adest, ut in te seipsum
donaque sua liberalis exoneret. *Caput meum plenum
est rore.* Non illi confestim aperuit sponsa, sed
pullus sensit, uoces audiuit, illas agnouit: unde
sic ait: *Vox dilecti mei pulsant.* Nō dubito: uox il-
la uox est dilecti mei ille uocat, ille percussit o-
stium: hæc sit nihilominus, nec aperuit, uarias obtru-
dens rationes: *Expoliasti me tunica mea, quomodo
induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquina-
bo illos?* Frigus est, quis pedes exponat teræ? O
precelexus mysterium! An factu possibile, ut cog-
nosceris, quod sponsus esset qui pulsabat, credēs
ad ea uera dici, quod rore diuino madidus adef-
feret, & eminentissimis ac cælestibus gratiis; ut
illam ditaret, curaret, sanaret, ipsa non assurgat,
non sponso, omni posita mora, aperiat?

VII. *Sponsus pulsantem aperit.*
VIII. *Varas obtrudic rationes.*
IX. *Christus ad alios transit.*

En quàm apte te spiritus ille diuinus descri-
bat, quoties dum luxuriæ & cōcubinaris strato
decumbis, tuæ ambitionis, tuæ tu cupiditatis,
Hieron. Bepi. de Lanna Tom. II.

tu tu rancoris & odij, tuæ tu leuitatis, & voluptu-
tarum, ad animæ tuæ postam diuinus ille quo-
tiat Sponsus: *Aperi mihi foror mea?* Quoties eius
percipis uoces, in cordis tui penetralibus? Anima
iam tandē à peccato resurge, anima mores istos
cotrige, ad æternam te dicunt perditionem, ca-
ue tibi, ne mors te repentina rapiat damandâ,
attende flammâs te manere sempiternas, dura-
turas quamdiu Deus, Deus fuerit, eò tu cæca
festinas, considera, te pati iacturam gloriæ cæ-
lestis, gratiæ Dei, societatis Angelorum, iuris regni
cælestis. Vos ego omnes interrogo, hæc uoces
percipitis? Certum est, quod & ipsi fatemi-
ni, illas esse perpetuas. Dic ergo, num illas esse
Dei cognoscitis? Numquid uobis manifeste patet
ret impulsus istos sponsi esse dilectissimi? Illine
aperitis? Vos indices estote. Mille congeruntur
exculationes. Quæ ratione talem manu mittant
hæc meæ sunt deliciae & uitam mihi desecere
persuadeo, quo die illam non uidero? Quomodo
restituam illud, quod iam in sanguinem cor-
pusque conuertit? Quomodo parcam illi, qui
tanta me impudens lacessit in iuria? Quis mo-
dus illud deserendi, ex quo tantam haurio uo-
luptatem? His omnibus demoramini, nec ani-
mâ portas aperitis, nec ingressum sponso per-
mittitis desiderio.

Quid credis, sponsum agere, à te passum re-
pulsam? Num sic rore illo inunctus ibidem hæ-
sit? num illam sibi resumpsit gratiarum plu-
uiam? Nū ad suum, unde uenerat, cælum in-
gignans reuertitur? Minime gentium, sed ad a-
liam declino domum, cum in illa mihi portas
non referent, & reculent recipere, nec me
meaque uelint dona gratiarum, transeamus ad
alteram. *Ille declinauit atque transiit.* Quod si
eius misericordis contumax obstitas, nec eius
dona gratiasque dignetis acceptare, quibus te
benignus inuitat & desiderios tuos te pascis de-
liciosis, uoluptatibus, sceleribus, nec aperis pul-
santi, ad alium transibit de quo nemo suspicaba-
tor, illum sanctum efficiet, suam illi infundet
licem, disponet, quatenus recipiat, fructumque
referat ex sanctissimis suis Sacramentis, distin-
ctam omnium faciens criminum exomologesin,
frequens sit ad mensam Domini, ut eius uinifi-
co corpore saginetur; te uero deseret, ut om-
nis inops gratiæ in tantæ pœnam rebellionis in
æternum pereas.

Nostrum quanto in miseros illos animaduer-
terit supplicio Rex qui toties inuitati ad nuptias
impudentes: *Noluerunt uenire?* Nemo uirorum il-
lorum, qui uocati sunt, gustabis carnem meam, de-
licias;

Peccator
Deo non
aperit.

X.
Quæ sint
rationes,

XI.
Christus
ad alios
transit.

licias sibi preparatas. Attamen par non erat; vt non expendere: etenim summi erant pretij & magnis Regis sumptibus extractæ. Præcipit, vt famuli in plateas, & exitus viarum festui profiliant, & ad nuptias adducant, quoscumque inuenissent, aridos, cæcos, claudos, debiles, famelicos, laceros, vt paratis iam nuptiis potirentur, quas alij fastidiosi contempserant. Quoties suas Deus misericordias pauperi communicat verulæ, tristi operatio: Hic Chineusem illuminat, ibi Iaponensem instruit suorum prædicatione ministrorum, tu verò cæcus remanes, omnis expertus diuinæ suauitatis, & donorum inops ac gratiarum? Hanc perfidis illis Christus parabolan dicit, qui rebelles eum recipere noluerant eiusque gratiarum dona vtrò oblata despexerunt. Sic ita, num creditis, vobis illa respicientibus, mihi quod sum illa seruaturus aut aliquis sit defuturus, cui illa communicem? Ego me in hæc ericera, & syluestria exoneabo, in publicanos & peccatores, vt illo cælesti rore in sidera perficiantur cælestia. *Publicani, & meretrices præcedent vos in regno Dei.* Et hoc perficit hodie, Indæos deserit sui despectores, & ad arentes declinat benignè Samaritanos.

Matt. 21. 31.

§. 7. Fatigatus. Querit secundus Adam in sudore vultus sui panem, & visitat summus Pontifex suam Diocesim pedes.

19

Exacerbatus igitur Dominus hypocriti vermiculorum illorum intolerabili, quasi per Sahiorem mittim in modum fatigant, proponit tandè excedere. Hierusalem, imò ipsa Iudæa Promittit, & veltus Galilæam intercatere: quia verò Samaria, media interiacebat, illam ingreditur, & eius Metropolim ciuitatem petit Sichar: Ælium erat tempus, & aura feruens considerato namque tempore D. Ioannis, bimelre vel trimestre forer post Agni Pachelis festiuitatum, quæ ad finem Martij, vel medium Aprilis celebratur, igitur circa Iunium, vel Iulium, quo tempore calores sunt intenses, sol feruentissimus, terra calidissima, & inlar arena maris aridissima, longum iter, gressus Domini festiuus & diligens, ipse delicatus, vt qui corpus habebat opere Spiritus singulariter efformatum. Accessit autem adeo virtus fatigatus, solis ardoribus exhaustus, sudore madidus ad campum in quo paterus ille Jacob seaturiebat, vt præ nimia lassitudine ad oram putei se prosterneret. Manibus sub axilla copultri-

XX
Christus
rendit in
Galilæa.

chis & brachijs seu puluinaru inuititur, ex factissima eius fronte sudor distillat vberissimus, facies vt rosa vernans in Maio rubet guttis noctium irrorata, ventum colligit refrigerantem ex aquis exurgentem: *Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem.*

Consideras D. Augustin. Dominum sic sedentem, & fatigatum, & ad oram putei inuictum, verba illa protulit, quibus omnes inuictum. *Hæc iam incipiunt mysteria:* quæ sunt hæc noua mysteria? Mysterium est profundum, videre Christum ab itinere fatigatum: quæ namque conuenticio Christi cum fatigatione? Quomodo quod drare possunt, essentia Saluatoris, & fatigationibus alterari? Si Apostolum interrogemus, quis est Christus? respondet: *Est splendor gloria, & figura substantiæ Patris, portans omnia verbo veritatis sue.* Confirmatur ab omnibus, splendentem non obsecrari, gloriam non pati lassitudinem. Modò videmus Dominum illum, qui nullo labore ponat omnia verbo virtutis sue, fatigari, & ab itinere fatigari. Numquid non illud est grande mysterium? Si à Iob percontemur: quomodo est Iesus? respondet: *Est fortissimus robore, sed qui curuantur qui portant orbem.* Si sit igitur ipsa fortitudo, in cuius conspectu, qui portant orbem, premia flectum inclinari, qua ratione fatigatur? Si velimus scire, quis sit Iesus, ipse nobis respondet D. Ioannes: *Est verbum Patris, per quod facta sunt omnia: Extendit caelos, fundauit terram, maretes ponderat, abyssos palmo concludit.* Si lubet, intelligere, num hæc omnia præcelsissima condens opera fatigetur, prodiit Ihsais nobis hæc exponens: *Quis extendit caelos, nihilum caeli.* Septuaginta legerunt: *Sicut cameram suis operamentis depictam, sate, luna, & stellis.* Hæc omnia creant, quasi nihil crearet, quia nec sensu, nec passus est, maiorem ad hæc omnia faciendam laborem, quam patereetur, si nihil omnino condidisset. Quinimo creato iam caelo, & vastissima hæc machina constituta, seipsum in quietis locum obtulit, in quo solo verè posset homo requiescere. Et hoc ex mente D. Augustini, indicant hæc verba: *Requieuit Deus ab omni opere, quod parauerat.*

Insuper tanto opere perfecto, adeo omnis mansit expertus lassitudinis, vt seipsum obtulerit in refrigerij locum, & sedem quietis omni laboris vniuersalem. Si igitur Dominus ille, qui tanta portat opera infatigatus, Iesus est, quomodo dicitur: *Iesus fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem?* Quis sapiens hic altissima neget mysteria? Numquid admiratione dignum elicit.

ellet, ignem videre frigore congelari, ni-
uem calore fervescere, fontem vberimas sca-
turientem aquas pice sui exarescere? Mysterium
est, videre virtutem fatigari, fortitudinem flac-
cescere, fontem irrigantem paradysum Dei, stitien-
tem, machinam excellentis robur, considerare, mare,
quod omnes Dei gurgites & continet, & flumi-
na concludit, ad ripam putei considerare, leue cap-
tate refrigerium. Ad patrem vires resumit inquit
Tertullianus.

Attamen ex occasione peccati, & vt divina
per omnia satisfaceret iniuria, que peccato pal-
la contumeliam integram exigebat satisfactio-
nem, ex diuino illo egressus est paradiso: Verbum
ca. o factum est, & habitauit in nobis. Habita-
uit in mundo nobilium in tempore, qui ab æ-
terno, in patris æterni habitauit intellectus pa-
radiso: Exiit à Patre, & vni in mundum. Illo
egressus est paradiso, vt in mundo peregrinus
moraretur. Adest D. Augustinus Qui venire
ad nos eo modo dignatus est, vt in forma serui as-
sumpta carne appareret, ipso carnis assumpto, &
inter ipsius, adeo fatigatus ab itinere, quid aliud qua
fatigatus in carne? Vnde quid in carne egerit, ieiun-
auit, orauit, lacrymans est, circuibat per vi-
cos & castella, iam videbis eum à Iudæa in Gali-
laam, iam è conuerso à Galilæa in Iudæam, iam
videbis eum declinantem ad Tyrum & Sidonem,
iam petentem Ierosolimam, iam ab ea recedentem.

Inde descendit mortalis & passibilis nostra ve-
stis carne, vt terram hanc percurreret, dolori-
bus pœnibusque miserandam, vt corporis fatiga-
tione, & vultus sui sudore patem, quo nutriatur,
lucraretur. Quis porro cibus eius, nisi anima?
Accedunt hodie discipuli, panem quem coëme-
rant, adferunt, & manducandum apponunt: Ebi
manuca; quibus ille: Ego cibum habeo man-
ducare, quem vos nescitis. Non ille meus cibus
est, non ille me satiat, iam mihi alius longè
suauior offertur, quem vos ignoratis. Admiran-
tur Apostoli, & sibi inuicem colloquuntur. Num
quid attulit ei aliquis manducare? O quantum
aberratis, inquit Dominus, hoc scitote, cibus que
ego desidero qui sapiat a petru, quem exopto,
animæ sunt, quas vult Pater illi lucrifaciam.
Mens cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui nescit
me, vt perficiam opus eius. En modo tradidit mihi
Pater vitam, vt magna eorū præcipuum lercu-
lum, qua mihi de tot paratur quot in hac vbe
sunt animæ?

Hic est cibus eius. Qua ratione illi operabi-
tur, lucrabitur acquirit? In sudore vultus sui. La-
bore, fatigatione corporis. En tibi illum: Fatiga-
tus ex itinere sedebat sic supra fontem. Considerate
(monet Apostolus) Pontificem confessionis nostræ Christus
Iesum. Suae visitationem aggreditur diæcesis, lo-
corum regionis Palæstina. Hanc enim vt sibi pus pe-
propriam vendicat, illa nunquam egrediens, il-
lam visitans personaliter. Licebat illi visitatio-
nem, sic vt non fatigaretur, institueret: non enim
illi deerant equi ventis velociore, si per quo-
rum alas teste Propheta Dominus ille graditur.
Quis ambulat super pennas ventorum. Non thes. Ps. 17. 11.
Ccccc volatri-

Tertul.

de

apoc. 9.

Rom. 124

III.

Cherub.

Adam le-

uocatus.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

Ioan. 1
14.
V.
Christus vt
Adam para-
diso
egre-
ditur.
Ioan.
16. 18.
D. Av.
Loc.
cui. T. 9

VI.
Christus
vt Adā in
sudore
vultus
velicitur
panem.
Ego cibum habeo man-
ducare, quem vos nescitis.
Non ille meus cibus
est, non ille me satiat,
iam mihi alius longè
suauior offertur, quem
vos ignoratis.
Admirantur
Apostoli, & sibi inuicem
colloquuntur.
Numquid attulit ei
aliquis manducare?
O quantum aberratis,
inquit Dominus, hoc
scitote, cibus que
ego desidero qui sapiat
a petru, quem exopto,
animæ sunt, quas vult
Pater illi lucrifaciam.
Mens cibus est, vt
faciam voluntatem eius,
qui nescit me, vt
perficiam opus eius.
En modo tradidit mihi
Pater vitam, vt magna
eorū præcipuum lercu-
lum, qua mihi de tot
paratur quot in hac vbe
sunt animæ?

20
Hebr. 3. 1.
VII.
Christus
Iesum. Suae visitationem
aggreditur diæcesis, lo-
corum regionis Palæstina.
Hanc enim vt sibi pus pe-
propriam vendicat, illa
nunquam egrediens, il-
lam visitans personaliter.
Licebat illi visitatio-
nem, sic vt non fatigaretur,
institueret: non enim
illi deerant equi ventis
velociore, si per quo-
rum alas teste Propheta
Dominus ille graditur.
Quis ambulat super
pennas ventorum. Non
thes. Ps. 17. 11.
Ccccc volatri-

volatrices, quia illas paratas habebat, de quibus
Abac. 3. 8. Vires sic Abacuc. *Quadrage tua saluatio.* Currus
 habebat velocissimos, cum sibi iamulantibus il-
 los ministrat igneos, equosque flammeos, quali-
 bus Eliam Prophetarum in paradysum transitu-
4. Reg. 6. 2 lit terrestrem. Millia millium sunt illi fercula,
 nullis extracta Seraphinis, qui sibi hoc de of-
 ficio gratulantur, quibus incedere consuevit.
Pf. 67. 18. Currus Dei aerem millibus multiplex, millia lata-
 tionum, Dominus in eis. Quintimo ex Angelorum ma-
Luc. 16. nibus fercula conficit, quo anima mendici La-
 zari in sinum veheretur Abraham, & innumeros
 habet Angelos huic muneri destinatos: ut festos
 suos sustollant, & ab omni caligine offendicu-
 culo seruent incolumes. *Angelis suis Deus man-
 dauit de te &c. in manibus portabunt te, ne forte
 offendas &c.* Horum nullo voluit uti quia in sa-
 lutem nostram pedes voluit instituire visitatio-
 nem, tanto se labore conficiens, ut ex itinere
 lassus, ad ciuitatem appellens Sichar, se prosternat
Pf. 90. 11. ad puteum. *Fatigatus igitur ex itinere sedebat &c.*
 Quoddam capiens ex aquarum gurgite refrigeri-
 um. *Ad puteum vires refecit.* O dulcissime Ie-
 su, qui primicus iteratis viribus, ad ternorum
 tuorum ex via fatigatum te reationem petras
 emollisti durissimas, & ex iis aquarum fluentia
 deduxisti in desertis aridissimis, vbertate tanta,
 tantaque regie, ut illos aquae comites per de-
 frigerantem sequebantur.

VIII.
 Deus, qui primicus iteratis viribus, ad ternorum
 tuorum ex via fatigatum te reationem petras
 emollisti durissimas, & ex iis aquarum fluentia
 deduxisti in desertis aridissimis, vbertate tanta,
 tantaque regie, ut illos aquae comites per de-
 frigerantem sequebantur.

Hoc ita interpretatur D. Hieronymus dixisse
 Apostolum: *Consequente eos petra.* Quod illos pe-
 tra fons ingitur manans ad refrigerium & vo-
 luptatem sequebatur: de quo postmodum. *Fami-
 liare tibi fuit fontes in arenosis sterilibus aperire
 In ca. 10.* lanissimos ac dulcissimos. Amicis tuis D. Tu-
Cor. 1. liano, D. Clementi, D. Vincentio, D. Magino,
 quibus redundat Sanctorum historia. Adde, &
 in refrigerium Ducis tui Samsonis ex mandi-
 bula asini fontem iussisti scaturire. Facile tibi
 fuit o Domine, ad itineris leuamen filius tuis
 per deserta gradientibus mittere nubes ymbra-
 culum, quo protecti a solis ardoribus serua-
 rentur incombusti: prout quoque fecisti in ho-
 norem Sancti Martyris tui Petri, quo in publi-
 co contra Manicheos haereticos foro dispu-
 tante, & omnibus non leuem sole causante mo-
 lestiam, ait illi primarius haereticus, in quem
 ceteris acris inuehebatur: si tanta sit Dei po-
 tentia, quantum esse fingis, ab eo flagita, super
 locum hunc nubem extendat refrigerantem,
 ne solis ardoribus nimium adstantes exuriantur.
 Quid loquar? antequam iamulus tuus suos ad
 te oculos dirigeret, hoc effectus, ut calor ille

nimius in austrum verteretur temperatissimum.
 Eodem modo seruo tuo Medardo clemens
 adfuit, qui cum minorensis esset, & in aperto
 campo sub a decedente pluuia promeretur, aquila
 illi desuper misisti, quae per eum alas suas ut
 umbella protegeret, ita ut ne vna quidem illi
 adferret gutta molestiam. Addatur & illud, ne
 Martyres tui fidelissimi fornacis ardentissimae
 Babylonis ignibus cremarentur rosem illis pro-
 uidisti saluificum, quo flammatum ardores in-
 tensissimi, interescerent, & in hortum mutarentur
 odoriferum, Tandem laudet te Sanctus ille, cui
 per vastam incedenti pluuem aquilam demis-
 disti, qui ala vna caput illi a solis radiis tutare-
 tur, altera vero plumario veluti ventilabro ven-
 tum leuiorem excitaret. Tibi vero cunctos cal-
 oris seruasti labores, sudorem, lassitudinem, si-
 tim, famem, afflictionem, & quidem talem, ut
 praeter nimia defagitatione ad oram putei ebullien-
 deres lassus, sitiens, deficiens. Quid te fatigat,
 caeli requies? quid te affligit gaudium Angelo-
 rum? quid te premit leuamen afflictorum? Op-
 tima noui, Domine mi, & ex tuo hoc colligo
 Euangelista dum sic addit: *Hora erat quasi sexta*
ta: dum sol nos meridians vix ardentius ut
 dixit Spiritus S. *In meridiano exiit terram Ig-*
 nis oportet sit, & est amoris, quo ut alter Olearum
 inflammatis.

§. 8. Fatigatus ex itinere. *Lassauit Christum
 labor itineris: cuius corpus inuit omnia crea-
 ta perfectum aprumque fuit, ut in eo pater-
 retur: ex uaticinio Dauid.*

Multas SS. Patres congerunt huius Christi
 fatigationis rationes, easque omnes
 omnino praecellentes. Prima facilis est
 intellectu, ob aëris intemperiem, intensionem
 caloris, itineris distantiam, nominatim autem
 ob diuini corporis carnisque tenuitatem.
 Hoc nos quotidiana docet experientia, quod
 tanto magis vel minus ex labore quis fatiga-
 tur, vel onus penamque sentiat, quanto est com-
 plexione tenerior, & quod non solum non re-
 quet imò sapius recreat agricola, instar quere-
 cus robustum in terram prosternit principem,
 frangitque delicatum. Nullum fuit unquam
 corpus, eorum quae Dei manus omnipotens
 condidit, quod magis esset ad patiendum dis-
 positum, & ad dolores poenaeque sentiendum
 aptius, quam Christi corpus: illud etenim
 singulari quadam intentione organizauit for-
 mantique

mauitque Spiritus S. Eminentem planè celestemque continent verba illa philosophiam, quæ David in persona Christi protulit, expentitque congruè materie D. Paulus: *Sacrificium* *oblationem nouissimæ*. *Corpus autem aptissimum* Ita legit Apollolus. Quod psalmus habet: *Corpus autem perfectissimum*. Non tibi dicitur veteris, vetera illa sacrificia satisfecerunt, nec integrè tibi placuerunt: ideo præparasti me, ut vnum tibi dicarem, quod tibi infinitè satisfaceret. & eo fine: *Corpus perfectissimum, corpus aptissimum*.

I. Dico corpus habuit Christi: primum, quod fuerit perfectum: *Corpus perfectissimum*. Alterum, quod aptum intentioni fuerit: *Corpus aptissimum*. Refert de seipso D. Augustinus quod ad quarundam enodationem difficultatum, quas illi proposuerat Romanus quidam nobilis nomine Marcellinus, ad cuius instantiam similiter composuerat viginti duos libros de ciuitate Dei tres edidit tractatus. De apto & pulchro; (sicet modò non existens) discrimen expendens quod est inter perfectum & pulchrum sine aptum: quod est, quod dicimus intentioni seu proposito conuenire: quod perfectum resulter ab intrinseco, sine respectu seu ordine ad externum; at aptum, seu proposito conuenire ex eo procedit: cuius causâ fit: pulchrum & perfectum in se est suauis, at tamen non dicitur aptum, siue congruus nisi in ordine ad illud, ad quod ipsum desideras, siue ad annulum, siue ad opus vulgare aurificum. &c.

II. Dico hæreses inuenio circa corpus Christi, quas multis ante centurijs annorum conuincere voluit Spiritus S. ore Davidico; quidam enim hæretici existuerunt, corpus Christi, verum non fuisse sed phantasticum & apparens, sicut illa in quibus apparent Angeli, ex aère formata. Hæc fuit hæresis Manichæi, eiusque sequacium. Alij mentis sunt, verum quidem fuisse corpus, sed quod caro eius, non esset passibilis sed spiritua- lizata, & virtute Diuinitatis impassibilis, qualis nostra futura est in die resurrectionis. Hæc errore lapsus est Valentinus hæreticusque assectas innumerabiles. Has duas hæreses dissoluit Rex David; dicens quod in corpore eius hæc duo præfulserunt: perfectum: *Corpus perfectissimum*, & aptum: *Corpus aptissimum*.

Primum perfectum fuit: vt nullo defectu notaretur in perfectum, ex ijs quæ corpus humanum ad sui perfectionem exigit, in potentijs, in sensibus, in carne, in ossibus, neruis, venis, artetijs &c. vt opus singulare Spiritus S. de purissimo

eius sanguine formatum, quæ vincebat Angelos puritate: *Corpus perfectissimum*, Secundum: aptum, & ad intentionem effectum: *Corpus aptissimum*. Ad quid? In quem finem Christi formatum est corpus? Vt in eo filius Dei, dolores, penas, mortemque pateretur, & in altari Crucis offerretur: hoc enim sacrificium necessarium erat, quo iusta Patris æterni ita placaretur, cui dicit, vetera non satisfecisse sacrificia. Illud ergo faciens aptum & patiendo congruum, corpus esse debebat ad hoc ceteris corporibus passibilibus aptius. Redempturus nos erat dolores, penas, mortemque toleraturus, & quia, teste D. Paulo, tantò quis, plura meretur, quàm plura patitur: *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem* (quam doctrinam perdoctis argumentis prosequuntur D. Chrysostomus & D. Bernardus) iaptauit illi corpus magis passibile, magisque aptum, vt pateretur, sentireque cruciatum, quàm vllum aliud creatum.

Hinc patet discrimen inter Christi corpus, & nostra in particulari. Verum est, corpora nostra mortalia esse & passibilia, verumtamen non eadem fecit Deus intentione vt mortalia essent & passibilia, nec ea mente hominè condidit, vt pateretur, & moreretur, vt ipse testatur: imò potius, dum illum creauit, præmunuit passibilitatem & mortalitatem; quæ propria erant suæ naturæ, dono iustitiæ originalis: quo reddebatur immortalis, & ab omni pena dolore, fatigatione, fame, sitique præseruabatur: *Deus creauit hominem inexterminabilem*. Sed permittit, vt hoc sequatur: quæ materiae proprietates, ex qua formata sunt. Sicut nec animus est artificialis, dum vas conflatur vitreum seu crystallinum, vt diffingatur, seu fragile sit, sic nec eius qui gladium conficit, vt rubigine hebetetur, cum eum ad hoc non fecerit, sed hoc necessario consequitur ratione materię de qua conficitur. Itaque nunquam intentionem habuit Deus creandi corpora nostra passibilia, potius voluit essent impassibilia: licet auferendo propter peccatum eorum iustitiæ originalis, quod illa ab omni dolore mortemque præseruabat, illa passibilia remanserint.

At tamen Christi corpus principali intentione Spiritus S. fuit, formatum passibile, dispositum, aptum, ad patiendum, ad sentiendum penas, dolores, tormenta, sitim, famem, mortem, & hoc ita corpus vniuersè in omnibus, quæ Deus creauit, nullum formatum intentionem, quod creauit & ita ad rem dispositum, primum fuit, vt pateretur, penamque sustineret. Equidem ad patendum constat, quod Rex potentissimus, cui inueniam bit satisfacere iustitiæ, creauerit aliquid in super-

1. Cor. 3. 8.
a Ep. ad
Olymp.
Tom. 5.
b Li. 4. de
Consid. ad
Eugen.
IV.
Discrimè
inter
Christi
corpus &
nostrum.
Sup. 6. 1.

22. Q.
V.
Christi
corpus
vniuersè
in omnibus,
quæ Deus
creauit,
nullum
formatum
intentionem,
quod creauit
& ita ad
rem dispositum,
primum
fuit, vt
pateretur,
penamque
sustineret.
Equidem
ad
patendum
constat,
quod Rex
potentissimus,
cui inueniam
bit satisfacere
iustitiæ,
creauerit
aliquid
in super-

placium, cruciatumque rebellium, ignem scilicet inferni, de quo dixit: *Qui paratus est diabolo esse.* Sed ad patiendum & dolores tolerandum, tamummodo condidit & disposuit Christi corpus, quod vnum est ex precipuis fidei nostrae mysterijs. Unde & sensus ipse solus amplius, quam omnes qui in mundo pati sunt & patientur: nec tu tam graviter sentis in pectore pugionem, quam Christus acicula puncturam in digito, si illum pupigisset.

Hoc declaravit Isaias, quod talem desiderasset illum vir iusti: *Desideravimus eum despectum & nonissimum virorum, virum dolorem, & scientem infirmitatem.* Prima tractamus epitheta, *Despectum & nonissimum virorum*, quia non licet illis modo immorari; sed duo posteriora attendamus. Primum, vocat eum: *Virum dolorem.*

VI. Christus vir dicitur dolorum.

En quales habeat Baronias, dolores, penas, languores infirmitates, famem, sitim, flagella, clavos, mortem virum dolorum: Dieuntur in Scriptura: *Viri duntiarum*, qui illas possident ceteris cumulatis, & tanta plenitudine ut illis repleantur omnia domus eorum receptacula, scilicet nummis, abacus vas pretiosis, arca vestibus parietes auleis, ac tapetibus, horrea tritico, cellaria vino, dolia oleo. Desideravimus eum ut veniret ad patiendum, quia desideravimus ut veniret nos redempturus, peccatorum veniam, gratiam, gloriam, omniaque dona divina nobis impetraturus: meritum autem correspondet dolori, quocirca illum desideravimus ut eo veniret modo, quo cunctos pateretur cruciatus: *Virum dolorem*, quocirca corpus eius receptaculum esset & domus omnium dolorum, penarum, laborum, ut illos in omnibus corporis partibus pateretur, & in omnibus suis potentijs, sensibus interioribus & exterioribus: & esset ille, qui ceteris omnibus palmam eriperet patiendi, talem eum desideravimus. Huic desiderio Deus satisfecit, illi corpus arte quadam singulari perficiens, aptum & congruum in quo pateretur, sentiretque cruciatus.

VII. Inscientem infirmitatem

Secundo: vocat eum: *Scientem infirmitatem.* Communis est loquendi phrasia: hic novit de illa re, quia illam expertus est, quia eius est proprium officium, eius professio. In Hebraeo vox est, quae ducitur a verbo, quod significat voluptatem, siue quod bene sapiat: q. d. vir qui optime novit, & cui sapient labores, poenae, tormenta, qui sibi in illis complacet, cui volupe est pati, & laborare. Hunc sensum indicat D. Ambrosius, qui mirum in modum desiderium patiendi dolores, penasque sentiente declarat, quo Christus fla-

grabas, prout his verbis manifestavit: *Baptismus habeo baptizari, & quomodo conctor usque dum perficiatur?* Et iterum: *Desiderio desideravi hoc Laetari Pascha manducare vobiscum.* Hoc illi festum erat VIII. Paschatis, tempus patiendi. Quod satis aperte Christi verbis illis vltimis declarat, quibus vivendi patiendi finem imposuit, si illa legeris per modum interrogationis: *Consummatum est?* Instat febricitans, tum qui siti laborat aestuantissima, cui si vas aquae offeratur, & illa exhausta, sitiens adhuc interroget: *lamne exhausta est nihil est reliqui?* Obtulit Pater, quo sitim patiendi extingueret quae laborabat, calicem illum tam amarum, ut eius titum odor sudorem illi extraheret sanguineum. Illum Petrus conatur eripere. O Petre hinc age hinc mihi sum moperere sapit, hoc sitim meam extinguat: *Calicem quem dedit mihi Pater, non sum visus ut bibam illum.* Totum exhausti, & videbatur esse satiandus: *Saturabitur opprobrijs:* ait Prothapheta. Cum nulla penarum, dolorumve gutta fuerit, quae non illo calice contineretur. O calix adeo capax, ut eo totum amarum mare quodlibet penarum, quas possumus imaginari concludatur. Bibit, & bibit vincula, caputuram, manicas, verbera, colaphos spinas, sputa clavos, cruceam, lanceam, sel, acetum, opprobria, omnia bibit: hoc namque totum est ebire ere pelagus cruciatuum, & adhuc siti exarscens clamat *Sitis:* etiam exhausto calice, sic ut nihil superesset patiendum, emoriente corpore, vinum rema, et patiendi desiderium, dicens: *Consummatum est.* Totum exhausti: *Scientem infirmitatem*, sapiebant illi dolores, penas, labores.

Hinc illud novimus mysterium, quod recitans ipse vinum bibere myrrhatum sibi in vase bibere. Cuius dum cruciingeretur, oblatum, acetum ac sicut meum haussit sibi in spongia propinatum. De hoc etiam sic ait D. Ioannes: *Cum accepisset acetum, & de hinc altero D. Matth. b. Nolo bibere.* Quia hoc erat velle Christi Salvatoris desiderium eo modo pati tormenta, quo illa & gravius sentiret, & illum magis cruciarent acerbius. Vinum illud, myrrha per tormenta, ne tormenta sentiret. Acetum autem scilicet reddit vitiosior, excitat ad sentiendum, & velle hinc hinc penarum sensus mitescat, sed acetum excepto quo illas sentiam vivacius, ea itaque voluit ratione pati, quia graviores sustineret cruciatus. Ea quam sibi in illis placebat.

Et aliud in super in hac historia notat D. Ambrosius, quod dignum sua doctrina mysterium: *Sitis sitis, quia in omnia consummata sunt, ut consummaretur.*

X. *Scriptura dicit Sitis.* Neminē puto latere, id quod
 canit Pfalter Regius describens quasi in propria
 persona tormenta, quæ Saluator erat passuris, in-
 ter alia & hoc refert: *Dederunt in escam meam*
fel. & in siti mea potauerunt me aceto. Confestim
 se non leuis offert circa D. Evangelista ver-
 ba difficultas? Si scriptura dicat, hoc adhuc esse
 consummandum, & quod nondum erat consum-
 matum, quomodo dicit: *Scips. Iesus: quia iam*
omnia consummata sunt? Mirabiles hic SS. Patres
 formant ad illa verba conceptus; cum illud o-
 pus, velut vltimum, excellentibus scateet Sacra-
 mentis, quod sic soluit D. August. Verum est, si
 spectas inimicos, iam omnia consummata erant,
 ex eorum iudicio, quæ illi facere poterant, iam
 suo desiderio satisfecerant, eum enim crucifixe-
 rant, iam eum cruce pendulum irridebant, iam
 nudo exprobrabant, iam forte, eius sibi veltimē-
 ta milites disperdebant, iam illum linguis suis
 blasphemis, & sacrilegis iniurijs irridebant iam
 nihil illis, quo Christum torquerent superesse vi-
 debatur, & in rei veritate nihil eorum occurre-
 bat imaginatiōi, aut vquam venerat in men-
 tem tam crudele supplicium, quale hoc erat vt
 fel & acetum in potum ei propiarent: non e-
 nim intellexerant eum siti torqueti, voluit illis
 Dominus hanc referre cogitationem, & oc-
 casionem dare, qua illum nouo hoc tormenti
 genere cruciarent, cuius nec recordabantur, vnde
 & illud *Sitis*: tantum valebat, q. d. O carnifi-
 ces mei crudelissimi, iam vobis videtur nihil im-
 manitati vestræ superesse, quo me torqueatis
 nec vobis nouum quid offertur tormenti genus,
 vnum vos effugit & ad hoc nouum tormenti
 genus offero vobis occasionem. *Sitis*: Vltimō
 veloce: accurrite tormento, quo mihi cunctos
 corporis renouetis dolores, maxime verō linguæ
 orisque molestiam. Huc porrigite fel illud &
 acetum, vestrorum symbolum cordium, quæ
 Deo talia semper exstiterunt q. d. Ex D. August.
 interpretatione: *Hoc minus fecisti Sitis, dare quod*
estis. Iudei quippe erant ipsi acetum, degenerantes
 a vno Patriarcharum *Esæ*. *Vas positum erat aceto*
plenum, & licet præsens aderat, eius tamen, vt
 conijcio, non recordabantur, vt Christo illud ir-
 ritandis eius doloribus porrigerent: nec mirum,
 eum nondum audissent, quod de siti conquire-
 tur. Hoc illis Christus suggerit, dum ait *Sitis*:
 Hoc verba significant Evangelista: dum hæc
 coniungit: *Dixit, sitis: vas ergo positum erat ace-*
to plenum. Sitisne Domine? Sitis: ne illud precor
 iudicaueris: quia iam vides vas præparatum ace-
 tosum, cuius illi minime recordantur: *Vas ergo*

positum erat aceto plenum; quod sitim tuam ex-
 posueris, hoc ipso eorum sitim, qua te crucian-
 di flagrant, excitabis; cum autem ibi paratum
 habeat vas aceto plenum, illico ad illud conuo-
 labunt non sitim tuam leniuri, vel extincturi,
 sed acerbis multo cruciaturi, nouisque penis
 affecturi. Hoc igitur votis omnibus exopto,
 hoc vnicè desidero, hæc sitis mea, illo me potu
 exacerbent, vnde illis etis oblitis, renouo me-
 moriam.

Merito vocat eum *Italis: Vi misentem in-*
fermitatem. Noster Pagninus legit: *Notus infirmi-*
tati. Id est, cuius domum optime norunt penæ, notus in-
 dolores, iustitiam: etenim eius corpus ad fi-
 mitati, cauit spiritus S. vt hospitium esset & receptacu-
 lum, in quo dolores omnes & penæ excep-
 tentur, velut in domo ad hoc fugiari eret-
 ctas: de quibus f. f. egi: En quam ampla &
 diuina materia Dominicam meditando passio. *Tract. 9.*
 nem, quæ nedum maxima fuit, eo quod ipse *Num. 10. 26.*
 lus tanta pertulit, quanta simul possunt aliquod
 adferre tormentum, sed principaliter quia cor-
 pus illi erat sensibile, quale nec vllus habuit, &
 cui vel minimi dolores, grauiorem adferbant
 molestiam, quam nobis grauissimi.

Vnde colligo primo: summum quo flagrat
 nos saluandi desiderium suamque nobis com-
 municandi misericordiam; vt liquido constet,
 quod ipse querere, & ponere voluerit efficacis-
 simum remedium, vt nobis esset misericors, &
 se iustitiæ suæ opponeret, instatque indignatio-
 ni, quæ contra nos exigentibus peccatis acriter
 exciatabatur. Communis est hæc Sanctorum
 questio: cur tanta voluit pati Dei filius, idque
 tot ac varijs modis pro nostra redemptione, cum
 ad illam plus satis esset effundere illum vel
 minimam guttam sui sanguinis, imò sudoris,
 imò vel propedi in hoc mundo ad vincum pas-
 sum: Ad quid o Domine, tantum dolorum per-
 parumque diluuium, si vel vna gutta sufficie-
 bat? Inter alias rationes vnam non leuem ex-
 pendendo consolationem, videlicet, vt eo ipso sep-
 lum obligaret ne nos ob multiplicia peccata
 perderet attentè namque cauet quis opus ali-
 quod aut perdere, aut confringere, quod illi
 pluribus consistit facultatibus.

Ad holidem hic cadit quod tones de Vate
 Iona repetimus, qui dum Deum virget vehe-
 mentius, vt Niuuitas disperderet, eius atemque
 funditus euerteret, decreuit Deus, vt illi hedera
 exarsceret sub cuius vmbra latus accubuerat,
 nec vllam ei sol molestiam attulerat, ex quo
 dum non mediocriter ob plantæ ruinæ quæ ma-
 gno

XI.
 XII.
 XIII.

Christus
 ne nos
 perderet
 tanta pas-
 sus est.

quo illi erat levamini Propheeta turbatur: ait il-
 li Dominus: Vt quid o Vates indignaris, quod
 hebra exaruerit, quae nec tea erat, quam nec
 feminalli, nec plantalli, nec rigalli, nec in eius
 vtilitatu modicum aut parum laborasti, sed nec
 passum pedis impendisti, & non vis tot perditio-
 ni compatiar animarum, quot esse in hac ciui-
 tate cognoscis Ninive; quae figmentum fuit,
 mearumque factura manuum? *Et ego non par-
 cam Ninive ciuitati magna, in qua sum: plusquam
 centum viginti milia?*

Iona 4. 11

Adiunge modo Domine, quod postmodum
 fecisti, & dic. Tanto dolorosius quis sentit vnius
 ruina, quando constitit illi labore, opibusque
 carius. Vide num animarum ego debeam gra-
 uiter ferre naufragium, quae tanto mihi consti-
 terunt, in quarum salutem expendi quidquid
 habui, & tot pertuli poenas, quot perferri pote-
 rant. Animarum, quae tam caro mihi steterunt,
 quas vt meas facerem, meum dedi sanguinem,
 fatigatus sum laboravi, extremas passus sum, au-
 gustissia omnia ad mortem vsque pro earum per-
 tuli redemptione: quam apertius conlonat ver-
 ficulus ille Eccleae.

*Quaerens me sedisti lassus,
 Resemisti crucem passus,
 Tantis labor non sic cassus*

O Domine, non sint inanes isti tui labores, non
 infructuosi sudores, non inanes istae fatigatio-
 nes, non cassa poena istae adeo pretiosa.

XIII. Hinc no-
stra ar-
guitur
ingrati-
tudo.

Secundo: prauam nostram tanto Domino col-
 ligo ingratiudinem. Ipse nostri gratiam cunctas
 assumpsit poenas, dolores, labores, quos ille mo-
 do suscepit tolerandos, quo etiam illi molestio-
 res, nec permisit aliquid, quo posset dolor miti-
 gari, nos vero eius gratiam, quod minimum pos-
 sumus perferimus, omnem mouentes lapidem
 ne nos affligant dolores, labores, ieiunia, corporis
 castigaciones, iniuriae, paupertas, contemptus. Tu
 considera, num illa quaeras, num fugias, num om-
 nem tuam apponas curam vt tibi non approxi-
 ment, & quae effugere non tales, contendas ea
 ratione pati, quo tibi minorem adferant crucia-
 tum. Quot procuras condimenta, quo ieiunium
 feras lenius, quot diuerticula quaeris, tua confi-
 teus peccata, quo tanto minor sit verecundia?
 Quot adhibes puluina, ne ex oratione genua
 laborent? Si tanto magis Domino illi places ac
 satisfacias, quae autem plura poteris, perpende, quam
 parum illi satisfacias, cum id tantummodo pa-
 tiaris, quod minimum potes. Et si decrecente do-
 lore, decrescat meritis & operis pondus praer-
 mium, tu videris quam exiguum tibi remaneat

praerimum, cum tanto labores studio, vt illud mo-
 dicum quod facis, fiat quo fieri minori potest
 molestia, de quibus aliam diximus. Modo Chris-
 tum intinere, quam fatigatus ex itinere deficiat,
 & qualem tibi proponat Evangelista: *Iesus fati-
 gatus ex itinere sedebat sic supra fontem, si
 quemlibet de grege lassare poterat ac deiecit
 calor ille intenus, illud iter oblongum, & aspe-
 rum, festinus ille gradus, quam vehementer ille
 fatigaretur, & supra modum deficeret, cuius cor-
 pus magis labore consistebatur, quam omnium,
 qui fuerunt vel erunt in mundo.*

S. 9. Fatigatus; Fatigat ibi Christum, & quasi suspendit cor nostrum, quod Hieremias prauum appellat.

Secundam esse causam dicimus: nostri duri-
 tiam cordis, quae tanta est vt ipsum Deum
 fatiget, & nostro modo loquendi illum at-
 tonitum reddat & perplexum. Dno nobis D. E-
 uangelista proponit in illa Christi fatigatione
 consideranda primum, quod Christus sedeat il-
 lic velut homo cogitandus, attonitus, suspen-
 sus, ad putei marginem prostratus, capite iuxta-
 nato, & manibus, brachijs manibusque iunctis, eo
 modo quo tu sedis in iunctis brachium complexus,
 & super illud, caput inclinas. Secundum, velut
 vit verè ab itinere fatigatus ad gram sedens pu-
 tici, vt à fatigatione recreetur, & calor ab aqua-
 rum refrigerio remittatur. Nascentur autem hi
 duo effectus ex duobus cordi nostro proprijs: nolens
 primum, quod nullus sit ei terminus, secundum
 quod eius durities omnem superet duri-
 tiam creaturatum. Elegantissime Deus hoc ex-
 plicit per Prophetam Hieremiam: *Prauum est
 cor hominis, & quis cognoscat illud? Alij legunt, vt
 quos sequitur D. Augustin. Graue cor per omnia, la-
 uis homo est, & quis cognoscat illud? Duo perpendas
 epitheta cordi humano propria: Prauum, & graue.
 Primo prauum, h. d. eundem tot seditionibus, &
 commouionibus, alterationibus perturbatur vt co-
 sit mare, & profundissimum, vnde nulla in eo sta-
 bilitas, nullum medium tam efficax quod eius
 possit inuina petrimari: q. d. vides hominem,
 qui creatura videtur esse pacatissima, mitissima,
 maxime flexibilis, quippe qui sit carne mollissi-
 ma compactus? Hoc scias, neminem esse qui se
 possit illi fidere, eius abditia scrutari: tot namque
 sinibus, tot scateat recessibus cor eius, vt non sit
 qui illud peruadat & agnoscat intum: *Prauum
 est cor hominis. Et quis cognoscat illud? Et hoc
 Christum**

Christum detinet suspensum, admirandum, attonitum.

putei prostermit, attonitus haret & animo suspensus. *Aperiatum est.* q. d. O cor humanum, tibi ultra quid faciam? Quo viar medio? ut te mihi subiciam? qui d. debui tibi facere & non feci: *Fatigatus sibi habet sic supra fontem.*

Hic optime quadrat argumentum, quod ipse Dominus prolequitur. Supponit quod multoties in S. Scriptura confirmatum invenimus: nimirum hoc suum primarium fuisse propositum cor humanum lucrari, sibi que subicere. Hoc paucis verbis exposuit Salomon: etenim nostrorum enarrans creationem parentum, qualiter illos dominis celestibus diuinitque gratijs & ornauerit & repleuerit addit, quam primum de diuinis prodie- re manibus: *Posuit oculum suum super corda illorum.* Quid habet o Domino, cor humanum, in quo tibi possit complacere? Nonne sentina est omnium iniquitatum, mare abominationum, fons libidinum, auaritiarum, blasphemiarum, odium rancoremque seculiens? Nonne tu dixisti: *De corde Mauris exierunt cogitationes mala, homicidia, adulteria, fornicationes, furia &c.* O celorum Domine: *Quid est homo, & qua gratia illius? & quid est bonum, aut quid nequam illius?* Diuinitum hic laet Sacramentum, quo suam Deus nobis ostendit clementiam.

Non vult Deus creaturas, nec illas in sui creati-
uit beneficium aut emolumentum, nec quod illis
indigeret, prout discursu plane mirabili, quem
aliam expendimus; idem probat Salomon: quia
sicut tota fuit sine creaturis aeternitate, & sic
semper sine illis esse poterat. Omne continet
in se Deus bonum, & quidquid desiderari po-
test, nec opus illi est deforis ad infinitam &
aeternam suam quiddam emendicare beatitudi-
nem. In quem igitur finem produxit creaturas?
Non in sui commodum, sed earum; non ut ali-
quid ab illis acciperet, ac bene quidem, ut illis
diuina sua bona largiretur: quia cum sit supre-
mum bonum, ex natura sua, communicatum
est suis ipsius. Hos celos creauit, ut hanc illis tri-
bueret magnitudinem & puritatem, solem, ut
eximium illi daret splendorem, quali mundo
relueret, lunam ut gratiam illi concederet pul-
chritudinem, quam praefert, stellas ut acceptam
illis infunderet venustatem, terram ut virtute pol-
leteret herbas producendi &c. Hoc concessio, super
illud figere suos debuit oculos, sua firmare de-
sideria, quod donis suis gratijs, beneficijs
esset aptus recipiendis. Hoc et est humanum:
quod capax est supremæ bonorum dignitatis,
gratiæ scilicet & gloriæ, quorum capaces non
sunt caeli, elementa, leo, equus, pavo, ceruus, aut

D d d d ha

III. oram putei sedentem, perplexum, attonitum & ei gratiandum, qui ad nos conuersus, sic ait: *Quis esse credis causam, quod sic attonitus sedeat? Vult, quia non est vir & apertus est quia non est* 1/2 23. VII. Cur ocu- les suos ponat su- per cor nostrum. *Eccles. 17.*

14. 9. 26. qui occurrat. Aliquoties expeditum quod verbum illud: *Aperiatum est.* Graecum sit, & cum tam mul- tas eaque sublimes habeat significaciones, ut nullum Latinum verbum illas queat explicare, bis terue interpretes illi occurrentes, illud non trans- fert. Inter alia significat hominem attonitum, sus- pensum, angustiatum, prout foret vir primarius, qui lite grauissima detentus, a qua dependent omnia sua bona, status, honor, vita, dignitas, pro cuius optima directione nullam non adhibuisset diligentiam, litteras dedisset in suæ iustitiæ defensionem primarijs Vniuersitatibus, Doctoribus, Hispaniz, Italiae, Franciæ, quo clarius ea cunctis patefceret, illam conseruasset & studio Advocato- rum ac Procuratorum explanasset; præcipua quoque suarum facultatum his negotijs impendisset, ut iudicem, eius vxorem & filios sibi de- uinciret. Si post tantam diligentiam, labores, ex- pensas, sollicitudines, discursus, ipso die quo lis es- set terminanda, serendaque sententia, videret ipse iudicem, quem sibi propitium credebat, mo- tosum, fastidiosum, indignandum, ex quo cognosceret, quod vel non veller sententiam enun- tiare, vel quod in contrariam partem inclina- ret, heu quam hic haretet attonitus? quam afflic- tus ingemisceret! Illum videntes prænumia mentis tri- stitia in sedem corruentem, brachio sepe illam posito, & capite in hoc declinato moestum, sus- pensum, attonitum sibi quasi colloquentem: quid consilij? quo medio mihi consulam? quidquid vitium fuit expendi, quidquid habui dilapidauit, aduocati celeberrimi suos contrahunt humeros, nulla mihi diligentia cedit ex sententia, oleum & operam perdidit: quid agam? quid mihi superest consilij? hoc est: *Aperiatum est.*

IV. Similitu- do. Quid si- gnificet aperiatum

I. Non in thesauro angulo e celo

II. Co- rruentem

VI. Christus pro nobis expendit diuitias, omnes adhibuit quantas potuit congruas diligentias: itinera suscepit vana nec minus molesta: & tandem se solum inuenit, vacuis manibus, sed nec aliquid profecisse, nec vlla sibi prosperè media successisse: quare ut velut afflictus, & merens nimis ad oram se

Hieron. Bapt. de la Naza, Tom. II.

1/2 23. VII.

1/2 23. VII.

25

VIII. Creaturas non sui, sed ipsarum condidit commo- di gratia

harum aliqua creaturarum, quibus non est intellectus.

Hic oculos suos posuit, velut in vacuum quoddam, congruum, ut in illud sua diffunderet bona coelestia. *Posuit oculos super corda illorum.* Non oculos suos posuit super cor nostrum, quemadmodum tu in aliqua, illa exoptando, propter bonum quod in se continent, propter tuam delectationem, & emolumentum, sed ut illi beneficeret, & in illud bonorum fluvium infunderet infinitorum: cum enim sit illis plenus & superplus, hoc querit, eoque mundum condidit intentione. Hoc igitur extitit propositum, nostrum cor sibi lucrari, ut illud suum efficiens, sibi que subdens, donis posset implere divitiis, sic ut illi nec atomus superesset, quem non humano coedi communicaret. Ut igitur cor sibi conquireret illo usus est medio, quod esse solet, efficacissimum. Quale illud? Beneficere, & a malis liberare. Nihil ita cor sibi subiecit, quam illi benefacere, vel illud a malis liberare: etenim visiditum est illud adagium: (a) munera rupes frangunt, & ipsas feras beneficia domant.

IX.
Muneri-
bus nos
sibi Deus
devincit

(a)
Dammus
que bran-
tam penam

X.
Duobus
modis
potest ali-
quis iu-
vari.

XI.
Similitu-
do.

Porro duobus hoc potest modis contingere. Primo: sine damno, impensis, labore tuo, facultatum, aut familiae tuae dispendio; quemadmodum dum Rex aliquem designat Episcopum, aut Archiepiscopum, aut Praesidem, aut libera sua voluntate criminis indulget remissionem iam ad patibulum condemnato, vel ei quem carcere constrictum ob delicta detinebat. Secundo: multo tuo labore, salutis periculo, iactura facultatum, velut si ad eius de manibus inimicorum suorum liberationem, te ipsum exponeres periculo, ut te pugione confoderent, vel ut alterum vinculis eriperes, quibus detinent illum debitores, tuas etogares facultates, & te laboribus, submitteres, quo proximo succouretes auxiliator. Magnam vim anterior habet modus, at multo maiorem posterior: est enim vitium tuae eminentissimum. Se multum Regi credit dequinctum, illique subditum, cui Rex opulentiam tribuit praelaturam, aut supremam praesidentiam, & ille, cui mera sua liberalitate vitam concessit mortis reo; responder illi: Domine mi: immortales ago tibi gratias, agam dum vivam, nam relaturum me a firmate non possum.

Hoc fecisti Rex benignissime, ut vitam morisque ingratus ob tantum mihi concessum beneficium, quo omne, quo fruor, esse concepi. Verumtamen multo te sibi strictius

Rex obligaret, si ut te ad regnum promoveret, duo vel tria regna excurreret, coronae pariter pendens dignitatem. Et quid esset, si ut te a milera vindicaret servitute, ipse seipsum in servum traderet semigalem? Si in tuorum solutionem debitorum, census suos omnes expenderet regales, omnium fieret indigus, ut te faceret omnium ditissimum? Quid esset, si ex medicorum iudicio in tua lepra mundationem necessarium esset balneum regali sanguine fluens (quale medici Constantino consulerunt Imperatori ex innocentium puerorum sanguine sibi prepararet) ipse Rex omnem suum effunderet sanguinem, venasque corporis insecunderet? Magna, nemo dubitat, prima fuit obligatio, sed cum cor humanum intracatam habeat superbiam & ingratitudinem, dicere potest: verum est multum Regi debeo, multum mihi praestitit, agnosco de manibus eius receptum beneficium, at tamen nihil hoc illi constiterit, nihil de domo quod suum erat expendit, nisi quod mihi dederit ad, quod mihi mihi dedisset, alteri dandum erat, quod mihi crimen remiserit, non plures illi steterit, quam simplici actu voluntatis, quem nullo labore, nullo chevit sui dispendio.

Quoad secundum vero, his omnibus portae occluduntur rationibus & impossibile censetur, non tuum illi cor esse subditum, qui gravi incommodo, poena, despectu salutis suae, vitae & bonorum tibi benefecit qualiter nec illis posset benefacere. Hæc fuit Ioseph Patriarchae sententia, se non posse non omnino Domino suo Ioseph per omnia subditum esse reverentem, quandoquidem omnia sua bona eius fidisset manibus, & eorum omnium se creasset economum: sic enim loquitur. *Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua. &c.* Quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Cum ita sit, quod illud nedum non fuerit cum aliquo sui detrimento, sed & non ex quo suarum opum incremento, nec eum Domini sui labore, quinimo cum ab illo eximendo, ut & alijs multigenis curis, quas secum tantarum trahit administratio facultatum. Quid censendum, si cum suarum opum iactura, ac labore suo, Dominus ille Iosephi manibus cuncta sua commendasset?

Modo profertur argumentum quod de Domino Deo diximus nostri cordis arguente malitiam: *Hæc dicit Dominus Deus &c. vos testes estis.* Rationem ineamus, ascendamus tribunal, nec alios villos contra vos ex postulo testes, quam vulgiplos.

XIII. *Hic dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus semitam, qui eduxit quadrigam, & equum, agnum robustum, simul obdormierunt, me resurgens. Contritii sunt, quasi limum & extincti sunt &c.* Vestrum propotui mihi cor acquirere: quia verò medicum hoc est efficacissimum vobis benefacere, & à malis liberare, non alios, quam vos requiro testes bonorum quæ cunctis & iuste & alteri contulerim. Vos testes estis. Nostis quòd dum in Ægypto seruiretis, priorem quàm mancipiorum vitam traduceutes, potentissimo vos viri brachio in optatam asserens libertatem, ite vobis aperiens floribus dispersum per mediam pelagi planitiem, illo demergens, vestrisque oculis mortuos obijcens omnes inimicos vestros. Simul obdormierunt me resurgens. Latius vos excepit patiem vobis de celo ministrant, omne delectamentum in se habentem, aquam de petra produxi dulcissimo melle sapientem vinoque pretiosissimo nobiliorum, pedibus vestris vestros posttrahi inimicos. *Contritii sunt quasi limum;* per me de illis triumphasti: eieci de terra optima melle & lacte manante eiusdem incolas, ut illam vobis traderem possidendam: *Quasi limum extincti sunt.* Vos in eà possessores collocavi, legem vobis meam, mea sacrificia, Sacerdotes, Prophetas, templum, vobis exercitus meos fortissimos Angelos assignavi, vos toto mundo reddidi famosissimos, ut dicere liceret: *Qua gens ita inclinata.* **XIV.** *Non fecit taliter omni nationi.* Populus quò nullus sub celo illustrior, nobilior, formidabilior. Vos testes estis, num plura in vestrum potuerint fieri emolumentum. *Nunc indicate.* (ait idem Prophetas) *quid vltra potui facere vincta mea, & non feci.* His non obstantibus vestrum mihi cor dare recusastis, & milleis me provocastis iniurijs. *Non me muscasti Jacob, nec laborasti in me Israel.* Non me honorastis, ut me invocaretis tanquam Deum vestrum, nec quidquam in mei fecistis famularum. Hoc auribus meis videtur insonare: si nobis beneficia contulit, si à malis eripuit, parvi illi consistit, vix aliquid de domo sua expendit, nihil aliud interposuit, quàm velle & precipere, nec ea de causa suas exposcit facultates, nec vllò fuit labore fatigans. Vnico suo Moyse dato præcepto, fiebat id quòd nobis cedebat liberatori. Vnum tantummodo legimus suum militem contra Semachetib, quando nos suis cinxerat agminibus occidit hæc centum octoginta quinque millia bellatorum &c. Sic enim? ergo, inquit Deus, illos maioribus incedo cumulare beneficijs, quæque plurius mihi constabant: vos namque de ser-

uitute vendicabo, reddens meipsum servum, vos augebo divitijs, egenus factus: requiem vobis tribuam, sed gravissimis premat angustibus vitam elargiar vobis, sed vitæ meæ iacturâ vestras enidabo maculas, totum meum in lavacrum effundens sanguinem. *Ne mineis priorem & antiqua me intueamini.* Ecce ego facio nova, & nunc erueniur. Beneficia conferre volo potiora, & multo pretiobus digniora, in quorum comparatione, quæ habemus facta miramini, nulla sunt, oblivioni merito tradenda, ea ut vetera rejiceretis; sed hæc nova consideranda. Bona propotui vobis elargiri, non terrena, non si bluraria, non corruptibilia, non mortalia, quietem non brevi terminandam, sed æterna bona; regna non terrena sed celestia, bona gratiæ & gloriæ, & quæcumque ego possideo ditissimis. Tali igitur modo vos voloditate, ut nullum mihi sit bonum, quod non sit vestrum, vobisque non dedero: Et hoc ita meis impensis, ut quo vos Deo faciam, homo siam, ut vos dominos efficiam, me servum abijciam, ut vos peccatis eripiam, illis me subijciam, ut vestris sinem imponam laboribus, illos assernam, ut libertate fruarini, captivus ero, ut à maculis emundentini, venarum mearum sanguinem offeram lavacrum: ut vitâ vitatis sempiternâ, mortem si bibo temporalem. *Verumamen servare me fecisti in peccatis tuis, prabisti mihi laborum in iniquitatibus tuis.*

Hæc facit omnia, sit abiectissimus servus, famelabrat, & sui, lassitudinem patitur & dolores: persecutiones sustinet & calumnias, & his peccatis, redum illi cor humanum non subijciat, sed fugam capessit, se subijciat, se monstrat obduratum. Ecce qualis respiciat: *Aperimus est, quia non erat vir.* Afflictus, suspensus, admirandus ad puteum, immixtus brachio, dechui capite, se solum ingemiscens: *Vidit quia non erat vir.* Iudæi illi expellunt, & persequuntur, Gentiles procul ab eo distant, discipuli abierunt in civitatem: solus remansit. *Aperitus est.* hæret ut suspensus, attonitus, stupescens, angustatus, q. d. O cor humanum, quid tibi faciam? quid mihi si perest, possibile agendum, quod non fecisse redarguar? vocavi te, voces ingeminaui, mille donis antiquitus, quibus de celo exaltaui & tuas secutus veloptates & infelicitas aufigisti: descendi in mundum te quaesivisti, ut scio es tibi offerrem eminentissimas, & divitias quæcumque possideo elargiter: ut te invenirem factus sum, veteratius quaquaversem discurrens, labores perserens infinitos, pernas sustinens innumerabiles.

D d d d d 2 hæc

I sa. 43. 19

XV. Cordis humani gratitudin

XVI. Deus contra nos expostulat.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

hæc discerno ericeta & spineta exanimis, fatigatus & anxius, at video, quod te mihi subducas, & me solum relinquant ad te suspirantem. *Quid faciam tibi Ephraim, quid faciam tibi Iudat* Quam clarè patet quod *prauum est cor hominis*, illique lucrando nullus sit modus. Nec prodest quidquam, quod tibi de cælo faueam, nec quod ad terram venerim te quaesituras, nec quod dona vsque ad gloriam meam concedam, nec quod eadem in mundo vitens cruciatibus afflictus accesserim oblaturus, *Quid faciam tibi.*

XVII.
Dei in
hominẽ
benefi-
cia.

Hoc igitur est ò Christiane, quod illum detinet atro. itum, stupefactum. cogitandum in ordine ad te. Quid tibi fecit quod tuum sibi cor lucraretur? quæ beneficia adeo præclara? quæ dona adeo diuina? quos fauores adeo præcipientes? Creauit te, dedit tibi animam, quod Angelis æquiparatis, te hominem condidit ad imaginem & similitudinem suam, cui creaturæ sexuit eminentissimæ, quales nullas creauit in mundo nobiliores; solem tibi tribuit, qui te per diem illuminat, terram exhilarat, in quo vitis, liliam & stellas per noctem, aërem quo respiras, ignem quo frigidus insole scis, aquam quæ te refrigerat, terram quæ te sustentat, plantas & fructus, quibus nutritus, omnia animalia tibi famulantia, supremæ aulæ suæ multos Angelos, qui continuo te defendunt, teque custodiunt. Et hæc parua esse dixeris: quia beneficia fuerunt nullo ipsius dispendio, nullo tradita incommodo, his superaddidit suprema, quæ tu capere, & ille dare potest pretio sanguinis sui, & vitæ, & quidquid habet, & valet.

Cum tu filius esses Adam, proditor, & eius inimicus, & æternis cum dæmonibus addictus supplicij Patri suo cælesti reconciliatur, te verè & realiter assumpsit in filium suum per gratiam, ipse in se tantos dolores, tantaque, quibus tu obstringebaris, debita suscipiens. Ipso cordis sui mundauit te sanguine pretioso per aquam S. baptisimatis. Mille millia tibi remisit debita tanti ponderis, & tam infinitæ obligationis, vt omne aurum, argentum, opes creatæ, & valor omnium imperiorum, & terræ monachiarum, & totius naturæ etiam Seraphicæ non posset vel pro eorum minimo peccatè satisfacere. Vitam tibi promeruit, non talem qualem, sed æternam, ille suæ patiens acturam, per ipsam & omnes, quæ tibi pretio sanguinis sui promeruit, misericordias, & mortem in crucis patibulo, perpassam te rogat, inuitat, blanditur, monet, suspirat intus in corde, & fortis per teos vociferatur prædicatores

tibi præmium offert immensum, si illum amiseris, & æternis terret te cruciatibus, nisi potam illi reclusis acclamanti.

Dicito tu mihi, si plura tibi facere poterit, dicito si superest aliquid in tui salutem attendendum? *Quid ultra potui facere?* Et his omnibus nondum te sibi subiecit, tunc sequens cæcus voluptates, eius furdus despiciens clamores, promissa floccipendis, minas non exhorretis: hec cur stupetactus sedeas, anxius corruat, cogitandum ingemiscat: *Sedebat sic supra fontem q. d. quid tibi ultra facere potui?* Eo modo, quo dixit Iliias, quem non modicum agebas, commax ille & rebellis Rex Achaz, cui sic ait: *Molestus esis Deo meo.* Septuaginta legerunt: *Agonem præbuis Deo meo.* In summas (nostro loquendi modo) Deum angustias, molestias, & curas compulstis; vt dicere posse videatur illud Salama: *Angustia mihi sum vndique.* Et quid eligam, inpro-

Illum meditare (monet D. Augustinus) hoc. *Dicitur in sextâ, per hanc hodiernam figurata, Hora t. erat quasi sexta. crucifixum, fatigatum, auxilium, acclamantem: quid tibi faciam ò cor humanum: nec enim meæ te reprimisiones alliciunt, nec minæ refrænant, nec beneficia emolliunt, nec voces excitant, nec me vi. VIII. dens sanguine sudore persufum, miseretis, nec Hæreticæ captiuum abductum pone sequeris, flagiti Dæmonis spectans concilium te cohibes, nec spiritus conuulsio natum, te retrahis, nec suspensio in struati ingratum slipite probrofissimo compateris nec deplorata co- exipitantem. Cæelum nubibus tegitur tristoribus tu tuis vacas delicijs hilaris; terra tremat, & immotus tu tois inhætes sceleribus: petra scinduntur, tuum autem cor lapideum obduratur: de sepulchris mortui reuiuiscunt, tu vero tuo delictis concubinas, & auaritia sepulchro: tibi post hæc quid faciam? quo te beneficio leniam, vt te mihi subijcias? *Fatigatus ex itinere.* O quam proprie tibi hoc exprobat: *Frauum cor per omnia; prauum est cor hominis.* Vestis illud hoc cortum Christum detinet attonitum, & cogitandum: q. d. ò cor hominis: quid faciam tibi? quod mihi medijm prospere succedet? *Fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem.**

§. 10. Fatigatus. Fatigat Christum nostri cordis durities sicut & Ezechielem olle pravitatis.

ita possit resistere etiam voluntati. Nec caeli, nec terra, nec ipsum nihil, quod tale, est; & nulla sit creata potentia, quae possit in eo operari, in omnibus operatur Deus absque vilo genito resistentiæ: cum solum eius verbum sit eius actio & praeceptum operatio.

Ita perpendit D. Chrysostomus. illa Apostoli de Chulio verba: Qui portat omnia verbo virtutis sua. Notat autem quod in Græco verbum illud Portat significet sine vlla resistentiâ, aut difficultate portare, quemadmodum illud quod solo digito aut statu de loco in locum dimoues. Cum autem dicitur, quod omnia portet, sustentet, gubernet & regat solo virtutis suae verbo, ostenditur quod non maiori Deus hoc totum portet vniuersum difficultate, quam tibi adferre potest vnus verbi prolatio: Bene dixit verbo, quoniam apud nos verbum nudum ac leue quiddam esse videtur. Similiter expendit illud: Omnia magna licet sint, & parua, alta & profunda, spiritalia & corporalia, omnia verbo portat virtutis suae. Ita notat D. Ambr. illud Genesis: Dixit Deus: producant aquae omne reptile etc. Dixit Deus, breuis sermo sed vehemens, & late patens, commoneat minimis & maximis naturam insudat. Eodem momento produciuntur balena, quo rana, eiusdem operationis nascitur. Non laborat in maximis Deus, non fastidit in minimis nec doluit natura parturientis delphinos sicut non doluit, cum exiguos murices, caelestisque produceret. Nihil est quod eius vel minimo verbo resistat. Tantummodo cor humanum se illi contumaciter opponit, talisque eius est obstinatio, vt nedum illi resistat, & pertinax relictetur; insuper in faciem obistat, eius fortissimos repellit impetus, imo & ipsi praesumat delum inferre: cunctipotentiae. Hoc subtilioribus indicauit verbis Eliphaz. Themanites Rex & amicus Iob. Singulariter expendit, prout notat D. Gregorius quod Deo id eum, homine quopiam contingit; hunc saepius Deus aggreditur, eius cor sibi laborat subijcere, eoque sine manu extendit potentiae suae; pernis, tribulationibus, ærumnis, morbisque visitat letalibus velut diuinus lapicida, hanc conatur multiplici, & repetito verberare dolabris expolire petram: Terribi enim tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut Regem preparatur ad praelium, q. d. Videt Dominus hominem peruersum rebellem, in Deum insurgentem, caelo bella minitantem; illum aggreditur, vt sibi subijciat, illum tribulationibus, calamitatibus, infortunijs, & anxietatibus impugnat, ex illis quasi fortissimos conscribens milites, quibus eum obistat, vt tandem se dedat superatus. Le-

D. CHRYS. Ho. 1. in ep. ad Heb. c. 1. 3. Omnia Deus verbo facit. D. AMBR. L. 5. Hex. Tom. 1. Gen. 1. 22. Tom. 1. IV. Solūmodo cor humanum Deo resistit. L. 11. 367. c. 21. V. Quod eligeret verbis Iob explicatur. Iob c. 14. 22. D d d d d 3 gunt

13 N On solum est cor hominis ipsa Cretensi labyrintho intricatus, & ipsa maris abyssi pertinatū difficilior: Præsum est cor hominis, & insensibile, sed & eius durities, omnem creaturam euincit duritiem. Hoc verba prophetae prædicta significant: Græue cor per omnia: Cor est humanum adeo graue, durum, pernicax, refractarium, vt nihil supra, quod tolerari potest, cum ipsum fatigat Deum: Fatigatus ex inuere, sedebat, &c. Nihil est, (vt more nostro loquamur) in creatis, quod Deum fatigat nisi quotidianum cum corde nostro negotium: non illum creatio caeli terraque fatigauit, etiam simplex ad hanc eius sufficit præceptum: Ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Nec pariter illum Angelorum creaturarum pulcherrimarum creatio fatigauit, quas in tanto numero condidit, vt eum expertissimi assequi non possint Arithmetici: Numquid est numerus militum eius? Quærit Iob: nec labore conficitur ex continuo motu rotarum caelestium adeo extensarum, aut totius mundi gubernatione: hæc omnia namque vnico peragit verbo: Portat omnia verbo virtutis suae. Non illum molestat quod infinitis adeo debeat oribus seu stomachis alimentum providere, quot toto mundo continentur: etiam manum tantummodo aperit, & eum omnia perfecisse demitatur: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis escam etc. Apertu manum tuam, & implet omne animal benedictione. Quod autem illum grauius habet, & fatigat (sit venia verbo) est ipsum, cum hominis corde negotium ob supremam eius duritiem eam se illi opponit refractarium. Quod opus te aliquid fatiget, oritur ex resistentia, quæ in illo est actioni tuæ contraria, Grauat perquam molestè lapicidam opus suum, quia petra durissima est, illique resistit, tanto magis fatigatur, quanto durior est, & dum malleo percudit vel scalprio, vt illam expoliat, scintillas euihat ardentissimas; grauat supra modum agricolam, terram aridam fodientem, quod ligone eam non valeat penetrare, verumtamen non arduum tibi est in arena scribere, aut in aqua pingere: quia nulla resistentia remouat operantem. Deus nullam in quibuslibet operibus inuenit resistentiam: Non est qui

13 N
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

gine septuaginta; Angustia & tribulatio ipsum compriment. Abij: Roborabuntur contra ipsum. Infirmities, angustiae, tribulationes, velut Dei milites illum circumcingent, & in pugnant atrociter, vt tandem in suam redigant potestatem.

Est attamon homo adeo refragus, vt nedum se ipsum non submittat, imo & se fortius opposit facie ad faciem, & perficta fronte contumax Deo ipsi praesumat aduersari: *Tendit aduersus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit aduersus eum erecto collo & pinguis cernice armatus est.* Verborum attende energiam. Verbum *;* illud *Tendit*, emphaticum est, sumpta metaphora, ab eo, quod pugil agit fortissimus, dum in alterum impingit, quo contumelias dedecoratur: brachium extendit, & quasi librando comit inatur, & ait: illi colaphum impingam, quo prostratus ad pedes meos correat, maledicus. Extendit, inquit, brachium suum, ipsi Deo mimicans: *Tendit aduersus Deum manum suam.* Attende quis in quem. Paulo superius de homine dixerat: *Abominabilis & inutilis homo:* Epitheta, quae proptie hominis expriment vilitatem, infirmitatem, miseriam, paruaque esse sui substantiam: *Et sic tendit manum suam aduersus Deum;* & hoc non leuiter, sed ex animi sententia: *Contra omnipotentem roboratus est.* Verbum illud *Roboratus est*, significat quod se confirmat, omnibus vngulis pertinax (a) illi in faciem relictatus, imo eo ascendit eius impudentia vt nedum diuinos repulerit impetrabilis scelus, sed & in ipsum Deum tela sua direxerit, bellum mouerit, impetumque fecerit fortiosem: *Cucurrit aduersus eum erecto collo.* Quis hoc credat posse fieri, talique hominem esse posse audacia inretendum i lacram petuolue Scripturam, & reperies.

VI. Aggreditur Dominus Pharaonem, descendit, & in rebo sese offert adenti, designans se adesse; *In manu potenti & brachio excelsis, carente Dauid.* Illi per Moysen denuntiat: *Hac dicit Dominus, dimitte populum meum, &c.* eat quo illum ducturus sum. Respondet Domino Pharao. Si tu velis, ego nolo: *Quis est Dominus, &c.* *Israel non dimittam.* Attollit Deus brachium suum potentissimum contra Pharaonem, flagellis eum semel & bis caedit, armis circumcingit, modo ex hac parte, modo ex altera, quando iam videbatur esse submitendus vel inuitus, attollit & ipse suum brachium, quasi Deo mimicans, & infernali tumidus superbia contra Deum erecto procutit collo, spirans miantum & credis in po-

(a) Hic piam.

pulum Domini, referente sic Moyle: *Persequar, & comprehendam, diuidam spolia, implebitur animus meus, exaginato gladium meum, interficiet res manus mea.* An non verum est: quod: *Tendit aduersus Deum manum suam, &c.*

En tibi fastuosum profero Ducem Nicaotem qui contra Deum cristas erigit arrogantiae, & Nicaotem in eius populum armatus insurgit: a quodam Deo serio monetur, *Diuina veteretur potentiam, qui salbatum custodiri praecipisset: Est Dominus, & tuus ipse in caelo:* Respondit ille plusquam diabolica inflatus superbia: si est Deus potens in caelo, ipse in caelo praecipiat: *Et ego potens sum super terram:* non se terrenis miscet ipse negotijs. Et quid te rapit in admirationem, an hoc tibi quotidie non contingit quiescit Deus dum te orat sibi restatantum, brachium suum extendit, quo cor tuum refronet sibi que subijciat: te vocat, inspuat, allicie beneficij, terribis arguat, promissis blanditur, suam tibi repraesentat bonitatem, et lum, gloriam, virtutis pulchritudinem? quia fructe cor tuum laboribus cum uallat, infirmitatibus miseris, iacturis, anxietatibus: sanctas tibi proponit sempiternas, aternos ignes, daemones immortales & quid agis? An rem resistis? & hoc parum, in super tendis aduersus Deum manum tuam. Quid aliud esse cogitas peccare, & diuini contraire in finibus, nisi tua tendere brachium uoluntatis, & quantum ex te est, Deo colaphum impinget quam obstipum te illi ostendis: *Contra omnipotentem roboratus est?* Contra Deum fastuosus, arrogantique contendis, illum floccipendens: *Cucurrit aduersus eum erecto collo.* Quis hoc credis esse ad aedes currere alienas, quo tua frona laxes impudicitij, nisi contra Deum currere? quid tuis per omnia satisfacere cupiditatibus, pauperum sanguinem ebibeadoi qui videlicet studeat inritatum, & honoris tui punita seclari?

Ex his collige num humani cordis duricia non omnem superet creatura peruicaciam? *Grane cor per omnia:* hoc Deo resistit, illi repugnat, & nostro loquendi modo illum fatigat & acerbit multo conficit, quam latomum durx rupis exploitio, vel descissio. Hoc Christum qualem vides, detinet: *Fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem.* Quam setid Deus horum sibi lucrari corda laborabat? quot coram eis edidit prodigia? quot illis audientibus feruentissimas declamauit conciones? quoties nunc blandis, nunc egit terribis? quot circuitus quaesuit? quot percutit inuenera? Et tandem post hoc nedum illi non se subij-

Matt. cap. 19. Ro. 1. 24. Galat. 1. 10.

Exe. 1. 15.

XII.

Luc. 2. 44.

Matt. 6. 27.

XIII.

Peccator Deum fatigat.

1. 10.

178

quam his omnibus olla regurgitat: Repletos omni iniquitate, testatur Apostolus. Quemadmodum ex are nascuntur scoria, de carne nostra procedunt immundicia, quas enarrat Apostolus: Manifesta sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. Nec hoc praetereas, ollam esse aeneam, licet etenim cor humanum carneum sit, est tamen obduratum & i. stat aere durissimum, quae de causa à Domino appellatur: Cor lapideum. Hoc solum Deo resistit obduratum: hoc enim Aristoteles dicit durtum: Quod resistit agentis.

Quam hoc praeclare dixit Deus: Scio quia durus es, & nervus ferreus cervix tua. Cor humanum quam probe te rogi, & ipote creator tuus quod aeternum sis, & ferrenum. De caelo descendit ter maximus ille propheta, te mundaturus. Quid non eo sine peregrino quot effudit aquarum si dores, uno lacrymas, singultus, suspiria, laborum immensitatem? quot carbones teresficium & donorum? quid non est cum illo molitus, modo suavioribus blandissimum aquis, modo feruentioribus miraturus ignibus? quam fortiter diuino fluavit spiritu praedicando? & post multum temporis, qualis remanet & euadit olla ista, lioris, malitia, cupiditatis, ambitionis scoria sordidissima? Magnum intueri Ezechielem sudantem, laborantem fatigatum in horto montis Oliuarum: Factus est iudex eius, sicut gutta sanguinis decurrens in terram. Quod percutit itinera, quocor istud immundaret: de horto ad Annæ domum, inde ad Caypham, inde ad Pilatum, inde ad Herodem, inde deinde ad Pilatum, inde ad montem Caluarie, ita affidens puteo aquarum sanguinis, quem vberim effudit, quam oppidofatigatus quam acide sitiens exclamat: Sitio. Et quale fuit illud cor eorum quam sordidum, quam sua semper rabie atque invidia horridum, sic ut Praesidem conueniant: Domine, recordari sumus, quod seductor illo &c.

Num quid hoc, amice, quotidianum? quid agit Deus ut tui cordis ollam purificet? quot inspirationes? quot pulsus grauiotes? quot conuersiones? quot terrores? quot promissa? Tu fatere, quale post haec cor tuum? num emundatum? num scortum expulsum? aut scandalosa societas? Ingressus, an regressus in domum, ubi tibi oculos offendebas? An aliena restructa? Necdum ista non implesti? sed noua superbis arrogantiâ, duris obstitis, & nervus ferreus cervix tua, brachium extendis tantam in rãdo maiestatem, in illam impingis, nonis offendens iurij, ita ut (more nostro si loquamur)

ciunt, sed etiam illi aduersantur, illum totis viribus persequuntur, ut coactus discedat de iudæa, & quasi extorris fugiat in Galileam. Hoc enim summopere molestat, fatigatus &c.

Sic sentio, quod ut nobis situs corporis hic in Salvatore nostro, quem describit D. Euangelista, significaretur, illum Deus tot praecipis annis mystice in Ezechiele efformarit, cui praecipit, ut illum singulari studio describat, notanterque dicit, mentem, & animum quo haec facta sunt adiungat. Ad se citat Deus prophetam, Ezechielem: Domine, scribe tibi nomen dui huus. Et factum est verbum Domini ad me in anno nono, in mense decimo, decima die mensis. Ad quid Domine? Negotium tibi cum olla aenea proponam. Ostendit illi lebetem aeneum, nigerrimum, immundissimum, scoria & argente oblitum ossibus, carne, sanguine, oppletum. Hunc tibi fume lebetem, illum expurga: qua, quatio, Domine, ratione? quis modus? Aquam illi infunde, igni superpone: hoc enim aere purificatur. Dico obedi, aquam infundit, igni superponit, aqua ebullit nec aere oblaque inundatur. Et hoc age, fume ollam, collige primas acerrimas quibus montes liquebant: Pone super primas, ut aeneam ut incalcescat, & liqua fiat, &c. Consumatur rubigo eius. Crebris languentem statibus ex citat ignem propheta, folles agitat, en tibi delassa ut sudoris guttae desiliunt maiores, admiratur, caput super brachium & manum, inclinat, corruat ex labore fatigatus. Quid indole scis? propheta? heu mihi Domine de hincio vitibus, corneo, fatigatus sum vltra non possum, fateor me superatum, etenim nullam inuenio remedium, quo à rubigine purificem ollam, omnem adhibui diligentiam totus sudore madefactus elangui, & his omnibus nihil effectum, nihil à pristina ingredine olla remisit. O maledictam ollam, inquit Dominus: Multo labore sudatum est, & non exiit de ea nimis rubigo, neque per ignem.

Quid his indicas Domine? quod est illud experimentum? Non frustra gratisque factum, etenim ad magni declarationem iustitiae volo ad perpetuam rei memoriam describitur, quae mihi contingent. Hoc iotendo dicere, o anima, loquitur Deus: Immunditia tua execrabilis quia mundare te volui, & non es munda à sordibus tuis. O Cor humanum, ollam carnibus & sanguine peccatorum & abominacionum refertam: o lebetem ferentem in quam aptum cordis tuis symbolum. O quam immundum, quam profanationibus maculatum, quae, velut arago, de templo exoritur: De corde exciit cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa scitimonio, blasphemias. Ecce

D. Avg. Ser. 92. de temp. Tom. 10.
 tua illum duxit, tua conficias summiopere rebellionem: *Fatigatus, Fatigat eum* (inquit D. Aug.) *Inobediens in nostris*, Cave tibi Christiane, qui tantopere Deum fatigas, & si ad ea, quæ in illo sunt non attendas, teipsum attende, tibi consule, ne lassus sufferendo tuos istos concubitus, impudicitias, motum insolentiam, quæ totam graviter offēdis Republicam, illam vitam, quæ pauperum exlugis languinem, illam cœcæ tuam ambitionem, quæ te rationis reddit expertem, dicat aliquando: *Execrabilis malitia tua, mundare te volui, &c.* teque perdat ætèrnum.

§. II. Ex itinere. *Fatigavit illum nostrorum onus peccatorum adeo gravè, quale describit Isaias & significavit Hieremias.*

Lij Christum considerant ex itinere fatigatum: *Fatigatum*. Et in hoc voluit D. Iohannes modum indicare, quem Salvator in itinere servavit, quo mundum hunc peragravit. Stimulus notum est, iter aliquem fatigare, quod pedes aggreditur, quid si insuper onere gravatus incedat maiori, quanto maiori labore conficietur? Peregrinos illos, quos vidit Abraham ascendentes per viam media die, sole exaltante, iudicavit ipse domum suam accedere adeo fatigatos, ut necesse censeret, ipsos in intus deducere tabernaculum, pedes ablucere frigida, continuo rectare opiparo, calorem temperate, & lassitudinem qua affligebantur, refocillare. Et cum iuvenes essent robore præstantes, & ipsi in eis robur lassitudinem accere valeret, nihilominus illos iudicavit Abraham oppidò delassatos, cum ipsos pedestres ad meridiem videret itinertantes. Quod de illis ferret iudicium, si quempiam illorum hoc iter videret conficientem gravi pondere humeris oneratum? Hęc igitur in nostro voluit Salvatore declarare Evangelista in huius mundi itinere. Suscepit hoc iter Christus pedester, & in mediam vsque diem prosequitur, æstu solis ferventiori: *Hora erat quasi sexta*. Nemo dubitat, quin debuert supra modum defatigari: sic huic igitur addas, quod pondere nostrorum peccatorum, immenso iucellèrit prægravatus, quis verbis exponat quàm ex lassitudine confectus & deficiens corruecit? Dicat hoc nobis D. Aug. *Ad parem fatigatus venit, qui infirmam carnem portavit. Graue pondus infirmæ carnis, si d grauius est aliud quod Christus in infirmam carnem portat: quod cum desit, non potest non sumere defatigari.* Quod autem sit pondus il-

lud, quo Christus tantopere prægravatur, explicat vates Isaias: *Vesuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*. Si pondus tantummodo carnis infirma, quam Dei filius assumpsit illi fuerit gravissimum, quanto gravius erit illi, si huic omnium hominum peccata superponantur, onus quo nullum onerosius. Hoc Christum tantopere defatigavit: *Fatigatus ex itinere*: quia gravatur eum criminum, quæ sibi imposuerat, infinita multitudo.

Nihil ita vitum deprimit tenerimum imo & validum quàm si iter aggrediatur infestum & acclivè, gravissimo onere humeris impositis. Pondus accipe ferri centum librarum, vel lapidem molarem, illum humeris iijice, & montis ascendende fastigium. Bone-Deus, quàm oppidò lassaretis? quàm graviter præ nimia lassitudine, ex itinere contracta præonus in terram corruecit: *Nihil tam ponderosum & grave quam peccatum, alle-*

xit D. Chryl. quod multis confirmat argumentis. Navim attende; qua Ionas vehebatur, iam demergebatur, armaimenta projiciuntur, pondus eiectis alleviant, nec spes affilget me ioc saluti: quia pondus, quo navis periculo naufragij exponitur, non est istius rationis, sed pondus est peccati, quod pectore latet Ionæ à facie Domini fugientis: *Navis propheta corpore*: loquitur D. Chrysostomus) *grauabatur, non corporis magnitudine, sed peccati: nihil enim tam grave aqua & onerosum invenies, quam peccatum.* Quid hoc Domine? res adeo parva, quæ tam parvi capitur corde viri qualis Ionas, navim ad ima deprimit quàm hoc admirandum esset, si pila navis præfecturæ maiori inest, illam ilico, licet velocissimam, in maris abyssum absorberet: quàm grave censeretur illud esse amygdali pondus, quod titemi vastissimæ impositum coelestem illum ad ima declinaret? Hoc est (inquit D. Chrysol.) *Simile peccati pondus, quod impositum præstolatis illis altissimis optime instructis, nominatum autem illi titemi prætoræ Lucifero, divitijs ac geminis talibus onerata, qualem Deus in hoc extruxerat vniuerso, nulli comparem, cum Spiritus essent ipsi igne velociore, in momento tæperis illos in profunda deiecit inferni, eiecitque, quæ fulgur de caelo in terram decidit: *Vulvum satanam sicut fulgur de caelo cadentem.**

Licet autem hoc multum sit, claris tibi tamen patebit pondetis gravitas in ijs, quos ita ad abyssos detrudit, licet fortissimæ sint & potentissimæ creaturæ, quibus Deus nullas condidit in natura perfectiores, ut ipsos in ijs ita pertinaciter detineat, & detentatus sit in omnem ætèr-

I. Lassitudinis Christi alia ratio: pondus est peccatorum.

D. Avg. T. 11. in 104. To. 9.

104. 10
VII.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.
36.
37.
38.
39.
40.
41.
42.
43.
44.
45.
46.
47.
48.
49.
50.
51.
52.
53.
54.
55.
56.
57.
58.
59.
60.
61.
62.
63.
64.
65.
66.
67.
68.
69.
70.
71.
72.
73.
74.
75.
76.
77.
78.
79.
80.
81.
82.
83.
84.
85.
86.
87.
88.
89.
90.
91.
92.
93.
94.
95.
96.
97.
98.
99.
100.

virtutem, ut se loco mouere, nec hoc se ponere possint exonerare. Hoc præcisus testatur Elias: *Grabitur enim iniquitas sua & corruet, & non adiecit ut resurgat.* Quod illud tam graue pondus, quo sol onustus de caelo in abylos pelagi decideret, illoque sic grauarietur, ut ne pun- do quidem se posset dimouere? quod onus il- lod, quod caelis impostum qui sustinent orbem, illos deieceret, & in terram prosterneret ut illos nulla possit creatura remorari decedentes? Mo- dum autem loquendi perpende mirabilem: *Non adiecit ut resurgat.* Non solum non resurget, aut poterit, sed nec vires quidem extendet, re- surgete conatus: si turris quadam altissima, seu mons in gigantem cadaret, iudubium est, quan- tumcumque fortis fuerit illo prostratus corru- ret, nec pondus tam immetensum supra se vale- ret sustinere. Porro si nihilominus adhuc vive- ret, vires exeret, & conaretur ut in hanc vel il- lam partem se descedens subter posset emerge- re, licet hoc irritum fieret conatu.

O quantum illud peccati pondus, quo supre- mus Angelus prægrauatus, qui solis instar in- ter sidera emicabat, de caelo corruit, & in aby- sos lapsus est infernales, quod istos caelorum Angelos, eminentioribus virtutum fulgori- bus sidereos, de sua deiecit deorsum altitudine: & cum Spiritus sint potentissimi, & creaturæ robustissimæ quibus similes opifex Dei manus non produxit; & tales, quæ si viribus suis relin- quantur, illorum plures tanta possent hoc vici- osum mouere facilitate; quanta tu pilam in aëra ludendo ditterberas; illos tam peritaci- ter detinet, ut nullatenus possint, nec in æternū poterunt de sub huius peccati pondere assurge- re, sed nec vires quidem extendent, nec cona- buntur, nec semel prodire cogitabunt, quod & omnibus damnatis eueniet. Rationem adfero: quia ad huius oneris peccati exonerationem, omnes creaturarum vires non sufficiunt, licet omnes illæ in vnum iunctæ conueniant, quas Deus creauit, vel create poterit aliquando: sed nec tota tanta quantitas est natura potest animā vel à minimo peccato, quo grauatur, exonerare: non enim in tota illa, virtus est sufficiens pro il- lo satisfaciendi.

Hoc (explicatore D. Chrysof.) ostendit Deus in figura talenti illius plumbei quod vidit Za- charias quam primū enim mulier peccati Sym- bolū vas ingressa est: vidit quod illam pone se- queretur talentum plumbei, quo fixa teneretur, ne se de loco, quo illam deduxerant, dimoue- ret. Nihil hoc te moueat; quod peccati pondus

Hierone. Bay. de Lanna. Tom. II.

quamlibet detineat: creaturam immobilem, tan- tum etenim est, ut ad sustinendum solummodo tui peccati pondus: & perferendam eam quæ in te est, malitiam, quæque tu prægrauatis totā suā Deus indigeat omnipotentia fortitudine: *Susti- nui: in multa patientia vasa: & apia in interitū. 22.* Patientia ea est, quæ tibi vires, arduis perfe- dis administrat: Tam graue Deo tuum est pec- catum, quo tu quoque prægrauaris, ut totā suā in- digeat patientiā, quæ tanta est, quanta sua sap- & finita re- tia & potentia, quæ infinita est cuius si vel ac- quiratur mun adimas infinitatis, tuum non poterit su- patientiā ferre patientiā peccatum: *Ostendit: in me omnem. 1. Tim. 1. patientiam.* Asserit Apostolus de illo tempore, 16. quo peccatis inhærebat. Indignit totā suā po- tentiā Deus, ut me peccatorem sustineret, quæ est infinita, quæ ferendis oneribus sola sufficit infinitis & pondus infiniti, & cum infinita sit, tantum est pondus peccati, quo impius impedi- tur, ut aliquando (parcite verbo) illam cuiucat.

Notanda sunt hæc verba Hieremæ, quibus acriter arguebat peccatores. Quid vobis persua- detis, vestris peccatis Deum non fatigari: *As- Hier. 44. cendit super cor eius, & non poterat Dominus vl. 22.*

tra portare propter malitiam studiorum vestrorum. X. Peccata vestra cor deuinum affligunt, & notum Peccatum sit vobis: *Non potest Dominus vltra portare.* Bo- Dei super- ne Deus non illi molestum est suis deferre hu- rat pati- tam. meris, caelos, terrā, elementa, plantas, anima- lia, montes, mineralia plumbi, aris, argenti vi- ui, superando totum infernum, & quantum il- le sustentat; & queritur, quod peccatum sit adeo tibi graue, quod homo committit, & est in homine, ut vires illi portando sibi deficiant? Hoc autem dicit, non quod peccati grauitas in- finitam suam possit excedere potentiam & su- perare misericordiam, sed ut intelligas quā graue sit Deo vel vnicuique tuum peccatum. No- ta te grauat fames, sitis, iniuriæ, morbi nec ipsa mors. sicut Dominus molestum est vnicuique tuum peccatum. Non ita difficili animo tulit Iob filiorum cladem, bonorum iacturam, sanita- ris ereptionem, tanti ponderis afflictiones, qui- bus pressus: *Corruit in terram: sicut fert Deus. Iob 1, 20.* impatienter, quod vel vnum committas pecca- tum, & aliquando ut tibi liqueat quā hoc erat moleste, pressus illo corruit in terram, & non, quia minime potest, sed ut peccati ostendat tibi grauitatem, sic ait: *Non possum vltra portare.* Li- ceat sic dicere, superata est à Pharaone, Baltasar Antiocho, & Iudæis diuina patientia: sic igitur Deo tam molestum est vnum peccatū alienum, quod nec in ipso est, nec tuis incumbit humeris, E e e e sed

sed vestris, & ei adeo laborioſum eſt illud ſuſtinere, quo te gravabitur onere tanta tua peccata quam in te erunt oneroſa?

XI. Obijcies, ſi tale ſit onus peccati, quomodo hoc non ſentio? Tam agilem me ſentio poſt deſtractionis impudicitia, mille alia peccata, ut inſtat paſſeris volitem quocumque voluero. & quilibet nullo negotio perficiam. Commune eſt axioma philoſophorum: elementa in locis ſuis naturalibus non gravant: quod ſi illa inde educeris, eorum percipies continuo gravitatem. Intraſ natorum mare, & ad profunda aquarum vrinat, nec villo illarum deſuper pondere prægruatur, licet millenis hydrijs ſpermergatur. Illum inde educito, & ſex aut ſeptem humeris eius aquarum hydrias imponito, dicito, ut illas deſerat, heu quam mihi (inquiet) hoc eſt moleſtum! Quæ huius rei cauſa? In mari eſt aqua, velut in loco ſuo naturali, ac centro, vnde & ibidem eius non ſentitur gravitas: in terra vero, & humeris tuis impoſita, in loco eſt alieno, proinde percipitur.

XII. Quis eſt locus naturalis propnuſque peccati? Hanc quaſtionem ſatis frequenter ventilat D. Auguſtinus contra Manichæos. Eſt, (inquit) voluntas inordinata, decepta, atque amoris ſui & affectuum agitata intemperantiâ. Tum voluntas eſt bene ordinata, quando Deum cognoscens illum ſuper omnia, & propter illum diligit creaturas: Inordinatur autem, quando circaturis adhaerens, ſe à Deo avertit, & cum propter illas deſerit: Hæc igitur eſt illa, de qua naſcitur peccatum, & in qua velut in lepiſſima matre conſervatur. Quo tempore in ſuis affectibus voluntas eſt male ordinata, eſt peccatum in illa, velut in loco naturali, vnde quamdiu ibidem eſt, eius non percipitur gravitas. Quare pondus non ſentis adulterij: quia in tua inordinata reſidet voluntate averſa à Deo, & affectu libidinoſo ad ſortium converſa: qua paſſione ita obtenebraris, ut id quod agis, ſicut par eſt, non intelligas. Cur de gravitate non quaeritis ambitionis? quieſcit in tua voluntate: qua affectu nimio ad honores inardescens deordinatur. Mox ut ſe

XIII. Hanc quaſtionem ſatis frequenter ventilat D. Auguſtinus contra Manichæos. Eſt, (inquit) voluntas inordinata, decepta, atque amoris ſui & affectuum agitata intemperantiâ. Tum voluntas eſt bene ordinata, quando Deum cognoscens illum ſuper omnia, & propter illum diligit creaturas: Inordinatur autem, quando circaturis adhaerens, ſe à Deo avertit, & cum propter illas deſerit: Hæc igitur eſt illa, de qua naſcitur peccatum, & in qua velut in lepiſſima matre conſervatur. Quo tempore in ſuis affectibus voluntas eſt male ordinata, eſt peccatum in illa, velut in loco naturali, vnde quamdiu ibidem eſt, eius non percipitur gravitas. Quare pondus non ſentis adulterij: quia in tua inordinata reſidet voluntate averſa à Deo, & affectu libidinoſo ad ſortium converſa: qua paſſione ita obtenebraris, ut id quod agis, ſicut par eſt, non intelligas. Cur de gravitate non quaeritis ambitionis? quieſcit in tua voluntate: qua affectu nimio ad honores inardescens deordinatur. Mox ut ſe

XIV. Mox ut ſe voluntas convertit rite componit, ſuique aperit oculos intellectus ſe convertit ad Deum, ab affectu ſe avertit creaturatum, proh quam cito gravitas attenditur peccatorum. Quando proponis peccata tua conſiteri, & divina adiutus gratia malum aduerſis, quod paralli, quod Deo creaturam præſuſtiſti viliffimam, iam voluntatem ordinate componis, & continuo peccati percipis gravitatem.

XV. Quis viderit David & voluntatis ſuæ intemperantiâ delinquentem, amore carnali Beſidibet adherentem ut cœcum, quo nec miſerum ſuum attendit ſtatum, quam quietus peccato inhaerebat, quam parum de eius gravitate quaerebat: ut quam primum à Deo illuminatus componere proponit voluntatem, oculos aperit, pariter ceſſante peccati moleſtiam: heu quam graviter Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave granata ſunt ſuper me. Quam grave, Domine, pondus: demerſum me deſinet, ut ne caput quidem attollere ſuſum poſſim, nec animal vidi tanto pondere impeditum in terram corruiſſe, quod tam immobiliter ibidem deſixum retineatur, ſicut ego peccati pondere præpeditus. Nullum mihi robur quo pondus attollam, nec me illo expediam, aut pro illo ſatisfaciam: quæ lacrymæ? quæ gemitus? qui ſugultus? quæ peſtoris tuſſiones? quid hoc erat onus ſentiebatur.

XVI. Paulum Apoſtolum conſidera: quam nullam ſentientis peccati gravitatem, contra Chriſtum leviſſimè curtebat? Voluntatis eius erat incompoſita, cœca inordinata. Illum Deus deſuper illuminat, voluntas rite componitur divino nitens auxilio, dum ait: Domine quid me vis facere? Heu quam illo pondere premitur & angitur: Triftiſta mihi magna eſt & continuus dolor cordis meo.

XVII. Cainum perpende maleſtiſum, fratricidam, nullo dolore poſtquam conturbatū quati nullius eſſet rei ſibi conſcius. In tuo centro latebat peccatum: ſiquidem eius non cognoſcebat, nec advertebat, quod commiſerat, gravitatem, nec cuius reus erat, inordinatorem. Attamen illi Deus lumen inſundit, quo cognoſcat fratricidium, illo licet in ſalutem vi noluerit, atque illi. Huc adeſto proditor: Quid feciſti? Ecce vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad me terra. Sceleris aperit illi Deus gravitatem, & atrociter in illud erumpit deſperationis axion a: Quis eſt iniquitas mea, quam ut unquam merear, q. d. tantum eſt criminis mei pondus, ut illud nec tunc quidem ſerre queat miſericordia. Quando tibi Dominus in ſuo iudicio dilatabit oculos Veneris proles impudica, qui virginis honorem præda nefarius erupuiſti, & in reſuram animam, illam delectiſſi, tibi que dicit: Quid feciſti? Et quando tibi vindicator ætendiſſime, qui tanta peruſus erras cœcitate, ut iuſtum eſſe iudices, alterum ob iniuriam verbulum in te hæce, te Deus illuminabit: dicens: Quid feciſti? Et quando tibi cui lingua ad quotidiana ſarſiſſi

Quis viderit David & voluntatis ſuæ intemperantiâ delinquentem, amore carnali Beſidibet adherentem ut cœcum, quo nec miſerum ſuum attendit ſtatum, quam quietus peccato inhaerebat, quam parum de eius gravitate quaerebat: ut quam primum à Deo illuminatus componere proponit voluntatem, oculos aperit, pariter ceſſante peccati moleſtiam: heu quam graviter Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave granata ſunt ſuper me. Quam grave, Domine, pondus: demerſum me deſinet, ut ne caput quidem attollere ſuſum poſſim, nec animal vidi tanto pondere impeditum in terram corruiſſe, quod tam immobiliter ibidem deſixum retineatur, ſicut ego peccati pondere præpeditus. Nullum mihi robur quo pondus attollam, nec me illo expediam, aut pro illo ſatisfaciam: quæ lacrymæ? quæ gemitus? qui ſugultus? quæ peſtoris tuſſiones? quid hoc erat onus ſentiebatur.

Paulum Apoſtolum conſidera: quam nullam ſentientis peccati gravitatem, contra Chriſtum leviſſimè curtebat? Voluntatis eius erat incompoſita, cœca inordinata. Illum Deus deſuper illuminat, voluntas rite componitur divino nitens auxilio, dum ait: Domine quid me vis facere? Heu quam illo pondere premitur & angitur: Triftiſta mihi magna eſt & continuus dolor cordis meo.

Cainum perpende maleſtiſum, fratricidam, nullo dolore poſtquam conturbatū quati nullius eſſet rei ſibi conſcius. In tuo centro latebat peccatum: ſiquidem eius non cognoſcebat, nec advertebat, quod commiſerat, gravitatem, nec cuius reus erat, inordinatorem. Attamen illi Deus lumen inſundit, quo cognoſcat fratricidium, illo licet in ſalutem vi noluerit, atque illi. Huc adeſto proditor: Quid feciſti? Ecce vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad me terra. Sceleris aperit illi Deus gravitatem, & atrociter in illud erumpit deſperationis axion a: Quis eſt iniquitas mea, quam ut unquam merear, q. d. tantum eſt criminis mei pondus, ut illud nec tunc quidem ſerre queat miſericordia. Quando tibi Dominus in ſuo iudicio dilatabit oculos Veneris proles impudica, qui virginis honorem præda nefarius erupuiſti, & in reſuram animam, illam delectiſſi, tibi que dicit: Quid feciſti? Et quando tibi vindicator ætendiſſime, qui tanta peruſus erras cœcitate, ut iuſtum eſſe iudices, alterum ob iniuriam verbulum in te hæce, te Deus illuminabit: dicens: Quid feciſti? Et quando tibi cui lingua ad quotidiana ſarſiſſi

XIX. Quando tibi vindicator ætendiſſime, qui tanta peruſus erras cœcitate, ut iuſtum eſſe iudices, alterum ob iniuriam verbulum in te hæce, te Deus illuminabit: dicens: Quid feciſti? Et quando tibi cui lingua ad quotidiana ſarſiſſi

XVIII. *fimi nominis Domini soluitur effrenis periu-
riis: nec scelerum memoraris: illorum tibi tri-
buet Deus intellectum, diceatque: Quid fecisti?*
Tunc onus senties, vt omnes sentiant condem-
nati, tam onerosum, vt arbitrentur illud à Deo
non posse sustineri misericordia, licet sit, vt est,
infinita, quocirca de omni salutis desperant, &
in æternum desperabunt, miseri remedio.

Quid leuius videbatur peccatori hic venienti
imo iuuius ac delectabilius, quam tempus tere-
re consolationibus cum tali puella, suisque
per omnia placere desiderijs? quid minus labo-
riosum, quam quatuor assium lucri gratia, iura
repetitare? quam in proximum verbum pro-
ferre detractionis, dicenti iucundum, qua sibi
complacebat satyrica, & aculeata malediceuria:
quam pauperum sibi coaceruare sudorem, imo
& sanguinem? ludicrum habere videre, deside-
rate, concupiscere. *Quasi per risum stultum opera-
tur scelus.* Dixit sapiens & amicus ille Iob: *Bi-
bunt quasi aquam iniquitatem.* Illos qui hic ita
hoc sentiebant, in inferno pendere, & attende
quam hæc gratia modo iudicent, sic vt vel mi-
nimū suū peccatū tantū dicant ponderis villo
perferendo potentia Dei non sufficiat etiā infi-
nita, & hæc esse eorum origo desperationis:
quia licet realiter Dei misericordia sit infinita,
& omnibus peccatis quantumlibet infinitis in-
finites infinites infinitior: tantum atamen est
peccati pondus, vt illi ipsi, qui dum illud com-
mittent, censebant non solum se grauatos, imo
& leues, & hilares & excitatos, ibi tam viraci-
ter peccati sentiant grauitatem, vt arbitrentur,
nullum Deo inesse robur nullam patientiam,
qua vel minimi peccati perferat grauitatem.

Vitam hæc considerares, vitam attende-
res, quæ graue animæ tuæ superimponas onus
in eo ipso, quo tuo iudicio tibi nihil delectabi-
lius, nihil est optabilius. Hic optime quadrat
prophetæ dictum: *In nouissimis diebus intelleges
consilium eius.* Si igitur vel vnius peccati tan-
tum est pondus, vt fortissimos creaturarum no-
bilissimarum, Angelos intellige, humeros pos-
sit conterere, & in profundum demergere:
si Dauidi sua tantummodo peccata pondus ad-
ferant adeo molestum, vt cum talis sit, qualem
omnes fuisse nouimus, illo se superatum fateretur.
Si Cain suum censeat homicidium adeo
enorme, vt nec Deus ipse hoc patienter perfer-
re queat: quantum pondus erit illud, illud inquam
omnium totius mundi peccatorum? Insuper si
quando peccata sunt in hominibus, quedam sint
Deo tam onerosa, vt aliquando, nostra loquen-

di phrafi, sibi ea esse dicat insupportabilia: quid
erit dicendum de totius mundi sceleribus suis
ipsis humeris impositis, & illis quidem, vbi
sunt extra locum suum proprium ac natura-
lem?

Hoc est onus, quod Saluatoris onerat hume-
ros: *Posuit in eo Dominus iniquitatem omnium no-
strorum.* ait Isaias: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit
peccata mundi,* inquit Baptista, Christum deho-
rans. Illum intueri, qui in se tollit totius mun-
di, quam graue sentiat onus, & quam onus il-
lud sit intolerabile. Quanto grauaretur onere,
vir ille, cui Deus totum pelagus omnesque hu-
meris eius aquas imponeret: quali, cui vastissi-
mum montem Olympum, turremque Babylo-
nis? quali quem omnibus mundi montibus cum-
stis? que grauaret telluris ædificijs? quod huic
posset onus comparari? Illud ipsum est quod
Christi Pater imposuit humeris: *Iniquitatem
omnium nostrorum.* Hinc facile colligitur, nemi-
nem præ Christo molestius tulle erminum
grauitatem humeris suis impositam. Etenim
si nullus voluntatem habuerit ita Deo confor-
mem & ordinatam vt Christus, & peccatum
sit quasi extra locum suum naturalem in volun-
tate ordinata ad diuinam, perspicuum est, quod
peccata Christo Saluatori imposita, debuerint
illi maiorem ponderis sui causate molestiam:
cum etiam humeris Christi essent superposita,
dicere licet, quod fuerant quasi extra locum
sibi naturalem. Quia ita Christus suam habuit
voluntatem ordinatam conformemque Diui-
nae, vt ab ea non potuerit deuiare, nec vlate-
nus separari & tunc eo grauius ponderis senti-
tur molestia, quo fuerit extra locum suum
plus elongatum.

Non imponitur Christo peccatum quo ad
culpam: quia nulla poterat Christus inquinari,
prout exponunt & profitentur Theologi, sed
tantum quo ad penam, quam pro illa debe-
bat perferre. Hinc concludo, quod Christus
atrocissimas omnium passus fuerit penas quan-
do morti crucis adiudicatur ignominiosissime.
Nec non quod tantos sentierit nostrorum cri-
minum dolores, ac si in illo, velut in nobis
omnia reperiretur. Quid igitur miramur,
quod ita fatigaret ab itinere qui illud sicut ipse,
ita suscepit, tanto onere, quantum est nostro-
rum omnium peccatorum, prægrauatus. Mon-
tes illos intueri erminum altissimos, cælum
vsque pertingentes, quæ à mundi primordijs
homines omnes perpetrarunt. Hoc portato-
nus, hoc fatigatur, hoc corruit, hoc modo ad
Ecccc 2

XX.
Similitu-
do.

XIII.
Quantū
Christus
pondus
senserit
peccato-
rum.

pute i

putei marginem labore confectus exanimis prostermitur, & quando crucem sibi bailabit, qua totum dependet onus, sapiens cum illum in terram corruet, & cum adeo sit immensum, vitam illi admet sibi charissimam.

§. 12. Sedebat sic. Erat sicut Amnon amore languidus, de quo triumphat amor efficacissimus ut illum in te accendat.

83 **24** **A** Tramen longè profundius nobis insinuat Evangelista mysterium, Christum scilicet nobis offert amore languidum, charitatis flammis ardentissimum. Hoc indicat dum illam temporis addit circumstantiam: *Hora erat quasi sexta id est Sol ad meridiem ascenderat.*

Li. 2. uxor. 8. 2. Hæc est D. Gregorij regula, fuitque primitus D. Augustini: quotiescunque S. Scriptura aliquam narrans historiam, circumstantiam exprimit, qualitatemque temporis, hanc vult sic intelligi, quod ea ipsa inueniatur in corde eius de quo fit sermo. De maximo narrat Abraham Patriarcha, quod in ipso seruire diei, quando Sol feruentius adurebat terram, eamque velut in

I. **Circumstantia** **temporis** **quid** **indicet.** *fatragine frigebat, ad ostium profiliit tabernaculi directè Solis oppositus reuerberationi, peregrinos expectans, ut illos in domum reciperet, eo quod ventri essent fatigati & labore pallecentes: In ostio tabernaculi sui, in ipso seruire diei.* Quo Spiritus S. indicat tale fuisse & pectus Abraham: fornacem scilicet amoris & charitatis feruentissimam: & simul obijciendæ respondet

II. **Meridies** **charitatis** **signat** **feruentiæ.** *questioni: Pateat mihi Dominus qui fieri potest ut vir in æstate calidissima, & ipso seruire diei, solis se opponat & exponat reuerberationi, ut exurendus necessario esse videatur? Ne factum mireris: illa quippe, qualitas temporis quoad corpus, nimirum calor intensissimus, qualitate*

indicat animæ, & charitatem scilicet erga pauperes & peregrinos ardentissimam, & ignis ille charitatis in anima, hoc in eo operabatur, ut in corpore solis æstum non sentiret ardentissimum

Notanter autem (inquit D. Augustin) vsus est Evangelista illo stylo, scribens de Iuda dum de cenaculo proficere: Et cum inuixisset buccellam, dedit Iudæ Epæ. Et cum accepisset buccellam, exiit conuictus: cui sic addit: Erat autem nox.

III. **Nox** **significat** **mentis** **tenebras.** *Quo significat illam circumstantiam noctis verius fuisse in peccatissimo Iudæ Apostoli pectore cuius cor Ægyptiacis & palpabilibus tenebris implicabatur, cum esset ipse omni diuinæ*

gratiæ luce priuatus: vide & in maximam & peruersissimam incidit malitiam, qua vir omnium palpa cæcior non potest patrare grauiorem. Progreditur, & de Dno Petro scribit Christum negante, cuius & temporis annotat circumstantiam: Frigus erat & calefaciebat se. Ut in-

ignis illud intelligas, & in Petri pectore confidens: iam enim in eius corde defuerat charitatis, quo prius ebulliens tam præclara & reputata & iurata Christo promissa condixerat. Eodem modo nunc addit Evangelista temporis circumstantiam ipsum scilicet meridiem id est solis ardorem intensissimum: qui æstate maxime exarsit, & præcipue circa meridiem: Hora quasi sexta, Quando tellus exurit, animalia præ nimio æstu anhelant, ad sua se recolligunt, antra, passeret ad æternas maceræ, quo non uentis hanc quoque in Christi pectore notandam circumstantiam, in quo amoris æstus erga homines erat intensissimus, quo cor eius exuretur: Christi pectus ardentissimo flagrabat amoris incendio, ipse factus amarus, quo mundus non vidit feruentiorem, hoc igitur æstro percutus proficiscitur, discurret, festinatque diligentius.

Diuinam scimus esse visionem, qua illustratus Ezechiel, metallum illud vidit formosissimum, in quo aurum argento mixtum electrum componebat pretiosissimum, quod flammis considerat igneis circumdatum. Et quid ageret? & rat visio discurrens, nullam habebat requiem, huc illucque indefessè continuoq; transcurreret. Electrum sanctum & non requiescit? satis liquet, quod ignem non autendas, quo feruens exarsit. Ecce Christum emittens electrum, in quo diuinitatis aurum argento permiscetur humanitatis in vno supposito. Quam festine suæ discurret tempore passionis? quam inquiete de vno ad alterum transuolat Tribunal, de hoc iudice ad illum, & ante hæc, quam præcepit graditur de Iudæa in Galilæam, de Galilæa in Iudæam, & inde versus Amaniam: quis te Domine, dicit adeo inquietum? quis te ad discursus agit, requies Angelorum? An oris ignis, quo pectus eius circumcingitur? hic illum in pelle feruentius, a: ut tandem præ nimio labore festina angustetur, anhelus suspiret, & viribus deficiens ad oram putei se prosterнат delassatus

Sedebat sic supra fontem. Ut coniecturam capio: talem nobis delineabit Evangelista, qualè nobis representat Hæreticus. Factus est in corde meo, quasi ignis exarsitum: claususque in ostio meo, & defecit ferro non sustinens.

V. Marc. 13. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

IX. An. Indip. Chist.

Ioan. 8. 13. 30. **III.** **Nox** **significat** **mentis** **tenebras.** *Quo significat illam circumstantiam noctis verius fuisse in peccatissimo Iudæ Apostoli pectore cuius cor Ægyptiacis & palpabilibus tenebris implicabatur, cum esset ipse omni diuinæ*

Viscera perdit, exurit intima & continuo mo-
 comouet castro ignis inquietus: hoc significat
 ignis exasians. *Estuans* virtum significat in ar-
 dentissimo seculo anhelantem, exanimem continuo
 respirantem, ne cor calore nimio praetocetur qui
 de cubiculo in cubiculum, de loco in locum
 querit sibi: et fugerit nec in villo leuamen re-
 petit. Idcirco D. Ioannes ut ignem significet,
 quo condemnati exuruntur, quantaque sui mi-
 seri torqueantur, eodem vitur verbo: *Estuans*
est magno: licet etenim fames cruciet, ac
 cordis aestus situm causat rabidam inde diues-
 epulo sitim, qua torquetur explicaturus, aqua
 efflagiat, qua refocilletur. *Quia exurit in hac*
flamma? En tibi Redemptorem, quanto exasit
 ardore, anhelat, respirat, sitit, fatigatus, corrui-
 quasi viribus exanimis.

Describitur no. is Amnon regis Dauid filius
 princeps vultus elegantia peccator, aurea pu-
 niti conferendus, virtus prepollens sed enec-
 tus, exanimis, exhaustus. Illum aduenit parvus
 cognatus tuus Ionadab a primo illo corporis
 statu degenerem, quo ut princeps inclytus olim
 viguerat omnibus gratissimus; & obtusus illi ra-
 tibus sic percontatur quid ubi deest princeps
 inclyte, cur te video sic capite decliu melancho-
 licum? Quid amaram tuam deiecit quondam
 excitatissimum? Quid ad singulas deficiet horas
 emoreris? Per salutem animae tuae, alto quid pe-
 diore laeti? *Quare sic astenuam macie fili Regis*
per singulos dies? Cur non indicat visis. Hic mihi
 charissime & amicorum integritate, ne miris
 (inquit) *Thamar sororem fratris mei desolatam amo.*
 Vulneravit cor meum soror mea Thamar, pectus
 meum amoris lunaculo lancinavit adeo fortiter,
 ut altu quam maximo cruciat in hac flamma;
 hoc igne continuo, hic erodit viscera, hoc defi-
 cium collabasco: *Amo.*

Hoc nobis saluator respondet Princeps aeter-
 ni Patris illustrissimus, quem videmus viribus
 languentem ad putei marginem collabentem.
 Quid te molestat, Princeps serenissime aternita-
 tis primo genite, ut quid te dolemus & miramur
 exanimem, fame sitique enectum, exspirantem?
Quare sic astenuam macie fili Regis. Hoc nobis
 responder: *Amo*: Vulneravit cor meum sponsa
 mihi dilectissima, ad quam inueniendam huc
 festinus acuri, & de nocte consurgens ad solis
 ortum iter arripui: & hoc nobis, responso satis-
 facit quando tot in occasionibus illum nota-
 mus languentem, elumbum, corruentem: *Amo*, Ip-
 sum si interrogaueris: quis te princeps inclyte de
 coelorum deiecit vertice? Quis te velut soxem

celestem intra castissimi ventris reclusit vellus
 purissimum, carne languida & passibili circum-
 amictum? *Amo.* Quis te Deum & Dominum
 maiestatis ad praesepis humiliauit angustias, in-
 ter animalia sequeuit paleis serenoque puerulum
 inclinavit? *Amo.* Quis te per mundum agitavit
 afflictum lachrymantem, carne debilem, per-
 petuis ieiunijs vigiliisque maceratum? *Amo.*
 Quis Angelorum gaudium te mortis angustijs
 in hono detinet colluctantem, in terram prostra-
 tum, sanguineo sudore, madescens? *Amo.*
 Quis, Paterna splendor gloriae, te in horto car-
 ptum ad domum traxit Annae, & de hac ad
 Caypham, pleno hinc in concilio, tot oppressum
 contumelijs & perfidorum calculo sacerdotum,
 ut reum proclamatum? *Amo.* Quis candor lucis
 aeternae, te nudum alligat columbae, in qua
 quinque millia verberum excipis, nec aperiens
 os tuum, hoc tantum modo, agens, ut teneras lac-
 cerasque carnes tuas, recolligas? *Amo.* Quis sempiterni
 Patris requies, te detinet clausi in cruce
 confixum, doletem, brachii iustar arcus ex-
 tentum ad amplexum, cui corpus sit fons lan-
 guine iugiter manans, pectus apertum, quo
 cordis intima reuelentur: *Amo*: Quis caeli for-
 titudo, te detinet hodie fatigatum, collapsum
 ad puteum praenimio labore respirantem, ne
 dixerim exspirantem. *Fatigatus ex itinere sede-
 bai sic supra fontem? Amo.*

O amorem fortissimum (exclamat D. Bern.) **36**
 omnes licet tuas depradicet vires robustas mo-
 do apparent terribilissimas: vid. o namque quod il-
 lum tibi praesternas, qui viribus pollet infirmis,
 ipsum omnipotentem ipsum Deum: hunc detri-
 nes lassum, debilem anhelantem, & velut ad oram
 putei labore fractum intolerabilem: *O amoris vult!*
Itane summus omnium, amicus factus est omnium?
Quare hoc fecit Amor, affectu peccati, Quid vult?
triumphat de Deo. Eia agite mundi sapientes, qui
 perperis varijs amantium eventibus, qui in illis
 a-ciderunt: ex illis amoris vires colligitis, li-
 tros de eius illustrioribus conferbitis trium-
 phis illos dimitite, qui vobis videntur esse cele-
 berissimi, in quibus ipsum videtis triumphum age-
 re de Monarchis Principibus, Regibus, sapientibus,
 diuitibus, pauperibus &c. & ipsos omnes
 suis gloriae viribus subditos potentissimis, &
 illum caelestem admirandum triumphum, cuius
 comparatione ceteri omnes videntur, quo de
 Deo triumphat: *Triumphat de Deo amor.*

Quando Saluatorem nostrum contemptis
 subditum, prostratum, fatigatum, captum, cru-
 cifixum, mortuum; ne credideris ipsos hoc fer-
 cisse,
 E c c c 3

VI.
 VII.
 VIII.
 IX.
 X.

cille crudelissimos inimicos: qui illi crucifixe-
runt, non eorum hoc assidue viribus, quibus
de illo triumpharunt, quibus illum apprehen-
derunt ligauerunt, crucifixerunt virgines cecide-
runt, occiderunt: hæc enim omnia operatus
est amor: *Propter nimiam charitatem suam quæ
dilexit nos &c. prope miraculum est ex mente D.*

D. BERN.

Ber. cident inhatentis meditationi: cum sit amor
res quæ minus potest cogi, & maxime repug-
nans violentiæ, talem nihilominus Dei peccati
violentiam faciat, vt de illo triumphet referat-
que victoriam illustrissimam: *Quid tam violentum?
Quid tamen non tam violentum? Amor est.
Que est ista vis quæ tam violenta ad victoriam,
tam victa ad violentiam? O stupidas oppositio-
nes, quæ fulissimos requirunt discursus: quibus
modo non licet immorari. Porro perpende qua-
liter amor de Deo triumphet, cum illum labore
exhaustum, & languidum ad putei detineat
marginem, ita præ itineris molestia fatigatum,
vt ex aquarum refrigerio sibi quarat remediū:
Ad puteum vires resumit: ait Tertullia, O qualis
consideratio, vtinam illam mente reuolueres at-
tentiori, vt in te viuacissimas accenderes amoris
flamas, quæ fornacis Babylonicæ flamas igne
diuino superarent?*

XI.

D. Pau. a
mor ex
Christi
nascitur
amore.
Galat. c.
2. 201

Talem considera D. Pauli qui coelestem illum
animæ suæ sponsum pendens, amoris igne
in cruce sic vt nihil simile succentum, amoris-
que vi seu manibus occisum, velut extra se rap-
tumpit: *Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.*
O dictum omnino sententiosum, crucifixi pedi-
bus insuspensum. Quærebatur tibi distichum,
quod crucifixi pedibus inscriberes, quo tua ex-
citatur diligentia? Ecce tibi quo nullum aptius:
Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Hoc illi
erat carbo adeo ignitus, vt illas tam ardentes in
eius peccatore flamas excitaret, quibus omnes
ad singulare certamen euocaret creaturas: ete-
nim nullam eartum, imo nec omnes combinatas
cælebat igni illi extinguendo potentiores: *Quis
nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an an-
gustia, an fames, an nuditas, an periculum, an gla-
dius? Certus sum enim: quia neque mors, neque vi-
ta, neque Angeli &c. neque instantia &c. poterit
nos separare &c.* Non audiam impete fortitudi-
nem, omnes labores, poenas, arumnas, calamita-
tates, facturas, infernum, imo & ipsos Angelos,
ad certamen prouocat &c. *Certus sum.* (O
quis animus!) quod nihil me poterit separare
ab amore, quo flagro vt qui maxime, illi ser-
uati. *Quis has tibi sanctissime Apostolo vires*

Rom. c. 8.
35.

instillauit? Vnde tam ardentes, tam violentæ
amoris flammæ? Ex illo quem in Christo con-
sideraui. In his omnibus superamus propter eum, *Rom. 8.
qui dilexit nos.* Non ait propter eum, quem a-
mamus, sed: *Propter eum, qui dilexit nos.* Siquidem
ex illo igne feruentissimo, ille noster astuat, nec
ita quidquam amorem incendit, quam amoris-
cut ignis ab igne succenditur, vnde & celebre
philosophorum fuit axioma: *Si vis amari, ama.*
Contemplantur Christum amore tui sententi-
um, confectum, fatigatum: *Fatigatus sedebat sic
supra fontem.*

§. 13. Sedebat sic. Proprius hic est scitu
amantium: etenim amor inclinat mai-
statem, vt patet in Beate & Hiero-
la.

EX prædictis stupendæ elicio verborum Eccl. 17. ad
gelista D. Ioa. explicationem, quibus nobis
Saluatoris describit fatigatum, & ad putei marginem
marginem præ labore nimio reclinatum: *Sedebat sic
supra fontem.* Licet enim SS. Patres hæc mi-
randis explicent conceptibus, quidam dicunt:
*Sedebat sic supra fontem, fatigatus: alij Sic cogita-
bundus: alij Sic inclinat: alij Sic humilis: dicit
ego cuncta comprehendens, quod nobis Euan-
gelista Christum delineet, quasi sponsum ama-
sum, verum Oscæ, puellæ captum amore vehe-
mentiori. Quam anhelè sponsum nobilissimum
expectat dilectam suam intuiturus, quam credit
ad fenestram proditurus: cui fas erit colloqui: se-
ipsum ad angulum statuit plateæ, capiti manu-
brij innixus, rotas Argos, ad fenestram continuo
spectans, vnde sol ille credetur oriundus, mille
torquetur dolotibus: omnia momenta, quibus
egredi moratur, annos reputans infinitos.*

En tibi coelestem amatum: puellam ambit in
vrbe Sichar demorantem, illum pendente ad ora
putei residentem, & puteo, & brachio innixum,
multicolum, portas ciuitatis spectantem vnde
proditura erat illa, quæ cor eius exurebat amo-
ris incendio: *Sedebat sic,* cõtuens num egredere-
tur, num adveniret. Heu quamdiu moraris dile-
cta votorum meorum: vtinam mihi sol orientetur,
videremque te venientem! Illum pendente Har-
ias & præfata nobis verba suggestit: *Apostolus
est, quia non est qui occurrat.* Viden' illum ita la-
bore confectum, anxium, respirantem, qui hoc
illucque lumina reflectat? Quid hic rei sobesse
subitaris? Puellam expectat, cuius amore
deperit: & quæ venite non desinat, idcirco
mœtus,

moerens, adspirans, & sedet angustatus; hac de causa, inquit D. August. *Sedebat.*

In S. Scriptura sedere significat se humiliare, & se blandū offendere. Ira Davidis illud intelligitur: *Tu cognovisti sessentē meā & resurrectionē meam*: q. d. meam humilitationem & exaltationē: Dicere ergo quod filius Dei *Sedebat*, significat, quod humilis, blandus, comis, esset, nulla maiestatem superbus, quæ venientes obstupesceret, nulla auctoritate sublimis, quæ accessum prohiberet. Nihil ita cor humiliat, inquit D. Bern. de-

primis & emollit, ac amor, nec est vlla potentia quæ fortius deprimat & humiliet auctoritatem ac maiestatem: etenim *Amor dignationis pestis*, auctoritatis maiestatem & celsitudinē ignorat.

Omnes obstupescunt dum potentissimos mundi Monarchas suis vident colludentes filiolis. Quis non miratus est Imperatorem illum inter filios equo discurrentē stramine: alia que huic si miles in aula coram omnibus exhibentem actiones? Quis hoc facit? *Amor dignationis nefcius* Amor, quo vir mulierem amplectitur quā illum reddat ut amum, & affabilem, quantalibet sit dignitate sublimis: quā illi omnino tollit gravitatem & eius deprimat auctoritatem?

Divina notat eloquentia D. Ambr. illud quod refert S. Estras vir in lege Domini doctissimus ac piossimus, olim dixisse virum sapientissimum Zorobabe in illa disputatione coram rege Dario solenni iter instituta, hoc ut probaret efficaciter, quanta mulierum esset potestas in medium producit quod ipse oculis spectaverat: *Vidēbam Apocem s. h. a. Bez. r. s. mirifici concubina regis sedentē iuxta regem ad dexterā, & auferentē diadema de capite eius, & imponentem sibi, & palmā cadebat regem de sinistra manu, & super hoc aperto ore iniebat ut eam: & si orisierit ei, videt, nam si indignata es fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam.* Hoc est domo sua cui-

que notius quod de celeberrimo circumferunt Hercule Gentiles, & refert D. Clemens Alex. & Iulius Lactantius Firmian. Hercules immoderatis affectibus reginam Lydiæ Orophalem prosequens, mulierem publicum scortum, eo dilapsus est, ut proiecta de manibus clava, & pelle leonis qua vestiebatur, muliebrem habitū induerit, ad eius sederit pedes, eorum manibus arripens, ipsamque in nendi adiuvavit opifitio; Et his nō minorā in aliquibus Romanorū maximē illustribus legimus Imperatoribus, & nostris ista temporibus familiaria circūferuntur: hoc amori deferimus propriam, ut præcellas humiliter maiestates, & ad statum deiciat, quo mundus des-

cit abiectiorem. Conatur sibi Deus devincere luctarique mulierem, quid faciet? Numquid maiestate venerabilis, & auctoritate tremendus apparebit. Absit omnino: si namque talis sese nobis offerret quis hominum coram illa staret intrepidus? Inter nos cum terreni reges vermiculi sint; dum regia splendent maiestate conspicui, nullus audeat agricola eorum adue præsentiam, quinimo & mundi sapientiores confusi obmutescunt, & nimia turbati celsitudine, quid proloquantur, ignorant.

Esther reginam considera regis Assueri spōsam charissimam, qui dum illam die quocumque excepturus auctoritate & maiestate sederet terribilis, quā primū eius apparuit, conpectui exanimis in pallorem vultu mutato coram, nec vltra se potuit viribus deficiens continere. Quid non Verbum æternum efficeret si sua maiestate & auctoritate diuinā præfulgeret, quæ pedibus suis ipsos supremos sublevarit Scraphianos: qui velut pudore confusi, quod coram tanta se stare viderent maiestate (notat Iaias) suospudibundi vultus a vis suis operterunt. Alibi vidit illum D. Joannes in sede maiestatis suæ magnificum, quæ tantam illi conferret reuerentiam, ut ipsi cæli comparere non præsumerent, nec coram tā morati maiestate: *Vidi thronum magnum candidum, & sedentem super eum, & cuius conspectus fugit terra, & cælum, & locus non est inuentus ei.* Alias ut legem præciberet, cum se tanquam supremum omnium regem ostentaret, tanto populus ille electus tremore percussus est, ut in apertam omnes agerentur fugam, clamantes: *Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Imo & ipse Moyses, referente 19.

D. Paulo, Deo licet adeo familiaris ut eum eodem velut amicum cum amico loqueretur, protestatus Dei maiestatem, *Extremus suus & tremebundus.* Accedebat primum ut Rex tremendæ maiestatis (in monte quæ Caiet) quem præcurtebat ignis consumens, Sina terribilis, qui scintillis suis fortissimos quosque perietribiliter tribas pariter præmittēbat: onitu clangentes horresco, fulgura, nimbos, tonitrua, radios stannuomios, quæ motum incurrerent ijs, quos natura fecerat imperterritos. Quod si inter nos vel vnus fulguris radius tantum exciter horrorem, quid facerent ibi tanti & tam horrendi tot terribis permixti tonitribus? Demum maiestosa coepit voce loqui Dominus, ut ex illa aliquantulum sep. emā sua maiestatis innotesceret, quæ illos ita percussit, ut non esset vel vnus, qui pedibus confisteret, vires omnibus deficiebant, collabebatur inter manus semina-

VI. Maiestas reprimit accedentes.

VII. Terretur Esther Assueri maiestatis.

Apoc. cap. 19. 11.

VIII. Iestas in monte.

Heb. 12.

Heb. 12.

uipes.

betet, qui ei vel hydriam aquæ de puteo hausitam deferret, sed cogere ipsa aquam haurire, & hora quidem dici festi, dormiente forsitan amico ut ipsa illi prompta deferretur aquamque si quando surrexerit experiret, laudis magnas exhiberet: Quis hoc sibi persuadear? Domine coelorum, quod tanta talem benevolentia profectus, hanc ambias? Quid, precor, in ipsa, forsitan colluic notasti, quod illi tantopere afficiaris? Quid in illa tibi complacuit? quid amorem excitavit? quid cor tuum incendit?

III. Quis sit causa amoris. D. Tho. *incerte nisi bonum sciam.* Afficit voluntatem tuam aliquid bonum, sive veritas alterius, sive scientia doctoris, sive religiosi presertim sanctitatis, sive gratia & solertia, qua prella loquitur, & ambulat, & videt. Si vero nihil sit quod voluntas possit amare, non est quod in ipsa prevoceat, incendatque dilectionem. Videamus igitur, Domine mi, quid in illa volere boni perpenderit, quod tam sic afficeret voluntatem, quo sic eius amoribus inardesceret? Num forte animæ mundities? Num corporis pulchritudo? Num scientia singularis? Num generosa nobilitas? Num rara prudentia? Hæc in illa omnia desiderantur, Quid in ea igitur dignum amari considerasti?

IV. Certissime tibi tuis proferemus verbis replicare, nec te minus mirari, quam tu miratus olim hominum amorem explicaturus inordinatum, apud Hieremiam graviter expositulas, caelum & terram advocas, ut ad hominum affectum stupeant reprobumissimum: *Obstupescite caeli super hoc, & terra, super faciem caeli super hoc, & porta eius desolamini vehementer: dico mala fecit populus meus, me dereliquerunt: fontem aquæ vivæ, & fuderunt sibi cisternas, cisternas dissipavit, que conserationem valent aquas.* Dein ostendens quam iniquo animo patereris, quod anima vilissimis afficeretur, illi sic impetoras: *Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam &c.* Arguet tenuitatis tua, & misero tuo increpabit te. Crendumne est, inquit Deus, ut sit, quis fontem hosteat vitæ crystallinum, & gessit aquam bibere cisternarum dissipatarum, vermibus, lutoque nauseabundant? Fietine potest ut cum in terra tua Jordanis aquas habeas limpissimas, aliud profectus iacuas indagaturus, bibiturus Ægypti turbulenta? Sumit metaphoram à Nilo flumine Ægypti, qui

communiter gurgite suo turbulento. Non multis intelligemus, dicit Deus, argumentis quibus tuam convincamus amantiam; illud ipsum opus evidenter probat, quam hebes sis, & obtusa. O Domine mi, in fallar, hoc ipsum in te licebit retorque: Crendumne est, cum tales tibi sint caelo fontes, Spiritus Angelici, quibus liceat delectari: & in terra mater tibi sit Sanctissima, qua cum dulcissime confabuleris, Apostoli tui a te præcelsi ve fontes essent orbis terrarum, quod solus remaneas, & amorem tuum transferas, quærasque cisternam dissipatam, qualis erat cor huius mulieris, infidelis, idololatæ, carnalis, abiectissimæ, proficitur: *Quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam?*

Hinc tibi suis Salvatoris patebit ariditas. Si quando quis siti alteratur turbida, licet aquam videat mille fontibus inquinatam, toto tamen animum ad illam bibens approximât: *Viator, si veni nostræ famulatus sitis* (inquit Solomon) *ad fontem os aperiet, & ab omni luto sitis ni aqua proxima bibet.* Perambulat quis iam me, explicatidie per invidia & iniqua siti anhelus, flagitium tur aduertit; quod veribus lutoque similis est *Ecl. c. 10.* quæm aquæ, ad illud sitim extincturus se contumud prostermit. Heus amice, quid agis? Heu VI. Domine mi: Vere te latet quanto sitis ardere Similicamili cor exaltuet. Perpendit D. Gregorius Nyf. do. sen. divinis epulonis petitionem, dum in inferno *Orat. de cruciaretur.* Abrahamo libellum offerre suppli-paupercem, mittat Lazarum, qui intingat extremum buccam digiti in aquam, illaque que de digito deflueret, dibus linguam refrigeraret siti ardentissimam. Heu VII. ues, quatit hic sanctus, an tibi in mentem non venit Lazarum leprosum esse, vulneribus putredine manantibus oblitum, cuius de digito potit in intius putredinem, quam aquam stillare conspiceres. feruo. Nonne tu de hecatolus politus, nauseans, qui nolles corpori tuo quidquam adhiberetur, quod non omnem munditiam, purpuram, hyssumque re-doleret; quanto minus quod ori foret propinandum? Ne stupeas: *Crucior in hac flamma.* Ta-

lem ego patior ignem ut ipsam fontem sumerem ac bibetem effeque mihi non levi refrigerio. Vobis magnus ille amarus animarum, spem nostram excitare, & de amore suo securum reddere peccatorem, timorem quo iusto angebatur, auferte, dum dubitat, an Deus velit etiam in gloriam recipere, qui fuit, & talis est, qualis ego, quales vos, an oculos suos ad me dignetur vel semel reflectere, qui tabum semimunditiarum, & vermium eloæa foetissimum? Ex hoc ostendere voluit, quod amet animas, & quod tuam ambiat, sic licet vitiorum

ffff

Hieron. *Dapt. de Lamm. c. 20, Tom. II.*

tiorum sterquilinum, & sanguifugarum cisterna pestiferarum.

Job c. 40. 18.

VIII.
Diabolus etiam iustos sicut absorbere

Aptius declarari non potest, quo flagret diabolus animarum nostrarum desiderio quam si eum descriperis illarum sicut tabiosum. Ita Dominus hoc exposuit, de eo sub figura locutus Elephantris: *Absorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam, quod infuset Jordanis in os eius.* Nedom Nili fluventa absorbebit (qui in S. Scriptura dicitur absolute fluvius) quoniam & ipsum conabitur Jordanem deglutire. Amat elephas aquas turbidas, & illas bibit temper, si vero limpidas biberit ardentissima est sitis indicium. Immundus ille spiritus, & serpens infernalis, terram pro cibo habet & potu lutosam aquam: aquis etenim delectatur impudicitiae, luxurie, homicidij, caedis, &c. abhorret autem & execratur aquas virtutum purissimas, per aquas Jordanis designatas. Tanta exarefecit siti, ut proprijs suis non acquiescat aut satiatur aquis, quae suae continent apprimae malitiae (peccatores intelligo) illos incessanter ablerbet, ista infidelium gentium, imo malorum maria Christianorum: sicut insuper aquas mundissimas, illas anxius inquiri: studet etenim iustos vorare bonoque deglutire.

IX.
Christus non tantum iustos, sed etiam sicut iniustos.

Non levis feruet siti Redemptor noster. Satae antagonista: eius prois aqua est pura, sanctitatis & munditiae, societas eius cum Angelis beatis spiritibus, cum matre sua purissima, & Apostolis: attamen tanta feruet sitis, ut illi non sufficiant aquae Jordanis, quaerit insuper aquas Nili turbulenta, aquas Aegypti, cisternas dissipatas, fluventa vermibus exhorrenda. O quale tibi solamen, quale mihi, quale omnibus! Dubitare tu posses hominum flagitiosissime! O Domine, num tui flagrat desiderio princeps ille nobilissimus? An animam meam magnificet? An illam sibi oblata accepturus? An meae placebunt illi repitiae licet orationes? An confessiones imperfecta facta contritione? An erunt gratiae licet indevotae communionis? O Domine vitinam orationes meae tanto proferrentur spiritus sermore, quanto Seraphim ille terrestris S. Franciscus suas promebat ardentissimo: vitinam mei corporis castigationes tam sanctae, quam magni illius Apostoli D. Dominici: vitinam meae elemosinae tanta erogarentur charitate, ut Patriarchae Abraham possent comparari: vitinam meae scelerum confessiones Magdalene Petrique confessionibus ex perfecto dolore possent equiparari: vitinam meae communionis aliquid ha-

X.
Magnum solamen peccatoribus.

berent de S. Catharinae Senensis piissima devotione: haec omnia libens offerrem; Verumtamen, quicquam tam malum ac ego, opera tot imperfectioibus polluta, qualia facio quotidie, quomodo Domino satisfacient? Num illa acceptabit? Euge age charissime ne dubites, ne moreris, hoc novetis, extremae fami nullum male sapere panem, nec siti lymphatica aquam turbidam. Quando crucifixus emoritur, voluit, sciamus, quod sicut arelcens expiraret: *Sitio.* Heu quam sitit crucior insatiabili: Offerunt illi acetum, & ebibit: *Cum accessisset acetum.* Domine mi bibisne acetum? bibo, & exclamo *Sitio:* ut & audias & videas, anima tibi licet sit acetosa per malitiam, eam nihilominus sitio, oblatamque recipiam.

Si gigantem videres tanta fame lymphaticum, ut lateres ipsos rupesque devoraret, sperentque illi dulcissimae: ex hoc tibi perspicuum foret, quo panem appetitu comederet multo gratiori, licet aridum & a vernibus erofum. Si videres alterum tanta siti deficientem, ut luti cespitem manibus arripere, illum super linguam suam exprimeret, ut vel aquae guttam educat, nihil dubitans aquae vasculum illi propinare, licet turbata, tantum namque sitis, nulla pari aqua naveam. Vastum illum caeli gigantem inveteret, quae siti labore, ut luti frustra colligat, illi quoque refrigeret. Attende quae beneficia contulerit mulieribus, & maximis maxima peccatoribus. Quis egit cum Magdalena? Quam liberata Chananae? Quam benignus aduleret? Quam comes huic, quae tota erat cloaca libidinum? Charissime considera, quod peccatores ad se venientes austeris non eiciat, qui tanto studio, & siti canina quarit peccatores, erumque gratia descendit de caelis & incarnatus est.

Fidelis sermo (dicit Apostolus) *Et omni acceptatione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere.* Et in me summe exemplum, etenim hac de causa tantam mihi praestitit misericordiam, ut ille cunctis peccatoris sui immolaret amor ineffabilis: *Idem misericordiam consecutus sum, ut in me primum ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui erudiri sunt ei.* Venit peccatores quaesiturus: quia ut iustos inveniret, non opus erat descendere de caelis, cum in illis cibis sanctorum essent innumerabiles, nec illos in mundo reperiret, inquit Divus Paulus, accinentem propheta regio: *Non est iustus quisquam, amor quo peccatoribus afflicebatur, in terram*

XII
XIII
XIV
XV
XVI
XVII
XVIII
XIX
XX
XXI
XXII
XXIII
XXIV
XXV
XXVI
XXVII
XXVIII
XXIX
XXX

eum attraxit, egitque ut illos veniret sedulo quæ-
siturus.

XIII. Obijciēs, Pater mi, nihil est in me boni,
Amor Dei nihil virtutis, quomodo me diliger Christus?
solito est Vade: non est eius amor, nostro similia. In
dissimilis nobis, si credimus Angelico Doctore amor
ex aliquo bono nascitur, quod in altero no-
tamus, quo amor in nobis excitatur, quo il-
lum eius boni gratiā diligimus, vnde non nisi
bonum amamus, & ob id tantum illum dili-
gimus, & tanto ferventiūſ quanto bonum il-
lod est excellentius. Atramen non est sic in
Deo: diligit non quia res ipsa bona est, sed ut
illam efficiat bonam. Hoc ex Davide canit Ec-
clesia de quolibet iusto: *Amavit eum Dominus*
Et ornavit eum. Primum illum amavit, & inde
ortū est, ut illi dona suæ tribueret misericordiæ,
quibus eum eleganter excoluit, & abundantet
exornavit.

XIV. Mulieris illius recordare fordidissimæ de qua
apud Ez. chielem: quæ cum non haberet vi-
de commendanda, imo plura ob quæ merito
reijcenda, illam tamen amavit, & ob hoc in
suam recepit curam, mundo mulietri pretio-
sissimo gemmisque rarissimis adornavit, quibus
non posset Princeps sanguine illustissima cul-
tūſ adornari. In nobis verō prius res est in se bo-
na, quam amemus: in Deo prius est rem amate-
quam esse bonam, imo potius ob hoc est bona,
quia illam Deus amat: siquidem amore suo il-
lam reddidit bonam, & in ipsa producit bona.
Si Deus non amaret, nisi quod est in se bonum,
quem in orbe, precor, amaret? Amat, non bo-
no illectus, quod res habet, sed illam bonam fa-
ciendo. Illi tuam offero animam, illum roga-
ro, ut illam diligat, non quia bona sit, sed ut eam
reddat bonam: illi dico, Domine animam
meam tibi do, tibi que consigno. Tuas illi offer-
to orationes, licet tepidas, tuas bona opera, licet
imperfecta: quia ut amoris ignem percipias,
quo feruet te recipiendi, mulieris se ostendit ama-
tum, qualem audivimus eum? quā comice illi
blandientem? quā auxiē quærentem? quā pa-
tienter expectantem? quā oppido lassum & ad-
ocam putei reclinatum, fixa acie contuentem?
Sedebat sic supra fontem.

§. 15. *Ut det nobis Saluator celestis, quas pe-
trivus aquas donorum, optat ut nos illi e or-
dis aquas offeramus, quod ipse significat
sedens & expectans ad puteum.*

Sedebat sic supra fontem. Subtiliter expendit
D. Ambros. hunc loquendi modum Evan-
gelicæ: *Sedebat sic supra fontem.* Si ad S.
Scripturæ recurrent volumina, in ijs reperie-
mus, quod sæpe numero Christus hoc se nomine
compellet fontis, quasi sibi proprio, se ipsum in-
scribit: *Fons horiorum, puteus aquarum viventi-
um: que fluunt impetu de Libano.* Quando na-
tus apparuit in mundo; de eo sic præcius rati-
cinatur Zacharias: *Eris fons patens domui David
in ablutionem peccatoris & mensuratiæ.* Ea de cau-
sa se ipsum Dominus in illa signavit petra, quæ
gurgites aquarum populo profudit abundantissi-
mos: dum præ siti deficeret, nec haberet aquas
ad aquas confugeret sitim extincturus. Hoc ni-
tatur argumento D. Paulus, ut Christum intitu-
let Petram: *Petra autem erit Christus.* Isaias au-
tem indiscriminatim omnes inuitat, ut aquas
hoc de fonte hauriant vberitimas. *Haurietis aquas
in gaudio de fontibus Saluatoris.* In eo & ipse Do-
minus eodem vate præcone cunctos ad huius a-
quæ fontem inuitat: *Omnes sitientes venite ad a-
guas.* Iam factus homo ipso die Palscharis solem-
nissimo altius omnibus sitientibus acclamat: *Si
quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Imo in hoc ip-
so Evangelio (notatote D. Ambros.) se ipsum ro-
mine fontis declarat, cum de seipso dicat, quod
vivas habeat aquas; omnibus patientes, qui vo-
luerint illas acceptare.

Ex quibus omnibus inferitur, quod in S. Scri-
ptura frequenter se Christus illo se fontis nomi-
ne manifestet. Hoc præmissis, si Christus fons
est & puteus aquarum viventium, de illo refe-
rente Evangelista, quod *Sedebat sic supra fontem,*
vult indicare, quod fons sedebat supra fontem, &
puteus supra puteum. Nec hoc aliquis negat.
Vult autem in hoc consideremus, quod celestis
fons sederet supra terrenum fontem: & quod di-
vini puteus divinis scaturiens aquis sederet hic
supra terræ puteum, qui tantum aquis redundet
ex illo bullientibus. Quo, quantum comicio,
nobis intimat, quod ille qui divinas deside-
rat aquas, donaque cælestia, oportet se dis-
ponat, ut prior ipse de suo fonte aquas effun-
dat terrenas. Et quicumque consequi exoptata
aquas de fonte hoc Christo Redemptore, oportet a-

Fffff ret a

41
10.
est
de cle-
m
syna
Com. e
4. 15.
I.
Chri-
stus sa-
pe fon-
tis no-
mine
in scri-
bitur.
Zach. 13
1.
1. Cor.
c. 10. 4.
Isa. 42.
Isa. c.
55.
Iona. c.
7.
II.
Myffe-
riū se-
det hic
fons su-
pra fon-
tem.

29 tet aquas offerat Redemptori, de fonte sibi pro-
prio que licet sunt terrenae, & humili fonte sca-
tulentibus, illis tamen mediantibus aquas obti-
nemus diuinas & caelestes, quas Christus no-
bis offert ipse fons diuinus & caelestis.

III.

Dandū 30 qui tantummodo terrenus est, supra quem
Christi 31 fatigatus sedet captans leuamen fons ille caele-
sto de 32 stus Christus: Salomonem interroga, ille tibi res-
nostro 33 pondabit: *Aqua profunda corba ex ore viri.* Et
fonte 34 non incongrua proprietate fons vocatur cor hu-
ut de 35 manum: siquidem ex illo velut de scarungine
illius 36 profilit qui quid cogitas, loqueris, & agit, ipsa
fonte 37 veritate teste. Circa puteum illum, seu supra fon-
recipia 38 tem illum vult sedere Dominus, illum suae diui-
mus. 39 nae subdens voluntati, quocirca Spiritus S. dicit
Prom. c. 40 quod *Posuerit Deus oculos super corda illorum.*
12. A. 41 Num igitur exoptas, vt Deus qui est & origo
Mat. 15 42 bonorum omnium caelestium, vberim in cor-
Ecl. 1. 43 tuum suarum effundat aquas gargarum? Illi tu
16. 44 cordis tui profundas aquas, lacrymas, orationes,
45 ieiunia, elemosinas, & opera bona; & hoc mo-
46 do tibi caelestium bonorum aquas effundet co-
47 piosissimas.

VI.

Sub si 48 Olim Deus caelestes suas aquas populo illi ru-
gua 49 dendi sub simbolo aquarum terrestrium commu-
terre- 50 nicauit, sicut & illis bona caelestia declarabat,
norum 51 quae promittebat in figura bonorum & diuitia-
caele- 52 rum terrestrium, quibus eum essetiam cumula-
stia sig- 53 bat. Ita populo per Moysen exprimebat: *Si au-*
nantur. 54 *dieris vocem Domini Dei tui vt facias atque custo-*
Dent. c. 55 *diam omnia mandata eius Ecce. Aperiet Dominus the-*
28. 12. 56 *saurum suum optimum caelum, vt tribuat pluuiam*
57 *terrā in tempore suo, benedictaque cunctis operibus*
58 *manuum tuarum.* Hoc vsus est Dominus in io-
59 mate cum populo illo veteri & rustico, verum-
60 tamen illis verbis aliud nobis multo sublimius
2. Cor. 61 exponit, & occultius: *Qui reuelata facie glo-*
3. 18. 62 *riam Domini speculamur,* inquit Apostolus,
63 vnde verbis illis intelligendum est, quod ad
64 ea alludat, quae terrenis nosseis oculis inspu-
65 mur.

42

Y. 66 Licet autem verum sit, quod de terra vapores
67 sursum ascendant, qui ibidem in regione aëris
68 aquam & pluuiam generant abundantem: tamen
69 maiori copia vapores illi sursum attolluntur
70 de mari, quando maris aquae radijs percussae so-
71 laribus ad supremam efferuntur regionem, & in
72 aquas resoluntur, quae desuunt sic productae
73 in pluuiam in ipsum mare. Quid hic mysterij
74 later? Fons supra fontem, & puteus supra
75 puteum. Quid enim caeli, quid nubes sunt,
76 nisi fontes, nisi putei profundi qui super ma-

re aquas depluunt, quae ibidem generantur ex
vapores, qui de ipso mari sursum ascende-
runt? Numquid haec considerasti? Igitur in-
tellige eodem modo Deum agere nobiscum.
Quid cor esse nostrum arbitraris, nisi pelega-
tus, de quo vapores ascendunt solis radiorum
ardoribus attracti qui sunt isti vapores: quae
ex illa aquae producantur? Scito: Dei manda-
torum obseruantia, legisque completio. Si quis
diligit me, sermonem meum seruabit. Vnde quocir-
admodum si radij solares in ipsum mare reflex-
stantur, eorum calore, ex ipso mari vapores e-
ualcantur, ita quoque, si cor nostrum calor a-
moris incendat caelestis, diuinorum exurgit
obseruantia mandatorum: *Si audieris vocem Do-*
mini Dei tui, vt facias atque custodias omnia man-
data eius, Ecce. Aperiet Dominus thesaurum suum
optimum caelum. q. d. *Aperiet Dominus suorum*
omnium thesaurorum depositum: hinc mani-
festè patet id quod nobis Dominus promittit.
Hic in terra posuit Deus thesauros: *Habit ar-*
gentum venarum suarum principia, Ecce. Verum-
tamen illi terreni thesauri tales sunt, vt subdan-
tur putredini, qua consumuntur, & latronibus,
qui eos depraedantur, & infortunijs quibus de-
perduntur, vt ait Christus. Ad hoc aperit Deus
suos caelestes thesauros, aperit eorum deposti-
tum, caelum scilicet: *Vnde dicitur optimum, &*
bonum omne caelesti: vt eo modo terra commu-
nicet aëri uarum pluuiam caelestium. Sub nomine
pluuiam declarantur in S. Scriptura bona caelestia:
Pluuiam uoluntariam segregabit Deus hereditati
tuae. Et alio loco: *Dabit uobis pluuiam tempera-*
mentam & serotinam terra. Quae haec est pluuiam?
Aqua illa, quae de vaporibus ascendentibus de
mari producantur. Modò uidebitur fons supra
fontem, & puteus, circa puteum, & quod tem-
poribus accidit Eliae capietur.

S. refert Historia, quod in diebus Eliae coe-
lum instat tepis clausum obtinerit, vt toto
triennio & semestri nec pluuiam gutta decide-
rit, nec terra vel parum aquae obtinuerit qua
saltem humectaretur, totaque marida exarere-
rit, velut igne combusta. Fontes emarcescerant,
fluminum torrentes aruerant, & cuncta uicinia
pra nimia siccitate tabescebat, uique
quorum uita & esse ita ab aquis dependet cae-
lestibus, vt illis deficientibus, oporteat omnia
interire. Motus hac extrema uates Eliae
necessitate, Deum deprecatur, expetit seme-
dium, illius succurrat clemens ariditati, plu-
uiam demittat optatissimam, uidebatur au-
tem suas Deus aures occlusisse. Desinat igitur
proph-

propheta discipulum suum, et versus mare pro-
 spectat, & videt, num noceret aliquid futura plu-
 via vestigium. Exit Dominus præceptum impletur-
 rus, & curiosâ spectat attentione. quidquid per
 vastissimum posset oculis suis mare decipere, de-
 mum adhibita omni diligentia, reversus, se nihil
 videre protestatur. Secundo & tertio redit, nec
 quinquam apparet. Septimo revertitur, & iam
 pro vltima conclusione, nubeculam videt de ma-
 ris ascendente, & totus gaudio perfusus recurrit
 festinus ad Eliam boni nuntij baiulus. Illum pro-
 pitius propheta regi remittit Achab, ut illi dicat:
Ascende, comedet & bibet, quia fontis multi pluuia
 Confestim autem cataractæ cœli aperte sunt,
 & imber decidit adeo copiosus, ut pro tei neces-
 sitate terra superfluentem irrigaretur: sit Deus
 benedictus. Altum profectò mysterium: nec enim
 pluuie spes est vlla aut vestigium de cœli fontis
 aquam obtinenti salutiferam, nisi prius illo
 vapore ascendente: qui de fonte, seu maris pu-
 teo generatur.
 Quid mysterij? Scite charissimi: vobis Deus
 aperte loquitur: quod si cœlestes aumbias
 aquas diuinis illis cœli fontibus de vestro debent
 inari fonte, seu puteo cordis: primò vapores as-
 cendere, fructum in cœlum, ut ipse vobis pluuias
 demittat cœlestium donorum optatissimas, quas
 à Deo postulatis. Oportet de vestro procedant
 eode, & ad Deum ascendant, lacrymar veræ
 que poenitentiz singulis, actus charitatis ser-
 ventissimi, orationes, mortificationes, elemosynæ:
 istis etenim de hoc puteo vaporibus sursum as-
 cendentibus, ne dubites omnino, de fontibus
 perennes Deus donorum suorum aquas effundet
 copiosissimas.
 Oculos tuos in Publicanum conijce, qui velut
 exanimis ad Diuinam aspirabat misericordiam,
 quam tam instantè à Deo postulabat, & velut
 cœlestem diuinam que aquam veis omnibus ex-
 petebat, quam Deus de perennis mitteret suæ
 fonte benignitatis: seuerè & repetito lapsis ver-
 bere petens suum percutiebat, & pio impetu va-
 pores veræ contritionis densissimos eliciebat. Deu
 deprecabatur: *Deus propitius esto mihi peccatori.*
 Viden illam? Secundum fidem igitur & men-
 suam occurrit illi cœlum aqua cœlesti gratiæ iu-
 stificantis irrigatum: *Descendis* (inquit Christus)
in iustificatus in domum suam. Hinc nullo negotio
 accipietur illud regis & vatis David, ubi prouocat
 animam suam, ut se in Dei laudes gratiorel-
 fundat: *Benedic anima mea Domino, quia noli*
obliscere omnes retributiones eius. Quid signant re-
 tributiones. Vocantur retributiones: quando illi

qui nobis quidpiam dedit, illud cum æqualitate
 recepti reddimus, & hoc præcipue dicimus cam-
 bium seu permutationem. Numquid igitur, ser-
 uan id quod nobis Deus liberaliter concedit, ali-
 cuius est retributio, quod proes Diuina ob-
 tulimus maiestati? *Quis prior dedit illi? Quar-*
tie Apostolus: si iustus fueris quid dabis ei? Num
aliquid Deo tribuis, ut sit iustus? Indubium est,
quod homo ex messe sua dare nihil possit, nec
virtute naturalium aliquid Deo tribuere,
quod æquiualeat illi, quod de manibus eius re-
cipit diuinis ac liberalibus, imo potius longe
præcellunt Dei dona bonis nostris operibus in
tanto gradu, ut ea ratione de ijs omnibus dicatur,
quod ea nobis Deus det gratuito: Siquidem
nihil Deo dare possumus, quod illum obliget,
ad sua nobis diuina dona impertendum: Non sunt
condigna passiones huius temporis ad futuram glo-
riam quæ reuelabitur in nobis. Et multò grauior
 est nostris operibus ad diuinam gratiam in-
 dignitas, quam liberaliter & gratuito diuina
 nobis concedit maiestas, nec potest illa cadere
 sub meritum.
 Si igitur hoc ita sit, qua ratione dona cœle-
 stia nobis à Deo concessa vocat David retribu-
 tiones? Scilicet, quia hoc vult illi tribuimus,
 quod in nostra est potestate, ut Deus id nobis
 quod petimus, de cœlo largiatur, Davidi
 suum non remisit clemens peccatum, nec il-
 lum recipi in gratiam, nisi postquam dixerat:
Peccaui Domino. Ut autem hoc claris innotescat,
 nobis hodie proponitur Christus, qui fons est di-
 uinus ac cœlestis, sedens supra fontem terrenum,
 quia tuo Saluator proximus est cordi, velut in
 illud reclinatus, exoptans ut tu ex illo sibi propi-
 nes aquas, ut tibi cœlestes refundat aquas,
 quas tantopere desideras. Non illas à te requirit,
 vel carum indigus, sicut nec cœlum vapores ex-
 postulat de terra, ut sibi beneficiat, & in suum
 commodum; nequaquam, sed ut terra bene-
 faciat, illi pluuia aquasque refundens vberni-
 mas. Et in tui salutem aquas cordis tui Saluator
 exoptat: illo namque modo tibi cœlestes vult
 impetui.

§. 16. Da mihi bibere. Christus ab hac petit
 muliere vt illi det: hæc enim eius est con-
 suetudo.

Hæc est illa amasia quæ noster ambit Oseas,
 & amore cuius exardescit: *Veni igitur mu-*
lier de Samaria &c. Fixis oculis protus ille
 diuinus

X.
 Dei
 dona
 eum di-
 cantur
 retri-
 butio-
 nes.
 Rom. c.
 11. 33.
 Rom.
 c. 8. 18.
 1. Reg.
 c. 12. 3.
 43. 43

diuinus portam versus conspicit ciuitatis num sit
egressura, & ecce intempetiue mulier egreditur,
versus puteum proficiscens. Nunquam sol adeo
latus resulsit illum expectanti, qui noctis tene-
bris lassus diem preestolabatur, vt prodicens hac
mulier cor exhilarauit. Redemptoris, quando di-
uinis suis eam oculis aspexit uenientem: nec
tanta fuit gaudii cor Annæ matris Tobix de-
bitum, quando post diurnam & anxiam tedi-
tus ipem filium vidit reuertentem: quanto supre-
mi illius cor Principis, vt mulierem hanc vidit
accedentem adeo desideratam, quæsitam &
expectatam. Adest tunicæ mancis ad cubitum
reuolutis, hydriam manibus suspendens, nec
de Christo quidquam inquirens, eumque ni-
hili faciens, quinimo morosa, dedignans &
elato Christum supercilio despiciens, nec illi
verbum locuta, nec illum cogitans, cuius
vtique cor, omnisque sollicitudo spectabat
scortatorem, quem domi reliquerat, hydriam
alligat, & illam deorsum incipit puteo de-
mergere. In illam Christus oculos suos, at
verò cor fixius direxerat. En utrumque fronte &
acie sibi mutuo oppositum: Christum mulieri,
amorem non amori, ignem gelu, calorem
frigori.

II.
Sol si-
gure po-
tentior.
Ecl. 43.

Expendit Salomon vires solis vehementes præ-
cipue in meridie, quibus terram adurit: *In me-
ridiano exurit terram.* Et statim disputat de ge-
lu duritie: cum sit enim ex aqua mollissima,
frigore tamen aquilonari in lapidem obdurefcit,
qualem videmus crystallum, vix frangibilem:
*Frigidus ventus aquilo flauit, & gelans crys-
tallus ab aqua &c.* Porro prægrandes licet faceamur
frigens in gelu vires, maiores tamen solis
esse omnes vnanimite conuclamaat: etenim si
sibi inuicem opponantur, parua interposita mo-
ta sol gelu dissoluit, liquefacit, omnem hanc
remollit duritiem, & in aquas diffundit clarissi-
mas. O Sol diuine, Christe! totus es amore
feruens vt sol in meridie: *Hora erat quasi sexta.*
En tibi frustum gelu durissimum, Aquilonari Sa-
maritanæ malitia congelatum, mulier in ciuitate pec-
catix: quam frigore constricta? Quam fasti-
diosa! Quam auersa, vt nec oculos ad Chri-
stum benigna conuertat! Eja age Domine,
quis prior incipiet? Certum est nisi tu Domi-
ne primum pueris passum, nullus, qui pro-
ficet, statuetur. Osea præcipitur, vt prior
mulierem conueniat, blandiatur, sibi deuin-
ciat impudicæ voluntatem. Inter nos (ait Spi-
ritus S.) quando pacis sanciuntur fœdera, qui-
que de primatu contendit, & eius vult aucto-

III.
Deus pri-
mus est
auctor
operis.
Ecl. 11. c.
17.

ris haberi principalis: *Omnis amicus dicit, &
ego amicitiam copulauit.* In pacis fœdere quod
Deus cum peccatore sancit, nulla est qua-
estio, Deus primus est euilque auctor prima-
rius. Quoad peccatum autem, & ad elonga-
tionem à Deo, primus est homo & ita sacro-
sanctum determinat Concilium Tridentinum:
*Deus non deserit hominem, nisi prius ab homine de-
seratur.* In iustificatione, & vt homo conuer-
tur ad Deum, primam oportet, manum Deum
adhibeat. Non potuisset prius mortuus oculos ap-
perire, nisi suos prior oculos propheta eius ocu-
lis superposuisset, nec mouere manum, nisi
suas auctius superposuisset. Iste est qui prior
cordi manus debet admouere, quo conuertatur:
Conuertere nos Domine ad te, & conuertemur. Inci-
pit igitur Christus facie blanda, & pacifica voce
suauiori precatur: *Mulier da mihi bibere.* O co-
lestis amalie, parum videtis instructus, de modo
quo mundi puella conuincitur, mulierem &
quidem talem studens ubi deuincit sic cine pete-
do illam aggredietis: Sagacius multò eorum
pulum tentauerat Satanas, qui vt eorum prima-
um sibi dei ciret eiusque attraheret volunta-
tem, conuincit cum promisso diuinitatis, quod
si postulatis annuat, vitâ viuet diuinâ & immor-
tali, sapientiâ superabit Angelos, imo Deo ipsi
coarquabitur: *Eritis sicut dy.* Quo rebus ita om-
nibus affatim abundabit, vt nec Dei ipsius vlti-
rius diues indigeat.

Subtiliter disputat Apostolus qua ratione ta-
lum animi superentur, eorum videlicet excitan-
do desideria, montes illi aureos promitten-
do: *Mulieres illas oneratas peccatis, qua dicuntur
viris desiderijs.* Mulieres viles, abiectæ non sic
corpore vt animâ, peccatis onerata: *Miram me-
gotium* (audite D. Cyprian) *Mulieres ad onera de-
licata, ad vitiorum sarcinas, fortiores sunt viri.*
*Quæ sibi imponunt onera? Nullis, dicitis, il-
las vitibus præualere, nec animo rebus æquas,
magnique momenti perferendis, ad ea vero
quæ peccati sunt, viros vitibus superant robu-
stissimos: Oneratas peccatis.* Ipsoscat inibi
Deus, quæ moluntur? Quæ præsumunt? Qui-
bus se ingerunt? Quæ concipiunt? Quis illas
agitat? Quibus eas alliciet? *Ducuntur vixi
desiderijs.* Mille ducuntur desiderijs & cupidita-
tibus argenti, nummorum, gemmarum ve. Mulier
suum, oratus, fucorum, hæc illis omnia vixi
promitte, & quocumque volueris illas dices & con-
duces. Imò hunc agenli modum Salomou vide-
tur indicare: *Vana spes & mendacium viro infen-
satis.* Num aliquem ad tuam studeo perturbare

Cosm
Tarran
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

voluntatem stultum & amentem? illum illicito vanis spebus, multa magnaque illi promittendo, licet implere nequidem cogitaueris; promissa fallacia: quia sicut ex vna parte regnat in illis habendi cupiditas, sic sunt ex alia stultæ quocumque liberit illas deduces, tantum proponendo, quod illis hæc & illa facies, etiam illis ea sponderis, quæ si ratione vterentur, capere possent, quod minime adimpletes.

41. Eo colore Spiritus S. mundi describit amatrices, quas quolibet duxeris, & quibus obsecro promittendo multa, & pauca vel nihil largiendo: *Nubis & ventus, & pluma non sequentes virginibus, & promissa non complent.* Videbis in ætate, nubem vento commotam, ex qua fulgur, & tonitrua, dices aquarum mare in terras diffundendum, & tandem quatuor, guttis dispersitur, & aliquando nec vlla. Talis est mundi vaniloquus, qui præclaris virginem decipit promissis, velut tonitru, quæ faciet? quibus placebit fulgure promissorum monitum, velut, omnia, & horum adimplet nihil. Sic mulieres hoc in mundo passim decipiuntur, quarum amorem Ægyptij descripsit symbolo candelæ seu luminis accensæ; modicâ luce præfulget & olei virtute nutritur ac pascitur. Exiguo feruente & instabili amore, luce candelæ modicæ, quæ flatu vnicò extinguitur, tandem lucebunt, quamdiu munerum & promissorum oleo fouebuntur.

Tu igitur quomodo Domine mi, vt huius tibi cor mulieris acquiras, artes postulando? *Mulier da mihi bibere.* Mulierem illam appellas, & ais: *Da mihi.* Pende, quæ o, Domine, quod illis verbis te adeo ostendis inopem, vt nec guttam aquæ quidem obtineas. Non est hoc illis consequendis medium, sed buccinandum est, iactantia diuinitæ, potentia proponenda, & velut nubes agitata tonitru, fulgure inflammata. O Secretorum abyssus diuinorum: *Multiplicationem ingressus illius quis intellexit?* Quis multitudinem, quis varietatem scrutabitur ingreßum, quibus Deus progreditur, quo sibi lucretur animas deuantes? quædam allicit promittendo, alias dando deuincit, alijs suas ostentat diuitias, alijs proponit pauperitatem & erucem, illis blanditur has terret, illis promittit, ab his expostulat, & hæc frequentis praxis est securior, etenim quando quidquam expostulat, certum est quod dare plura liberahs intendat.

Nostro loquendo modo quantum sapio, Deum

Itaias considerat ad osium accedentem, pullantem, rogantem, da mihi, Deusne petit? respondet propheta, dare vult: *Vi operetur opus suum, peregrinum opus ab eo.* Quando proponit Deus, agere opus sui proprium, facit id quod sibi est alienum: & si quando videris eum agentem opus ab eo peregrinum hoc tibi persuade, quod illo disponat & proponat opus aliquod agere sibi maxime proprium. Ex alio ruit quispiam, aut seipsum inerte vulnerat quo sibi cerebrum diffinit, accersitur chirurgus vulnus curaturus: Accedit & vulnere penicillum infigit, vt eius exploret. Itudinem, lanceola dilatat, & excurret & aliquando descendit, vt illud instar palmæ manus extendat: *obijcis.* Magister quid agis? Nonne tibi ex officio incumbit redintegrare vulnus, illud curare? Eo animo huc te vocati: vulnus autem amphare, contra mentem est vulnerati. Quæ igitur ratione illud extendis & grauius exacerbatis? Respondet: Domine, vt quod meo munus est, efficiam, vulnus redintegrare intendo: quare primum ago quod a mente mea prius est alienum, scilicet vulnus aperto & dilato: nulla quippe dispositio curando vulneri conuenientior, quam si prius paululum extendatur.

Deo proprium est quarto modo, dare: fons etenim est bonorum omnium, omnigenis etiam abundat bonis: *Oculus omnium in te sperant Domine & tu das illis escam in tempore opportuno, aperis tu manum tuam & implet omne animal benedictione.* Unde consequenter maxime Deo alienum est recipere: plenus est enim omnibus. Nihil recipit, qui continet omnia: *Plexus sum, ait alijs per Itaiam & ore Davidis: Puleh inudo agri mecum est: si seriero, non dicam tibi: meus est enim orbis terra.* Omnigena mecum sunt bona & diuitia.

In mundo sunt aliqui, qui nihil habent, alij sunt, qui licet habeant aliquid, non habeant ad manum, sed domi, siue in arca, quocirca & hi & illi alij qui pollunt accipere, Deus autem nihil: omnia namque bona continet, omnibus est diuitijs opulentus: *Num necessaria em aliquid habuit nostrum?* quærit D. Chrysostr. *num vilitatem illi, ministerium que exhibemus?* Num illi aramus campos? cum

potamus vinetas? num regna defendimus? Num aliqua re eorum que apud nos sunt, opus habet? *Audi quid propheta dicat: Dixi (inquit) Domine, Deus meus es tu quoniam bonorum meorum non egebat.* Videbis nihilominus, quod in famefcente buccellam petat panis, & in sitente calicem aquæ frigidæ, in nudo velhis segmentum. Quoties pete: da mihi, quo possit orphana matrimonio

VIII. Similius do.

IX.

Deo proprium est dare.

Psalm. 144. 11.

Isai. 1. 1. 1.

Psalm. 49. 22.

D. C. 37.

Hum. 1. 1.

in Epist.

ad Eph. 5.

Tom. 4.

X.

Deus omnibus di-

ues, pete

tamen, vt

dat.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

Psalm. 132.

monio copulari, redimam captiuos, & firmas adiuuari. Da mihi cor tuum, & animam tuam, da mihi ieiunia, orationes, elemosinas. Nihil frequentius quam quod Deus a te petit, & quid ab ipso magis alienum? Indubie, vt tibi, faciendo quod sibi est maxime proprium, & vult a te petendo te disponere, quo tibi possit elargiri. Eo sine a te panem mendicari corruptibilem, vt tibi panem tribuat aeternae gloriae; eo animo vestem rogat, vt tibi refundat immortalitatem: ea mente postulat animam, vt illam sua repleat gratia: ad hoc lacrymas & suspiria, vt misericordias suas tibi supendat infinitas.

§. 17. Da mihi. Prius postulat Deus, vt sit perfectè liberalis, in nostram gloriam. Doctrina est haec D. Chrysostomi profunda.

45

Repetamus praedicta, & clarus Dei consuetudinem explicemus, quod scilicet quando dare vult, prius petit: & tanto hoc se-ritius agit, quanto vult alterum ardentius. hoc etenim significat Isaias in praecitatis verbis: *Si faciat opus suum peregrinum opus eius ab eo.* Vt quid Domine petis ab hac muliere? Quis a quo debet mendicare, pauper a diuite, vel diues a paupere? Tu diues es, vt heres legitimus, & ex asse regnum Patris tui omnium: *Quem constituit heredem vniuersorum.* Tu ille tot opulentus facultatibus, vt illas & habeas, & omnibus tribuas ad ostium tuum accedentibus: *Diues in omnes qui inuocant illum.* Tua tantam earum manu concludis abundantiam, vt illam solummodo aperiendo, cunctam bonis impleas creaturam. Concedis solitudinem, lunae pulchritudinem, stellis splendorem, campis flores, syluis odorem, arboribus fructus, fructibus saporem, fontibus aquas crystallinas, auiibus plumas, lionibus fortitudinem, cetuis agilitatem, piscibus vitam, animalibus respirationem: *Aperis tu manum tuam, & implet omne animal benedictione.* Tuas illas audimus voces: *Plenus sum.* Et argumentum quo nullum de te diuinitate fortius assuebat David illud erat quod nullus rei nostrae indigeret, in hoc cognoui, quoniam Dominus Deus meus es: *Ego dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam honorum meorum non eget.* Haec autem mulier, inops est, imo ipsa inopia, quia quoad temporalia tanta premitur omnium indigentia, vt patet quod nec ancillam alar aquariam. Quoad spiritalia, suprema laborat paupertate: cum nec gratiam habeat, nec dona, nec virtutes, imo nec Deum, ex eorum numero, de quibus Apollolus

Isai. 28.

21.

I.

Deusom-

animum est

ditissimi.

mus, sua-

lunt illi

omnia.

Hebr. c. 1. 1.

Rom. c.

10. 12.

1. 144. 16.

Isa. cap. 1.

Ps. 15. 2.

Sine Deo in hoc mundo. Ab illa ergo tu Domine quid postulas? Deinde huius tu studes multietis tibi cor denincire, ad hoc autem maxime acquiritur, vt te liberalem etendas & profusum: hoc est in cito voluntates subiungitur. Hoc vixit fugiat, qui se iactat liberalem, quicquam petat, vt enim asserit philosophus: cuius doctrinam exponit & approbat D. Tho. ex diametro opponitur liberalem esse & postulare: & licet contradicat liberalitati recipere, & extreme tamen illi repugnat quidquam exigere: ita vt sibi contra se autem inuicem, liberalis, & mendicis: *Liberalis non est inquit petimus, nec est liberalis recipere, & multis tenuis petere.*

Semper medium esse conseruat omnes efficiatissimum quo corda docet D. Thom. de iudiciis & captatur beneuolentia; promissis & muneribus agere: munera namque rupes distulant: vnde celebres illi versiculi.

Si quis in hoc mundo vult multis gratis haberi:

Dei, capiat, quarat, plurima, pauca, nihil.

q. d. De plurima, capiat pauca, quarat, nihil. Lecto sane mirabilis, cui modo non datur immorari. Hoc supposito, tunc videtur contrarium nature & ei quod modo pra manibus habes optatum, petendo exordiri. Nature tunc cum his summe diues, & effuse liberalis, cui nihil sit magis alienum quam quidquam ex postulare. Tunc vero intentioni ac proposito: quia quidquam petendo nedum tibi hanc non conciliabis melius, sed & mille a te leucis profugam expelles. Hic profunda latet diuinaque doctrina: quocirca hoc dico: quod in hac occasione Deus illo praenatet medio sibi valde familiari: numquam etenim se monstrat liberaliorem, nec verius aut verius vult sua dona impetiri, quam dum aliquid exigit: idque duplici ratione: prima, in maiorem nostrum locorum: secunda, ad maius nostrum emolumentum: tunc enim bonus est, vt honestem pariter & utilitatem, nobis velit: & cum ex hominum iudicio, hac duo se mutuo in vtro non comparantur, ille tamen ea coniungit ad nostrum emolumentum. Sic benedictus. Prima ratio, quod Deus a nobis aliquid exigit, cedit in honorem nostrum, vult etenim perfectissimam nobis ostendere liberalitatem, qua deum nobis maxima sua tribuit: imo ex mera sua gratia, videatur quod nos illa mereamur. licet ab hoc procul absumus, & longe: vt cum nobis ea ex mera concedat liberalitate, videatur, quod nobis potius debitum soluat, quam donet liberaliter. Sapientem hac ratio praferendam do-

eam doctrinam & altissimam pariter Theolo-
giam quam terse & nitide profecquitur D. Chry-
stostomus. Hoc te scire velim (inquit ille) vt quis
integre, proprie & perfecte dicatur esse libera-
lis, debet prius aliud petere. Paradoxum vide-
tur, & essentia liberalitatis contradicens quam
ex philosopho proximum; attamen verum est,
nec aliquid est illo euidenti, si studiosè hanc
naturam inquiramus, iuxta philosophi doctri-
nam. Ille proprie, perfecte & integre liberalis
est qui ex donatione quam facit, nihil præten-
dit, nihil lucratur, nihil sibi boni retinet,
sed hoc, vt totum quodcumque sit, bonum
in eius cedat commodum, cui confert benefi-
cium.

46 Ex hac sententia colligit D. Thom. hanc ve-
riorem esse propositionem quod solus
Deus proprie perfecte, & integre sit liberalis:
quia nulla creatura reperitur, quæ aliquid dan-
do, non sibi prætendat aliquid bonum. Tre: spe-
cies bonorum statuit D. Ambrosius: *Vile, delicta-
bile atque honestum.* Non est in mundo inuenite
quempiam, qui dando non sibi horum aliquod
præstendat bonum. Vnus tribuit, vt suas atque
suis prætensiones, & vt alterum ad manum ha-
beat in sui commodum & utilitatem; siue vt
eius sibi deinceps voluntatem, illumque gra-
tiam habeat ac sibi fauentem, suis necessitatibus
atque intentionibus seruire paratissimum. Et
hoc est frequentissimum. Alius dat, vt per hæc
munera suas obtineat voluptates, ea de causa
extensa largitur tertie manui, siue famulæ, in-
super & magis principali, cum qua saepe con-
uersatur. Tertius largitur, vt effusus habeatur &
liberalis, & hoc nomine celebratur in Republi-
ca, quo casu non est perfecte liberalis, quia per
id quod tribuit, nomen sibi præstendit famam
que gloriosam.

Hinc intelliges, nec ipsos Alexandros, nec
Augustos, nec illos omnes quos mundus in me-
dium producit & celebrat vt symbola liberali-
tatis, ab illa perfecte commendari: siquidem
effuse largiti sunt alias munera ac diuitias, ma-
iores tamen honoris ac famæ cumulos sibi
coaceruauerunt, & per illa mundo voluerunt esse
nominatissimi: nam omnibus nota est Salo-
monis ista propositio: *Melius est nomen bonum,
quam diuitia multa.* Erogabant illi diuitias at-
que inde sibi nomen comparabant adeo celebre, vt
liberales haberentur, quod omnibus diuitijs lon-
ge antecellit. Objicies: quomodo ergo fiet, vt
quando quis magnifica distulit munera, sibi
non lucratur nomen illud bonum honoris, quod
Hieron. Bap. de Lanza Tom. II.

ipsum videtur debere necessariò comitari?
Quomodo fiet, vt ipsa fama, non tantum vergat
in bonum eius qui dat, quantum in beneficium
eius qui recipit, ita vt, ipsum donum quod da-
tur, & honor qui inde proficit, illi tantummodo
profit qui recipit? Ordinat is qui dare vult (in-
quit D. Chrystostomus) ipsemet aliquid ab ipso
rogans, cui dare, quem ditare, & desiderat & ali-
quid recipiens ostendat, quod dare, seu ipsum
munus, quod confert, sit in recambium eius quod
recepit, & in mercedem obligationis, ad quam
alter illum deuinxit, ita vt hoc ipso indicet quod
hoc quod largitur, non tam det ex mera gratia,
quam ex debito. Libet ipsum audire Chrystosto-
mum: *Ne existimetur hoc facere ex gratia sed ex*
debito. Nam quos diligimus hoc quoque eis volu-
mus donare vt cum quippiam ab eis exiguum acce-
perimus, videamur eis sic dare vniuersa, vt magis
gloriamur, quod acceperimus, quam quod dederi-
mus, & non dicimus, hoc ei dedimus, sed hoc ex ipso
acceperimus. Hoc perfecte & integre facit Deus,
qui dum alicui maiora sua vult dona largiri,
adest primò aliquid petens, vt recipiendo quod
homo illi tribuit, ipse accurat dans id quod ho-
mo postulat, ostendens quod det quasi in recam-
bium & compensationem eius quod recepit, ita
vt, licet etiam honor & nomen liberalis tan-
tum illi conueniat, illi tamen sit absconditum, &
quidquid boni est, cedat homini; cum ita sit,
quod quidquid homo facit in Dei gratiam, sit
Dei donum & misericordia, vult nihilominus vi-
deatur, quod homo prius illi dederat, quam ipse
homini.

Licet hoc considerare in duobus diuina ma-
ximæ liberalitatis operibus. Si magnum illum
Dominum attenderis, non inuenies nisi libera-
liter sua mundo dona largientem: *Qui dat om-*
nibus affluenter, testatur D. Iacobus: *Aperit in*
manum suam & implet omne animal benedictio-
ne, psallit David & hoc eo modo, vt dicere li-
cuerit in psalms. *Misericordia Domini plena est*
terra. Hinc illa celestis melodia quam Deo Se-
raphini decantabant: *Sandtus, Sandtus, Sandtus Isa. c. 6. 3.*
Ecce plena est omnis gloria eius. Attamen duo sunt
superne actus liberalitatis, quos nobis ostendit
Duo a-
Primus est in terra, secundus in celo, & vnus
ad alterum ordinatur. In hac vita supremum Deo li-
beralita-
dicit Diuus Chrystostomus, actum fuisse libe-
ralitatis, quod suum nobis dederit filium vt
veniret in mundum, non cui seruirent omnes,
sed qui seruiret omnibus, & proprium sangui-
nem vitamque profunderet in nostrorum re-
missionem peccatorum. Hæc maxima fuit libe-
ralitas,
G g g g g

D. Chr.
Ho. 2. 5. cit.
Tom. 4.
VII.
Probatur
ex D.
Chrysto-
stomo.

Iac. 1. 5.
Ps. 144. 16
Ps. 118.
VIII.

IX. Et donū incarnationis nullis nostris præcedētibz meritis.

3. p. 4. 2. art. 11. 47

X. Sed illud præcedit, quod ab Abraham suum petat filium.

Gen. 22. 2.

Gal. 2. & Hebr. 6. 9.

D. CHR. Ho. 2. c. 1. in 2. ad Thessal. Tom. 4.

ralitas, tam ex parte doni, quod adeo supremum est, vt aliud illo maius Deus dare nequeat (tu iudica num aliquid Deus habeat, aut possit habere pretiosius) quam ex parte modi, quo datur: illum etenim nobis concessit sic vt nulla nostra præcederet merita, quia nec illa erant, nec esse poterant; vnde Diuus Augustinus hoc dicit supremam gratiam: quod si illa gratia particularis, quum tibi, mihi, & singulis dat, non cadat sub meritum, vt probat Apostolus multo minus illa, quæ principium est, & omnium radix gratiarum, vt declarat Raphael Theologorum.

Ad hoc opus liberalitatis quid fecit? Illum attende (monet D. Chrysostomus) adest petendo, & non quilibet, sed quod in mundo maxime erat momenti in domo Abraham, vitam scilicet peti Isaac, in cuius semine tota erat mundi redemptio constituta. Vocat ad se præclarum illum Patriarcham, sibi que fidelem amicum Abraham, sermones cum illo instituit, & ad primum ingressum, illum hac saluat petitione, qua nihil minus requirit, quam filium suum, quem vitam suam habebat charotiē: & illum petit, vt illum sibi det in sacrificium, propria manu consecratum: Tolle filium tuum, quem diligis Isaac, & offer illum &c. O petitionem molestam plenamque difficultatis: hoc opus hic labor est. Illa Abraham omnia superat, vt obediens & fidelis, & statim Deo, quod peti, offert libentissimè. Tollit vnicum sibi filium, & deducit, vt illum Domino offerat in holocaustum: stringens iam gladium, vt illum immolaret, audit accurrentem Deum, Abraham ne extendas manum super puerum: Per memet ipsum iurauis, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem &c. in semine tuo benedicentur omnes gentes, Quibus verbis (teste D. Paulo) illi suum promisit filium, quem esset missurus, vt carnem ex eius assumeret semine, per quem orbis diuinam obtineret benedictionem.

Nota hæc verba D. Chrysostomus: Quia fecisti hanc rem, quibus ex eius iudicio, Deus se volebat ostendere obligatum, vt mundus intellexeret, quod dare filium suum, fuit in compensationem accepti in Abraham voluntate proprii filij. Verba eius nefas est præterire: Eius filium suum pro nobis donaturus, sed ne videretur nobis donare sed nobis debere, iussit Abraham dare filium suum, vt rem magnam faciens nihil magnum videretur facere. Hæc est inquit, ita hæc est, suprema liberalitas, quod volens donum largiri, præcellentissimum, quodque minus cadit sub meritum,

ingreditur petendo vt quando daturus est, non tantum ex gratia, quantum ex forma debiti dante videatur, & quod mere non det vt det, sed vt recepto satisfacta. Prosequitur D. Chrysostomus: Vult prior beneficio officere, & non videri prior beneficio officere, sed reddere, mihi autem hæc confidero, quanta si benignitas: nam cum hominibus quadam magno erat danda gratia, volens id non facere ex gratia sed tanquam debitor, effecti promittit, vt homo det filium suum pro te Dei, vt nihil, videretur magnum facere, dans filium suum, signidem ante eum homo hoc fecit, ne existimaretur hic facere ex gratia sed ex debito. Igitur maiora sua nobis Deus dona largiendo gratiarum, etiam honor iste ac gloria, quam sibi nostram sententiã poterat comparare ex eo quod gratum & liberaliter nobis hæc beneficia contulerit, vult, nobis remaneat, dicendo quod si dederit, dedit quia illi dedimus, & eius gratia quod a nobis accepit. Quia fecisti hanc rem &c. In celo actus summe & infinite liberalitatis hic est, dare gloriam qua quidquid possidet diuitiarum ac bonorum elargitur, imo seipsum & tantã superfluentiã, vt dicere potuerit Isaac: Solammodo tibi magnificum Dominus nostris. De quo iuxta in transfiguratione Domini.

Hæc est illa suprema gratia: liberalitas, qua Dominus electos suos afficit: sic eam vocante D. Paulo: Gratia Dei vita eterna Vult eam dare ac communicare iam liberaliter, vt sibi nec atomum reseruet (sit verba verbo) bonorum omnium, quæ non elargiatur. Hanc ergo liberalitatem exerciturus infinitam, quid agit? Nihil, varijs continujs petitionibus, vt nihil aliud ex eius ore percipiamus, quam: Da mihi. Da mihi cibum in esuriente, potum in sitiēte, veltem in nudo subsidium in paupere, sedime me in captiuo, visita me in ægrotato, sepeli me in defuncto: Da mihi actus fidei, quibus mea credas mysteria; spei quibus meam, consequi speres gloriam, meæ fidendo gratiæ; charitatis, coram auiam, & cor mihi consignando: Da mihi corporis castigaciones, quibus carnis tuæ reliquias petulantiam, ieiunia, quibus tuos maces appetitus &c. Da mihi grata seruitia, & his omnes te dñlo tuas impende vires &c. Quid est hoc eminentissime Domine? Nihil magis à liberalitate a ienim, quam, teste philosopho, quidpiam petere: Esse petentium Nullus te, ni fallat est in petendo molestior: etenim nihil habeo, tam in me, quam extra me, quod non à me requiritur intellectum petis, quo te cognoscam, voluntatem, qua diligam, memoriam qua tui remiscar, si quam

quam qua tibi benedicam, oculos quidvis videam, quid in tuum mihi sit agendum obsequium, opes ad pauperum subsidium, pecunias ad hospitalium alimentum.

XIII. Artificium admirabile: Hæc est, ita hæc est Dei propria perfectaque liberalitas, qui etiam nomen liberalis vult regere, vt nobis honor & gloria maneat, vt quando venit æternam hanc supremam gratiæ redditurus gloriam, niti possit illo, quod illi dedisti: & dicere: Venite benedicti &c. possidete paratum vobis regnum &c. spiritus enim & deditis mihi manducare, sicuti & deditis mihi potum &c. Vult prior beneficio assequere (audiuimus D. Chrysostomum) & non videri prior beneficio assequere, sed reddere, videtur magis reddere quam dare. Vult vt gloria, quæ sibi ex hoc possit manare, quod liberalis sit, vobis cedat, & dicatur: quod dedit vobis in celo, in compensationem eius dedit, quod illi dedistis in terra: *Percepit regnum: esturum enim & deditis mihi: Itaque magis extollit id quod illi deditis, quam quod ipse vobis largitur, nec tantum buccinat, & manifestat, quod ipse vobis tribuit quam id quod illi vos tribuistis: Deditis mihi manducare loquitur iterum D. Chrysostomus) deditis mihi potum &c. videtur eis se dare, quæ re vniuersa, vt magis gloriatur quod acceperit, quod ipse quom quod dar: & non tam dicit: hoc do, quam hæc accepit.*

XIV. Donum magis extollit quod illi deditis, quam quod ipse vobis largitur, nec tantum buccinat, & manifestat, quod ipse vobis tribuit quam id quod illi vos tribuistis: Deditis mihi manducare loquitur iterum D. Chrysostomus) deditis mihi potum &c. videtur eis se dare, quæ re vniuersa, vt magis gloriatur quod acceperit, quod ipse quom quod dar: & non tam dicit: hoc do, quam hæc accepit.

XV. Ex hac Dei liberalitate procedit illud quod dicere potuit Apostolus: *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex, non solum autem mihi, sed & iis qui &c.* Ita vt mihi sit daturus, quod mihi ex iustitia debetur, & ostendens se iustum iudicem, quia mihi dando hoc, mihi honor remaneat, quasi lucratus sim. Hinc quoque orta est forma loquendi in Christo, qui de bonis illis agens, quæ nobis est in celo daturus, illa vocat reddi: *Pater meus reddis tibi &c.* O Domine mi, quid in me boni est, quod tuum non sit donum? Fides, spes, charitas, virtutes; quarum à me actus apostulas; non tuæ sunt dona gratiæ? Et quid tibi Sanctorum potest offerre præstantissimus, vt tuam illi tribuas gloriam, quod tuæ non sit donum misericordiæ? Quis est hominum cui non possit exprobrare: *Quid habes, quod non accepisti? Quæ in illo remuneras merita; quæ tuæ non sunt dona liberalitatis? Quid coronat Deus, quando coronat merita nostra, nisi dona sua? Quærit D. Augustinus.*

Hæc est diuina bonitas, quæ nedum vult, vt nobis remaneat bonum, quod opera nostra me-

rentur pietatis, quinimo & hoc exoptat, vt & gloria ex ijs emanans, nobis similiter maneat, in quantum cum ille sit, qui nobis dat vnde mereamur, vult, vt hæc dona sua, præcedant ac si essent obsequia nostra, & illa à nobis prior exposcit, vt nobis illa sibi essentibus, hæc nobis gloria remaneat, vt dicere liceat si nobis det, recepit, & si nobis dedit, dedimus sit, qui dat: quia sine diuina eius gratia, non possemus non solum quidquam boni agere, sed nec quidem illud cogitare, nec illi deserte quæ à nobis expostulat: *Quis prior dedit illi: Quærit A. Rom. c. 11. postolus. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso, ipso sum omnia Ipse est, dicit idem qui operatur in Philippe, vobis & velle & persistere pro bona voluntate. Non c. 2. 13. quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos.*

Potio hæc est tam perfecta & præclara liberalitas, vt quo nobis suprema sua dona largitur, à nobis exposcit, vt illi demus, hoc, quod nobis suæ fauore gratiæ operatur in nobis, & nos & Deus, vt peramur, vt illo modo ita honoremur, vt pleno nobis reguntur dicatur, quod nobis det, quia illi damus, tribuat, & quod hoc præcessit quod illi dedimus, illud quod nobis largitur, & in dando priores sumus, licet id quod damus, ex diuina Dei procedat gratia ac misericordia. Hinc perspicuum erit (teste D. Chrysostom.) quod magno opere considerandum est: quia cum sit in finitè minus, quod illi damus, quam illud quod ipse nobis tribuit, non extollit, non exaggerat, quod nobis dat, sed quod illi dedimus, ipso nos rogante: *Magis gloriatur quod acceperit, quam quod dedit, & non dicit: hoc ei dedi, sed hoc ab ipso accepit.*

Quando petijt à D. Martino in nudo paupere laceri legmen pallij postmodum cheris stipatus Angelicis, dona non extulit eminentia fidei, charitatis & misericordiæ, quæ ipse D. Martino contulerat, sed segmè chlamidis, quod receperat, vnde in magnificas ipsius excurrans laudes toni celesti suæ curiæ aiebat: *Martinus adhuc catechumenus hæc me veste contexit. Quam non sublimiter extollit sedens inter discipulos suos, duo illa minora à paupere vidua in templi fabricam Deo consecrata? Quid illum arbitraris (quærit D. Basil.) in celo agere, quando illi tuas deducas lachrimas, penitentiam, elemosinas, hospitalium visitationes? Non buccinat, quas tibi fecit misericordias, sed quæ agis opera pietatis, & quod illi concedis, quæ à te flagitat. Vnde non intellexeris, quod ipse vt mendicis à te postulet, sed vt liberalis, vt*

XV. Quod à vobis recepit, non quod dedit extollit.

49

talis tecum sit, tam perfecte, ut etiam eius gloria tibi tota salvoque remaneat, modo iam tuse declarato.

Quantum sapio nobis hoc graphicè proposuit in parabola de talentis, non exiguum prudens suæ liberalitatis symbolum, in regis illius nobilissimi effusa liberalitate, qui ex merito beneplacito famulis sua tradidit talenta, requirens ut cum illis negotiarentur. Negociati sunt, & lucrati sunt hic cum quinque alia quinque, & cum duobus alter alia duo. Quæ à Domino suo receperant. Tandem quando Domino lucrum offerunt, sic hoc disponit, ut illis remaneant & talenta, quæ receperant, & quæ & gloria cum eis lucrati fuerant, ut alias exposuimus, & nihilominus his illos tam honorificis verbis compellat: *Euge serue bone & fidelis: quia super Mat. 6. 25*

XVI.

Ex hac parabola nobis bonorum operum & lucrati sunt hic cum quinque alia quinque, & cum duobus alter alia duo. Quæ à Domino suo receperant. Tandem quando Domino lucrum offerunt, sic hoc disponit, ut illis remaneant & talenta, quæ receperant, & quæ & gloria cum eis lucrati fuerant, ut alias exposuimus, & nihilominus his illos tam honorificis verbis compellat: *Euge serue bone & fidelis: quia super Mat. 6. 25*

XVII.

Hæc insignis est Dei liberalitas. Ageret hoc, si Saülis inflaretur arrogantia, qui, (teste Dino Chrysostomo) volebat ut David quo Goliath superaret, suis armis indueretur, si namque David vinceretur, Davidis ascriberetur ignavia, si vinceret, arma Saülis laudem reportarent. Ageret hoc, si tui similis esset, qui dum famulos conducis actores, quibus tuas credis facultates, non illis has tradis, nec illud, quod cum illis lucrati sunt totum tibi vis cedere emolumentum. Non est talis Deus, nobilissimus est & insigniter liberalis. Ipse, nobis dat, quo incrementum, & vult nostrum sic illud, & quod cum illo lucrati sumus: eius sunt gratia, virtutes, dona, quibus negotiamur & meremur: per virtutem eiusdem gratiæ & favoris negotiamur, & quidlibet bonifacimus, vult tamen omnia nobis rependantur, gratia, charitas, quam tibi dedit, & merita, quæ per illas virtutes lu-

cratus es, & quidquid per illas meritus es, ut tibi nec atomum reseruet, & super, hæc omnia, eorum tibi gloriam adscribit, dicens: *Euge serue bone & fidelis: qui nullam in se feceris mentionem (inquit D. Chrysostomus) eorum, quæ tibi concessa nec eorum quibus tibi succurrit, id solum extollit, quod illi lucrum quod à te sapitabat, obtulisti quoque celebrabit & in totius mundi corona magnificè deprecabit, dicens in die iudicij: Euge serue bone, & fidelis, quæ tuæ pietati, ac fidelitati lucrata: quod fecisti, attribuens, cum sit tamen diuinæ tuæ gratiæ principalis effectus. Hoc est quod se dicturum repromittit: Venite benedicti. Possidete. Epi. Epi. us enim & deditis mihi. Viden' quo tendat eius petito, & in quem finem dicat: Da mihi: inde tibi gloria expiscetur dicens do tibi, quia dediti mihi. Deinde & hinc noua patet materia discursus, quod etiam honorem, qui sequitur bonis operibus, totum tibi consignet. Licet autem tuum hoc debeat esse desiderium, eaque intentio principalis, ut eius solius studeas honorari, & hoc est, quod ipse sibi referuat, in quantum vult, & aequitas requirit, ingentè faceris quantumcumque facias bonum, ex eius manare gratia & misericordia, & quod ipse auctor est omnis boni: porro pariter cum hoc vult, talem te inde referre honorem, ut dici possit, quod si tibi dedit, ut illi dediti, & si ab illo recipias, de te prior recepit: hæc enim de causa postulat: *Da mihi.**

XVIII.

Da mihi. Secundo petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis. Secundam profero rationem, cur Deus à se nobis exposculet, non tam licet vultate. Dixit nobis Salomon: *Radix sapientie cum Eccl. 1. 13* reuelata est, & astutias illius quæ agunt. Trinitar Theologia Doct. vniuersalis D. Thomas 2. 2. doctrinam D. Augustini, equidem licet astutia fallacia proprie malum inferat, ut ait Aristotele, signum, quæ enim veritatem, quæ per fallacia media quædam quam quod optat consequi, de qua loquitur Apollolus, dum ait: *Non ambulantes in astutia.* Porro frequentius in S. Scriptura capitur pro illius perspicacissima prudentia, quæ in viris sapientissimis inuentur, qui tales se esse declarant, in eo in rebus quod, ut assequantur intentiones media statim quæ admittenda, quæ cum intento sui viles per cognoscunt.

XIX.

Da mihi. Tercio petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

XX.

Da mihi. Quarto petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

XXI.

Da mihi. Quinto petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

XXII.

Da mihi. Sexto petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

XXIII.

Da mihi. Septimo petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

XXIV.

Da mihi. Octavo petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

XXV.

Da mihi. Nonavo petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

XXVI.

Da mihi. Decimo petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

cratus es, & quidquid per illas meritus es, ut tibi nec atomum reseruet, & super, hæc omnia, eorum tibi gloriam adscribit, dicens: *Euge serue bone & fidelis: qui nullam in se feceris mentionem (inquit D. Chrysostomus) eorum, quæ tibi concessa nec eorum quibus tibi succurrit, id solum extollit, quod illi lucrum quod à te sapitabat, obtulisti quoque celebrabit & in totius mundi corona magnificè deprecabit, dicens in die iudicij: Euge serue bone, & fidelis, quæ tuæ pietati, ac fidelitati lucrata: quod fecisti, attribuens, cum sit tamen diuinæ tuæ gratiæ principalis effectus. Hoc est quod se dicturum repromittit: Venite benedicti. Possidete. Epi. Epi. us enim & deditis mihi. Viden' quo tendat eius petito, & in quem finem dicat: Da mihi: inde tibi gloria expiscetur dicens do tibi, quia dediti mihi. Deinde & hinc noua patet materia discursus, quod etiam honorem, qui sequitur bonis operibus, totum tibi consignet. Licet autem tuum hoc debeat esse desiderium, eaque intentio principalis, ut eius solius studeas honorari, & hoc est, quod ipse sibi referuat, in quantum vult, & aequitas requirit, ingentè faceris quantumcumque facias bonum, ex eius manare gratia & misericordia, & quod ipse auctor est omnis boni: porro pariter cum hoc vult, talem te inde referre honorem, ut dici possit, quod si tibi dedit, ut illi dediti, & si ab illo recipias, de te prior recepit: hæc enim de causa postulat: *Da mihi.**

§. 18. Da mihi. Secundo petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis. Secundam profero rationem, cur Deus à se nobis exposculet, non tam licet vultate. Dixit nobis Salomon: *Radix sapientie cum Eccl. 1. 13* reuelata est, & astutias illius quæ agunt. Trinitar Theologia Doct. vniuersalis D. Thomas 2. 2. doctrinam D. Augustini, equidem licet astutia fallacia proprie malum inferat, ut ait Aristotele, signum, quæ enim veritatem, quæ per fallacia media quædam quam quod optat consequi, de qua loquitur Apollolus, dum ait: *Non ambulantes in astutia.* Porro frequentius in S. Scriptura capitur pro illius perspicacissima prudentia, quæ in viris sapientissimis inuentur, qui tales se esse declarant, in eo in rebus quod, ut assequantur intentiones media statim quæ admittenda, quæ cum intento sui viles per cognoscunt.

Da mihi. Tercio petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

Da mihi. Quarto petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

Da mihi. Quinto petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

Da mihi. Sexto petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

Da mihi. Septimo petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

Da mihi. Octavo petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.

Cor. 1. 4 repugnantis, per illa tamen operum consequuntur finem intentionis. Sibi gratulabatur Apostolus, quod hac prudens astutia Corinthios ad fidem adduxerat: *Ego vos non gravavi, sed cum essem presentia astutus dolo vos cepi*. Qui vero hac supereminenti nobilitate vixit astutia, Deus est: *Astutias eius, quis agnoscit?* Divinae plane sunt, & nostrum hoc esse deberet exercitium, illas meditari, illas predicare, sunt etenim inventiones illae, quas nos as fieri. Vates Isaías praecipiebat. *Notas facite in populis adinventiones eius*. De clamate divinas astutias, & inventiones, quibus virtus, media quae assumit adeo miracula, quae quam videntur finem, autem praetendit magis repugnantia, tato percaillim assequitur securius, velut ut nobis det vitam, nobis praeficit, ut illam perdamus, ut nobis concedat gloriam, vult ut poenas queramus, ut regna diurnarum assequamur inchoitiam, suadet ut nos omnibus spoliemus & sectemur pauperitatem, in quo ad oculum patet, quo modo pendebamus: verbum Isaías: *Ut faciat opus suum, peregrinum opus eius ab eo*.

Hae autem vna est ex principis ac prudentissimis inventionibus, divinisque astutijs, quod agens nobiscum, ad primum verbum ingreditur aliquid per stuladum: *Da mihi*. Hoc Dei desiderium est, dare & communicare bona sua: & hac intentione mundum creavit eiusque, omnes creaturas. Non eas condidit, ut aliquid ab eis ex his quae habet, sibi conquiret, nequaquam: etenim nihil illi deest, sed ut illis daret ex eo, quod ipse in se continet: ut enim summius est bonum, ipsa natura sua impellit, ut subiecta creet, quibus seipsum abunde committet. Ideo creaturas condidit, ut in illas sciant dirigeret & effunderet gurgites divitiarum: *Effudit illa super omnia opera sua*. In eum sine singulariter condidit homini subiectum capax, in quem omnes posset divitias, imo seipsum effundere copiosissimae. Ea de causa dicitur, quod crearetur & nutritur, cui tanta lactis copia regurgitant vbera ut distendantur, si quando pusionem viderentur.

Similiter, qui cuncta sua hereditate regna possideat, similiter & nutritur, cui tanta lactis copia regurgitant vbera ut distendantur, si quando pusionem viderentur. *Requiescit Dominus sicut rex illustrissimus requiescit, nato sibi filio Principe, capaci, qui cuncta sua hereditate regna possideat, similiter & nutritur, cui tanta lactis copia regurgitant vbera ut distendantur, si quando pusionem viderentur.*

Præcellsum habent haec verba, mysterium: & quid magnum hic considero deductum ex eo quod docet D. Ang. nimirum maxime proprium Deo a Spiritu S. quo illum clarius cognoscamus, non a tribus speculi mundissimi: *Candor est lucis aeterna, speculum sine macula*. Non possumus Deum in hac vita, sicut in se est cognoscere, hoc futurum reservatur: *Tunc videbimus eum sicut est*. Sed per similitudines & symbola creaturarum, quia ex qualitatibus quas illae repraesentant, ad divinorum ascendimus cognitionem attributorum: *Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem*. Mirabilis est speculi purissimi & resissimi figura. Speculum in se est natura crystallina, lucis capacissimum purum adeo & tersissimum ut etiam pulvis tenuissimus in eo videatur. Nullam in se particularem habet figuram, quam tantummodo repraesentat quando te illi opponis, ita ut si illi arriseris, tibi similiter attidebit, si ploraveris plorabis, si manum extenderis, & ipsum te apprehendet, si illud apprehenderis, tibi propius accedet, ab eo recedas, a te recedet, si ad illud oculos converteris, ad te oculos converteret, si diveras, diverteret, & ut verbo dicam, tale tibi erit, qualis tu illi.

Hinc nosce quis sit Deus, caeleste speculum sine macula, tersum, nitidum, sine fuligine clarissimum: *Speculum sine macula*. Si illud in se ipso velis attendere, secundum suam naturam, illum in hac vita non intelliges, porro si illum velis agnoscere in ordine ad te: tu te ipsum contemplantem, qualis tualem etenim ipsum invenies, & talis tibi futurus est, qualem te invenies, qualisque illi fueris si illum amaveris, te amat; *Ego diligentes me diligit*. Si illius oblitus fueris, & ipse tui oblitus fuerit. *Oblita es legis Dei tui, oblitus est futurum tuorum*. Si propius illi accesseris, tibi propius accedet: *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis*. Si procul abscesseris, & ipse recedet: *Si dereliqueritis Dominum, derelinquet vos*. Si petenti tibi tribueris, & tibi petenti tribuet: *Dare & dabitur vobis*. Si eius impleveris voluntatem, & ipse tuam implebit: *Voluntatem tuam faciat*. Et sic in profus declinans, ita & Deus & c. *Qualis apparuit Deus, suavis & mitis & multa misericordia, suavis, nali, capites, dulces, humiles & misericordes requirit*.

VI. Deus optime speculo comparatur. *Qualis tualem etenim ipsum invenies, & talis tibi futurus est, qualem te invenies, qualisque illi fueris si illum amaveris, te amat; Ego diligentes me diligit. Si illius oblitus fueris, & ipse tui oblitus fuerit. Oblita es legis Dei tui, oblitus est futurum tuorum. Si propius illi accesseris, tibi propius accedet: Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Si procul abscesseris, & ipse recedet: Si dereliqueritis Dominum, derelinquet vos. Si petenti tibi tribueris, & tibi petenti tribuet: Dare & dabitur vobis. Si eius impleveris voluntatem, & ipse tuam implebit: Voluntatem tuam faciat. Et sic in profus declinans, ita & Deus & c. Qualis apparuit Deus, suavis & mitis & multa misericordia, suavis, nali, capites, dulces, humiles & misericordes requirit.*

VII. Talis tibi est Deus, qualis tualem etenim ipsum invenies, & talis tibi futurus est, qualem te invenies, qualisque illi fueris si illum amaveris, te amat; Ego diligentes me diligit. Si illius oblitus fueris, & ipse tui oblitus fuerit. Oblita es legis Dei tui, oblitus est futurum tuorum. Si propius illi accesseris, tibi propius accedet: Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Si procul abscesseris, & ipse recedet: Si dereliqueritis Dominum, derelinquet vos. Si petenti tibi tribueris, & tibi petenti tribuet: Dare & dabitur vobis. Si eius impleveris voluntatem, & ipse tuam implebit: Voluntatem tuam faciat. Et sic in profus declinans, ita & Deus & c. Qualis apparuit Deus, suavis & mitis & multa misericordia, suavis, nali, capites, dulces, humiles & misericordes requirit.

a Ho. 9. in Cant. Hoc est (inquiunt D. Greg. Nyssa. & D. Hiero. b. D. Clemens Papa. & D. Bernard. & D. Augustin.) quod psallebat ille in Dei cognitione adeo promotus rex David: *Cum sancto sanctus eris, cum viro innocente innocens eris, cum electo electus eris, & cum parvulo parvulus eris.* His concessis, hoc quod tu Deo facis, norma quaedam est & mensura eius, quod tibi faciet, quod si nosse desideras, quid sit quod tibi faciet Deus, tu vide, e In ps. 17. Ps. 17. 26. *metietur vobis. Quantum coniugio mysticam spectat Zachariae visionem, qua SS. Patres multifariam expendunt, Angelus Prophetam accedit, & ait, attolle vates oculos: Et vide quid est hoc quod egredietur. Videt a longe nescio quid, quod plene & distincte nequibat agnoscere, miratur spectru, & ad Angelu conuersus, eu interogat: quid est hoc Domine mihi hoc est (respondet Angelus) amphora egrediens. Notant comuniter Doctores, quod in Hebraeo legatur vox: *Epha*, vel *Ephi*, significans mensuram: itaque quod apparebat, hydria videbatur esse vel cantarus mensura liquidoru, velut olei, vini &c. quas dicimus metretas, eadus amphoras, vel medimnus, quadrantale, modius quibus arida, triticum, hordeum &c. metimur. Domine mi, rogat Prophetam, quid mensura ista significat? Cui Angelus: *Hec est oculus eorum in uniuersa terra.* Cuiusmodi satis attedit Varabius, quod illa vox: *Oculus eorum*, in S. textu non tam indicet oculum eorum, quam oculum, qui conspiciat eos: *Hec est oculus eorum, id est oculus, qui videt eos, non quo vident, sed quo videntur.* q. d. en propheta, ubi figat suos Deus oculos in omnes illos, in illam amphoram. Asabieum hoc sonat. Non omittit nobis Salomon iudicare, quod Dominus oculos suos figat in corda mortalium: *Posuit oculus super corda illorum.* Qua ergo ratione dicit, quod illos defigat in amphoram? Divina correspondentia qua locus vnus S. Scripturae declarat alterum. Indubie super cor tuum oculos suos dirigit, attamen non qualicumque ratione, sed illud amphoram facit & mensuram, vt tibi reddat. Qua ratione & id quod ipse tribueris: hoc vobis intimat: *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.**

Zach. ca. 6. 5. s.

VIII.

Zachariae de amphora visio declaratur.

Eccl. ca. 17. 1.

L. de orat. Domin. orat. ult.

Ex his concludit, quod tu facis Deo mensura est eius, quod Deus tibi tecumque faciet, non in pretio & pondere eorum (inquiunt D. Greg. Nyssen.) certum etenim est, non tamen valere ea, quae tu dicas Deo liberalis, quam illa valent quibus te Deus dicit liberalior, nam in illis haec est differentia, quae inter te & Deum esse reperitur: sed in modo, quia eo modo, forma ac mensura, qua Deo liberalis occurreris, vt homo, illo patet tibi liberalis occurrere, vt Deus. Hinc tunc incipit altiora speculari intellectus (a) quo capias, cur Deus tecum agens ingrediatur perendo: sit autem haec illa ratio: siquidem eius intentio, ac finis hic est: vt tibi largiatur: vt autem tibi confiteri, quod nolit tibi esse parcus, permittit eorum mensuram eius esse, quod ab illo praetenditur: nam qua mensura illi mensus fueris a te postulanti, eadem tibi, a se postulanti, optantique remetietur. Ipsum audi seipsum exponentem mensuram apud Isaiam: *Ponam in pondere iudicium, & cubitum in mensura.* (Septuaginta legunt) *& misericordiam in mensura.* Tali mensura tali modo tibi rependam, quo tu prior mihi erogasti, & in billace a te mihi concessum appendam, vt & altera parte reponam, quod tali respondet ponderi, & opera misericordiae, quae mei gratia feceris. haec dicit iustitiae ob dictas alio loco rationes: eorum erunt ista mensura, quae tibi me praestituri esse pollicentur: *Et misericordiam in mensura.* Hinc communiter, quocumque Deus dare proponit, petit, & quae plura dare praedestinata, eo plura praerogant, si multa dare desiderat, multa pariter exposulat. Multa elemosynae multa penitentiae misericordiae, magna contritio & seuera penitentia, magna compensantur gratia, & integra remissione peccatorum, seruicium cordis desiderio, eximium Deus fauorem praerogat caelestem, terrena bona & multa gaudens contemne, & multos in caelo thesaurus gaudens obtinebis.

§. 19. Petit ab Abraham Deus, vt eadem illi mensuram refunderet, qua desisset Abraham: historia est vulgaris, sed spiritus mysticus.

Pater haec historia per praxim in multis historijs a Spiritu S. relata, praesertim ex illo contractu Abraham cum Deo, quem non sine grauiori causa describit Spiritus S. eaque tot & tam praeclearis distinctam circumstantijs ac mysterijs, vt, sicut paulo superius egimus, eas D. Chryl. subtili intellectus sui acumine diuisit, ferit. Intendit dare Deus Abraham, & in ipso toto mundo, donum omnium sublimissimum, in quo quidquid videtur, nec oculos viderunt, nec aures audierunt, nec cor potuit humanum inuaginari: Scilicet unigenitum suum: vult autem hunc illi Deus largiri, collat

largit, non ut ei seruiant omnes, sed ipse potius seruiat omnibus ipse vitam, ipse sanguinem, ipse tradat animam in redemtionem nostram. ipse pro nostra salute cruci confixus offeratur holocaustum. Quis vidit, quis audivit unquam tale? Quis ingenio comprehendat, quod Rex quo nullo superio, vincit in sibi tradat in morte filium, regnum suorum heredem, pro famuli viliissimi, & proditoris nefandissimi redemptione? Dei tantummodo hoc valit amor operati: Sic Deus diligit mundum, ut filium suum unigenitum daret &c. Munus igitur tantum collaturus, vocat Abraham, & ad primum colloquitur verbum, ad eum primo impetu sem expulsa adeo gratiam & aditum ut meo iudicio, nullam vaquam ab homine petierit ab orbis condito gravorem, nempe, ut filium suum unigenitum Isaac offerret in holocaustum.

Est autem hæc historia adeo præclara, & pietatis laudanda mysterijs ut Concilium secundum Nicenum quod septimum fuit generale tractas quæ tam ad deitatem acuant imagines sanctorum, referat id quod D. Gregor. Nyssen (Cui totum concilium hoc in signum celebrant episcopi: Pater Patrum) sic seipso lateris maneam, se nuncquam sine lacrimarum effusione videre potuisse in agnem Abraham Isaac filium offerentis. Idem de seipso testatur vir ille D. Basilij, & D. Hiero. laudibus commendatus D. Ephrem & D. Augustin. ait: Est ita mirabilis, ut nullum Abraham cor a hauriendum sit tam oblitusum, ut in se aliis Isaac, quando oblati peccati. Verumtamen nescio quomodo, & 624. T. 4. quotiescumque legitur, quasi tunc fiat, ita affectu D. Avens, mentem audientium. Accessit igitur ad se Deus ser. 71. de Abraham amicum fidei probatissima: & ad pri. 10. mum verbum, exorditur à petendo, Abraham,

II. Domine: Offero tibi sacrificium. Placet Domine. Adhuc tibi mille oves, agni, boues, tauri, pecora maiora & minora, omnia dicabit me nemo libentius. Non erit hoc de animalibus sacrificium, sed de homine. Quod felix Domine, factumque sit. Sunt ibi greges Chananzorum, Pharseorū, Hethæorū &c. in mei: qui cum sint hominis tui hostes perduelles, non erit absolum, illos hoc modo exterminare. Vide quot tibi velis immolari, notæ quippe mihi sunt vires brachij mei, diuino tuo roborati subsidio. Non hos exopto, sed de tua familia quempiam. Fiat & hoc Domine: & in hac mihi sat multi seruiunt. Trecentos habeo ve nactos, inuenes expeditos, & ad qualibet stratagemata paratissimi. Non de populo isto solo sacrificium, sed aliis, quis mihi tibi consanguineus offeratur. Nec

hoc Domine recuso. Duo nati sunt mihi, tuo dono, filij: unus de ancilla Agar, Isaac, altera de coniuge charissima Sara Isaac, ille adeo desideratus, expectatus, & gratia tua datus singulari, ad afflictæ familiæ meæ solamen vincum.

Firmet mihi persuasione, te illum non exoptare, cum illum mihi concesseris, de vita eius semper securum me præstans, incolumitate, per quem & mea est extendenda familia, quam sicut stellas cæli, & maris arenas spondisti multiplicandam: Hunc autem, inquit Dominus, offerri desidero. Quæ lancea cor unquam hominis tam profundo lancinauit vulnere, ut verba hæc cor Abraham percussissent: inquit D. Grego. Nyssen. Hoc vos iudicæ, qui patres estis, & iustis, quibus sit parentem erga vincum amor filium. Porro ut inconcusse vir obedientiam, seruisque obsequentissimos, se submitti aique: Domine cum hoc ita velis, illum sacerdoti tradam, qui illum in monte tibi sacrificet, ubi mei illum oculi non videant concrematum immolari. Nec hoc admittit: ipse factus immolans sacerdos, tu ipse viciniam de aure ad aurem (a) iugulaturus, tu ipse ignem in altari extructurus: tu ipse oves ad eum in flammis, quibus totus absumatur immolaturus. Sic, ut illi nec vnguis nec capillus super sit incombustus. Hæc Domine, me, carum hæc natus ac animo permolestum, verum amens extemplo: paratus sum, & hoc ipso momento mandatum exequi, ut eo citius tantis eripiat doloris angustijs. Abiit hoc ait Dominus: sed per hæc tibi deserta longius proficiscendum, animo suspenso donec in montem quem tibi monstravero, peruenieris. Hæc omnia illi Deus his verbis voluit indicata: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visentis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unam montem, quem monstravero tibi.

In huius historiae consideratione liberis velut habemus, aperit ne eloquentia campis SS. Patres (a) Hæc exspantur (a) dum nec syllabam præcepti do. zense limitum præterierit, quod ita diuina composuit eloquentia ut a tantis tantis cor Patriarchæ transfederet: Vniquodque verbum (inquit D. Chy. D. Chr. solt. f. s. s. i. b. i. ad sanciantum animam iusti. Sin. Ho. 4. 7. in gula perpendamus: Tolle Abraham: volo tuis ipse maibus tolla: Filium tuum, non agnū, non oves, non vitulum, non seruum, sed filium tuum: Singula Vni genitum, illum unigenitum ex Sara: Quum dicitur: Ite in eum totus tuus collinat amor, spes, breuiter que posteris aus: Et offeres: tu esto immolans sacerdos, iugulatum holocaustum, in cineres guntur exurens,

Oyat. de
obs. u. Fab-
cheria.

(a) De
o. r. j. a.

Gen. 22. 2.

monium

Chr. D. Chr.

Gen. 22. 1.

IV.

Quum di-

verba

breuiter

sacerdos

guntur

exurens,

exurens, vt nihil reliqui superfit, & hoc quidem: *Super vnum montium &c.* montem ipse quaeritur, quem ego praesignaui; tibi que sum monstraturus. Quale tunc cor Abraham? Quis ad ima pervadet angustiarum eius, & dolorum profunda scrutabitur? Vt formax exarsit Babylonica, tot tamque voracibus incensa flammis, quot & qualia fuere verba quae aure percepit, vt miraculū dixeris, quod mille partibus eorum vi perculsum non diffunderetur: cum nec quidem talibus, sed multo minoribus quae locutus est Deus Hieremia, ipse corruerit, vt & cor illi scinderetur, nec pedibus firmus valeret consistere: *Factus est sermo Domini, quasi ignis clausus in ossibus meis, & defeci ferro non sustinens.* Nihil horum alicui manifestavit & licet D. Gregorius Nyssen. credat, quod illa vxori Saræ communicavit vt eam tanti meriti redderet participem, quantum ex illo sperabat actū prouenturum, at tamen communis habet opinio, quod ne vel verbum illi reuelarit. Ita scribit Iosephus & asserit D. Chrysostomus: *Nemini prorsus hoc significauit, elaboratē probat D. Ephrem Syrus: Ne vxori quidem de hac re quidpiam dixit: neque enim tantum putauit formam in consilium adhibere, quibus enim lamentis Sara non esset visa, vel erga filium ipsum, vel erga patrem? Quomodo non ardeat complexa ad se retraxisset &c.* Vos iudicate matres, quibus vnicus tantum filius, cordis vestri iubilum, si vobis maritus Dei praecceptum de eadendo, & immolando filium indicaret. Considera monet D. Chrysostomus, quoniam tunc cogitationes cor Abraham pulsarint, qui cruciatus animam eius attorserint, quod bellum Dei filique amor in visceribus eius excitavit: *Consideres &c.*

Hierem. c.
20. 9.

Orat. cita.

V.

Abraham

nihil de

his Saræ

reuelavit

l. 1. Anti-

quit. c. 22.

D. CHR.

Ho. 47. in

Gen.

D. CHR.]

Ho. 1. in 2

ad Corint.

in moral.

Tom. 4.

Sob. c. 32.

20.

VI.

Abraham

cum filio

proficif-

citur.

ta. & ad primum ingressum, fasciculum colligit

ligporum in sacrificium, cuius ligula singula sui

doloris ignem multo vehementius incendebo, alio ferendum imponit onus, & iam triduo inuenerans perseuera. Heu Domine mi, quam longum martyrium? Quales cor eius premunt angustiae? Quis illi bene sapit cibum? Quis illi somnus, quo noctu non requiescit, sed viuis doloris representationibus excitatus inuertitur? Post triduum iuicis laborem ait illi Dominus: vides illum illic à longe montem ceteris altiorum? Ad eius accede pedem, ibi seruos re linque & asinum struem accipe lignorum, quam haecenus asinus vexerat, & humeris filij tui ferentia impone. Ipse vero vna portat manu gladium & ignem altera sicque pariter montis acclue ascendunt. Iam montis vertici appropinquant, & atollens filius oculos ad patrem, sic cum affatur: *Pater mi. O mucro sanctissime, sanctissimi cor transfuerberans senioris? Cui Pater. Quid vis filij mi, dimidium animae meae? Quantum ex his coniecio sacrificari pergitur, & cum iam ligula gladium, & ignem a Iherusalem sacrificio: ubi est litanda victima? Stupescit D. Chrysostomus, non in mille partes cor Abraham lacera-ri, vel ad minus qui cor habuerit, quo filio responderet, non copiosis obrutus lacrimis sed sereno vultu, sicque oculis, quasi viscera haberet aerea, vel cor adamantinum? *Quasi adamas manebat inuictus. Respondet: fili mi, lumen oculorum meorum: Dominus prouidebit tibi victimam holocausti filij mi.* Ad montem igitur vt pervenere fastigium, senex seipso robustior brachia sua corroborat, saxa, quae ibi sparsa iacebant: maiora colligit, inde altare componit, lignorum struem superponit: & ad filium conuersus sic fatur: *Fili mi, viscera animae meae, tu debes immolari, tu victima Deo litanda, ego Sacerdos ego victimam immolaturus, ego tibi his vitam manibus erepturus, ego sanguinem tuum suffurus, ego tibi caput ablaturus, ego mortuum crematurus, ego hoc in altari te Deo consecraturus: sic Deus praecipit, perfer & obdura. Si si dem mireris Abraham, & Isaac quoque admireris obedientiam, qui mox vt audiuit, hanc esse Dei voluntatem, se humilis submitit & offert libentissime: dicens: ter felix ego, quem Deus acceptare dignatur in sacrificium, o me beatum, qui vitam in eius profundere mereat obsequium.**

Quam stricte filij pater complectitur? Quam se promptus subijcit patri filius? licet filio in memoriam adduceret matris angustias, quando nosset filium extinctum, patri que manibus Isaac ob Deo consecratum? Ligari non abnuic iuuenis possit ad sanctissim. sacrificium

sanctissimus, nec in altari struem superimponi
 signorum; colli nuda gladio submitit, inhectit
 cervicem; stringit gladium pater, sinistram ca-
 piti imponit adolescentis, feruens dexterum at-
 tollit brachium, vt tanto libret ictum impetu
 fortiori. O quale spectaculum? Quæ non in
 veriusque hæc corde peracta? de his sic D.
 Ephrem: *Quotiescumque huius pueri contem-
 platus sum in agniti, nunquam sine lachri-
 mis præterire potui. O fidem patris? o prolis
 obedientiam; vt nescias de quo amplius obstu-
 pescas. Tandem ictum librat, accurrit Deus horâ
 illâ durissimâ. Abraham, Abraham! Abraham
 Abraham! Quis me vocat? Ego Dominus: con-
 trahere manum tuam: Permetipsum iuravi, dicit
 Dominus: quia fecisti hæc rem, & non peper-
 cisti vnigenito filio tuo propter me &c. benedi-
 cam tibi &c. In semine tuo benedicentur omnes
 gentes q. d. vt rem expendit D. Apostolus.
 Permetipsum iuravi, tibi meum dabo filium, vt
 tuus sit, vt ex semine tuo & generatione carnem
 sumat, per quem æternam gratiæ & gloriæ bene-
 dictionem consequentur, quicumque per fidem
 filij tui esse meruerint. Hic recipit Abraham fa-
 uorem illum & gratiam, quâ cor eius abundantio-
 ri delibutum est gaudio, intelligens quod Deus
 suum illi filium daret sacrificandum, quam ante
 fuerat dolore contristatum, dum proprium daret
 filium Deo sacrificandum: momento namque
 temporis de summo dolore ad summum transijt
 gaudium: & qui prius erat offerens, iam ipse
 est abundanter cumulatusque recipiens, & hoc
 tunc contigit, quod Christus postmodum dixit:
 Abraham vidit diem meum, vidit & gauisus est.
 Mirabiles expendit D. Chrysol. Dei altitias:
 Aspicias illius quis agnouit? Quid Deus inten-
 debat? Dare Abrahæ filium suum, & per ipsum
 toti mundo, donum hoc quod nullum mundus re-
 cepit eminentius, in quo quidquid est boni, con-
 cluditur: Erat filium suum pro nobis daturus.
 Vt autem illum tradat, petit, & quia illum dare
 Deus vt statuerat, quod nullus illi charior, quem vnice
 diligebat, postulat ab Abraham id, quod nihil illi
 pretiosius, quod tenerime diligebat. Et quia illi
 filium suum dare disponebat vnigenitum, & ab
 illo filium requirit vnigenitum; vt der Abrahæ,
 petit ab Abraham, & velut speculum clarissi-
 mum se illi directe opponit, quia illud ipsum
 ætæus est Deus, & hoc in ipso resurgit, quod
 fecerit Abraham. Hoc credo indicasse Aposto-
 lum verbis illis obscurioribus, quæ dixit hoc
 Abrahæ expendens facinus: *Accepit eum in*
*Hieron. Bapt. de Lanuz. 2. Tom. 11.**

parabolam. Trinitus notum est, quod vox pa-
 rabola propriè significet exemplar vel similitu-
 dinem. Accepit eum Deus in exemplar sui ac
 similitudinem. Quid innuis? forsitan Deus
 hominem capie vt exemplar eius, quod homini-
 bus est præliturus? Hominis est, Deum sibi vt
 normam & exemplar præstitueret, ad cuius simi-
 litudinem operetur: vt S. monet Scriptura, do-
 cet Theologia, suadetque ratio. Quid indicas?
Accepit eum in parabolam?
 Hoc quod dicimus, quod Deus aliquid volens
 in gratiam hominis facere, vult vt prius homo
 aliquid faciat in gratiam sui, vt eo modo forma-
 que procedat Deus, quod homo factus Deo pa-
 rabola primò processit. Et quoad licetiam sit
 illud, atteade, quod eâ formâ, eâque normâ, quâ
 Abraham cum Deo egit egit & Deus cum Abra-
 ham. Expende id quod Abraham fecit, & verba
 quibus illum Deus affatur: *Quia fecisti hæc
 rem, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter
 me.* Tu mihi eum tradidisti filium, & ego tibi
 meum tradam; tu vnigenitum tuum ex Sara,
 ego mihi in mea natura vnigenitum; tu filium
 tibi charissimum: *Quem diligis, ego ipsum, in
 quem totus meus amor comprehenditur: Hic
 est filius meus dilectus, in quo mihi bene compla-
 cui.* Tu illum, qui gloria tua, familiaris læticia,
 gaudium domesticorum: ego illum, qui est
 gloria mea, beatorum omnium regnorumque
 meorum æterna felicitas, Tu filij tui vitæ, Non
 pepercisti, propter me, nec ego filij mei vitæ par-
 cam propter te: *Qui proprio filio non pepercit.*
 Confer illud Abrahæ: *Non pepercisti, cum illo
 Dei: Non pepercit.* Tu ipse filium tuum tulisti,
 vt eum morti traderes, & ego filium meum tol-
 lam tradamque in mortem, & dicetur: *Propter
 scelus populi mei percussisti eum.* Tu ligna ferenda
 filio imposuisti, ego peccata, vera ligna filio im-
 ponam baiulanda, quibus æternum excitarur in-
 cendium, *Deus posuit in eo, iniquitatem omnium
 nostrorum.* Tu ille, qui huic operi iunxisti gladium
 & ignem, ambabus onustus manibus: vtrum-
 que namque sacrificium exigebat. Ego ipse ero,
 qui misericordiam sociabo iustitiæ, qui hoc effi-
 ciam opus, ex vna parte amoris igni & miseri-
 cordiæ satisfaciendo; & ex altera rigori iu-
 stitiæ.
 O Sacramenta! o mysteria? Obuiare sibi vi-
 dentur seque mutuo complecti misericordia &
 iustitia, quod si gratuito hominis peccatum re-
 mitteretur, iustitiæ non esset satisfactum. Si iu-
 stitiæ rigor seruetur ex debito, vbi misericordia?

XII. Nos Dei sumus parabola.

XIII. Cōfertur Dei donum cum Abrahæ.

XIV. Ignis & gladius misericordia & iustitia.

Obuiare sibi videntur seque mutuo complecti misericordia & iustitia, quod si gratuito hominis peccatum remitteretur, iustitiæ non esset satisfactum. Si iustitiæ rigor seruetur ex debito, vbi misericordia?

H h h h Auho

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

XV.
Isaac si
gura
Christi.

Matt. 26
39.

XVI.

Tentat
Deus, &
tētat dia-
bolus.
Serm. 72.
de temp.
cap. 3. 1.
Thessal.
c. 3. 1.

Ioan. 5. 6.

D. CHR.

Apul. Lip.
pom. Gen.
cap. 22.

Ambo connectam, amoris ignem quo summam homini præstabo misericordiam & rigorose gladium iusticie, qui in filium meum stringetur. Christum meditare in horto coram æterno Patre genuflexum & cernuum, velut Isaac ante Abraham in altari sacrificiorum, quæ Isaac cum patre rationes, & quæ Christi cum æterno Patre? *Pater mi*, inquit Isaac; *Pater mi*, inquit Christus, Angustias patitur, & mortis agoniam Isaac, eisdem & patitur Christus, quibus usque ad sudorem premitur sanguineum. Porro tandem se Isaac submitte, humilisque obedit patris voluntati, & Christus Patris sui subditur voluntati: *Veruntamen non mea sed tua voluntas fiat*. Quid tibi de his diuinis videatur inuentionibus? Hic attende, quis suis Dei petitionis ab Abraham, eo scilicet illimodo redde- re, quo sibi Abraham dedisset, vt esset Abraham exemplar in forma dandi, siquidem in munere fuerit differentia, qualis Abraham ad Deum, & Isaac ad Christum.

Hinc colligimus cum D. Augustino priorum verborum declarationem, quæ hanc Spiritus S. orditur historiam: *Tentauit Deus Abraham*. O Domine quid hoc (querit D. Augustinus) & tentat Deus? Nonne hoc proprium demonis officium, de quo D. Paulus: *Is qui tentat*. Tentat diabolus, tentat & Deus: diabolus vt proster- nat & perdat, Deus vt viam suis aperiat misericordijs, vt eas ædificet, sicut tu mentam tentas, quando pondus illi proponis imponere. Nonne tibi venit in mentem, quod Christu. Philippum tentauerit, dum illum sic interrogat: *Vnde eme- mus panem?* Euangelista testatur hoc Ioannes: *Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim scie- bat, quid esset facturum*. Idem igitur de Abra- ham intellige, quem Deus tentauit, vt hinc illi portam reseraret, & viam sterneret, quod æternam suam disposuerat sapientiã, date nempe illi filium suum, vnde & hic sic dicitur, cum D. Chrysostomo: *Tentauit Deus Abraham, ipse sciebat quid esset facturum*. Nouerat & iam disposuerat donum illi dare omnium maximum, vult illum ad hoc pe- tendo disponere, vt dum Abraham Deo tribuit, quod ab ipso postulabat, tribuat hoc illi Deus, quod ille dare disposuerat.

Idem proposito nostro congruè declarat Euche- ritus Episcopus Lugdunensis vltima verba Abra- he, dum finem huius vidit representationis felicissimum: *In monte Dominus videbit, q. d. sit Deus de tali misericordia benedictus, qui visò illò quod ego hoc in monte peregi, ad illud meum*

exemplar, videbit quid in monte sic acturus Caluarie, tradens filium suum pro me sacrifican- dum; sicut vidit, quod ego hoc in monte feci, dans illi meum, sic faciet ipse, dans mihi suum. Ex hac doctrina si quid sapio, quædam verba de- clarari possunt Salomonis. Cata ogum inscribit, & exorsus ab ijs quæ in nostro pro- toplaste contigerunt Adam, vsque ad tempora Abelis & Noë, prosequitur ea quibus Deus Abraham Patriarcham honorauit: *Haec in cor- sensu nequitia cum se nationes contulissent sinit iustum & conseruauit sine querela Deo*. Cum peractio filij misericordia sortem custodiat. Cum peractio diluuii in vnum conuenissent varie ille nationes, & in superbam illam nimis ac sacrilegam conspi- rasse cogitatioem, contra Deum turrim eri- gerendi Babylonicam, consiliam cogentes, quæ meliori possent ratione Deo præualere, vt licet illos punire decerneret vel altero diluuii, vel ignibus, non posset, vt scripsit Iosephus: insuper qua ratione exilium scandere Deum oppugna- tur, vt credit D. Augustinus. Hoc est: *In cor- sensu nequitia, cum se nationes contulissent*. Quoniam cum Deus pudore sustulisset, per totum mundum oberrant & varias & horrendas susceperunt idololatrias.

Diuina sapientia sanctum iustumque elegit Abraham, hoc est: *Scinit iustum*, quia vt notat D. Gregorius in S. Scriptura, sicut nescire Deum est aliquem reprobare, quocirca factus respon- dit sponsus virginibus: *Nescio vos*, ita scire, est aliquem prædestinare, prælegere, approbare. Alia lectio habet: *Inuenit iustum*. Sicut enim tempore Noë, quando omnis caro corruperat viam suam, dixerat Deus Noë: *Te vidi iustum coram me*, illi que elegit, vt eius posteri num- dum conseruarent, ita similiter eo tempore quo cunctæ nationes in varias labebantur idololatrias, elegit Abraham, & eius nepotes, vt in ipse facta rectaque seruetur vera religio, quam ita cultu diuinitate, & ad amulsum in omnibus, vt nihil inquam commiserit, quo Deus de ipso quereretur: *Conseruauit illum sine querela Deo*.

Id eteni quod aliqui dicere voluerunt, quod Abraham quodam tempore fuerit idolola- tra, absit vt credam, sed nec secutum assensum. Cum enim tantus fuerit Dei seruus & amicus, cuius adeo viua fuit fides, eminentique sanctitas, caelesti Deus illum præuenit misericor- dia, in hoc quod illi filium suum præcepit immolare.

XVIII. Quam
miseri
cordia
Dei
Abrahæ
fecerit.
immolare eumque diuinâ & heroicâ roborauit
fortitudine, qua Dei præceptum & intrepidus &
solitius exequeretur, hoc est: *In filij misericor-*
dia fortem custodiuit. Verba sunt hæc mysterio-
sa quod dedit illi fortitudinem ad actum tam
generosum quo filium suum & iugulare, & Deo
sacrificaret. Satis hoc capio, quod in tota natura
vires non faulenti, quibus pater adeo laborare-
tur, ut filij sui, & talis quidem filij carnifex
esset, & tam excellentibus ac præclaris actibus
fides, nisi celesti suo deus illum fauore con-
forasset. Porro, in hoc quod illi Deus præcepit
quod fecerit illi misericordiam, vix capio,
quia in illo opere, ipse Abraham hoc Dei gra-
tia faciebat, & hoc ab illo Deo requirebat,
ut eius amore faceret, vnicuique suum im-
molaret. Sic est, non ab uno: verumtamen li-
cet quidem hoc Abraham fecerit propter
deum, suum illi litando filium, plura fecit Deus
propter Abraham, filium suum ab illo requiren-
do, fuitque hæc petitio, quædam ineffabilis mi-
sericordia: quâ illum ditare voluit, & cæteris
hominibus altius extollere: siquidem deo pe-
tente ab Abraham vniuentum suum, non hoc
intendit, ut illum à patre scilicet, nec il-
lum petijt, ut auferret, sed ut illi deum suum
traderet, & hæc est misericordia omnes supe-
rans misericordias & gratia cunctis gratijs ex-
cellentior, & donum quod nullum eminentius:
quia quod à te te ipsum roget Deus, misericor-
dia Dei est, non enim postulat Deus vilius, quod
à te requirit, indigus, sed ut seipsum tibi det,
suisque cumulet abundantè misericordijs. Quando
mendicus ad te festinat, & in ipso Deus à te
quirit elemosynam, non exiguam tibi Deus
præstat misericordiam: etenim nihil primario
intendit quam tibi tribuere & hæc prima est mi-
sericordia quod tibi fidem infundat, qua Chri-
stum in paupere conueniatis, & tibi conferat
robor, quod tribuas effusa manu quod tu vel
maximi facis, primoque loco ducis, ut Abra-
ham vniuentum.

§. 20. In David, Lot & alijs ostendit Deus,
quod ea tibi reddet mensura, qua tu illi de-
deris: & petijt ab hac muliere potum sicut
Eliezer à Rebecca.

Hæc est Dei astutia, Dei amentio, eo
sine petit, & vult ei tribuas, eadem
namque mensurâ, qua tu prior illi

erogaueris, reddet tibi. Et quo modo tu cum
illo egeris, aget & tecum. Vtilis est hæc
materia, sunt quoque & exempla, quæ de
hac in Sacris litteris legimos quam plurima,
quæ nobis ex mente D. Augustini summo sunt
studio ponderanda, præsertim illud quod D.
Gregor. In prologo super libros Regum truti-
nat ex historijs librorum Regum. Sæpius ex-
pendit illud Davidis cum Deo, cuius historiam
ita narrat exactè & non vel minimis omisis
circumstantijs Spiritus S. ut iudicio sit, in illa
quam plurima nobis salutis tradita documenta:
cum liquidò constet, illum scribendis non te-
rere tempus otiosis aut inutilibus: & hæc est D.
Chrystostomi regula: *Nihil est in diuinis literis
temere & absque causa positum, etiam verbum;
quod fortuitum videri possit, magnum thesau-
rum in se latentem continet. Vnde nequid dictio
parua, necue syllaba una est prætereunda: non
enim verba qualiacumque, sed Spiritus S. sunt
verba.* Creauit Deus David regem, & transactis
multis bellorum tumultibus, tandem pacificam
illi concessit regnorum possessionem, subiectis
sibi cunctis inimicis, ut Deo carmen hoc ceci-
nerit gratiarum: *Benedictus Dominus Deus meus,
qui sublit populum meum sub me.* Iam pace
tranquillus, & regia clarus celsitudine, lectulo
dormiens, subito expergiscitur, & mente cæpit
attenta summa recolere beneficia à diuina manu
recepta, quodque suaderet æquitas, Deo simili-
bus quantum par erat responderet obsequij. Ad-
huc Deus nullo particulari templo colebatur, aut
domo, vbi diuina requiseret arca, vbi sacrificia
ex lege præscripta litarentur, sed per domos va-
gabatur alienas, & mutatas, modò in Sild, mo-
dò in adibus Obededam, modò in ipso Davidis
palatio, hæc ergo cogitat. Ita mihi faueat Deus,
ego domum inhabito magnificam & regali se-
deo palatio, Deus autem nullam habeat sibi do-
mum propriam, sed in mutata debeat viuere,
quis mei similis hoc ferat? Statutum est, ædifi-
cabo illi templum superbum & opulèntum, si non
pro tanti Domini dignitate, saltem pro meæ po-
testatis exiguitate.

Proh quam hoc pium tibi foret exercitium,
si quoties noctibus enigillas, mentem tuâ paulu-
lum attolleres, & præclara à Deo recepta rumi-
nares beneficia, & quam parum gratus illi res-
ponderis, & plus iusto fore quod responderes illi
operibus in eius præstitis obsequium, elemosy-
nis, redemptione pauperum, subsidio xenodo-
chiorum, morum correctione, debito seruitio;
H h h h 2 hoc

Lib. 3. de
doctrina
Christi
à c. 12.
vsque ad
10.

D. CHR.
Hom. 10.
14. 15. 18.
& 21. in
Gen.

Tom. 1.

I.

Nihil in

S. pagina

temere

scriptum.

Psal. 143. 2.

II.

David

Dei gra-

tus bene-

ficijs cõ-

plū edifi-

care co-

gitat.

III.

Afferens

rependit

gratiam

Mardo-

chæo.

hoc ageres quod de Rege Assuero sacrum prodit eloquium, qui de somno euigilans, adferri sibi librum poposcit, in quo preteritorum scribebatur memoria mirabilium: cum autem exitum illud fidelitatis offendisset facinus, quò Mardochæus insidias detegens proditorum, regis consuluit incolumitati, ilico gratias inquit: *Quid pro hac fide honoris ac præmij Mardochæus consecutus est?* Et cum ei responderetur, nihil, totus fuit in eo, ut tantum beneficium dignè compensatur. Quàm consultum foret, ut euigilans de somno, hunc fidei librum arripere, & partes singulas reuolueres, ac beneficia perpenderes, quæ tibi pro vitæ tuæ Deus præstitit incolumitate, & quid illi gratias memorque rependeris, si sedulus inquireres, quid Deo reddidi, in tanti & tanti satisfactionem memoriãque beneficij: de quibus alijs.

Esther. c. 6. 3.
IV.
Sic tibi foret faciendum.

V.
David Deo domum & Deus Dauid cogitauit ædificare.

2. Reg. c. 7. 11.

Ier. cap. 1. 37.

57

Hi cogitationibus ita seridè Dauid intendebat, ut Nathan prophetam in consiliu[m] vocauerit. Eadem nocte reuelauerat Dominus auriculam Nathan, cui sic intellexit quòd Dauid domum nomini meo cogitauerat ædificare: noueris igitur, quòd pari passu procedamus: quo namque passu Dauid honorem meum cogitat, eo & ego Dauidis cogito beneficium. Ille nomini meo domum molitur extruere, & ego illi similiter. *Prædixit tibi Dominus, quòd domum faciat tibi Dominus &c.* *Es erit fidelis domus tua, & regnum tuum usque in æternu[m].* Ille sollicitus mihi domum præcogitat, qualem modus non vidit illustrior: ego verò meditatatus sum illi suam extruere, qualem nec cælum vidit illustrior: etenim per me metipsum iuravi, domum illi perpetuam, nobilem, illustrem regni titulo decoratam ædificabo, ut vocetur regnum domus Dauid: dabo siquidem illi filium meum regem, qui pariter & eius filius erit, rex præcellus qui sedeat in solio regni sui, non temporalis, quod spūritur, sed æterni, quò per omnia regnet sæcula. Prædixit hoc Angelus Desparæ: *Dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius &c.* O quàm latus nobis mysteriorum campus aperitur, quo de regno Dauidis æterno, quod est Christi filij eius legitimi & recta linea ab ea descendens sermonem extendamus, attamen hoc tantum expendamus, eo modo Dominum cum Dauid egisse, quò ille cum Deo egerat, & iisdem passibus, quibus Dauid in Dei seruitio procedebat, iisdem Deum processisse, in illi beneficiando.

Idem in historia iusti Lot videamus. Sedebat vir hic, quo nullus tota Sodomâ iustior, ad

introitum ciuitatis, peregrinos & pauperes expectans, quos sub lectam diuinis sicut reciperet ab incolatum calamitatis indemnes: quippe *Homines, Sodomitæ pessimiorant, & peccatores coram Domino nimis.* Accedit Deus sub persona duorum Angelorum peregrinantium, quæ erant ut Angeli formæ spectabiles. A longe Lot duos Angelos explorat, festinus accurrit illis obuius, ad eorum se prostermit pedes, obiecit. *Domine mi, hanc apud vos inueniam gratiam, ut in domum meam descendentes hospitem ybi tui sitis, ne vobis quisquam de his nefarijs noceat hominibus aut vlla eorum calumnia conturbet.* Respondent illi ut probè morigeratè gratum habemus Domine, verumtamen nolimus tibi esse oneri. *Qui dixerunt minime, sed in platea manebimus.* Hoc ego nullatenus parat, inquit Lot, & dicendo: *Compulsi illos oppido ut disserterent ad eum.* In tabernaculum illos, induxit & opipatam instruit hospitibus cenam. Illi o rumorem intellexerunt Sodomitæ, iuvenes aduentis sole venustiores, hospicio receptos esse in domo Lot, & in eos lasciuam contra naturæ ordinem proponunt exercere, sic ut illos nec Lot à conceptu posset scelere reuocare. Excecauit illos Dominus, & qui sine, Lot aperuit, Angeli fumus (inquunt) calites, à Deo delegari, cuius personam gerimus, & hac nocte priusquam sol eluciscat, totam hanc peccatorum colluuiem, & libidinosas funditibus eueremus. ciuitates. Tu ad esto, mulierem duasque filias assumito, & ab interitu libera vendicabimus. Ad rationes confugit Lot oppositis, egressum excusat, in longam trahit moram, ac illum Angeli, uxorem & filias vi quasi foras eripiunt, & extra ciuitatem statuant, ab omni indemnes periculo; qua ratione, illis verem incendio deualtantibus, cunctisque pereuntibus, Lot cum uxore sua & filijs manit incolumis: *Cumque esset mane, rogebant eum Angeli dicentes; Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes, ne & tu pariter peris in scelere ciuitatis; dissimulante illi, apprehenderunt manum eius, & manum uxoris eius, ac duarum filiarum eius &c. Et duxerunt eum & posuerunt extra ciuitatem.* Non hic leuiter attendamus quàm congruè sibi Lot Deusque responderint. Hoc agit Lot studiosè, ut Deum ab omni liberet tutum periculo, quem in illis Angelis, quos peregrinos videt & pauperes, adorabat, & Deus Lot præcipit non segniter indemnitati, Remorantem Deum in peregrinis, & de-

eliare in domum Lot abnuentem, compulsi illum egressi, ut ad se diuerneret. Lot egredi prociſſantem, suæ salutis socioidem, Deus brachijs accipit, vxotemque eius ac filias posuit extra ciuitatem. *Aprehenderunt manum eius &c.* Nihil etenim eocertius, frater mi, quam quod sicut tu cum Deo feceris, ita & ipse tecum faciet.

Hinc cum SS. Patribus, iustificationem eius educo sententiæ, quam contra diuitem epulonem pronuntiavit Abraham, vt altero die diximus. Flammas hic miser vtebatur infernalibus: oculos sursum attollit, Lazarum videt in sinu Abraham quiescentem, exclamat. Heu pater Abraham, miserere mei. Quid petis? vel vnicam aquæ guttam de manu Lazari distillantem, ipse extremum digitum sui in frigidam intingat, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hæc flamma. Hanc, replicat Abraham, non obtinebis, illa tibi haudquaquam concedetur. Bone Deus, quæ est ista tua o Patriarcha severitas? Noone tuille, de misericordia tantopere commendatus, qui ecurtisti obuius per viam in ipso seruore dici sibi deficientibus, qui nedum potum liberalis propinasti, sed insuper & eorum laudandis pedibus aquam porrextisti? Si vinum æte deposceret salestem, si confortatiua magni pretij, si calices aquarum, si vas illas deferri peteret pretiosis: at vero quod vnicam guttulam de digito in aquam intacto efflagitet? Minimum quod alijs concedi potest, statuit Christus aquæ calicem: *Calicem aquæ frigida.* Nec tantum requirit, sed vnicam sine calice guttam quæ de digito desluit aquis intacto. Non illam obtinebit, O Sancte Patriarcha, quam mihi videris inhumanus & immisericors. Si diuitem hunc vt talem habemus: quia Lazarus famem pereuntis, micæ negavit panis: an non tu talis, qui guttæ aquam denegas sibi exarscenti? Non crude iras est, sed iustitia, & diuina mirabilis dispositio providentiæ, vt taliter ille haberetur, qualiter ipse Deum habuisset. Otijs eius in paupere Lazaro prouoluitur Deus, & micæ panis mendicus darj postulat, & non tantum illi negavit, insuper & fame perire permisit: eadem mensura Deus illi metitur, vt ipse postulans per ipsum Lazarum aquæ guttam, non illam assequatur, sed sibi in æternum languidus exarscat.

si guttam aquæ non accepit? Desideravit diues T. 5. P. sal. sullam (loquitur D. Augustinus) de digito contempro ante ianuam suam pauperis, quoniam vtebatur in flamma, & ei non est data: quia iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecerit misericordiam.

Hinc sumitur gestus illius origo, quem Christus in sepultura diuitis scribitur edidisse. Diues erat hic ad luxuriam, atramen præter exemplum crudelis, Accesserunt inopes elemosynam pro nomine lesu postulantes, ille eorum fatigatus vocibus, auribus digitos imposuit illasque obturauit, quod miseros à se repalit auribus inauditos. Moritur ille, & ad sepulturam effertur, & cadere ad Ecclesiam in pheretico delato, missa inchoatur, quam prius autem intonant: *Requiem æternam dona &c.* Vident crucifixum in altari expositum clauis manuum reſis manibus, digitos auribus imposuisse easque obturasse & sic obturatis perpetuo mansit auribus imago crucifixi: quod tibi significat, quod eo te modo Deus exaudiet rogantem, quod Deum tu exaudieris te rogantem, & eadem tibi mensurâ rependet, quâ tu illi. Quinimo hinc rationem colligit D. Gregori, cur Deus nostris tam parçæ & illiberaliter succurrat orationibus Quas preces, effundis, vt a tua te liberet infirmitate? Quas perlegis litonias, vt à tuis te saluet, quibus opprimeris, nõ audir: calamitatibus? Quor instituntur supplicationes pro pluuia impetranda, pro tertia fructibus, nos illum pro morborum, sterilitatisque remedio? Et non audir Deus tacet: *Quid mirum* (inquit D. Gregorius) *si postulant tarde à Domino audimur, D. Greg. qui præcipientem Dominum aut tarde aut nullo modo audimus, sicut scriptum est: qui e. 15. circumuertit aurem suam, ne audiat legem, oratio eius ea finem erit execrabilis.* Te ipsum examina, & perpende qualiter te cum Deo habebas. Petir à te in paupere panem, vestem in nudo, subsidium in hospitali, pallium in vidua, remedium in misera puella, remissionem in eo qui te offendit, poenitentiam eius quod male commisit, vitæ correctionem quam huc vsque adeo perdidit transgessit, restitutionem eius quod pauperi fur abstulisti &c. Nullo horum illi respondes, in nullo precantem audis, nihil eius gratiã facis, quis quero, te precantem audiat, roganti donet, inſimum releuet, oppresso auxilietur.

Nolim subricere mirabilem historiam, quam vates Aggæus ad nostram refert instructionem vtilissimam. Captiuum abduxeras Dei populum

88

VII. Diues Lazarus negat micam panis & aquam. Matr. 10. 41.

D. Chr. *Micæ cadentes* (inquit Diuus Chrysostomus Epi ad in illud: *Redime me*, & in illud. *Quis est Cyprius homo*) *de mensa pauperi non dedit, quid mirum*

IX.

Nos Deus quia & mus. D. Greg. 13. Dialo. e. 15. circumuertit aurem suam, ne audiat legem, oratio eius ea finem erit execrabilis. Te ipsum examina, & perpende qualiter te cum Deo habebas. Petir à te in paupere panem, vestem in nudo, subsidium in hospitali, pallium in vidua, remedium in misera puella, remissionem in eo qui te offendit, poenitentiam eius quod male commisit, vitæ correctionem quam huc vsque adeo perdidit transgessit, restitutionem eius quod pauperi fur abstulisti &c. Nullo horum illi respondes, in nullo precantem audis, nihil eius gratiã facis, quis quero, te precantem audiat, roganti donet, inſimum releuet, oppresso auxilietur.

59

hhhhh

X.
Populus
Dei domū
edificare
negligit,
similiter
& Deus
corum.

Agg. 1. 2.

Domini edificanda. Hocceine apud illos agitur, inquit Deus? Sicceine me habent? Nulla sollicitudo faciendi quod in domus mea requiro refectionem? Amen dico vobis, nec ego illis faciam, quod ad eorum spectat domorum reparationem. Continuo dira premuntur sterilitate, seminant, & messem non colligunt, laborant, & labores manuum non manducant, augebatur in annos miseranda calamitas. Prima temporis initia satis felicia, messem promittebant abundantem, & modo pro nimia siccitate, modo flante Austro calidissimo, cuncta perdebantur, arce inuadantur semina: his supra modum attoniti, querunt, vade tanta frugum calamitas, terrę sterilitas! Vocat ad se prophetam, Deus aitque: quid tibi videtur, quā anxie percontanter, vnde frugum tanta sterilitas, aquarum defectus, messis inopia, conqueruntur, quod eorum non ad sim precibus, damna reparantur, sed quod illos perire, patique permittam immisericos. Illis dicto, quod ego sim, qui hæc ago. Ventus ille messem exarens, quando fruges sperabant vberimus & omnia campi gramina consumens: flatus

meus fuit: *Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus &c. & exsuffiaui illud.* Si causam nolite desiderare, dic eis, ipsi seipsos considerent, videant qualiter mihi semant: *Ponite corda vestra super vias vestras.* Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem &c. Vos ipsos considerare, non offertis quod a vobis requirit Deus, nec eius templum laboratis edificare, nullum in vobis est studium illi seruiendi, quisque quæ sua sunt, querit, proprio studet lucro ac voluptati, & hoc quisque indicat, semper esse tempus idoneum, quo sibi subueniatur. Sciant igitur, quod deo me modo cum illis habeam: cum enim mihi

non tribuant, quæ ab eis postulo, non illis tribuo quod a me reposcunt, cum mihi non subueniant, nec illis subuenio: *Ponite corda vestra super vias vestras, seminastis multum, & inuultis parum &c.* Vultis vt ego faciam? Et vultis? Vultis ego vos exaudiam? Exaudite me. Vultis votis vestris annuam? & meis annote: vultis dem? Date. Date quod a vobis requiro, eo namque animo peto, vt eandem vobis mensuram remittat: *Ascendite in montem, & portate ligna, & edificate domum.* Aderte quæ a vobis reposco domui meæ edificandæ, & videbitis, quæ ratione vestras sim domus edificaturus, & supra modum benedicturus.

Hoc habet Deus in more positum, vt sese prosequitur D. Chryostomus, & inter alia hoc expendit quod eo se modo Deus gesserit cum Achab rege, quo cum Deo ipse te Rex gesserat. Ipse per manus ministrorum suos vendidit Naboth, quas plenis domum cophinis retulerunt. Deus similiter & illius videmur, auferens per manum Iehu capita septuaginta suis filijs, qui velut palmites euerant vineæ, & cophinis imposita retulerunt Hierusalem. Rex Aza, vt Dei prophetam cruciatibus subiceret, mandat illi pedibus suis constringi, & illum cruciatu Deo dolore pedum grauissimo, quod vine miseram absolutum perdidit: *Laborauit Aza dolore pedum vehementissimo.* Omnes loquuntur facium Atonibezecus tanta fuit immanitas, vt comprehensio septuaginta Regibus, illis summa manuum pedumque rescinderet, & sub mensa sua pronos humiliaret, vt velut canes micæ colligerent decedentes. Hoc eodem illum Deus armis populi punxit, in se supplicio, vt comprehenso manuum pedumque summa refecarent & exclamat: *Sicut feci, ita reddidit mihi Dominus.* Ex his nobis exposuit D. Greg. Nyssæ, quod Christus nobis in oratione dominica præcipit, dicere: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris:* de quibus iterum diximus, Similiter ex his iudicio declarari possunt difficiliora illa verba, quæ præmissi eximij visionibus, profert, D. Ioannes Evangelista: *quis habet autem, audiat. Quis in captiuitatem duxerat, in captiuitatem vadet, quis in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi:* quibus hæc addit: *Hic est, & assensio & fides Sanctorum.* Audiant me, quot quot aures habent audienti, recipiet quisque a Deo in se id quod Deo fecerit: *Hic assensio est, & fides Sanctorum.* Duo peti

XIV. *Popl à*
Sanctis
Dom
idem &
patentis
Galat. c.
1. 6.
 à Sanctis Dominus, fidem & patientiam. Patientiam qua longanimes omnes perferant dolores, poenas, iniurias, labores pro suo nomine, fidem vitam qua opera faciant charitatis in Dei obsequio. *Fidesque per charitatem operatur.* In quo hæc omnia fundantur. Quis ad hæc mouet Dei charitissimos? scire, quòd sicut illi pertulerint poenas, mortificationes & iniurias, & hæc omnia propter Deum ex charitate remiserunt: ita & Deo patienter illos perferet, ac eorum peccata elementis indulget. Et sicut illi fecerint id, quod ab ipso Deus in suis requirit obsequium, ita faciet & Deus quod ipsi ab illo quesierint, ut æternam assequantur beatitudinem.

XV. *Hoc con*
uam
ingessit
David
Salomò.
1. Paral.
cap. 28. 9.
 His aprè congruit consilium quod dedit vir ille, secundum cor Dei, David, filio suo Salomoni iam morti, & discessuri ex hac vita proximus: quo tempore consilia plerumque dantur saniora. *Tu autem fili mi Salomon, scito Deum patris tui, & seruito ei corde perfecto, & animo voluntario: omnia enim cor dæseruatur Dominus, & uniuersa mentium cogitationes intelligit. Si quis seruis eum, inueniesse autem dereliqueris eum, proiecit te in æternum.* Audi me, fili mi, & Salomoni: nolim te ignorare, quæ si diuina conditio: *Scito Deum patris tui* qualis sit, Noueris quod apertos & firmatos habeat oculos suos super cor tuum, ipse attentissimè rimatur cordis intima, tuas cogitationes, dispositiones, desideria, machinationes: *Omnia corda seruantur Dominus, &c.* En tibi nostris discursus exordium: *Posui oculum super corda eorum.* Non hoc te lateat, fili mi, quale namque fuerit illi cor tuum, tale & tibi erit cor Dei: & sicut Dei responderis petitionibus, respondebit & tuis: ea namque mente suas proponit ut tuis viam aperiat, & ad hoc petit, ut tibi largiatur. Illæ Dei sunt inventiones, hoc modo tecum agit, quia petit à te, ut tibi largiatur. Habet filiolus tuos pomum seu bellarium in manu, cui tu: *Da mihi, vita mea, pomum hoc.* Ad quid illud efflagitas? Num quia tibi deest, aut ut illud comedas? nequaquam, quinimo quando manum extendit, & brachium attollit ut tibi porrigat, illud recusas, sed ut amore eius expertus, dando tibi quod sibi adeo gratum erat, mille puero rependeres oscula, mille amplexus, imo quidquid habueris. Hoc modo nobiscum agit Deus, & ea à nobis petit intentione.

XVI. *Stenali*
tudo.
 Quis videat Eliezer economum Abraham patriarchæ, in terram proficiscentem Mesopotamiam, quæ situram uxorem Isaac filio Domini sui dilecto & omnium heredi facultatum? Illum Abraham delegat, ac præcipit: *Volo Filio meo uxorem prouidete, sed nullam expeto gentis Chanaanorum: est etenim perfida, adeoque maledicta, nec filio meo desitero sociam quæ vitum peruerat, & sit eius occasio perditionis.* Vade ad terram Mesopotamiam Syriæ, & illam quære, quæ filio meo digna sit sponsa, & ut familia mea sit domina. Deo confide, ille tibi congruam procurabit. Iter arripit Eliezer, multos secum in comitatu trahens camelos cistis oneratos, diuitiis auro gemmisque repletis: accedit Mesopotamiam & Domini sui meritis innixus, sic ait: *Sit Deus benedictus, iam ad terram appuli, ex qua mihi conuenit uxorem eligere filio Domini mei, & hoc Dei futurum est opus; quæ igitur ratione cognoscam, quænam digna tantæ sit futura celsitudini, & quænam illa, quam mihi ad hoc Deus prouidebit. Sit eo modo: ad fontem hunc accedam, & puella quæ prior aduenerit & à qua potum petiero: illa vero responderit: *Bibe Domine, Gen. c. 24. 14.**

braham delegat, ac præcipit: Volo Filio meo uxorem prouidete, sed nullam expeto gentis Chanaanorum: est etenim perfida, adeoque maledicta, nec filio meo desitero sociam quæ vitum peruerat, & sit eius occasio perditionis. Vade ad terram Mesopotamiam Syriæ, & illam quære, quæ filio meo digna sit sponsa, & ut familia mea sit domina. Deo confide, ille tibi congruam procurabit. Iter arripit Eliezer, multos secum in comitatu trahens camelos cistis oneratos, diuitiis auro gemmisque repletis: accedit Mesopotamiam & Domini sui meritis innixus, sic ait: Sit Deus benedictus, iam ad terram appuli, ex qua mihi conuenit uxorem eligere filio Domini mei, & hoc Dei futurum est opus; quæ igitur ratione cognoscam, quænam digna tantæ sit futura celsitudini, & quænam illa, quam mihi ad hoc Deus prouidebit. Sit eo modo: ad fontem hunc accedam, & puella quæ prior aduenerit & à qua potum petiero: illa vero responderit: *Bibe Domine, Gen. c. 24. 14.*

Quænam illa, quam mihi ad hoc Deus prouidebit. Sit eo modo: ad fontem hunc accedam, & puella quæ prior aduenerit & à qua potum petiero: illa vero responderit: *Bibe Domine, Gen. c. 24. 14.*

Quænam illa, quam mihi ad hoc Deus prouidebit. Sit eo modo: ad fontem hunc accedam, & puella quæ prior aduenerit & à qua potum petiero: illa vero responderit: *Bibe Domine, Gen. c. 24. 14.*

Quænam illa, quam mihi ad hoc Deus prouidebit. Sit eo modo: ad fontem hunc accedam, & puella quæ prior aduenerit & à qua potum petiero: illa vero responderit: *Bibe Domine, Gen. c. 24. 14.*

Deus

Deus indiget, vt luce repleat supernaturali. Quo petit animo cor tuum ac voluntatem? quid Deum cum illa factum opinaris? Vt illam suam repleat gratia, dicitque misericordia. Quam mentis flagitat lacrimas? vt illis animam bene lotam tibi refundat: & eo sine ab hac postulat muliere putei aquam, vt illi aeternae vitae aquas hauriat suavissimas.

§. 21. Da mihi bibere. Magna Deus operatur per aquas, in aquis, & circa aquas, quas etiam petit.

¶ 61 **C**irca puteum suum diuinus ille sponfus praestolatur amasiam, & omnium primom, aquas postulat: *Da mihi bibere.*

Magna possumus sperare mysteria. Librum edidit antiquus ille pariter & doctus Tertullianus contra Quintillam omnino mirabilem, quae cum mulier esset, inter haeresum monstra, quae mundus execratus est, ceuseatur esse non minimum. Magoam (vt diximus) habet mulier in viros potestatem vt eos in suam pelliciam male suada voluntatem, praesertim si mulier sit, vt pulchritudine, ita dignitate spectabilis. Si huic addatur, quod versipellis sit sagax, eloquens, diabolica, adulatoria, quid non efficit? Pernitiosa fuit cum primis Quintilla sicut & Priscilla. Hanc inter alias, toebatur haeresim sibi primariam, quod baptismum conaretur vt inutilem extirpare: vt autem hunc eneteret Tertullianus errorem, coepit expendere mirabilia, quae Deus peregit in aquis, & per aquas, & ad eius exemplum idem fecit D. Hieronymus in eundem colligans scopum. Quis fando explicet (inquit D. Hieronymus) quae Deus ab ipsius orbis incunabulis patrauit in aquis, de aquis, per aquas, & circa aquas. *De schola ishe torum aquarum laudes predicemus.* Quando nec Sol, nec Luna, nec stellae lucebant, horrendis omnia tenebris involuebantur: *Solus Spiritus Deus in auriga modum super aquas ferebatur, & nascentem mundum in figura baptismi parturiebat.* Per aquas & de aquis videtur mundus productus. Ex aquis omnia Deus eduxit, sic enim nobis proponitur in mundi primordio Spiritus ille diuinus super aquas velut auis ovis incubans: *Spiritus Dei incubabat super aquas,* legis textus Hebraicus, indicans, quod illa materia essent, de qua Deus totum educere disponebat vniuersum. Ipse super aquas incedens sic

I. Quintilla haereticarcha.

D. HIER. Epist. 83. ad Occa. Tom. 2.

II. Aquarum mysteria admiranda. Gen. 2.

agebat vt tanta tantaque nascerentur: *Inter caelum & terram extenditur firmamentum, & iuxta Hebraei sermonis etymologiam, caelum est Samaim ex aquis sortitur vocabulum.* Reatinus Doctor egregius Samaim (inquit) ibi aquae, nam Maim aqua vocantur, sic firmamentum vocant Hebraei aquas, quae super caelo sunt Crystallinum caelum nunc vocant Theologi. Nec displicet haec sententia D. Hieronymo, cum addat: *Et aqua quae super caelos sunt, in laudes Dei separantur. Caelum est locus in quo Deus residet, caelum Samaim, ibi aqua. Vbi aqua sunt, ibi residet Deus: eorum vbi lacrima fuit, vbi verum poenitentiae planctus, indubie residet ibi Deus.*

Hinc videbimus in Ezechiele, cur crystallus quam vidit supra Cherubim, illi extenta esse videretur: *Id est compactas & densiores aquas, & aquae illae sunt supra Cherubim: siquidem aquae lacrymarum, & verum dolor poenitentiae superextollunt aliquos ipsi Cherubim altiores: sicut peccatricem Magdalenam multae lacrimae, compactae & densiores, & non aquae, quae in ventum euanescent, ad tam excelsum extulerunt locum, quo hodie gaudet, ingredienti per amorem, quod in Christum flagrabat, vt ad ordinem ascederit Seraphinorum: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* De aqua caelum creatur & firmamentum, de illis aues eduxit per atra volitantes, de ipsis & per ipsas immunditiam & intolerabilem mundi tempore. Neque purgavit corruptionem. Peccat mundus: *Et sine aquarum diluuis non purgatur.* Ex omni parte decedant aquae de caelo, & de terra: *Statimque columba Spiritus sancti expulsa alite teterrimo (nempe coruo) ita ad Nequaquam ad Christum in Iordane deuolat & ramo resurrectionis ac luminis pacem orbi annuntiat.* Cuiusmodi post aquas euolat columba cum ramo oliuae & pacis, etenim post tales aquas, quid futurum sperabatur, nisi *Vade in pacem?**

Ex illis inuicem eduxit populi sui decem, cui vult nomen sit Moyses, id est eductus de aquis. Illis condignam famit de rebus Pharaone eiusque exercitibus vindictam, qui caput contra Deum extollere conabantur: *Pharao cum exercitu suo nolens populum Dei exire de Aegypto in typo baptismatis suffocatur: vt in Psalmis interfectione illius describitur: contritus capite capite draconum in aqua. Tu confregisti caput draconis.* Lacrymarum aquis caput conuertitur satanae: sunt illae, quibus cor confirmatur, quod est,

est, quasi mare fervens. Multæ namque lachri
 ma multa demergunt peccata: *Exitus aquarum*
deluxerunt oculis moi. Notat autem ibidem
 anitor, dracones maxime aquas exhorrescere:
 Vnde & *reguli & scorpiones arentia queque sec-*
tantur, & postquam ad quas venerint idrophebos
& lymphaticos faciunt, Regulos & Basiliscos vo-
cat Hieronymus, quos in Cyrenaita dicit nasci
 Pronuncias, vbi necare, sibi omnes alios serpen-
 tes fugare, & veneni eorum vim per hanc vim
 que ad ipsam hominem penetrare, nihilque illu
 magis aduersari quam muscetas l' linus auditor
 est. Lymphaticas vocant Græci vnde dicitur: quia
 ex aspectu Nympha alicuius, quam quis in aquis
 videt, lymphaticos feris fabulati sunt. Et omnia
 hæc anima, ita supra iudicium aquas fugiunt,
 vt ab illis mors tanto turbetur tremore, vt &
 ipsi sicut serpentes vehementer aquas exhorres-
 cant, ab illisque longissime diffugiant,
 Hoc spectat Christus Dominus, quando in
 Duobus 33. *Evangelio ait: Spiritus immundus ambulat per*
loca in aquosa, quo timore percellit animam
 diabolus, quam peccati veneno infecit, quam
 exhorrescit lachrimas aquarum poenitentiae,
 sibi contrarias? Nec aliud peccatori superest
 salutis remedium, quam si scriptum aquis im-
 mergat poenitentia, sicut à scorpionibus vene-
 nofis infectis vnicam hoc illis est aquarum ven-
 medio n. Idcirco voluit Deus vt in illa proba-
 tica piscina, que preclarum refert poenitentia
 symbolum in hoc egrotantium remedium con-
 sifteret: *Vt qui prior descendisset in piscinam, sa-*
naretur. Quo signaretur inbrimatis venenosa
 peccati totale hoc esse remedium, ad aquas re-
 currere poenitentia, velut ad mundi purificatio-
 nem ac omnium emundationem spurcitarum
 aquæ proderant diluuij: siquidem in aquis po-
 nitentia, confringit Deus nostrorum capita
 peccatorum.
 Aquas populo suo statuit pro muro: *Aque*
erant eis pro muro, dom mare rubrum pertansis-
teat, per carum transitum sicco vestigio in lor-
dane, vult terram ingrediantur promissionis, il-
lis perterere voluit, vt perterit omnem illam
villissimam faciem Chananeorum, Pheregor-
um &c. qui vt aquas viderunt Iordanis instar
montium accrescere, omne illis robur decreuit,
 factique sunt velut trunci inualidi. In aquis
 vult exordium summi regnum Salomonis & vn-
 gator ad fontem Gihon per manum Sadoe Sa-
 cerdotis. In aquis Siloë suum vult regnum pre-
 figurari, qua cum silentio fluit: Scrutare deia
 Hieron. Bnpt. de Lanuz. Tom. II.

de, quot diuina, quot stupenda circa puteos &
 fontes opera facti reperies. Circa fontem erat
 Agar, quando illi Angelus apparuit, illi suam
 exponens ruinam, & quid sibi foret agendum
 in sui remedium, Pateus quem Abraham fodit,
 occasio fuit, ex qua illum agnouit Rex Abime-
 lec, esusque dux m'itum Phicol, & amicitia
 foelera sanxerunt: illic nemus plantauit: con-
 gruum cen'ebat locum, circa fontes, esse sacri-
 ficij. Apud puteum hanc beatam consecuta est
 Rebecca fontem, vt in dominam domus Abrahæ
 eligeretur. Apud puteum elegit sibi Isaac locum
 habitandi, vtpote menti suæ plurimum conue-
 nientem, Rachel per aquas putei cepit à Iacob
 diligi, & in vxorem flagitari. Filix sacerdotis
 Madian apud fontem à Moysè ab iniurijs ven-
 dicatur, & ex inde fors illius optima cepit ex
 eius cognitione provenire: Aqua Bethlehem
 sunt illæ, quas David exoptat, & illas cogitat
 Deo gratissimum offerre holocaustum.
 Quod si hæc ita fuerint (inquit Tertullianus) 62
 in veteri testamento, nouum percurrere: Num
 quam sine aqua Christus, Populus in Ecclesiam
 amittendus, vult pices sint qui de aquis & in
 aquis nascantur: Nos pisciculi secundum Domi-
 num nostrum Jesum Christum in aqua nascimur:
 Hoc etenim indicat: Nisi quis renatus fuerit ex
 aqua & Spiritu S. &c. In aquis filium, Pater
 manifestat his verbis: Hic est filius meus dilectus.
 super aquas aperiantur caeli, & in illis Chris-
 tum D. Ioannes Baptista, cognoscit, reuelat,
 mundoque digito demonstrat. In aquis ad an-
 tipitissimum dedit lux diuinitatis argumentum,
 & miraculum, quod in illis patrauit, omnium,
 que facturus erat, voluit esse primicerium; Per
 aquas instruxit Nicodemum, docens, esse neces-
 sarium, hominem per aquas regenerari, Aquas
 promisit ad se accedentibus, Publicè declarat
 aquæ calicem, debitè propinatum, celo com-
 parari. Super aquas graditur, in sua confir-
 mationem potestatis, In illis Petrum, ne mergatur,
 sustentat, Per aquas navigat, vndas sedat tem-
 pestatis, & Dei filius acclamatur. Per aquas in-
 chost suæ mysteria passionis, pedes suis lauan-
 do discipulis, & illis vult manus suas abluat
 iudex Pilatus, ante sententia pronuntiationem,
 in suæ protestationem innocentia, denique in
 aquis imponit vltimam vitæ catastrophem, cum
 ipso exspirante, & latere eius lanceâ percussio:
 Continuo exiit sanguis & aqua. Igitur num
 qua in sine aqua Christus, 34.
 illum modo contemplare, ad puteum accen-

Gen. e. 16
 Gen. e. 21
 Gen. e. 24
 Gen. e. 21.
 Gen. e. 19
 Exod. e. 2.
 2. Reg. 5.
 23.
 Tertullia
 VI.
 Aque
 mysteria
 in lege
 noua.
 Ioan. e. 3.
 5. Matt.
 e. 5. 17.
 Ioan. e. 1.
 Ioan. e. 2.
 Ioan. e. 3.
 Ioan. e. 7
 Matt. e.
 10.
 Marc. 6.
 Matt. e.
 14.
 Matt. e. 8
 Matt. e.
 27.
 Ioan. e. 19
 34.

xit, super eo se inclinavit, & requiescit, ubi mulierem
 prestolatur Samaritanam. Aquas petendo suum
 cum illa negotium orditur, a quas ab illa depol-
 cit, aquas illi promittit, de aquis confabulatio est
 & primum hoc omnium illi proponit: *Da mihi bi-
 bere*. Eximis sciant aquae mysterijs; & nullam
 habent difficultatem, quoniam in illis nostra cõ-
 prehenditur saluatio: quia nostræ principium sal-
 uationis, aquae sunt baptismatis, etenim per hoc
 in filios regeneramur Dei, veterem in aquis
 Adam demergentes, Nostrum, dum pecca-
 mus, remedium patet in aquis lachrymarum,
 poenitentiae, contritionis, Illas postulat Chri-
 stus, illae sunt, quae nostro loquendi modo illum
 refrigerant, recreant, & ardentissima siti so-
 lantur estuantem, sicut calix frigida siccitatem,
 Num mortalium inhonestissime, a tuis vis emun-
 dari sperat? *Da mihi bibere*. Num a tuis sitis
 honorum siccitissime peccatis absoluit? *Da mihi
 bibere*. Meane desideras gratiam? *Da mihi
 bibere*. Meane tibi placet gloria? *Da mihi bi-
 bere*.

§. 22. Quomodo tu &c. Exposcit Chri-
 stus facili, ut aquam, nec illi damus, ex-
 poscit diabolus grauissima, sed & illa dia-
 bolo offerimus.

63. S Aluatoris audit raulier impudica petitionem
 illa morosa, fastidiosa, & sublati ad palmum
 superba supercilij, cognoscens ex habitu, & lo-
 quela testatur D. Chryostomus. Quod Chri-
 stus Iudaeus esset, in hunc modum illi respon-
 det: *Quomodo tu Iudaeus cum sis, bibere a me
 possis, quae sum mulier Samaritana non enim
 centuntur Iudaei Samaritani*. Iudaei Samarita-
 nis in materia religionis hostes erant insensibili-
 mis, sicut modo nos haeretici. Iudaei credebant &
 verè quidem, quod in verà viueret fide, quod sua
 sacrificia, vera Dei sacrificia & templi, veri Dei
 te plurim esset, quodque apud illos cultus Dei vi-
 geret legitimus: Samaritani verò varijs. is voluer-
 rentur erroribus, omnesque indubiè damnaretur.
 Ex opposito Samaritani, Iudaeos omnes crede-
 bant a vera Dei religione aberrare, & de his om-
 nibus saluari posse neminem, & quod ipsi vera
 fide fulgerent, vera Deum colerent religione, vnde
 velut in hoc inimici: *Non conturbantur Iudaei
 Samaritani*. Perditionem existimabant Sama-
 ritani, cum Iudaeis quidquam habere commune

quacumque ex causa; quocirca dum Christus ali-
 quando per Samariam transit, illum civitate ex-
 cluserunt eo quod noscerent, quod Hierusalem
 tenderet, essetque religione Iudaeus, Iudaei simi-
 liter abominabile habebant, & execrandum cum
 Samaritanis negotiari, quinimo & illos tangere,
 illos alloqui.

Hinc mulier occasionem sumpsit respondendi,
 non solum non illi dando, quod petebat, sed insu-
 per & illum ob petitam aquam reprehendit dicens,
 An tu ignotas Iudaeos non cõti Samaritanis, &
 penitus indecorum esse, vnum ab altero requirere
 quidpiam? *Quomodo tu Iudaeus cum sis, bibere a
 me possis, quae sum mulier Samaritana?* Frigus
 contemperate opposita acie soli repugnare. Inertis
 desitit praelium, & hoc Deus cor conatur emollire.
 Emitte sol diuinitus radium non leuem amorose
 petitionis, humilis & pie, quae etiam rupan pos-
 set ad compassionem mouere durissimam, Ilium
 cordis gelu repercutit frigore stricissimo, quod
 ore emittit: non enim tantum negat id, quod petit
 sed & insuper rogantem acriter reprehendit,
 & inimicitiam profert, quam vult immor-
 talem conseruare. *Quid si tu delinquas in eo,*
 quod Iudaei legis obseruatiissimi inactum cu-
 stodiunt, nempe quod muliere contrariis Samari-
 tana, non ego adeo nequam ut in eo deficiam,
 quod Samaritanorum custodiunt obseruatiissimi
 scilicet, nec boni quidquam nec mali, commu-
 nicare Iudaeis, O gelu! O frigus! Opprimè hic
 quadat illud psalmitæ. *Mittit crystallum suum
 sicut buccellas, ante faciem frigoris eius qui
 sustinebit? gelu ore suo euibrat: durum adeo, ut
 crystallum esse dixeris, frigidum adeo, ut non sic
 qui sibi de hoc caueat incolumis, Non potest
 accuratius Christi mansuetudo, & mulieris duri-
 ties ista denotare.*

Quid ab illa deposcit Christ? id, quo nihil
 in mundo datur facilius? Dicitur precor, quid ali-
 cui potest esse leuius ad fontem aditanti, & aquam
 haurienti quam sorbillum alteri propinare? si
 panem peteret, aut vinum, aut procul a fonte
 abesset, & rogaret ut domum rediret, aquam hau-
 rita, sicut Elias a Sareptana deposcebat, si ab illa
 peteret, ut in domum suam illum reciperet, &
 hospitium illi pararet, attamen paucillam aquam,
 cum iam proxima puteo eonstitere: *Quasi cili-
 sunt petit Deus, & desiderio flagrat recipendi.*
 Rationum aut Theodoretus in illud, *Altare de
 terra facietis mihi, & offeretis super eo holocaus-
 ta &c. Quod si altare lapideum feceris mihi, non
 adificabis illud, de sillis lapideis.* Veluit Tanta
 Deus

Deus facilia reddere sacrificia, ideo præcipit altaria de infectis, & rudioribus construi lapideis, ut minori negotio possent frequentare sacrificia: *Deo altaria petijt, quod facili posses erigi.*

Narrat Cælius Rodiginus, de Atheniensibus, quod annis singulis actum facerent Anathematis seu execrationis, ut modo summus Pontifex ferri quinquat in cœna Domini, quosdam primæ notæ peccatores excommunicans Anathema illis imprecabatur, qui petentibus aliquid sine vilo vel labore vel difficultate vel damno factu possibile, reuebant: sicut si qui candelam haberet accensam, accedentem alterum, ut lumen accipiat torce repelleret: sicut si te hanc obabulante plateam, quis à te quereret, quo tendatur ad forum, & nolles illi hoc indicare: quia signu, est hoc dicebat illi, mentis peruersæ, & inhumane, & hunc ponebant in capite libri casum, si quis aquæ sorbillum petierit ab eo qui illum habet ad manum, & eam dare recusar. Hinc illud est quod narrat Macrobius, quod Romæ nullum ad sacrificia Hercules formioam admitterent: eo quod ipsi Italiani transeunt & sitiniam languenti, mulier aquæ calicem poscenti inhumana denegari. Olim amicus ille Iob grauem exaggeros sequitiam sic ait: quid plura queritis, & quò dura potest ascendere altius inhumanitas: *Aquam lasso non dedisti.*

Mirate mulieris inhumanitatem, frigus peccatoris, cordisque duriem. Hic obstupescit Christi Dei bonitatem, qui à te non effragitat, nisi quod illi tam facile potes erogare, vel ut aquæ calicem, & tuam execrare duriem quod etiam tantillum illi renuas ingratus erogare. Prope prodigium est videre, quodnam ab hominibus petar diabolus, & quam animo libenti, ac diligenti illud ipsi concedant homines, & pendere quam facilia sint, quam suaui, quæ Deus postulat, & quam illi hæc absolute denegantur: Quid petit Diabolus? quoti die petit id, quod vel semel tantum Deus ab amico sibi charissimo poposcit: & ipse cum effectu postulat, cum Deus hoc non nisi ad probandum postularit.

Omniom difficillimum quod Deus à mundi creatione postulat, ut diximus, illud fuit, quod ab Abraham vnicum rogauerit sibi filium immolari: & hoc semel in vita, ut totus orbis testaretur, quò si amicum haberet sibi adeo constantem, probatæque fidei, ut licet ab eo peteret quod erat illi maximè pretiosum, scilicet vnicum filium, illu traderet, suisq; manibus pater ipse iugularret: hoc etenim est quod, ut paulò ante diximus,

inquit Apostolus: *Acceptis enim in parabolam.* Quando mentio fiebat de amicis seruisque fidelissimis ilico proferebat Deus ad locum Abraham, ut amicitia, fidelitatisque integerrime prototypum, & nihilominus sola mentis illi sufficiebat demonstratio: quæ tantopere prædicauit ut illi deesse videantur verba, quibus quam hoc sibi placeret, exponat: *Quia fecisti hanc rem?* Quam rem? Nullum est verbum, quod rei huius accuratè meritum exprimat & excellentiam. vnde: *Per me metipsum iurauit, quis fecisti hanc rem.*

Hoc quod Deus vel semel in vita solummodo requisit, & ab amico sibi coniunctissimo, & quidè non secuto effectu, hoc quotidie à suis postulat seruis diabolus, ut ostendat, si Deus vnum, ipse mille habeat: & si Deo ipsa petitio suffecerit, ille quarat effectu, & quod sibi promptissimè opere ipso famulentur. Et hæc orat illius quotidiana petitio, Perpendit Genebrardus quam sit illa diabolo familiaris frequensq; petitio, & quæ supra modum promptè illi obedirent Chananeæ, Phereæ, Iebææ, omnesq; illæ barbaræ nationes terræ promissionis incolæ, qui his singulis prope diebus occupabantur: qua de causa Spiritus Sanctus illos inscribit filiorum necatores: *Per sacrificia iniusta filiorum suorum necatores.* uedum illi, sed & Dei populus eadem offerebat sacrificia, nec tantum homines plebei, sed ipsi Reges quorum filios demon exposcebat ei que litabantur. Hoc etenim de Rege scribitur Manasse: *Traduxit filium suum per ignem.* Idem Rex Achaz fecerat: *Consecrauit filium suum transferebat per ignem secundum idololatriam.* Quis dein ex certo anni die Deo Saturno idolo trecenti pueri consecrabantur. In figura Dei Iouis apud Latinos quotannis illi decemq; puerorum offerebantur, qui ea in regione nascebantur: quia verò hoc vel semel tantum intermiserunt, se graui crediderunt fame castigari. Quisimo ad nostra vsque in sola vrbe Mexico quotannis offerrentur sacrificia diabolo viginti millia cordium puerorum ac diabolopuellarum, quod & ipsi infernali malitiæ esse quis dixerit impossibile. Cū videret diabolus primogenitum elegantiori forma parentibus gravissimum, illum sibi deposcebat, quem ilico nullà interiectâ remorâ summò gaudiò diabolo sacrificabant; Cuius & tanta erat immanitas & humani sanguinis suis inextinguibilis, ut in Dei populo idolu exererit Moloch ex gre

Gen. 22. 16.

In Psal. 105. 17. ad illud. Immolauerunt filios suos de monti.

VII. Quam dura requirit diabolus. Sap. 12. 4. Reg. 6. 23. 16. VIII. Varia & immania

lucii & ac

Luc. 11. 19. Hebr. e. 11. 19. Gen. 22. 16. In Psal. 105. 17. ad illud. Immolauerunt filios suos de monti. VII. Quam dura requirit diabolus. Sap. 12. 4. Reg. 6. 23. 16. VIII. Varia & immania

ac vacuum, volneritque vt in eo pueri conclu-
derentur, & iniecto igne idolo viui cremarentur,
adstarent autem parentes, & tympana pulsa-
rent: cum vt puerorum non audirentur vlulatus
ac gemitus, tum vt alacrem estenderent animum
suam, quò diaboli præcepta perficiebant; & eo
modo suas lustrarunt per ignem filios Manasses
& Achaz reges Iudæorum. Talia ab hominibus
requirebat diabolus, qui nihil replicantes hæc
animo exequabantur promptiori, illumque cæ-
teris habebant beatiorem, à quo plura his simi-
lia diabolus expecebat.

Hinc liquidò constat, quàm firmiter suam
habeat confirmatam diabolus intentionem, se-
nempe innumeros habere amicos fidelissimos,
sibi que in rebus tam arduis obsequentissimos.
Si tantum sibi Deus applauserit ob vnicum
amicum, seruumque sibi fidelissimum, vt ob
hoc voluerit, toti innotesceret mundo, quàm
constantem verumque in mando habere tibi ami-
cum, ipse diabolus cum tot habeat qui nedum in
sola animi quiete præparatione, sed operibus
exequuntur, quâ sibi præ Deo, non gratulabitur?

X. Ex his discere, requiri à diabolo molestissima, cui
Diabolus ad nutum mortales obediunt, & licet à paupere
plures requirat tunicam, quâ nullam habet pretiosiorẽ,
habet & maxima continuo tradit illi voluptate. Quid
fideliores tibi præcipit impurissime scortator, sic vt tibi
seruos nec terencium relinquat residuum? quibus te
quâ Deus, periculis, curis, anxietatibus, noctibus inquietis,
impensisque exponit. Quid à vici diu flagran-
tissimo requirit, nisi vt cæstro viuat furioso per-
citus, immensis dispendijs, corporis animæque
turbatus periculis, in omnibus semper inquie-
tus? Ab honorum ardellione quid efflagitat,
quas sollicitudines, quos respectus, quas corres-
pondentias, quantæque patientiam? Et omnia
confestim valesque aridente perficimur.

63. 65. Notat Episcopus Lipoma, quod in Hebræo
In 6. 32. illud: *Fecit populus*, certo dicitur modo forma-
Exod. que coniugationis, quæ significat agere non ta-

liter aut qualiter, sed animo promptissimo, ac
vlnis obuijs, erogando comica fronte sua moni-
lia, licet scirent quod numquam aliquid ex ijs
essent recipiuri, proinde sic ex Hebræo dicen-
dum: *Magno & prompto animo fecerunt, &*

LIT. 6. *compleuerunt, vt separarent ab auribus*
M. A. N. *uis, vt illa amplius non haberent.* Si & nunc cõ-
si deraremus, quàm seridò quàm anxie quàm li-
beraliter mundo deferas ab eo postulata, De his

X. eleganter discorrit D. Chrysostomus, nostram
supponit misericordiam, quâ populum vt Dominum
iudicio?

reueretur, cuius voces magna percipimus atten-
tione, auscultantes que dicat, quid boni malice
censeat, & vt eius, satis facias petitioni, quâ dili-
gentiã laboribus, sumptibus, opibus, & accitras,
incommodis? Domine, ne mihi quis in faciem
obijciat, quòd sim terræ filius, vecors imbellis
animi. Domine, quia dicunt: quod vir vt mundi
venetur gloriam tali oporteat cum & tali vesti-
mento circumire indutum, rot stipari seruis,
Mulier quòd dicatur elegantior, hoc cultu illoque
debet adornari, & quàm gratatèr accorritis, quàm
ad amissim omnia perficis, tibi à vilissimo illo
Domino madata, vt nec vlla desit acicula. Verba
nefas est flere D. Chrysostomi: *Dominus noster,*
est populus. & multa turba, seruus est Dominus
& immanis tyrannus, neque enim opus est, vt
mandata à nobis audiantur sed satis est tantum
vt sciamus quid velis. & absque vilo mandato
adimus tanta est nostra in eum beneuolentia.

Perpendo quem habes Dominum, mundum
turbatum, multorum capicum animal, populum
irrationalem, cui tam impigrè obtemperas, eiu-
que mandata exequeris, vt ne verbum audeas
mulsitare, aut in minimo deficiere, ne tibi quis
improperet quòd ea que tuum concedent statum
non facias: Nec necesse est (inquit S. Doctor)
quòd hoc à te requirat, aut tibi dicat, sed suf-
ficat te suspicari, id quod dicit, aut à te deposcit:
Turba multa incompasta, & insonans, & qua
est velut quadam fax, aut quisquile, ne manda-
to quidem opus habet sed sufficit solum ostendere,
quenam ei placeant, & statim in omni obedien-
mus. Attende ergo, qualiter te cum Deo habetas,
quid à te requirat, quàm seridò quàm eminentibus
promissis alliciat, & quàm tibi facilia præcipiat
Aque calicem rogat Deus, frustum panis, obli-
teram tunicam, vnicam pectoris tuosionem,
vnâ confessionem, vt viuas quasi homo, vt do-
mi tog vias tranquillus, facilia placentia, sed
nec illa adimplemus, illa Deo dare remoramur:
Præceptum quod ego præcipio (Deum audi loque-
tem) non est supra te neque procul positum nec in
cælo situm vt possis dicere quis nostrum vales ad
cælum ascendere? Non tibi præcepti cæli confi-
centium, non maris abyssorum ingressum, non
ad nubes volatū, sed id quòd max: ma potes face-
re facilitate: Prope est verò à in ore tuo & in corda

du fame deficiens sic ait: Nunc ergo si quid habes
ad manū, vel quinque panes da mihi aut quid- p. 101
quid inuenieris, & quia in eis aduenerat, peti: Dicitur
Si Dicitur

Si habes hic ad manū hastam, aut gladium, quia que sunt, gladium; & arma mea non tulim eum. Quam ad manū, breues petitiones, si habes ad manum, fragmen panis, aut gladium, aut hastam. Non petit à te Deus, nisi, Si quid habes ad manum. Dives epulo, qui ad mensam recumbis opiparum, ubi nondum panes, sed & aues & fercula & deliciae abundant, quas hinc inde dispersis; ex his quæ habes ad manum, da mihi, postulat Deus, in famelicis: Diuitiarum helluo, qui sacco auro & argento oppletos excutis & euoluis, ex his quæ habet ad manum succurre mihi in orphanis, & viduis indigentibus. Hoc petit Deus, & cum tam humane sint eius petitiones, illas Deo inhumani recusamus. Hinc intellige, quam merito nobis Deus indignetur: quia eius non annuimus ingrati postulat.

Ex his declarat D. Augustinus illā difficultatem, quā sapienter enodauimus, extremum videri rigorem, quō Deus primos nostros parces, nosque eorum multauit filios, quos ob esum pomi, morte adeo graui puniuit, nedū in seipsis, sed in omnibus ex ipsis in mundo nascituris. Si nāque pœne grauitas, culpæ debet respondere grauitati quod pomi tantū pondus? quid hoc Deo tanti referebat? A pud nos illa Regis haberetur inaudita crudelitas, se quempiā ob amygdali contactū iuberet affigi patibulo, & inhumanior, si ea de causa, filios quoque omnes præciperet ingulari. Si homo prætendisset eum Lucifero, super astra Dei cōscendere, Deoque expulso eius thronum occupare vel id quod Nemroth, ceterique superbi gigantes, turris Babylonis edificatores, quā cœlos penetrarent, & collatis viribus Deum expugnarent, cœloque deturbarent: at ob vnicum pomum? quis credat? Nota, monet D. August. quod quō rem minorē facis, quā patres nostri cōmiserunt, eō maiorem facis eorum culpam, Si namque Deus rem ab illis exegisset arduā, operosa, vel ut vitā suā ac salutē exponeret discrimini, vel quod magno illis constaret labore, nō multū fuisse videretur, illud domini præceptum nō impleuisse; sed eū illos creasset & tantis tamque eminentibus honorasset donis, totius vniuersi dominio sublimasset, ab illis autē hoc tantū modo flagitaret, ut in signum subiectionis & obedientiæ, vnicā solā illi dimitterent arbore, alias habentes millenas, & inter illas arborem vitæ, qua possent illā conseruare perpetuam: quod nō voluerint manum earum alicui adijcere, nisi illi solummodo, quam ne tangerent, Deus ab illis postulauerat: hæc fuit eorum culpa, tantō

grauior, quāto illis erat facilius Deo in hoc obedire, quod ab illis petierat; simul & diabolo in hoc obsecuti, quod ab illis rogauerat: cum ita esset, quod in eo perderent vitam suam, animam, & paradysum, cuius erant statuti possessores, omnium suorum bene esse liberorum, ac pœnas incurrerent æternas. Ex eadem quæ ratione iustam capias Des commotionem, meritamque diuitis epulonis condemnatio. nem: non enim ab illo Deus in mendico Lazaro petebat aliud, nisi quod ille tam facile poterat largiri, ut erant mica de mensa decedentes.

Et hæc tua est ò Christiane, non parua culpa nolle Deo quod à te flagitat, concedere, tantō que grauior: quāto tibi, quod petit, est daru facilius. Si omnem à te requireret ipse substantiam, tu verò Lazaro mendicior ingem scerer, si ut nudior paxillo viaeres, quo nudos tuis operires vestimentis, si ut tibi repetitis humeros aperires disciplinis; si ut alas conquireres, quibus sidera scanderes; sed nihil aliud à te requirit, nisi: Si quid habes ad manum. Nihilominus eius repellis inciuilis petitionem, ut mulier hæc, à qua cum aquam peteret, quam ad manū habebat, nec illi deesse poterat ad stāti puteo, passus est repulsā, insuper & probrosē reiectā calūniā: Quomodo tu iudaus cum sis &c. Quod est aliud peccatū priori grauius, nō enim contenta eius petitionē abiecit repulisse, insuper & vitæ ac personæ Christi se facit indagatricem, quæ acriter reprehendit: quod quæ muneris sui sunt, non faciat hominem accusat nullius conscientia, qui ludæus cum esset & faceret ludæis illicita, couteretur scilicet, quod nefas erat, Samaritanis. Et hoc est plurimorum non leue peccatū, Mulier qui præterquam quod elemosynam negent Christi pauperibus, insuper & de eorum inquirunt vita vitam inquirunt, ad nauseam curiosi, quibus non sufficit negare elemosynam, ipsos etiam contemptim abijciunt iniurias obijcientes, asficientes contumeliā, & ob petitam arguentes elemosynam: ita exprobrant: Quomodo tu? Cuius es tu? quis te huc adduxit? Vnde te hic habemus? Tu, qui mihi dare debuisses: tu, qui corporis robore fortis, & sanus vales operari æquam inquis, esset, tu cum tuis in tua maneres regione, tu fores labore manuum tuis subuenires parentibus pauperibus, &c. Scelus, ut nullum magis execrandum, ut Tract. 1. eleganter doctēque ponderat D. Chrysostomus num. 132 & nos retulimus: notat autem hoc singulariter, & seqq. quod numquam Abraham Angelos hospitio

66
XV.
Christi.
ni inhu-
manitas,

XVI.

Mulier

quis

ad nauseam

curiosus

quis

te huc

adduxit?

Vnde

te hic

habemus?

Tu,

qui mihi

dare

debuisses:

tu,

qui corporis

robore

fortis,

& sanus

vales

operari

æquam

inquis,

esset,

tu cum

tuis in

tua maneres

regione,

tu fores

labore

manuum

tuis

subuenires

parentibus

pauperibus,

&c. Scelus,

ut nullum

magis

execrandum,

ut Tract. 1.

eleganter

doctēque

ponderat

D. Chrysostomus

num. 132

& nos

retulimus:

notat autem

hoc

singulariter,

& seqq.

quod numquam

Abraham

Angelos

hospitio

nec per hoc dignus fuisset tot Dei beneficijs donisq; recipiendis, si curiosè nimis de peregrinis aduentantibus inquisisset, vnde venissent, quomam essent, quò tenderent, num laborando forent idonei, vel ex mendicatio viuere debuissent?

XVIII. Pulchra allusio ad vocè Iudæus

Attamen ô mulier, quæ cum adeo sis ab huius Domini remota cognitione tam profè nihilominus tuis verbis ad illam accedis, vt omisâ tantummodo vnâ syllabâ, verteretur tua interrogatio in tantam eius tuxque personæ confessionem, vt facere non posses alioem: si quando dixisti: *Quomodo tu Iudæus cum sis*: illas duas omittes litteras tu, & diceres: *Quomodo tu Deus cum sis bibere à me possis, quia sum mulier Samaritana: non enim contumetur.* Quis credat hoc, Domine quod cum Deus tu sis, fons vitæ, per hæc arentiâ Samaritæ perambules adeo siti exhaustus, vt teipsum eo vsque deicias, vt potu postules à muliere lasciuia, qua stuarua, lupa Samaritana? Quid foeti gloriæ cum siti? quid cæci primogenito cum muliere terre abiectionis? *Que conuentio Lucis ad tenebras, Christi ad Belial? Non enim contumetur.* Eterne potest vt Princeps eternitatis, tanto mulierem aquariam, vile scortum amore complectatur, vt illo quasi superatus ab hac sitis ardentissimæ subsidium humilis exoptulet? *Quomodo tu Deus cum sis &c.* Hoc idem tu dicitis, quotiescumque illum videris in persona pauperis expositum à te mendicantem: & dum pulsus illos percipis, quibus cor tuum excitat, vt illi potum propines lacrimarum, orationis, pœnitentiæ, mortificationis acceptissimum. Quæ te premit ô Domine, corû indigentia, quæ ego aut possim, aut habeam? *Quomodo tu Deus cum sis bibere à me possis, quia sum mulier Samaritana.* Licet & hic totius excurre, & communem prosequi discursum, quem hic plures annotant.

XIX. Samaritana serupulosa

Mulierem aduerte serupulosam, quæ ex conscientia reprimitur dare vel semel aquam, imo vel verbum cum Christo colloqui, quod ab illa suppliciter exposcit: & serupulo nullo turbatur serupulo quòd præteritis impudicitijs lasciuior domus in. Procum detineat impudentem, Perelegans fuit verus. ille Patriarchæ Iudæ serupulosus: cum ad greges tenderet, offendit in via Thamar nurum suam.

XX. Similis & Iudæ patriar. &c.

sibi tamen incognitam, quam inhonestè amabit, promittens illi hædum de grege, & quàm primùm ad gregem accessit, hædum sumpsit, tradit opilioni, atque, vade, curte velociter illum mulieri dederat in biuio sedenti prostituta

non enim conuenit, vt me de mendacio redarguat: *No mendaci nos arguere possit.* Magna serupulus, ne verbo suo mendax deiciat ar nollus, quòd incestum intemperans commiserit. Proh illi proditores, quos die Mercurij habebimus, quorum auxiliatur conscientia, si Christum videant in terra expuentem, & de saluâ lutum componentem, & nequaquam, si Christum blaphemo ore demordeant, odio mortali ac diabolico profecuntur. Grauis serupulus, ne die festo prætorium ascendant Pilati, vt se mundos Patrichati referuarent, at nullus, quod falsos in Christum testes producerent, eiusque mortem machinaretur innocentissimâ. Rabidâ suâ ac peruersâ moti inuidiâ: at multos habent illi, habet & hæc in mundo sectatores. Hic anxiatu serupulo, quòd saluam ante communionem deglutierit, & nullo turbatur, quòd iniquis suis contractibus pauperum deglutierit facultates. Illa contremiscit, quòd in templo expuerit, nec terretur tot murmuracionibus quibus semper colloquijs occupatur. Illum conscientia redarguit, quod stramen in terra pedibus protruxerit, quòd formam crucis præferre videbatur, nec vultum sentis remorsum, quòd impudicus suis cogitationibus, virâque libidinosa sanguinem conculeet Christi pretiosissimum.

§ 23. O mulier, si scires donum Dei. Daa promittit illi Redemptor pergrata mulieribus, pariter donum declarat à Deo illi oblatum.

Q Vid ages cœlestis amafiet numquid à proposito languens desistes? Minime: non enim suis Sol radijs omittit impugnatu gelu de se quantum libet frigus emittens, donec illud in aquam dissoluat. Nec Ofeas mulierem fornicationum, licet morosa illum repellat, deserit, sed à Deo præceptum, audie, vt iterum & iterum redeat, nouisque semper blanditijs alliciat, & sol pro intensiore frigore caloris sui radios emittat serueniores. Sic igitur agit: audita namque hac responsione, graui ac modesto illâ aspectu, verum blando intuetur, & vocem atcolens, altum imo de peccatore trahens suspitum, illi sic ait: *O Mulier si scires donum Dei, & beneficium quod tibi præstat Deus, quis est (& illa nosces qui dicit tibi. Da mihi bibere, tu forsitan sipis) potiffes ab eo, & (17. se) dedisset tibi aquam viuâ. O Mulier. Incipit cœlestis hic animarum*

Tr. 5. in
1. Cano.
Ioan.

Luc. c. 4.
25.

V.
Cor Elias
mittatur
ad viduam
Sydonia.

3. Reg. ii.
17. 9.

D. AV.
GVST.

Ser. 26. de
ver. bis.

Dominus

Io. 10.

101. 1000.

nam, magnum hoc suæ sit misericordie donum, quo te cupit facere ditioem. Ad perpendicularum hic cadit Christi Domini ratio, quam alte die expendimus, & notat d. Augustinus qui ut probaret quod Nazareus dixit patriotis, quod propheta, vel Deus per ipsos, plura præstarent beneficia peregrinis, quam naturalibus, historiam expendit Elias, quem Deus, ut munus viduæ conferret planè diuinum, ad hoc alienigenam elegit Sydoniam, de terra gentiliom, nullenis viduis in Israel derelictis: *Multa vidua erant in Israel in diebus Elie, &c. & ad nullam illarum missus est Elias nisi in Sarepta Sydonia ad mulierem viduam.* Conferre vult beneficium non mediocre viduæ Sareptanæ, relictis viduis Israeliticis, Eliam illi destinando. Quid per illum mulieri misit? Numquid saccos aliquos aureis, ducatisque repletos dono dedit? Numquid magni valoris adamantem? Numquid funiculum margaritarum? Numquid grana tritici onera, fami subsidium? Historia planè est diuina.

Tota fame regio deficiebat, interibant homines, peribantque animalia. Vocat Dominus Eliam, aitque illi: Ne sis sollicitus, tibi nihil deerit. In deserto vatem deriaci eremitam illum ibidem pascit corui ministerio, qui quotidie mane & vesperi, panes carnesque deserebat alimentum. Mirare mysterium: aue utitur Deus voraciori, hominibus cibum auferre consueta, ut seruum suum in deserto sustentet. Elapsis diebus decem, præcipit illi: Hinc discede, etenim tibi viduam præuidi, quæ te toto famis tempore excipiat opparè. Vbinam habitat Dominus in Sarepta Sydonix. Surge & vade in Sarepta Sydoniorum & manebis ibi, præcepit enim mulieri vidua, ut pascat te, Quis hoc rei Domine percontatur d. August. Numquid pascendo defecerat, quando ad viduam mittebat? Nequaquam, sed religioam viduam per obsequium exhibitum seruo suo benedicere disponebat. Proficiscitur Elias, & appropinquans civitati: viduam conspicit egredientem, & lignorum segmina struendo igni colligentem, aduocat illam aitque: Domina, potum (amabo) tribue sitienti, fecero gratanter, responder illa, & euro velocior currit aque calicem haustura. Siste gradum Domina, & frustum panis pariter adterto famescenti, Oserue Dei, mihi, credo nihil habeo in domo mea Nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hyaria & paululam olei in lecytho: mihi igitur ait Propheta, ex eo fac subueniri-

cium panem, illumque mihi porrige. Domine caelorum: numquid ais, quod eximium mulieri vis conferre beneficium, donum que singulare, & in eum suum prophetam mittas Eliam? Nihil video, quod secum Elias deferat, imo hoc ipsum, quod habet pauperula in domo sua, postulat, sibi filioque subsidium. In eo igitur (inquit Christus) eximium erat hoc beneficium, donumque singulare, quod illi Deus mittebat: hoc etenim ipsum petere, erat eximium conferre beneficium: in eo namque totius domus Petre suæ bonum consistebat & abin iactia: quia hinc Elias processit, quod illi sua Deus bona taliter multiplicauit, ut quando cæteri, imo palatii regalis uicini aulici fame deficiebant: deum suum ut fons erat, perennis olei farinaque scaturiebat: Non Elias eius seruus audi d. Aug. hoc necessarium habebat aliquando, cui carnem & panem per cornum mittebat, & tamen ut vidua religiosa benediceretur, mittitur seruus Dei, pascitur à vidua, quem deus secreto pascerebat &c.

Egreditur Rex venatum habito indutus vulgari, & hinc inde dispersis seruis ac venatoriibus, solus fortuito remanet, fatigatur, sitiqui eruiatur, videt diuersas casulas operatorum, quasdam hic, alias illic regem eorum vnam accedere, atque refrigerium expostulare, magnum est illi conferre beneficium, etenim eo ipso casu, quod vult illam assumere vult & illam prauilegijs, donisque nō vulgaribus honorare. Quam hoc tu grande duceres beneficium, si Rex hanc ingrediens civitatem, ex itinere fatigatus, totus ex imbre decidente madidus, vestimenta mutare compulsus, circumcirca multis abstantibus nobilibus ac civibus, oculos suos in te solum dirigeret, diceretque, In domum tuam placeo diuertere, & tua requiro mutatoria, tuo vesci pane, tuo vino recreari, Quis cui conferret beneficium? Non è donum crederes esse singulare? Procul dubio tibi persuaderes, omnem bonam sortem, integrumque honorem domum tuam ingredi, quoniam hoc ipsum in trophæum erigeres tibi, domique iux præclarissimum. Si hoc pro magno duceres, illa à terreno Rege fieri vermiculo cui simili, qui quantumlibet in tut potest gratiam facere, terram non transcendit, & totum est pulvere vilis, qui à vento dispergitur: quantum hoc erit beneficium, quod caelorum Rex personatus, carne indutus infirma, vestitu pauper, fatigatus, sitiens accedere dignetur ad inopem mulierem, & abiectam, refrigerium calori suo postulans, sitique suauissimum locum,

men, omisit tot Cherubimorum, ac Seraphi-
notum choris, tot eminentissimis spiritibus in
caeli gloria commorantibus tot amicis suis,
magnoque nominis populo in terra etiamnum
superfuit. Quam hoc bene Zaccheus intel-
lexit: quando Dominus urbeni Iericho ingre-
dens, inter innumeris qui ad spectaculum
concurrerant in illum oculos suos coniecit,
aitque: *Zaccheus festinans descende: quia hodie
in domo tua oportet me manere.* Cum publica-
nos ellet, imo Princeps publicanorum, à Deo
illuminatus, beneficium agnouit supremum,
quo Dominus illum tot innumeris aliis præfe-
rebat, & totus gaudio delibatus citius præcorrit,
domum aduentus Salutatoris præparaturus. &
tam ingreſſente Domino, bonum omne sibi
que, quia nulli felicitur subiitrat: *Hodie huic
domus salua à Deo facta est.*

Ne credideris (inquit D. Aug.) quotiescum-
que tibi mittit Deus pauperem, efflagitantem de verbis
suis necessitatibus auxilium, tibi mendicum Domini
mittat, quasi quid ipsi deficiat, quò illi per se
vel per alios succurrat, sed ut tibi benedicat, si
cut nec Eliam ad viduam misit Sareptanam, ut
illum deinceps aleret quasi Deo media nutrien-
do vati deesset: quem etenim decem aluerat
diebus corui ministerio, poterat & quanto tem-
pore placuisset: & qui populo prouidit, cuius
numerus sexcenta milia virorum absque mu-
lieribus, senioribus ac pueris exercebat pane
coelesti, & terrena carne in deserto, ubi nihil ad
victum humanum aderat, poterat & suum alere
prophetam, qua ratione: quoue medio pla-
cuisset, Benefacere proposuerat viduæ, & omi-
sis earum milibus, relictis diuitibus nobilibus,
illam elegit quam hoc favore dignaretur: *Re-
ligiosam viduam benedicere disponebat per os sa-
quum Ieruo exhibitum.*

En tibi hic Donum Dei, quod magnus ille
Dominus offert mulieri: *O mulier, si scires do-
num Dei.* Et ipse est, qui hoc tibi offert quan-
do te conuenit in ipso paupere, flagitando: *Da
mibi bibere.* Si hoc intelligebant magna fidei
viri, sicut de Abraham diximus: sic & illi pri-
mari fideles Ecclesie Corinthiani, de quibus
aliàs explicatiuè diximus, dum eorum inter se
lites expendimus, cum singuli contendere
accidentem pauperem, quis eorum in domum
suam reciperet, exciperet, laurique re-
crearet. Eodem modo illam norat Aposto-
lus, eorum exaggerans vitam fidelium fi-
dem, à quibus cum Apostolus elemosynam
peteret, in subsidium pauperum, qui erant
Hierosolymis, omnes inter se certabant, quis
eorum futurus esset, qui magis & magis ad
hoc tribueret, & quisque se tantò iudicabat,
esse beatorem, quantò magis reciperetur, id
quod ipse largiebatur, quam quod alter sibi
proximus.

Sic & vos iudicare deberetis, inquit D. Chry-
sost. cuius vobis verba præscribo: *Preceptum
vera elemosyna est, sic dare ut gaudeas se dare, a d pom.
puteique accipere magis quam dare. Quod si Tom. 6
secus affertur es, neque se dederis, ut te putes
magis recipere quam dare, non dedisti sicut dare
te oportebat Hic. si, na hæc vna hæc, quam li
vo haberetis, inter vos alter caremini, quis ex
vobis reciperet peregrinũ, vestiret nudum, puellæ
succurreret capiti meo, redimeret. O Christia-
ne, si quoties accedat mendicanti, scires donũ ei.*

IX. Hoc pre-
dicat
Luc. cap.
19. 5.

69

X.

Hic in-
notat
Gen. cap.
12.

XI.
Simili-
tudo.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tract. 46
num. 518.
& seqq.
XIII.
Qua fide
danda sit
elemo-
syna.

D. CHR.
Hom. 7.
Tom. 6.
ist. tract.
2. n. 531.

Et quis dicit tibi: da mihi bibere, tu petiſſes ab eo, & dediſſes tibi. Perpende illud: *Si ſciſes.* Si mente beneficium illud reuolueres, quo te Deus afficit: & quis eſt, qui petit à te, quis ille pauper ingemiſcens tui adſpectibus oblatuſ, niſi Deus ipſe, qui venit in illo perſonatuſ?

Hom. II. Congruè vobis proferimus illam D. Chryſoſtomi meditationem, ſæpiùs repetitam, & ad Hebr. eleganter à D. Pet. Chryſol. perpenſam ad illa Ser. 14. verba pſalterij Dauidici: *Beatus, qui intelligit XIV. Super egenum & pauperem.* Quid innuit? Beatus ille, qui videns accedentem pauperem, & intellige. eius vocem audiens lachrimabilem, elemoſynam petentis, intelligit, & vera fide cognofcit alterum, qui ibidem adſtat, *Super egenum & pauperem,* ſcilicet Chriſtum, O te multis calculis fortunatum: ſi vocem audiendo pauperis, rogantis: *Da mihi bibere &c.* Si ſciſes quis eſt, qui dicit tibi, da mihi &c. Hæc erat virorum in hoc fides viva perfectorum, & quantum opera quæ faciebant, eorum fidei præferebant excellentiam, tantum eorum defectus fidem in vobis arguit mortuam aut dormitantem.

ſ: 24. Donum Dei. Præclarum reputat ſponſa donum, quod illi Deus aliquem mittat, cui det: prudentius indicans quam Ozam.

70 **E**X his præconium intelligo, quod diuinus paranymphus cæleſtis vbera ſponſæ celebravit. In exordio libri ſui amoris caſtiſſimi ac puriſſimi ſponſam mirificis deſcribit ſymbolis, metaphoris ac hieroglyphicis. Et in hoc proficiens, id quod modò vna laudauit phraſi, paulò poſt laudat alia, eſt autem hoc myſterium, quòd animam incipiat depingere ab ipſiſ ſuæ perfectionis initiis, cuius proſequitur augmentum, donec altiſſimam eius deſcribat perfectionem. In particulari dopedicat vbera, ut quid in ſponſa ſponſo conſiderat: digniſſimum. Modò ſic illa extollit: *Quam pulchra ſunt mamma tua ſoror mea, ſponſa? Pulchriora ſunt vbera tua vino.* Quibus non vulgata continentur myſteria, verum tamen bis præfertim in fine quando deſcribit illam in altiſſima ſtatu perfectionis, quando dixit: *Statura tua aſſimilata eſt palma,* illa duobus comparat tenerrimis & præcarum hinnulis: *Duo vbera tua, ſicut duo hianulicæ præ gemelli, qui paſcuntur in liliis.*

I.
Vbera ſponſæ hinnulis comparantur. **Cant. 40. 10.**

Cant. 7. 7
Cant. 4. 5
7. 2.

Quale hoc, o ſponſe diuiniſſime, vberum encomium? Videtur encomium ei contradicere, quòd intendis ſignificare. Vbera non ſugunt, ſed lactant: non illa paſcuntur, ſed paſcunt. Si illa capris parientibus comparares quæ tanto lacte abundant, ut gemellos alant hinnulos, opportuna videtur comparatio, ut effuſam declarares liberalitatem, quæ pia mater Eccleſia ſuis accurrit filiolis, ſua communicat bona, paſcit eſcarientem, veſtit nudum, ſuccurrit indigenti: verù quid ad rem, ut excellentem hanc efferas liberalitatem, perfectamque charitatem, vbera comparare capreolis, quæ neolaſtant, nec paſcunt, nec dant ſed ſugunt, ſed paſcuntur, ſed recipiunt.

Altiffimum Sacramentum, ſummam etenim deſignat animæ perfectionem, quæ conſiſtit in Charitate perfecta: *Charitas, quod eſt vinculum perfectionis.* In hac enim opinione ſuam teſtatur perfectionem, quando ad illum aſcendit ſtatim, ut ſit ipſa nutriens alios, fundensque lac, quòd illam lactent, recipiantque pauperes, & intelligit, quòd illa ipſa ſit quæ paſcitur, & quæ in hoc & per illud ſugit, & lac vbertim recipit cæleſtium donorum, gratiarumque puriſſimum, liliis diuinisque floribus præſignatum. Videnſ ſororem amicam meam paſcentem pauperes, veſtientem nudos, captiuos redimentem, pupillis fauentem, ſuccurrentem hoſpitalibus. Noueris ut verum, quòd illa ipſa ſit quæ in hoc ipſo magis recipit, & eadem ipſa eſt, quæ veriùs à diuino ſuo ſponſo, gratis donis, que paſcitur cæleſtibus, ipſam etenim in paupere contemplantur, ſuoſque deſigit oculos ſuaſ viuaciſſima. Hoc ipſa intelligit, & tu ſimiliter intelligeres, ſi tua eſſet tam viva fides, ac erat chariſſimæ ſponſæ, ipſam qui à te petit, cognofcendo: *Si ſciſes donum Dei, & qui eſt qui dicit tibi, da mihi &c. tu petiſſes.* Ex gratia tibi indulget Deus, quando pauperem ad te deſinat, & ore ſuo à te mendicat: non etenim ſui cauſa mittit tibi pauperem (inquit D. Auguſt.) ſed nihil eius deſit quòd pauperem alar, ſed ut tibi de gratia beneficiat.

Ex præſatis colligo veſtrum loquendi modum imprudentiſſimù, quando pauperi ſuccurriſti, dicitiſ: Si non ego ſuccurriſſem, actum erat de illo, perierat. Qu. ſi Deus pauperem tibi miſeretur adiuuandum, eo quòd alios non habes, ad quos miteat, & media deſiciant, quibus illi ſuccurrat, Anſam præbet inquirendi non paruum, ſupplicium mortis quòd Deus Ozam multauit: quod enim arca fœderis Dei plauſtro nouo im-

poſita ruit.

posita à duobus vectaretur bobus, illis recalcitrantibus, paululum ad casum cepit inclinare; confestim accurret Oza, brachium extendit, fulcitque decidentem: *Postquam venerunt ad arcam Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei & tenuit eam quoniam calcitrabant boves, & declinauerunt eam.* Illic Deus tam seuerè puniit Ozam, vt subito mortuus corruerit. Domine mi, quid mali fecit Oza vestram sufficiens arcam casui proximam? Imo inter nos, si quis secularis viderit Venerabile Sacramentum casum in latam minari, manu potest extenta illud detinere quod si Roma sacrarium inuadat, potest deficiente sacerdote S. pixidem extrahere. Sentiant aliqui ob hoc morte punitum, quod cum arca fœderis humeris esset ferenda sacerdotum ac Levitarum, ipse plausro imposuit à bobus deducendam. Hoc non videtur satisfacere: quia quod Oza hoc ita fieri decreuisset, non illi tantum imputaretur, sed etiam fratri suo Ahio, quoniam & Dauidi, qui præfens aderat, qui hanc penam eusserunt, & merito causa inuestiganda est iuxta regulam D. Augustini S. Scripturæ historias examinandi.

IV. Cur Oza morte puniret arcam detinens. Lp. 1. de dicitur Christiana. c. 12. vj. quæd. 20.

Multas graueque congerunt SS. Patres rationes, quas aliis locis dedimus, attamen illam indicat Spiritus Sanct. dicendo: *Peruissis eum super temeritate sua.* Notat Cajetanus, quod aliis etiam notauimus, ex Hebræo legi: *Super errorem id est super falso erroris.* Q. d. realiter errore laborant temerario, ex quo temeraria processit quædam præsumptio in eo quod egit, hæc nimirum, quod accurreret arcam sustentaturus, credens, quod nisi ipse obsisteret in terram corrueret, ac nisi sua ipse manu illam sustentaret sine vlla spe restaurationis perderetur. O te bardum, an temerarius adeo in mentem tibi venire potuit error? Ignoras quod hanc Deus elegerit arcam sibi in sedem, in illaque se manifestet? Credisue ergo Deo mille millium Angelorum manus, insuper & hominum, aliaque media defutura, quibus arcam suffulciar, licet tu numquam tuam extenderes aut præfens adesses, aut vnamquam foisses in mundo?

V. Oza nimis temerarius fuit.

VI. Pauper arca Dei est, in qua ipse residet, vt nobis cohabitaret, præbeatque occasionem, quâ illum mediis nostris adiuuemus, nobis in non exiguum emolumentum. Ne tanta te capiat temeritas, vt credas, Deum tua indigere manu, & quasi non habeat vnde pauperem eutriat, illum tibi commendat nutriendum. Ne abegris; nisi succurreris talis pauper peric-

rat. Si tali non fuisset liberalis hospitali, iam nunc corruerat. Nisi manum ego protendissem, iam puella seu vidua, seu pupillus periissent, quando namque se deficeret, alias habuisset manus Deus tuis meliores, quibus has pauperum arcas potenter, ne caderent sustineret, in quibus vt throno residet: & hoc crede vero verius magnam tibi à Deo fieri gratiam, quod tuis vti velit manibus, tuâ operâ, millenis aliis neglectis; quod tibi in non leue cedat emolumentum.

Expendit Apostolus quâ ratione Deus ab errore Prophetam Eliam, quo laborabat, reuocavit. Videbis vatem diuini honoris zelo flagrantissimum, tantâ callidum animi tristitiâ, vt sic Deum interpellet: *Sufficit mihi Domine, tolle a-*

nimam, meam. Accurrit Deus, in montem ducit Horeb, illique ait: *Quid mœres o propheta, quid te malè cruciat? Hec Domine mi: per me stetit, vt honor cultusque nominis tui adhuc in mundo perseveret, nisi ego adlaborassem iam dudum in fumos euauisset: iam enim sancta altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio, & derelictus sum ego solus.* O propheta, quàm longè à vero deliras: quasi vero in te solo, eorum qui mihi seruiunt, numerus finiretur. Tunc tibi solus videris esse mihi seruus & quod nisi tuo adstante studio, cuncta periissent? Noueris igitur, quod in vnico angulo, *Reliqui mihi septem millia.* Cuique eorum possem adiungere vt in mei prodeat honoris defensionem, & hanc tibi volui conferre gratiam hoc tibi confidens, cæteris aliis quorum vt i poteram operâ, prætermisissis.

Die palmarum templum Redemptor noster ingreditur, commouet De e infantium linguas in eius encomium, qui carduces effecti cœlites Christi præconia cecinerunt, illis etenim in sui nominis gloriam Christus vti decreuerat. Ad illam accedunt inimici publici Sacerdotes & Doctores, dicentes, vt quid hæc fieri permittis, vt quid pueris tuarum laudem non imponis seuerè silentium? Ne hoc induleris, procul hinc pueri. Respondet illis Dominus: quid igitur, creditis fac, illis tacentibus, Patri meo cœlesti linguas alias, quæ meas celebrent laudes posse deficere? Si procul hinc abigantur infantes, si os eis occluseritis, dabit Deus ipsis linguas lapidibus, eminentiori longe miraculo in mei gloriam, & qui multò concioant mea facta solemus: *Quia si bit acuerint, lapides clamabant.* 19.

VII. Elias à Deo instruitur.

VIII. Si pueri tacant excitabit Deus la-

IX. Quoties.

Rom. c. 11

3. Reg. 19

18.

VII. Elias à Deo instruitur.

72

VIII. Si pueri tacant excitabit Deus la- Lnc. c. 19.

2. Reg. 6. 6. & 1. 10. 11. Debitur... 12. Debitur... 13. Debitur... 14. Debitur... 15. Debitur... 16. Debitur... 17. Debitur... 18. Debitur... 19. Debitur... 20. Debitur... 21. Debitur... 22. Debitur... 23. Debitur... 24. Debitur... 25. Debitur... 26. Debitur... 27. Debitur... 28. Debitur... 29. Debitur... 30. Debitur...

VI. Arca Dei est pau-

IX.
Dicendū
stipem
neganti:
Sicives
&c.

Quotiescumque video quod accedentem, & stipem mendicantem, asperneris, vel te subducas, vel asperere nimis foras elimines, vt mulier hæc Christum, quem aq̄q̄ caliceum rogantem vultu moroso dedignabunda repellit, obiciens ei: *Quomodo tu Iudæus cum sis, bibere à me possis* &c. Tunc postulas elemosynam, cui vires laborando sufficiunt? Tu qui solus es, à me possis, quem tantà grauat familia? Tu profligate, furcifer. Dico tibi apud me ipsum loquens: O Homo *Sicives donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere* &c. Hoc tibi persuadeas, in tui quòd Deus hoc faciat salutem, hunc tibi mittendo pauperem, & eius ore te rogando, quò tibi copiosè beneficiat.

Et loquendo generalius, quando video quòd Deus per os suorum prædicatorum à te flagitat, hominum in te imperantissime vt ieiunes, carnem tuam maceres, à te scortator impurissime, vt viæ illi lubricæ finem tandem imponas aliquando, à te vindictæ sitientissime, vt hæc mortalia remittas odia, à te fenerator, vt te ponderè hæc alienæ raptæque facultatis exoneret, quòd te in profundum demergit inferni; quando intelligo, quòd à te requirit, vt peccata tua confitearis, frequentes stationes, legas rosarium, sacramenta suscipias, te ipsum ad orationem parumper componas, vitæ consideres præsentis vanitatem, & video quòd ad hæc omnia sicut hæc mulier cum vno *Quomodo* respondeatis: quomodo dimittam illam, animæ meæ delictum? Quomodo restituam aliena, pauper ero & mendicus? Quomodo remittam qua me dedecorauit, iniuriam? Quomodo sacramenta frequentabo mille correspondentiis terrenisque implicitis occupationibus? Quomodo me dedam orationi, meis deficiam licris, meisque negotiis tibi cum Christo respondeo *O mulier o anima, si scires donum Dei, & quis est, qui dicit, tibi* &c. Si scires quò te favore dignetur Deus & quis est qui tibi de cathedra loquitur, & quàm parum illo indigeat, quòd à te petit, qui eò tantum petit animo vt tibi cedat in utilitatem, *Tu petisses ab eo*, tu eius te pedibus prosterneeres, tu gratiam illam, fauoremque humilis, quò petita possis implere, postulares.

§. 25. Putens, altus est. Tres perpendas a qua terræna conditiones. Prima: quòd haustu sit difficilis, vt experti sunt duo nobiles.

M Vt igitur Christus idioma & à petendo, transit ad promittendum duo 73
quæ diximus adco desiderabilia gratæque mulieribus: sapientiam & diuitias: His cepit mulier promittis intendere, quamque excitat mentem illis inharrens, & quæ petenti contemptim obiecerat. *Quomodo tu Iudæus cum sis, promittenti comicè respondet & humiliter Domine*, & cum tanta audia sibi promitti, capulis occasione apprehendit, & ulterius inquit quæ sint illa, quæ sibi Dominus promittebat, num vera forentan ludicra, licet autem promissa tam magnifica in ore hominis pauperis, fatigati incogiti viderentur incondita deliramenta, verum tamen tantam præferbat suo Christus aspectu gravitatem, vt extremam causeret reuerentiam & venerationem, quem hæc mulier intuens, censuit illum hominem non esse vendendis nugis hiftrionem, cuius nec verba, nec loquendi modus tale quid sapient, sed aliquem esse debere Principem non minimum, lauatum, alieno habitu transfiguratum, vnde promittis attentam arripit aurem, respondeatque: *Domine mi vnde tibi hæc, quæ summa promittis Domine putens altus est* &c. Amico Deo res agitur: incipit loquens. Deum audire ipse te colliget, familiare est mulieribus ab illis apprehendi, quibus parant auditum. Cepit Eva loquentem audire serpentem, vnde quid tam à conditione mulieris aliquid, & eam nihilominus cepit, & ad iucora pertraxit. O te stultam mulierem, quæ præbes aures ludioni, qui tibi loquitur, qui tibi montes promittit aureos! O te puellam insipientem, quam illum auscultas, qui tibi dignitates, qui montilia, qui mundum promittit muliebrem, care tibi, corruet, O te mulierem insensatam, quæ tertie isti Satanae intentis, quæ velut serpens astuta tibi, vt bonum offert, quod in anima tibi ceder perditionem, apage, discede velociter, Deum audi, o anima, eius verbis intende, perpende quæ tibi spondeat, & hoc tibi persuadeas nihil ab illo promitti, nisi quod tibi maxime conducit: *Audiam quid loquatur in me, Dominus.*

*Dominus Deus quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super sanctos suos. Audite arrigis vana: & te felicem. Loquentem audit, sicut, & interrogat: Dominus neque in quo haurias habes, & puteus altus est, unde ergo habes aquam vivam? Numquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum istum. & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius. Nunc incipit sol ille diuinis radiis suis clarissimis & ardentissimis illuminare frigidis dissoluere, diuinam materē Christas alloquitur grauitate & supremā q̄ adā meam affabilitate, duoque demonstrat: suae personae in se consuetudinem, quae longē excedebat exterioris habitus praeferebat. Hoc illi verbis istis significat: *O mulier si scires denuum Dei, tibi praesentatū in eo quod mihi occurreris, si scires, quis es, qui dicit tibi, da mihi bibere.* Dicitur respondet mulieris obiectioni: *Quomodo tu Iudaeus cum sis &c.* Et de se loquitur in tertia persona. *O mulier, quae Iudaico me cernens habitu, credidisti totiam meam essentiam ad hoc restingi, quasi vens essem ex populo Iudaico vulgaris, salutaris & à seculo aberras, dexterē telum emittentes, si verbum Iudaeus abbreviaret, illi primam auferendō syllabam diceretque: *Suomodo tu Deus cum sis bibere à me potes &c.***

ille sponsus declarare & diuinās suās explicare diuitias, & per istius aquas quas mulier praemanibus habebat, & oculis spectabat quā proximē, caelestes cepit aquas aperire, quas nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec potuit cor humanum imaginari, more planē diuino: solet etenim Deus caelestes nobis proponere cognoscendas diuitias, per illa, quae hic in terra praemanibus habemus, videmusque quotidie. Conditiones, huius aquae terrenaē considerando, illis exponit diuinā gratiae, donorumque caelestium aquas, & sicut in orbis principio ex aquis aures eduxit, quae alas suas ex aquis effluentes super illas caelum versus tenderent per aera sursum volitando, quae ex ratione dicuntur: *Volucres caeli*: ita quoque conatur modo ex aquis illis huius mulieri educere intellectum, vt velut aures ad diuinarum ascendant aquarum cognitionem. Et sicut paulo ante per aquas Nicodemum regni caelorum portam docuerat, illi dicendo: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ita modo procedit, per eandem aquas regni caelestis exponit, proponitque diuitias.

V. Ex terrenis ad caelestia ascendimus. *Ioan. 4. 31.*

Optimē praeconet nos D. Hieronymus, & Tertullianus, id quod praediximus, quod praecleara in aquis declarentur, mysteria, & quod: *Numquid sine aqua Christus, vt dicere possumus: Vox Domini super aquas. Deus maiestatis intonuit, Dominus super aquas multas.* Congruē nobis in hoc discursu descriptio potest huius aquae eiusque declatantur conditiones, Tres nobis exponuntur: duas mulier eloquitur, tertiam autem Christus manifestat, velut sapientia diuina, quae nobis oculos aperit. Haec est autem prima aquarum istarum conditio, quod sint obtentu difficiles: quis puteus altus est, & vt hauriantur, opus est hydria, funibus, trochlea, viribus, motuque brachiorum: *Puteus altus est.* Secunda: quod aquae sint supra modum terrenaē, communes hominibus & iumentis, vnde & omnes pariter ex illis biberunt, *Iacob, filij eius, & pecora eius: Bibit ipse, & filij eius, & pecora eius.* Tertia, inquit Christus ea est, quod sitim non extinguant, quia illis sensel haustus, oportet denud, iterumque recurrere: *Omnis qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum.* Accuratē nobis aquarum terreaē, conditio descripta, hoc est deliciarum, voluptatum, diuitiarum, mundi que honorum omnium, O quales aquae tam parui valoris! Primō: profundae sunt, & haustu difficiles, opus est hydriis, funibus

VII. 1. Conditio: puteus altus est.

1. Mulier, cuius fr. Christus ab eo quae.

IV. Quomodo huius a. Christo quae aquas.

ludic. 13. 17.

nibus, trochleis, motu manuum viribus & totius corporis adnifu: Sunt similes aquis illius putei, cui occurrit Iacob, ille ipse qui huius Evangelij puteum effoderat, *Vidit puteum in agro tres quo-*

Gen. c. 29
2.

VIII.

Tres gre-
ges, sunt
tres ho-
minum
species.

1. Ioan. c.
2. 16.

Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vita. Negotium hoc est magne difficultatis, quales requiruntur vires, ad hec omnia superanda tollendaque impedimenta? Quo labore lucrum habetur denariorum? Quot opus est ad ferias discursibus? Quot negotiis, contractibus, fraudibus, correspondentiis?

74
Luc. c. 8.
24.

IX.

Illis dif-
ficilis est
aquatum
haustus.

Sap. c. 5. 7

Lib. 8.
Confess. c.
6.

X.

Exemplu
de duobus

Inter aulicos Imperatorem vsque ad thea-
trum deducetes, duo erant, qui vel talia vide-
re spectacula fatigati vel tædiosi, vel humore
quodam afflicti melancholico (valde familiari
regum palatia frequentantibus, & quando
modicus est, non est incongruus, rebus huius
mundi considerandis) vel ex diuina dispen-
satione, quæ Deus illis hoc inspirauit, quod cre-
do probabilius, vt illis diuinam impertiret gra-
tiam, omisis spectaculis ad quosdam inter syl-
uas hortos secesserunt anxiiores animi re-
creandi gratiâ. Horum D. Augustinus non re-
fert qualitatem, sed ex historia colligit illos
fuisse stemmate nobiliores, quandoquidem fa-
mularentur ipsi Imperatori, & ad intimum eius
aspirarent amicitiam: nec non opibus abundan-
tiores circumfluerent, cum aula sustinerent
grauissimas expensas: Se iactabant esse pra-
nymphos, quandoquidem illis diebus eorum
matrimonia essent concludenda. Inuictis igitur
sibi inuicem manibus hortos illos perambu-
lantes, tuguriolis occurrerunt Monachorum,
quos aureis illis sæculis inter memorum umbras
creabat Deus apium examen celestem, qui
mundo renuntiantes, inter diuinos flores opus
suum conficiebant; Facultatem visitandi do-
mum petierunt, pauperem quidem exterius, sed
aeternis interioribus opibus prædiuitem; Inter has
librum repererunt in cella cuiusdam monachi,
in quo scripta legebatur vita magni illius, cœ-
nobiarchæ D. Antonij, quem celebrant vt cre-
mi decus, solem ægypti lucidissimum, Doctem
inuictum cunctisque diaboli fraudibus, viribus-
que superiorem, totius inferni terrorem, mundi
spectaculum, Sufficit de illo dixisse, quod vita
eius talis sit, vt conscripta, & ab illis perlecta
mundi fluctibus demersis, efficax fuerit, vt il-
los vndeque commutare: ita vt qui illam
legebat exterius, mutaretur intus, & exueret-
ur mundo mens eius.

Inter alios mirabiles effectus quos vtilis illa
produxit lectio, hanc esse nouimus, quod tene-
bras & cæcitate ab eorum depulerit intellec-
tu, lucemque infuderit, vt tales proferret alter
alteri rationes: *Dic quasi te omnibus istis labo-
ribus nostris, quo ambimus peruenire? Quid que-
rimus? Cuius causa militamus? Maior est pe-
rorie in palatio spes nostra, quam vt amici Imper-
ratoris simus? Et ibi, quid non tam fragile, ple-
numque periculis? Et per quos pericula peruenitur
ad maius periculum? Et quam diu istud erit? Ami-
cus autem Dei, si voluero, ecce nunc sio.* Michae-
rissime,

Planè mirabilem de hoc habemus lectionem
ex D. Augustin. Refert hic Treuiris illustris-
sima ciuitate Germaniæ festa iustituta sole-
niora, vbi cum temporis Imperator totaque Cu-
ria residebat. Illucet dies assignatus, adest Im-
nobilibus perator, cateruâ, suâ dignâ maiestate socia-

rissime sodalis intime, *Nostri istis laboribus quid ambimus?* ad quid tendimus? labores eius, qui palatia cœtatur non sunt vulgares. Illos ignorat, qui sole oriente, ad vsq; occidentem ligone distenditur, cum terræ locustæ doritic, fumi- let & ille qui mare nauigio perfulcaus, eius fluctibus modò in alteram partem ventis agita- tus abripitur.

71. Proh quales labores: *Nostri istis laboribus.* Sine mercede laborare, quinimo expensas faciendo, bona consumendo: sine premio militare, affligi & gratam ostendere faciem, ingrati- tudinem adorare, laudare peruersitatem, ignoran- tiam admirari, illi placere, qui tibi displicet, cui tu displicet: *Nostri istis laboribus quid ambimus* & quando quod præcedimus, allequimur: *Et quando hoc eris?* Inuentus atteritur infelici- ter, vires enervantur, sanitas perditur, opes dissipantur, cœctus accelerat & spes promissæ non adimplentur. Et obtentâ tandem hæc amicitia, *Quid non tam fragile, plenumque periculis?* Nullus periculosus patet portus tempe- ratibus, ubi naufragia sunt communiora, magisque timenda, quam in ipso cursu agone, in ipsa navigatione. Hic suspiciones, timores opinionones, invidiæ, amulationes pectus inquietant, formam impediunt, cor sic, ut nihil magis, excruciant: porro inquit: *Amicus autem Dei si voluerit ecce nuncio fit.* Et addit, quæ comparatio Regis cœlestis ad terræ Principem? amicitia ad amicitiam? commodi ad commodum? dura- tionis ad durationem? obtinendi ad obtinen- dum? Si voluerit illud quam primum obti- nuerit. O sensus, ô intellectus humanus, vbinam es? O ratio male impensa, quid dormis? O cœcos mortales, qui tantum cœcūtimus, ut gra- uissimos & maximos impendamus labores, rebus adeo inutilibus obtinendis. Vtinam quis hanc perpetuâ recoleret memoriâ sententiam: *Amicus Dei, si voluerit, ecce nuncio fit.*

Fuit autem tam efficax hic nobilium ad inui- cem discursus, ut eadem horâ in eodem mona- sterio, vbererat, non tueris ad ciuitatem, non petiit ab imperatore licentiâ, quibus cœlestis sufficiebat, ne quidem de loco digressi cultiores mundi vestes in pauperem habitum, palatium in claustrum, Cæsarem terrestrem in cœlestem permutarint, quod reliquum erat vitæ diuino consecrantes obsequio: quò cognitò sponsæ idem vitæ genus sunt am- plexæ seque Deo sponas obtulerunt. O miseros vos & infelicibus infeliciores, qui per mundum

vagamini, mille turbati sollicitudinibus, an- gustiis, ærumnis, timoribus, suspitionibus, periculis, impensis; vobiscum inite ratio- nem, vos ipsos interrogate: *Die, queso te omnibus istis laboribus nostris, quò ambimus peruenire? Quid quarimus? Cuius causâ mili- tamus?* O mollissime Pepo tuis istis laboribus adeo duris ac molestis, qua noctu peruigil dis- curris, ut vespertilio, grauiori ferri pondere onustus, quam equus sufferre possit, opes, salu- temque dilapidans, lenas Satanæ tibi sollici- tans, tibi præcauens, mille periculis expositus, quid queris?

In quem finem laboras, nisi ut vilem assequaris voluptatem, quam si consequaris, in momento transit, factus inimicus Dei, captiuus Satanæ, diaboli præda, pullus inferni, flammis cœca sem- pirernis. Tu quoque auare, dolium inexplebile, tuis istis laboribus, rabidis curis, negotiis, cœtra- ctibus, cupiditatibus, anxietatibus, quid intendis, nisi abiectas diuitias, quas cum obtinueris, con- tinuò cogaris relinquere, ita ut nec tibi liceat earâ vel actionem deferre, te namque eiciant & in sepulchrâ iniiciant paupere viliq; amiculo contentum, & solâ, quæ corpus cooperiat, terrâ omnium mercedem soluent vilissima. Tu quo- que dignitatum ambitiosissime Iouis sandalium (a) quid tuis istis ambis laboribus, quibus modò hunc, modò alterum adoras idolastra, munera largiris copiosa, mille turbatus inquietudinibus istis tuis laboribus, nisi statum venti, qui ob- tentus inter manus citius euanescit, quam aquarum bulla quæ nihil inanius. Sunt aquæ illæ haustu difficillimæ, non leues poscentes occu- pationes, requiruntur hydrix, funes, motus brachiorum; & hæc est aquarum terræ prima conditio.

XI.
Mundi
bona ob-
tentu dif-
ficilia.

(a) Papa
viens.

§ 26. Bibit ipse & pecora &c. sitiet iterû:

*Secunda conditio: quod sint iumentis ho-
minibusque communes. Tertia: quod sitim
non extinguant, imo prouocent illis quos Iob
vidit in hoc mundo meridiantes.*

Secunda vobis proponitur aquarum condi- 76
tio, scilicet quod sunt animalibus & homi- 1.
nibus communes. Ex illis (inquit) *Bibit Anima-
Iacob ipse, & filij eius, & pecora eius.* Hæc con-
ditio laborant mundi bona, delicia, volupta-
tes, venustas, fortitudo, sanitas, bona sunt hæc ho-
minibus, &

nicant quam homines

mioribus, inmentisque communia, quinimo ali-
quo modo magis ex his communicant anima-
lia: quandoquidem illa Deus ad bona non con-
diderit eminentiora: Quia salute vini Elephas?
qua ceruus currit agilitate? qua volat veloci-
tate miluus? qua nitet pauo pulchritudine? pro
visu est aquila perspicax? quo viget canis ol-
factu? Magoam habent partem in cibo, potu,
carnis delicias quibus nec pra timore, nec ex
verecundia abstinent, & illis tota sic gaudent
libertate, ve illarum illis gustum non impediat
remorsus conscientiae, inferni timor, caeli
consideratio, opes expensae, honorisue respectus
&c. Bona adeo communia, prout Christus

Luc. 9. 15.
56.

in parabol. de prodigo refert quod *Cupibatim*
*plere ventrem suum de siliquis quas porci man-
ducabant.* O sinistra sorte natos: hac quippe
de causa illos appellat Apostolus *Fidas Ani-*

Vers 19.

males Spiritum non habentes; Quasi vita non
vaerent nisi animalium, qui licet homines

11.
Homines
quidam

sint, vitam ducunt animalium: *Animalis homo,*
dixit Apostolus, Quis inquit est homo, qui
non sit animal? Eiusca est definitio *Animal*

1. Cor. ca.

rationalis. Concedo, sed homines inuenias, qui
suo modo agendi remaneant in iis qua sunt ani-

2. 14.

mialium, qui solis animalium bonis delectantur,
illos indigat Spiritus S. inter se colloquen-

Cap. 6.

tes: *Venite, fruamur bonis qua sunt &c. vino*

2. 6.

pretioso & unguentis &c. quoniam haec est por-

D. CHR.

ta de causa, ex sententia D. Chrysostomi

Hom. 12.

tales vocat Dominus meram carnem, quando
in diebus Noë, teste Christo; bibebant, ede-

iu Gen.

bant & suis toti vacabant voluptatibus; Noë
dixit: *Non permanebit spiritus meus in homine,*

Tom. 1.

quia caro est. Id est porinde viuunt sine ratione,

Gen. cap.

ac si sola carne consistarent.

6. 3.

III.

Hoc vnum inter alia Dei seruos solatur,
quando terrena illis bona deficiunt, quod con-

Hac ra-

siderent non haec esse propria hominibus bona,
secundum id quod Angelis supares sunt sed

latur D.

tantum secundum id, quod habent commune

Hiero-

com animalibus. Hac ratione solatus est D.

nymas

Hieronym. duos amicos suos caecos, vnus eo-
rum presbyter erat Hispanus Abigaus, cui Epi-

duos ecc-

stolam 31. dedicauit; alter vir dignitate pri-
marius Castrutius, ad quem epistolam misit

cos.

33. Abigao vero sic scribit: *Ne doleas, si non*

D. HIER.

habyas, quod formiculae & muscae & serpentes

Tom. 1.

habent, id est carnis oculos: sed illum te habere

oculum letare, de quo in Cantico Canticorum
dicitur: Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa
in uno de oculis tuis, quo Deus videtur &c. Et

Huius occasione perpe dit, quod multi philo-
sophi huius mundi bona vile quid sit arderat,
deficias voluptatesque contempserat, seculum
vsum, rem adeo vilem habuerint vt in iis me-
liorem haberent animalia partem quam homi-
nes. Quid se fortem gloriaris? Numquid tam
fortis vel leo, animal proterius terrenum? Quid
te pulchram iactas? Numquid tam pulchra
vt flores vntus diei, qui subito marcescunt
Hodie est, & cras in clibanum mittitur. Insuper
& de istis aquis magis animalia, quam ipse ho-
mo participant: eo quod his bonis maiori libe-
tate potiantur: non enim illa cohibet vel timor
vel honoris periculum, vel conscientiae remor-
sus nec in ipsis carnis delicias, nec in comedan-
do, nec in bibendo, nec in vsu rerum tempo-
ralium; à quibus homines deterreatur, vel metu,
vel dispendio, vel honore, vel conscientiae re-
dargutione.

Tandem dicit Dominus tertiam exponens
conditionem, quod micimie satient, quod firm
haudquaquam extinguant. Haec vna veritas est
quae tota ceteras (inquit D. Greg. r.) magis
experientia quam quibuslibet confirmator ra-
tionibus, Impudicum interroga lenonem, non
eo quod vna die cum altera carnis explecerit
delicias, satiatos conqueiscat? Ambitiosum
considera nem illo loco vel dignitate, ad quam
promotus est, sit illi satisfactum? Diuini D.
Ioannes, qui hanc scripsit, doctrinam, illam
nobis conatur probare: Surfum volitat aquila
illa caelestis, & oculos suos per vniuersam cir-
cumflectit terram, & res per illam riuos cernit
decurrentes: *Omne quod est in mundo, concupis-*
centia carnis est, & concupiscentia oculorum,
& superbia vite. Aq mundi sunt vel carnis
delectat, vel diuitiar, vel honores. Et videamus,
satiatae? Non satiant: quis omnes istae
aquae sunt ipsa concupiscentia: *Omne quod est*
in mundo, concupiscentia est. Quid est concu-
piscencia? rabida sitis. Si omnes istae aquae
concupiscentia sunt & concupiscentia sitis est, quid
illae aquae nihil aliud erunt, quam rabida sitis.
Verum est: tu ipse iudica, si tibi deficiente do-
quis as praberet comas aqua esset ipsa sitis, cupis-
centia quid latitaret? Minime, imo potius, in te
sitis excitaretur vehementior: quia aquam eo
intijcere pectori, nihil aliud esset quam prout
sitis aliam superadde te prantorem, quae prout
vehementius accenderet. O quam preclare
exponit hoc Euangelista mysterium. Pe pen-
de, charissime, praesentia bona, firm esse
Concu

Concupiscentia; & hinc experietis, quod quo plus sunt potes, plus sitimatur aqua. Siti deficiet pergis delictis vacaturus. Vide, grauiori siti accendit: quas enim hauris aquas, sitis sunt, & acrius tunc concupiscentia sitim reaccendunt.

16 de
11. 30
VII.
Cur vxor
Lot in
hamam
illis sit
conuerfa
lat. 1.
Gen. 4. 19.

Sapi illam trahamus difficultatem, cui D. Augustin alitque Sancti inhaerent; cur Deus vxorem Lot castigatorum, illam in statum salis conuertit: cum enim hoc fecerit ad perpetua rei memoriam, videtur proposito magis conducibile, ut illam conuerteret in statum aream ad lapideam: salis enim statua aquis dissoluitur. Notat Origenes apud Lypoman. quod sicut Lot symbolum est spiritus, sic eius vxor est carnis voluptatibus dedita, que semper oculos ad illas refertur, quoniam talis creditur a nostro Cardinale Caserano hanc fuisse mulier, carnis dedita voluptatibus & suspicatur, quod ea de causa Sodomis egredi, suumque maritum sequi recusat, & non tam Sodomam versus oculos corporis quam animæ & desiderij retorsit. Næc ipsa oculorum reuersione ad hanc sensualem ciuitatem & carnis immerfam voluptatibus in salis conuertitur imagine: dum enim caro nostra ad suos appetitus retorquet oculos, suisque sectatur delictis, naturam præfert salis, quia quanto plus ex illa sumptis, tanto sitis excitatur ardentior, Petram salis sume, impone illam ori, ut in aquam conuertatur, illam bibe, illam in stomachum trahere: tantum, abest ut tibi sitim exinguat quin potius illam accendat adeo violentam, ut siti nimia præfoceret.

VIII.
Terrena
sicut ac
cendunt.

In mentem tibi veniat, quod vidimus & expendimus in Prodigio, qui sensus suos & oculos conuertens ad voluptates, illas sectaturus, omnes suas dilapidans facultates ut illis satisfaceret, nescit illos expleuit, sed insuper & famem illis carnis excitauit, que a Christo vocatur

Lxx. 15

Fames valida. Deinde considera diuitias, An illas sitis? Sitio? Notum sit tibi, quod si illas biberis, sitim bibes rabiosam, que tuum acrius prouocabit appetitum, & verò verius est illud axioma:

L. 2. de
Crescit amor nammis, quantum ipsa pecunia crescit
beneficij. sit. Quod ipse Seneca eodem præbat argumento.

Proppalam est inquit, quod si flagranti incendio ligni copiam inieceris, quanto copia fuerit maior, tanto magis crescit incendium, Accensus est in tuo pectore ignis concupiscentia: diuitiarum ligna sunt quibus ignis ille pascitur, quanto plura ex his adiciuntur, tanto vehementius accendetur. Flamme infinitis acrior est vis quo ex maiori incendio emicuit. Idem in aquis exprimitur.

IX.
Similitudo.

Hieron. Bap. de Lanza, Tom. 11.

mitur dignitatum, honorum, locorumque digniorum: cum enim quis non ascendit gradum accenditur ilico appetitus ad altiorum, idque sine termino. Hoc alia occasione probamus in Alexandro Magno, quem Deus Danieli præostendit in figura hirci caprarum, adeo velociter procurrentis, ut pedibus terram tangere non videretur: Venit hircus caprarum &c. & non tangebatur terram. Cum enim viginti annorum esset adolescens, mundi exorsus est conquisitionem, in quo tanta progressus est velocitate, ut trigessimam agetis ætatis æonum, iam se principem omnium Prouinciarum ac regnorum mundi esse gloriaretur; & quo passu illa sibi subiiciebat, eo crescebat & alia consequendi nunquam satur ambitio: ita ut iam omnium mundi regnorum Dominus, tanta flagra et siti plura conquiret, ut in amatissimas se diffunderet lacrymas, quod alia non superesset regna sua subiicienda potestati: ut propterea philosophia princeps Aristoteles tanti Principis Præceptor illum solari deberet: & minus tibi fuerit satisfactum, cum iam esset seruum Dominus, quam quando non nisi xxi dominabatur ciuitatis. Idem experientia didicit. Satisimus Rex Dauid, qui olim gregis opilio, in domo patris sui minimus, de quo nulla memoria ad thronum ascendit Regum; de quo alias Et idem ostendit Propheeta Habacuc in potētissimo illo Monarcha Nabuchodonosor. Illum describit, quæ arrogans quam superbus suis stipatus incederet legionibus, totum sibi subiiciens mundum & quid cui tunc erat diuitiarum deprecatus, sic ait: Horribilis & terribilis est &c. Leuiore paradisi equi eius, & velociores lupis vespertinis &c. Omnes ad prædā venient &c. & ipse de Regibus triumphabit &c. Totum in haurio suo subleuabit &c. Vterius vates proseguunt &c. 2. illum delerabit velut iam omnium Dominum, & in cuius conspectu sileat omnis terra, omnis regio, quarum diuitias thesauris suis victor addidisset. Inquiramus num satur? num contentus? Num quæmious satur, numquæ siti fragrans æstuantiori: Quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus; & non decorabitur: qui dilatauit quasi infernas animam suam; & ipse quasi mors & non ad impletur. Verba sunt hæc præclarissima & cælesti plena philosophia. Illi contigit inquit quod homini christo cui vinum abest exinguit sitim, quoniam suo calore exacuit illam, semel & bis potatum; & paulo post tantò siti cruciatur acriori; & quò plus haurit, eò minus catur.

Dan. 8.

X.
Alexandri mag. ni cupiditas insatiabilis

XI.
Similitudo & Nabuchodonosor.

Abac. 1. 7

Abac. 2. 5

XII.
Variis hoc similitudibus exprimitur.

minus quiescit, quia caput illi conturbatur, & quidquid videt illi circumvertitur. Hoc est: *Non decorabitur*: quia in Hebraeo verbum est *Nama*, quod ex mente Pagnini quietem significat & tranquillitatem. Ita legimus in illa sententia sapientissimi Eliphaz Themanites, qui quietem anime iustae eiusque depingit tranquillitatem: *Scies quod pacem habeat tabernaculum tuum*. Quanto plus vini exhaurit ebriosus, tanto minus quiescit, tanto caput eius turbatur amplius: Talis est iste: quod enim illi remansit, cum iam omnibus dominaretur regnis, & infinitis diuicis esset opibus, sitis erat furibunda, alia & alia eaque maiora conquirendi. Desiderium eius magis extenditur, & vehementius accenditur, velut ignis quo ligna plura addicuntur. Hallucinatur: sicut ille qui sitim querens extinguere, vas ebibit vini, quo illi viscera exurunt, sitisque prouocatur ardentior. *Sicut vinum potantem desipit*. Illi accidit, quod inferno, seu morti: *Et ipse quasi mors non adimpleretur*.

78. Spectare videtur illam Salomonis sententiam: *XIII. Tria sunt infaturabilia. Et quantum quod nunquam Tria sunt: dicitur sufficit. Infernus, & os vuluae, & terra que infaturabilia. Non satiatur aqua, ignis vero nunquam dicitur: sufficit. Ne timueris, quod nunquam infernum quam plurimos licet deglutiat, os suum concludet. Mulier impudica meretrix fatigabitur quidem aliquando, minimam tamen satiabitur. Arenosa terra, (hec etenim est: Terra, que non satiatur aqua) licet illum pelagi vnde cooperiant, tunc tamen apparet arida. Tandem ignis tu videris num lignorum adiectione sit fatiendus. Talis est superbas hic, auarus, ac luxuriosus Nabuchodonosor, qui dilatans, quasi infernum animam suam, & ipse quasi mors, & non adimpleretur. Infernus infinitos licet recipiat, nunquam exsatiatur, imo potius, quod plures intrant, eo potius accrescunt crudiores illius in eorum vno quoque, ut alibi diximus. Ita quod plura dominia regnaque ac diuitias suo dedit hic appetitui faciendo, eo creuerunt & eius sollicitudines, & quod plures carius questu sibi voluptates, eo grauius sibi cruciatu acquisiuit. Et ipse quasi mors, cui non sufficit quod vnum aut alterum occidat, cui non satis est, interficiat licet Principem ac Regem, & per ellam sole pulchriorem, & gigantem robustissimum, quinimo dilatat os, cunctos parata absorbere mortales. Talis est hic: *Et non decorabitur*. q. d. Non quiescet. Diuitias, spinae sunt, teste prima veritate & indubium est, quod cordi iniecia,*

quod crescant altius, tanto crucient molestius. Ita perdo se ponderat D. Basil ex quo scripsit D. Ambrosius, illud quod Dominus ait in Evangelio de diuite illo: cui quod diuites erat amplius, eo erant & care dolentiores: *Cogitabat intra se dicens: quid faciam quia non habeo, quo congregem fructus meos. O angustia*, exclamat D. Gregorius ad haec verba: *Ex fatiitate nata*. & c. de quibus alibi. Talis est tu diuitiarum helleo, proles Venetis impudica, dignitatum Tantalus: non enim saturaberis quantumlibet acquisieris & omnes terra licet aquas exhaurias, talem te post modum ingemifces, qualem te Iob describit, *Tenebitur plantis illius laqueo, & exardescet contra eum sitis*. Admirabili idem illud ipsi expressit sententia: *Infusa conatur oratione probare futurum necessario die iudicii: non enim diuina competit prouidentia permittere impunitos esse facinorosos, qui in omnia nefaria delicta corruunt effrenes crimina. Vade deinceps illos qualiter se totos deliciis, voluptatibus & huius vitae tradunt oblectationibus, seque terrenorum Dominos constituere diligenti adlaborent. Inter aeternos eorum meridiani sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt. Verbum Meridiani sunt hoc tantum d. Scripturae loco legitur, & proprie significat, medium diem facere, quod tepos est, quod quieti, leuamini praeponitur, deputatur, funendo meridiem. Hoc si ntu dixit sponsa: *Vbi pascas, vbi cubas in meridie*, Cast. 1. Hoc quoque verbum v. n. poeta Latinus, *Meridianis, omissando per graecando, vna ducere*. Vitam contemplant mandatorum, Coaceruati, & cumulos congerunt bonorum temporalium, & in medio coram resident, quasi meridiani, & meridiem ducentes: sicut de sapientia diuina dicitur: *In plenitudine Sanctorum detentio mea*. Sic istum voluptatum, deliciarum, diuitiarum, dignitatum plenitudinem meridiando detinentur, q. d. Laxant suis appetitibus habenas, recreantur, delectantur, meridiani, & illi semper est huius gratulque meridies: ut enim concupiscentie super calori satisfaciunt, se totos omnibus his tradunt voluptatibus. *Inter aeternos eorum meridiani sunt*, & ter infelices illi postquam enim torcular vno labore caleuerunt, vnaque omnes expresserunt, siti languentes exarescunt, *Calcatis torcularibus sitiunt*. Quid agit Baeclos, impudicus hec calcans torcularia: hanc, illam, aliam, noctu diuque, qualibet hora sollicitans? Quid auri cupidissimus, qui hunc, qui illum inuicit contractum, hoc agit negotium, hoc & illud emittit hospitium, modo in vambis, modo in rannide,*

Job 5. 24.

Pro 30. 15 & 16.

Luc. 11. 21.

XVI. Aquam mundi conseruant.

XVII. Quod non satiatur aqua, ignis vero nunquam dicitur: sufficit.

XVIII. Meridiani sunt.

XIX. Inter aeternos eorum meridiani sunt.

XX. Calcatis torcularibus sitiunt.

XVI. Aqua mundi non fatiant.

Luc. 8. 15

rannile, modo in elocatione, modo in conductioe: quid dignitatem ardellio meris procurans viribus educere quasi calcando, huius & illius beneficentiam, illius quia potest opera sibi prævalere, & alterius sibi devincire potestatem. & paulo post omnes libebis videre rabida siti elanguescentes: non enim hæc terrena nostrum sufficiunt explere desiderium: imo verius dixerim, iustis acris accendunt. Hoc nobis prodigus eloquatur, in quo Christus omnia nobis voluit esse delineata. Quid egit, torcularia calcavit, vas expressit, donec illi nulla superesset virtus, nulla facultates. *Dispersit substantiam suam.* &c. Et tibi, quæi rabiosa laboret siti, tamenque plusquam canina: *Falsa est fames, valida, &c.* Hæ sunt aquæ mundæ.

§. 27. Aqua quam ego dabo. *Conditiones aquæ Dei perpende: prima est, quod factiles sint, & gratis dentur sicut aqua de petra.*

75a

Terz verò Domine aquæ quales sunt: *Omnes qui biberit ex aqua hac, quam ego dabo ei non sitiet in æternum, sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* O verba divina! & quæ locum habeat, aptius dixerò, spiritum, eorum vnum quodque considerandi quàm accuratè diuina suæ gratiæ aquas describit! D. Aug. per aquas Christi intelligit Spiritum S. & D. Chryso. idem confirmat conformiter D. Evag. gelista, quando referens id, quod Christus dixit, ad illas inuitans, & exclamans: *Siquis sitit, veniat ad me & bibat, & de ventre eius fluent aquæ viæ:* continuo subiungit *Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accipientur erant credentes in eum.* Idem opinatur D. Basil. ad illa verba psalterii: *Fluminis impetus letificat civitatem Dei.* Porro in quantum Spiritus S. in nobis habitat per suam gratiam, committere intelligimus per eius aquas divinam eius gratiam: *aquam viam vini scantem Spiritus gratiam appellas,* inquit D. Cyril. Illæ sunt eius aquæ: quia solus eas potest dare Salvator. Adverte autem cum D. Ambrosio, vim verbi. *Dabo,* quo Christus vitur: *Aqua quam ego dabo ei:* declarat enim elegantes gratiæ naturam, quæ quid est ex mera voluntate & gratuita datum liberalitate, quæ de causa singulari mysterio

(loquitur idem doctor) illo verbo vitur Propheta regius de Christo psalmo primo locutus: *Erit tanquam lignum quod plantatum est secus docentis aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Est autem divina gratia huius arboris diuinae proprius fructus, quem ille solus poterat in mundum adferre: *Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis & de plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia.* Ipse fons est gratiæ, de quo emanat omnis gratia, ut alias exponimus. Dicit autem, quod fructus ille datur: *Fructum suum dabit.* Prima fronte non hic congruere videtur (inquit ille) verbū dandi, loquendo de arboribus: quia dare, propriè loquendo, tantummodo dicitur de eo, qui liberam habet dandi voluntatem, quæ dat, quod dat, unde Christus eo verbo vsus est, de supremo omnium dono locutus quò nos Pater æternus dignatus est, suum nobis filium, dans vnguentum, de clarans per hoc, quàm illum nobis bona voluntate tradiderit, & tantum ex illa nullo precedente titulo institit, quo ad hoc obligaretur. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.* Et eadem phrasi loquitur D. Iacobus, ut declarat, id quod nobis dat Deus, liberè meraque illum dare voluntate. *Qui dat omnibus affluenter.*

Vnde apud Auctores, qui propriè loquuntur ac strictè, non inuenies (inquit) quod dicant terra dat herbas, sed producit, nec arbor dat fructum, sed fert fructum, ut videre licet in forma loquendi Spiritus S. in creatione mundi: qui dando terræ virtutem herbas producendi non ait: *det terra herbas, sed producat terra herbas,* non ait: *dent arbores fructum, sed germinent, verba de vobis S. scripturæ: Germinet terra herbam virentem, & facient em semen &c.* Et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum. *Ligna terra.* (D. ait Ambros.) *Fructum non dare, sed ferre dicuntur.* Ut quid igitur ait David: *Lignum quod fructum suum dabit?* Quia de Christo loquitur diuina arbore sapientiæ arbore vitæ, cuius fructus gratia est, & propriè dicit, quod ipse talem det fructum: ipse namque est, qui libera ac gratuita sua voluntate diuinam communitat abundanter gratiam, cui beneplacuerit, & quomodo voluerit, & per ipsam pro eius beneplacito illum recipimus: *Vnicuique nostrum data est gratia, secundum mensuram donationis Christi.* Ver quem maxima & pretiosa nobis promissa donant, ut per hæc efficiamini diuina consortes natura. Arbores hæc diuinam communitate.

Proph. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

D. Ambrosii, templare, quã ratione suum offerat dare fructum. *Aqua quam ego dabo &c. Lignum vite, & sapientia* (Loquitur D. Ambrosius) *Dat fructum, hinc est, largitur donat.* Ipse solus est, qui proprie dicere potest, quod istas det aquas. Illa sunt (ait) quas vidit Ezechiel de templo, Christo inquam profloentes, viuas adeo, ut in mare delapsæ, illud dulcorarent, piscesque mortuos reuocarent ad vitam? Erant illa flumibus illius, quod procedebat de sede Dei & Agni. Ve vidit D. Ioaones: quia gratia de Deo procedit, eamque Deus nobis per Christi merita communicat, ve dicendum erit, Hæ sunt aquæ Christi, cuius declarat ipse prerogatiuas, tres earum exponens qualitates mundanis aquis oppositas: sunt etenim obtentæ faciles, hominibus proprie, sicut extinguunt & satisfaciunt appetitui. Illas igitur expendamus.

IV.
Tres a- que Chri- sti condi- tiones.

V.
Cõditio quod gra- tis det.

Isa. 55.
Omnes sitiente: *venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite absque vlla comminatione.* Ostendit D. Ioaanni Evangel. fluxu fluminum, de quo diximus, aquarum viuientium ipso crystallo splendidio rem: *Ostendit mibi fluium aquæ vitæ, splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei & Agni.* Aqua adeo viuentes, ve omnibus darentur accidentibus, & arbores illis irrigate adeo viuide erant, ve nedum eorum fructus sed & folia vitam infunderent mortuis, salutemque ægrotantibus optatissimam. Vident Ioaannes has aquas, quã viuide sicut, quã preciosa, quã fructuosa? Igitur denunciat: *Quis sitit veniat, & qui vult accipiat aquam vitæ gratis.* Nihil aliud ad eos aliquid dandum exposci- tur, quã vt ipse illas velit: *Qui vult accipiat gratis.*

VI.
Deus di- uicias nõ requirit

Satis superque de hoc diximus illa Domini ad Paralyticum verba ponderantes: *Vu sanus fieri?* Et optime dixit nobilis ille apud Diuum Augustinum, de quo paulo superius, qui per- pensis laboribus quibus ad Imperatoris terreni gratiam scanditur, quibusque in illa proficitur, adiungit: *Antequam autem Dei, si volo, ecce nunc bona, vt tibi sua gratia aquas largiatur cele- requirit, quinimo præcepit illis abrenunciare illi,*

quos his vellet implere, suos Apostolos, & in- uenem illum, qui ab eo querebat: *Quid fac- iendo vitam æternam possidebo, remitte, ac tunc præcepit: Vade vende omnia, quæ habes, & da pauperibus; & veni sequere me, & habebis thesaurum in celo, vt te omnibus, quæ mundi erant, denudaret, Christum sequeretur; Clamat, is quibus nec aurum est, nec argentum vt emant; ore prophætico: *Et qui non habetis argentum, properate, emite, & Domine & quid ais? Venite, emite, qui non habetis argentum.* Hoc primum ab emptore quantum & recipitur, vt argentum habeat: etenim sine illo frustra mundanas pec- quantas, officinas accedit, vt serica, bombyci- na, aulæ, byssus &c. sibi comparet. Sic est, vt dicit, in illis, qui terrena hæc pretiosa con- quirunt, attrahunt in mea officina non dantur pretiosa gratia mea aulæ, serica, & polymita virtutum, nisi pretio voluntatis; illi namque plura dantur, qui seruentiorem & eadem mea gratia acrius concitatum.*

Sepe numero verba illa Domini imitantes, so- que Diuus Paulus adducit, quibus probat, quom- grauito nobis Deus sua offerat dona. *Ne dix- ris in corde tuo: Quis ascendit in celum: id est, Christus deducere, aut quis descendit in aby- sum? hoc est, Christum à mortuis reuocare: Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo &c.* Non à se exposcit, Deus, vt in celum ascendas aquas quaeritur, quas in mundi creatione cælis ipsi superpos- suit, vt Dauid testatur: *Aqua qua super caelos sunt.* Nec vt in abyssos descendas, vt eas quæ in profundo latent, inquiras: gratanter tibi illas dat, illas ex corde flagitant: *Prope est verbum in corde tuo &c.* Tam faciles sunt aquæ obtentæ, vt eas ipse vitroneus offerat, ipse roget ipsos aquarum aspernatores. Quoties ad animæ tuæ graviter pulsat ostium, suas tibi offerendo mi- sericordias? *Ego sto ad estium & pulso, Ex in- genio predit D. Ambrosii conceptus ille, quem nota- tur in notissimis illis aquis de petra Horeb de- scendentibus. Sicut nimia populus exarsit, ebat, ad Deum Moyses conf. git, postulans extingui necessitati remedium. Vade, præcepit Dominus, tu cum senioribus populi, percutite petram in montis Horeb cacumine præcellam, & fluat aquæ largissime: *Et exiit ex ea aqua, vt bis ad 17. populus.* Accessit promp- te Moyses ad petram, virgâ percussit, & in fontem conuertit, cum suauissimum, tum abundantissimum: idcirco vocatur*

vocantur aqua ille, mel: *Eduxit mel de petra.*
 Deut. 6. Prodit Apostolus & ait: Ne credideris opus hoc esse vacuum aut inane. quoniam in hoc nobis Dominus non contemnendam præmittit figuram eius, quod in mundum veniens factus homo esset impleturus: *In figura facta sunt nostri.*
 Et enim petra illa supereffluens regurgitans aquas, symbolum est Saluatoris, cuius aque nostrum essentia sitim extingunt: *Bibebant autem de spiritali, consequente eos petra: petra autem erat Christus.* Duo de petra illa commemorantur. Primum quod est spiritualis: *De spiritali.* Secundum quod illos sequebatur. *Consequente.* Quomodo ait: *De spiritali petra.* Nonne corporalis erat & visibilis? Unde quomodo dicit, quod eos sequebatur? Nonne semper eodem loco manebat immobilis? divinis sciant hæc verba mysteriis. Petram illam dicit spiritalem: licet enim in se corporalis esset, & sensibilis, mysteriis tamen & sacramentis erat plena spiritualibus, ex illa scaturientibus maiori veritate, quam a jure ex illa dimanantes: de quibus S. Patres miranda concipiunt.
 Verbum illud, *Consequente eos,* multi intelligunt, quod idem sit, ac *Satiante eos*, quod suis aquis sitim expleverit. Itaque declarat D. Thom. *Consequente, id est, satisfaciens, eorum voluntati.* Sic enim indicat inquit propheta David: *Desiderium eorum attulit eis.* Similiter & D. Anselmus aliique Patres. D. Hieron. multorum hebraeorum indicat sententiam opinantium, quod ipsa petra in fontem mutata populum per viam comitaretur, quæ sententia, licet et sonat, suas patitur difficultates est tamen admirabilis, si illam explicaveris cum D. Ambrosio, qui ait, quod petra tam vberes ex se gurgites diffunderet aquarum, ut ipsas sequebatur Israelitas, ita ut ipsas latras ac eas fugientibus, nihilominus post illos fluxu perpetuo sequebantur, & per ostia tabernaculorum intrarent, ac per quamlibet rimam, tali veritate, ut illas viscerent, sicut & manna, & quæ Gillas fugerent: *Aqua fugientes populos sequebatur, ut biberent, ut non sitirent, redimebantur. Et non perirent.* Notate hæc verba. *Fugientes populos sequebatur.* Ad quid hæc omnia? D. Paulus inquit D. Ambrosio, vobis hoc exponit subiungens: *Petra autem erat Christus.* In illa petra Christus figurabatur, & non aquarum vicentiam & diuinarum: etenim illas tantâ largitur abundantia, tanquam multitudine gratiæ, ut nedum eas offerat postulan-

tibus, sed & ipsos eas fugientes sequatur, illis per portas eorum influat: ita ut aliquando tibi superflua, molestæque esse videantur. Quoties tanta te fatigavit abundantia gratiarum, quoties exclamasti: *Heu toties confiteri, toties communicare, tot stationes, tot conciones, tot sacra tot indulgentia!* Hinc tibi liquebit quam nullo negotio diuinæ gratiæ fontes obtudantur. Heu quam hoc iniquo fert animo Deus, qui has te videt vilipendere, gratis tibi oblatas, & quod ad aquatum curras ad cisternas fontentes, dissipatas, vermibus execrandas: *Obscurate oculi super hoc, & porta eius desolabitur.* *vehementer. Ducentim malis fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquarum & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Et paulo post: *Et nunc quid tibi visum via Aegypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?* Appellat aquam fluminis, aquam Nili, quæ semper gurgite fluit turbulento, ac lutofo. O prodigum! cum homo sit adeo bonorum amicus, & laborum inimicus, illa sequebatur, quæ sunt ipsi de peccatis bonis viliora idque immensis laboribus, & illa bona deserat, ac contemnat, quæ viua sunt, vera, solida gratiæque presentata. Quis non obstupescat? Magnos nobis præbet hæc materia discursus, omnibus obuios quæ ratione & intellectu possentiam se namque reuerfus, dicat dignitatem ardore cum nobili illo generis relato: *Dic, quæ te, omnibus istis laboribus nostris, quo ambimus pervenire etc.*
 Faucat mihi Deus, qui ego ita laboro, tantis anxietatibus, curis, muneribus, correspondentiis animi præteritionibus, illo venentis dignitatem seu honorem, quem nescio num sim consecutus, & cum iam obtinero num mihi sit permansurus, & supremam tantummodo volendo dignitatem, quæ est esse filium Dei, ac regnorum eius omnium heredem, obtinere possim, nec tamen illi conquirendo vel parum adhibeam? Heu me damnatum (exclamat auri cupidissimus) quid studeo corporis & anime laboribus intentus, vires meas fortemque principalem exponens quatuor, solum inhians lucro, quos nescio an sim lucraturus, & obtentos num statim non sim perditurus: & cum ita ad manum habeam omnes cæli diuitias in æternum duraturas, non ad eas oculos vel semel dirigam? Me miserum (ingemiscat cum prodigo sensualis) quod infelix pereram appetitibus erosus carnalibus, sensibus istis

fert etiã nolentibus.
 Hiero. c. 2. 12.
 XII. Peccatores miseram suam deplorent fortem.

siderant satis facere sordidis & impudicis, ipsi porcis inhonestior: & qui gaudere possim, patet: domus opibus, in talem proles sum abiectiorem miseramque servitutem, subiecti diabolo mancipium? qui hac fieri credat. Obstupescant caeli, mirentur Seraphim, quinimo perpetua nos huius rei capiat admiratio. Hæc igitur est, prima aquarum Christi conditio, nimirum quod obtentu faciles sint, ut pote datæ. *Aquam quam ego dabo ei.*

§ 28. *Secunda conditio, quod propria sint hominibus, in quibus Deus residens, sit fons: Fiet in eo fons &c.*

Secunda conditio aquarum Christi ei est, ut propria sint homini: *Aquam quam ego dabo ei.* Illi in particulari. Et in hoc, quod Christus huius aquæ declarat excellentiam, asserit quod per modum dubij proposuerat Samaritana, & pro certo confirmat, quod illa difficile crederet, omnemque sepelit dubitatem. Et in hoc ipse capit se Dominus, quis esset, manifestare; quatenus hinc pateat, quam excellens sit hoc aquarum donum, quod illi offert, quantumque sit ille dignior, qui dixerat: *Da mihi bibere.* Dixit illi mulier respondendo ei, quod Christus de doni magnitudine, quod illi promittebat, dixerat dom aquam peteret, & celestis fontis si responderat aquas: *Numquid tu maior es Patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum?* Cui licet non responderi verbis hoc illi concedendo, & ita esse: si mando, prout illa interrogabat, ne mulieri daret occasionem, indicandi, quod hoc ex quadam superbo proferret arrogantia, vult nihilominus hoc illi opere confirmare, per hoc illi declarans, sic esse, quod scilicet maior esset & dignior Patre Iacob, ut per hoc ab illa cognitum eius sibi conciliaret reverentiam, & subiceret suæ doctrinæ, obedientiæ, & adorationi semine voluntatem. Habuerunt Iacob ut vitum eminentem, meritisque sublimem, qui plurima à Deo consequeretur, eo quod huius putei aquas Provincie concesserat Samaritæ, ex quibus ipsi, eorum alimenta maiora & minora dabantur.

II. Hinc format suum Redemptor noster argumentum, quo seipso Iacob exponat esse superiorum. Si Iacob nomen obrinuerit magni atque excellentis, ob concessas vobis huius

putei aquas, quæ non nisi ad breve tempus sitim extinguunt, nec aquæ sunt vitæ, sed animalibus brutisque communes, quando sum ego dignior ac venerabilior ipso Iacob habendus, qui tibi aquas do, & exhibeo, quæ nedom ad breve tempus sitim extant, sed in æternum: etenim qui vel semel ex illis biberit aquas quas Christus exhibet, sitis ardorem non sentiet, in æternum. Deinde aquæ sunt vitæ, brutis ac animalibus non communes, sed creaturis propriæ tantum intellectualibus. Illas bruta non capiunt, nec ceteræ bibunt creaturæ corporales, non caeli, sol, luna, sidera: gratia namque participatio quædam est naturæ diuinæ, per quam anima in se esse recipit diuinum, omnibus, quæ nondum extollit, eminentius, imo ipsis Angelis, ac supremis dignius Seraphinis. Hanc non capit, nisi natura intellectualis Angelica scilicet & humana.

Accuratius hoc nemo describit, quam ipse Rex, & Propheta David: ut notat D. Augustinus, expendens Dei misericordiam qua cunctis prouidit creaturis abundanter. *Homines & iumenta saluabis Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus. Filij autem hominum sub regimine alarum tuarum sperabunt, lubricabuntur ab obertate domus tuæ, & torrente voluptatû tuarum potabunt eos: quoniam apud te est fons vitæ. O Domine, quam magna, excelsa & multiplicata est misericordia tua/hoc significant illa verba si legeris ea cum admiratione. Quemadmodum id est, quantum multiplicasti misericordiam tuam! Ad onnes peruenit, ex eodito, multiplicatur, quantum totæ multiplicatur creaturæ.*

Cum omnibus prouideas, omnibus des vitam, salutem, & alimentum, iuxta cuiusque naturam hominæ & iumenta multiplicans. *Homines & iumenta saluabis Domine.* Verum tamen hoc euidens liquet in eo quod si is offert hominibus. *Filij autem hominum &c.* Nota cum D. Augustinus, quod ponat homines & filios hominum: Licet enim in S. Scriptura sæpius hæc nomina idem significant, hic tamen diuersa donant, & alio secundum quod homo in se duas valde differentes complectitur naturas: vnâ generalem & communem animalibus, quâ participat cum iumentis, quocirca illos simul conuenit *Homines & iumenta.* Alteram suæ speciei propriam, scilicet intellectualem & rationalem, iuxta veramque illi consulit Deus: Secundum illam quam habet cum animalibus communem, illi prouidet, quemadmodum

quemadmodū & illis. Creavit Adam & Evam, & in paradiso constituit illis ait: En vobis & animalibus prospexi, ut comedatis, quasi ex eadem lance, Irusius herbasque terræ: *Eccededi vobis omnes herbas afferentem semen super terram, & universa ligna que visunt vobis in escam: & cunctū animantibus terra, omnique volucri cœlis & vniuersis qua mouentur in terra, & in quibus est anima visens: ut habeant ad vescendum.* Videte terræ aquas, cibos, delicias corporales, vires, pulchritudinem, agilitatem, sanitatem. Hæ sunt illæ aquæ putri terreni, quæ creauit Deus hominibus & iumentis communem, omnes ex illos haerunt aquas, illas sectantur ut diximus.

Alia autem agias, (ait David) habes o Domine, filius hominum proprias, id est homini, secundum illud, quod ahi super animalia propriū est, nimirum aquas diuinas & gratia, donorumque cœlestium, aquas quæ explent appetitum, & si tum eas bibentis extinguunt, ut vidimus inquit D. Ambros. & D. August. in Apostolis: cum enim ipso die Pentecostes, ex illis bibissent superfluentem illos Iudæi iudicauerunt ebrios: *ne bria bantur ab obertate domus sue, & torrente voluptatis sue potabu eos.* Ille sunt igitur aquæ tibi propriæ, quarum fons tua ipsa est natura diuina: *Quoniam apud te est fons vita.* Illisque sunt propriæ, qui naturam habent iuxta imaginem & similitudinem tuam, scilicet hominibus, Aquæ diuina, quas nec capiunt, nec recipiunt homines, vita viuentes animalium, qui pari cum illis passo procedunt ut irrationales: *Homines & iumenta,* quam optè de illis Apostolus: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei.* Quocirca nec illas aestimant, nec optant, nec magnificiunt, nec illas inuestigant ex desiderio.

Quo doloris sensu illis hæc verba David accellat prudentissima: *Filii hominum usquequo graui corde, ut quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium?* Conuenit hoc Filii hominum, cum illo, *Filii autem hominum:* etenim cum hominæ loquitur iuxta illud quod natura cæteris supereminet animalibus, & omnibus quæ in mundo continentur, est excellentior, secundum quod ad imaginem Dei que creatus est similitudinem. Heu quanta calamitas, o mortales, ut fieri possit, vos omnè mouere lapidem, ut bona conquiratis corporalia, delicias sectemini carnales, appetitus amētis inordinatos, bona substantiæ alio exigat, ut in illis plus quam homines par-

ticipient animalia! Quid non agis pro cibo & potu, quid pro vestimento? quid pro breui peritura sanitate? quo studio non laboras, domina, ut pulchra appareas, & tu pro perdita salute recuperanda quam his omnibus perfectis ac integris potiuntur animalia? *Diligitis vanitatem.*

Quod desideratis vanitas est, & instar fumi dispergitur sanitas, robur corporis, opes venustas: *Quæritis mendacium.* Aquas quæritis mendaces, quæ nihil habent præter inanem apparentiam, & quando manu illas apprehendis mendaces esse inueniuntur. Aquas quæ tibi proprias, diuinam scilicet gratiam, donaque cœlestia, Faxit Deus aperiantur nobis oculi, & aquarum nobis istarum pateat excellentia & gratia pulchritudo, esse illud spereminent, quo Deus animam dignatur, quæ velut SS. Trinitatis thronus fulgeat splendidissimus, in qua multo residet sublimis, quam in ipsis cœlis empyreæ. Hæ sunt illæ aquæ, quas non capiunt animalia, nec cæteri creaturæ materiales, licet sint ipsi cœli lucidissimi, Quinimo mihi persuado, Christum hoc verbis illis præclarissimis indicasse, quæ profundissimos S. Theologæ concludunt articulos: *Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aqua salientis in vitam æternam.* Etenim per aquas gratia quas Deus animæ largitur, fit, ut in ea inhabitet ipse Deus, fons factus diuinus omnium suorum bonorum, quibus non habet aut digniora, aut eminentiora.

Difficile est intellectu, quo modo Deus per diuinam suam gratiam habiter in anima: licet etenim nihil sit sapius repositum, opinor tamen nihil à vobis minus intellectum. Habitat Rex in suo regno, non personaliter in omni existens loco, sed in curia sua residens imperat, ordinat, disponit & suorum regit ministerio seruorum. Est autem anima existens in gratia, regnum Dei, in quo tota inhabitat, SS. Trinitas. *Ad Iohann. 14*

Quomo- do Deus habiter in anima

Quo doloris sensu illis hæc verba David accellat prudentissima: *Filii hominum usquequo graui corde, ut quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium?* Conuenit hoc Filii hominum, cum illo, *Filii autem hominum:* etenim cum hominæ loquitur iuxta illud quod natura cæteris supereminet animalibus, & omnibus quæ in mundo continentur, est excellentior, secundum quod ad imaginem Dei que creatus est similitudinem. Heu quanta calamitas, o mortales, ut fieri possit, vos omnè mouere lapidem, ut bona conquiratis corporalia, delicias sectemini carnales, appetitus amētis inordinatos, bona substantiæ alio exigat, ut in illis plus quam homines par-

Est autem anima existens in gratia, regnum Dei, in quo tota inhabitat, SS. Trinitas. *Ad Iohann. 14*

zum veniemus, & mansorem apud eum faciemus. per essentiam, presentiam, & potentiam, non tantum in esse naturali, dando ac conservando bona naturæ, sicut est in omnibus rebus, iuxta declarationem D. Thomæ, sed secundum esse supereminens, quod idem Doctor ibidem vocat, *Singularem modum;* fons factus diuinus, supra omnem naturam, & supra omne quod creatus intelligere potest intellectus, quod fit, ut cor sit quasi scaturigo aquarum adeo viuentium, ut in vitam profiliant temp-

IX. Aquæ hōmini propriæ, est gratia.

X. Quomo- do Deus habiter in anima

1. p. 28. a

VI. Vniuersæ pōder. Deo. Gen. 1. 1.

VII. Quæ sint aquæ hōmīni propriæ

1. p. 31.

1. Cor. 12.

1. p. 13.

VIII. Homīnū deplora- tōe mīse- rā.

sempiternam : quia residens Deus in anima per gratiam , sic ipsa purus & excellens aquarum fons divinatorum, quas ex se diffundit, dat lucem intellectui, quo illuminatur, amorem voluntati, quo inflammatur, fortitudinem irascibili potentie, concupiscibili temperantiam, omnem auferendo ex illa locordiam, eius ardores moderando, gustum, infundit ineffabilem, cuius ignarus est mundanus, qui que cor habet terrenis implicatum. *Quem mundus non potest accipere, nec scit eum,* ait Christus sed ut Ioanni dixit Angelus, ille dumtaxat qui illum meretur accipere.

Ioan. 6.14
23.

XI.
Hoc vidit S. Theresia.

XII.
Similitudines.

Huius quandam imaginem seu splendorem concessit Christus charissima sibi sponsa S. Theresia de Iesu, vidit etenim, die quodam, qualiter esset Deus vnus in essentia, trinus in personis in anima sua, quod illam totam occuparet, totam impleteret, velut si omnes pelagique vna spongia comprehenderentur, totam illam penetrantes, inebriantes, occupantes, omneque spongia vacuum adimplentes. Et quasi sol eximio concluderetur adamantis, qui super per illum perfecte radios diffunderet, quibus illum illuminat, exsiccant, ornat, & qualibet ex parte mille splendoribus, radiisque decorat ineffabilibus. Hinc intelliges, quid sit quod frequenter diximus, communis est v. Scriptura loquendi modus: quod Deus regeret in electis suis in hac vita per gratiam, & in altera per gloriam, que perfecta est gratia, quod d. quod sit in anima eo modo, quo mare totum esset intus in spongia, & sol in adamante, suam illi communicans lucem, splendorem, calorem, pulchritudinem, dant animam esse quoddam diuinum, quo Deus ipse esse videatur, sicut adamans, qui totum in se solem comprehenderet, sol ipse esse vi feretur.

83

Venit Deus & in ipsa residet, ut Rex in suo regno, imo & multo excellentius: Rex etenim in suo regno residet, ex eo sua recipiens bona, & a subditis quacumque conseruanda: regie sue sunt necessaria Maiestati: Deus autem non aliquid ab anima nostra recipiens, nec ab eius potentia, sed ipsi, illisque tribuens, & integrè, atque perfecte, quidquid boni possit, comunicans: in hoc enim consistit Dei regnum in animis electorum: Hæc omnia illis in hac vita comunicat secundum suam capacitatem, & in gloria compleit ac perfecte, & in hoc glorie statum speramus, quod Deus in singulis regeret beatis, ipse totus in singulis in-

habitant, suorum factus bonorum fonteter.
nozum.
His concessis, innotescit quod dum de gloria dicemus, ponderabimus ex Toile Propheta: *Per omnes riuos iuda ibunt aquae, & fons in domo Domini egredietur, & irrigabit terram spinarum.* In hac vita habitat Deus in anima: quia gratia recipit aquas, velut in propria demo, & regnat non taliter, qualiter, sed fons factus, qui totum irrigat hominem, omnesque perlit animæ potentias: *Eiet in ea fons.* Omnes arce rigat hominis corporis & anime, ut canere cum Dauide possit: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.* Paolum considera, in quo recedit, ita ut in eo inhabitat se fontem ostenderit, lucem eius infundens intellectu, voluntati charitatem, debiles eius potentias erigens, rebelles reprimens motus, oculos in aspiciendo componens, linguam in loquendo pedes in ambulando &c. Seraphim contemplate terrenum D. Franciscum, & Apostolum omnimodis mirabilem S. P. N. Dominicum, ceterosque Sahctos recepta namque diuina gratia, sequunt in illis Deus factus fons vite: *Eiet in eo fons aquæ vne.*
A qua ita tales sunt, ut ad eas nequeat accedere animalia, nec ipsi eorum; ne quidem empiricum, secundum substantiam suam materialem: quoniam has aquas solummodo creature recipiunt rationales seu intellectuales. Hoc arbitror Christum his verbis in similitudine dixit: *Regnum Dei intra vos est.* Ne crederis principium Dei regnum, & celorum amplitudine contineri, nec sacerum eminentia ceteris latitudine: cum suis mineralibus, fontibus, plantis, arboribus &c. Quia in his non residet Deus, velut in throno, ubi se possit extendere, bona gratie supernaturalis comunicando: quoniam hoc solum inuis fit in anima, que horum omnium capax est; ipsa sola fontis huius aquas recipere potest aberrima. Has igitur Christus exhibet mulieri: *Aqua, quam ego dabo.* O quæ donum: nullum namque illo maius potest Deus purè concedere creatura: tota suâ cunctipotens omnipotentia.
Vtinam nobis oculos tribuat Deus, quibus animam has aquas recipientem liceat intueri, quam pulchra, quam diues, quam Deo gratia præfulgeat! Hoc D. Catharina Senensis aperit, ut ealem videret, ex qua visione quasi in extasim rapiebatur admirabunda. Quocirca magis deprecari illi aua d.

illi inoleverat, ut vestigia predicatorum & Confessoriorum exoscularetur, quia illa divini gratia recipienda suis preparabat exhortationibus. Idem aliquando contigit D. Theodori omnis virtutis exemplari. Cum die quodam (ait illa) vacarem orationi, ostendit mihi Deus per modum visionis intellectualis, qualis esset animæ status in gratia: in cuius societate SS. vidi Trinitatem intellectualem visione, ex cuius societate talem obinuit animam potestatem, ut toti terræ dominaretur: & illa mihi verba Canonorum dabatur intelligenda: *Dilectus meus descendi in hortum suum. Hinc autumo, tam profundam hausit doctrinam pariter & Catholicam, ut librum illum de habitaculis composuerit à totius orbis sapientissimis lecta dignum.*

pifces producentes, per aera auct volantes tandem ad imaginem & similitudinem suam condiderit hominem, illic dedit animam quasi de sui cordis eductam penetralibus: *Respiravit in faciem eius spiraculum vite &c. Q. d. factò dicitur: Igitur perfecti sunt celi & terra, & Cen. 2. omnis ornatus eorum. Complentque Deus die septimo opus suum quod fecerat & requieuit die septimo ab universis opere. q. d. patravit. Quid indicat quòd Deus requieuit? Requieuit Deus Requiescere dicitur, qui opus aliquod faciendo fatigatur, & laborat illud faciendo. hæc Deum Numquid forsitan Deus omnia creata laboravit, aut fatigatus est illa faciendo, & prægrandem hanc disponendo machinam univertis Nemo tale quid sibi persuadeat, cum omnibus liquidò constet, quòd nullo labore steterit ei mundi creatio, quam solo præcepto credimus peractam, & quidem non verbo corporali, sed vnicò simplici volitione: *Non ita puerilliter (monet D. August.) accipiendum est, tanquam Deus laboraverit operando. qui dixit & facta sunt. verbo intelligibili æterno, non sonabili & temporali. Communis SS. Patrum est opinio, quam D. Thom. describit quòd illa Dei requies tantummodo significet, cessationem creationis novarum creaturarum: Nihil enim postmodum factum est totaliter novum. Nullam deinceps novam creaturam speciem fecit: inquit Rupertus in illum locum.**

II.
Aug. de Civit. Dei c. 8. & 31. Tom. 5. l. 1. p. 9. 75. 3. a. 1. ad. 3. D. Thom. Rupert.

§. 27. Non fiet in æternum. Tertia conditio, quòd fatiens, & sitim extinguant, quòd illa non valent.

84 **T** Antem aquæ illæ ab alia commendantur conditione: nimirum quòd fatient, & sitim totaliter extinguant: *Qui bibit ex aqua, quam ego dabo ei non fiet in æternum sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Profundissimam Theologiam, & ineffabilia continent hæc verba mysteria, quæ paulò ante ceptians explicare, & ex prædictis patet, id quòd Dominus dicit, quòd quicumque biberit hæc aquas, non fiet iterum, quia cum illis, & per illas fiet in pectore eius fons aquæ vitæ salientis in vitam æternam. Et tibi rationem propono fundamentalem: cur illæ aquæ cordis nostri omnem perfectè fatient appetitum: per ipsas enim, ut diximus, fit in corde fons aquæ vitæ, qui omnem implet appetitum, fatiatque desiderium. Sæpius expendimus, quòd nihil ex bonis creatis, nec ea omnia simul nostri satiare possint cordis appetitum: est enim eius capacitas infinita cum anima sit creata ad Dei imaginem & similitudinem, & illam solummodo satiare possit bonum infinitum, quòd est ipse Deus.

Cur aquæ sitient appetitum.

Verumtamen sublime D. Augustini ingenium ulterius progreditur. Recorderis (inquit) & hoc idem ad rem producit D. Gregorius quòd phrasè S. scripturæ, Deus id agere dicitur, quòd in nobis ipsis agit. Ita loquitur Abraham: *Nunc Deus agnosci, quòd timeas Dominum. q. d. Modo tibi gerere feci innoscere, quòd me verearis. Et Apostolus ait de Spiritu Sancto: Postulat pro nobis, in nobis quòd, nos orare facit & postulare: Nec hic facit. L. 8. nonus est loquendi modus: quia & inter nos (inquit) illo frequentius utimur. Dicis etenim: ad Eulodiam illa hilaris est, non quòd domus illa in se quædam gaudeat hilaritate: est etenim eius incapax: sed quia tibi causat hilaritatem. Alexandri Deinde dicimus, epistola tristis est: qui non ex ignum tibi adfert moerorem id, quòd in ea coninetur. Ex his inquit D. Gregor. intellige, quòd de die iudicii univertalis ait Christus: *De die illo vel hora nemo scit &c. neque filius, nisi Pater. Sicut enim nos diem latum dicimus, non quòd ipse dies letus sit, sed quia nos letos facit, sic dictum est: quòd ipse nesciat diem, sed**

D. August. L. 11 de Civit. Dei c. 8. & 31. Tom. 5. l. 1. p. 9. 75. 3. a. 1. ad. 3. D. Thom. Rupert. III. Id dicitur in nobis quòd, nos orare facit & postulare: Nec hic facit. L. 8. nonus est loquendi modus: quia & inter nos (inquit) illo frequentius utimur. Dicis etenim: ad Eulodiam illa hilaris est, non quòd domus illa in se quædam gaudeat hilaritate: est etenim eius incapax: sed quia tibi causat hilaritatem. Alexandri Deinde dicimus, epistola tristis est: qui non ex ignum tibi adfert moerorem id, quòd in ea coninetur. Ex his inquit D. Gregor. intellige, quòd de die iudicii univertalis ait Christus: *De die illo vel hora nemo scit &c. neque filius, nisi Pater. Sicut enim nos diem latum dicimus, non quòd ipse dies letus sit, sed quia nos letos facit, sic dictum est: quòd ipse nesciat diem, sed*

Ex hac sententia sumpsit D. August. illorum Spiritus S. verborum intellectum, qui cum retulisset, qualiter in mundi principio creaverit Deus cælos luminaribus, stellisque præfulgidis, terram plantis & animalibus secundam, aquas
Mieron. Bapt. de Lanza, Tom. 11.

M m m m sed

sed quia hunc sciri minimè permittas. Igitur dicitur Deus scire, quando nobis indicat, & requiescere quando nobis tribuit requiescere. Hoc datò, quod ait, creato iam homine Deum requiescisse, significat, quòd seipsum proposuerit in requiem & refrigerium, in quo homo requiesceret, & à labore fatigatus resciceretur q. d. O homo creau te in Domium omnium, quas vides creatorarum, de me velut de principio procedis: in me debes sistere, & velut in vltimo fine requiescere: & sicut ego solus tuus sum essentia principium & origo, ita vt nulla tibi illam alia dare poterit manus, quam mea, quæ infinita est, ita sum ego solus fulcrum, in quo perfectam poteris requiem obtinere: quia bonum sum infinitum. Quasi illi dixerit: Ego sum a & u Alpha & Omega. Vnde nascitur illa Diui Augustini confessio: Fecisti nos Domine, ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Hinc discis quòd quantum cumque vageris per creaturas, earumque te Dominum glorieris, tuum nequaquam explebitur desiderium, semper te sitis, te vexabit inquietudo, quamdiu Deum non habueris, qui totam hanc impleat capacitatem: arbitratur autem D. August. Romanos huius vt itatis aliqualem habuisse cognitionem. Prope prodigium est videre Deorum multitudinem, quos Romani adorabant, cu que hominis aetioni suum affigebat Deum. Deos singulos, singulis rebus, imò singulis motibus tribuebant. Deam statuebant Ageroniam, quæ illos ad agendum excitabat, Stimolà, quæ acriter instigabat, ad diligenter operandum, Murceam quæ homini quietem adferebat (hoc enim significat *Murcidus*) Strenuam adorabant quæ vires tribuebat, quibus homo robustus euadit: Has & alias Deas in ciuitatibus colebant: His Deabus sacra publica facere susceperunt. Quietem vero appellantes, quæ faceret quietem, cum ad eam haberet extrinsecam Collinam publice illam suscipere noluerunt. Nec passi sunt illam intra ciuitatem collocari: Quæ potest subesse causa? Indubie, quòd declarare voluerint, quod ipsa eos doceat experientia; nimirum, quòd in tanta bonorum multitudine, quantam se in vrbe sua tenere iustabant cum tot Dijs ac Deabus, eorum anima non esset satiata, nec quietus appetitus, sed nec esse posset, omnes licet Deos possiderent, quos mundus comprehendit: Vtrum iudicium ait D. August. suis animi inquieti, an potius ita significatum est, quòd qui illam De-

IV. Deus hominis est principium & finis.

Apoc. c. 7.

D. August. L. 4 de Ciu. c. 16. Tom. 5

85.

V. Romani inter multas Deas, quietem non adorabant.

D. August. Iob. 2. 4. 17.

orum turbam colere persequeret, non plane Deorum, sed Demonum quietem habere non potest, ad quam vocat verus medicus, dicens: Discite a me &c. & inuenietis requiem, Venite ad me omnes qui laboratis, &c. & inuenietis requiem animabus vestris. Congregare tibi liceat omnes terre Deos, & quidquid in ea boni continetur: ex illis cumulum tibi facere, ac in medio eorum sedere, Inter acervos, vt diximas ex Iob, sui nihilominus languens exaresces, Calcatis tocularibus sitis. Et enim solus Deus est, qui potest animam explere desiderium, sitimque satiare. Hoc est: inuenietis requiem animabus vestris. Non aquas promittit, quæ delecent, & corpori adferant quietem: etenim hæ sunt hominibus, brutisque communes, quibus conuenit homo quantum ad corpus: sed animabus vestris, factis ad imaginem Dei.

Attende igitur quid dicat Dominus: Qui cumque biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: e quod hæc aqua in corde eius qui illam biberit, fontem creet per eum & diuinum: Quia hæc aquæ gratiam notant præuenientem in anima residentem, cum qua totam recipit SS Trinitatem: Ad eum venimus & mansionem apud eum faciemus. Et cum sit Deus aquarum fons viuentium, tali scaturiunt aquæ gratiarum concomitantium, & subsequentiū ubertate, vt ex Theologorum sententia, in vitam proficiant sempiterna: eo quod illam mercantur, & amodo eius habeant radicem ac principium, Deum in se possidendo. Et hæc aquæ pectoris satiant appetitum, & rerum extinguunt sitim terrenarum, velut ros ille celestis ardorem flammarum fornacis Babylonice temperauit.

Hic aquarum fons est celestium, quem dicebamus Deum Ezechielii demonstrasse, qui de templo Dei profuiebat, cuius aquæ maris vndas amarissimas reddebant melle dulciores quia de Deo in anima residente, aquæ dimanant gratiæ, charitatis, & virtutum: quibus amarissimi mundi labores supra modum redduntur suauissimi, vt aliàs exposuimus. En tibi fontem aquarum crystallinarum, ac splendens, D. Ioanni præstentium, de throno Dei procedentem, qui spatiosum ac per amplum rigabat aquis adeo viuentibus horum, vt vitam arbores ita capeant, vt quidquid producebant, salus esset, vitæque optatissima: O scendit mihi flumini aque vitæ splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei, &c. ex vitæ

VI. Solus Deus potest animam exple...

VII. Qui cumque biberit ex aqua...

VIII. Hic aquarum fons est celestium...

Apoc. 2. 17.

que parte fluminis lignum vite etc. reddens fructum suum. Et folia ligni ad sanitatem gentium. Eminentes aquæ que totam animam, cuius que rigant potentias, que sunt velut arbores eius, ut fructus afferant vitæ: quia ut diximus, intellectum illuminant, instamant voluntatem, roborant irascibilem, temperant concupiscibilem, exteriores illas rectificant potentias, ut vitæ fructum proferant: ita ut quidquid agitur, in gloriam sit Dei, & vitæ meritum sempiternæ.

Philosophus) ex hoc excitatur in ea sitis, ac desiderium adeo vivum (quod multi vocant *Pondus nature*: in cuius exponendis mysteriis modo diutius non licet immorari) bonum illud infinitum possidendi, veritatem intellectu infinitam, voluntate bonitatem in seipsa infinitam atque esse diuinum & infinitum. Tribue illi quantumlibet volueris si non sit illud, manet inextincta sitis, & insatiatus eius boni appetitus: & hæc est ratio, quam præmissimus, cur animam bona cætera non exsatiat, cuncta licet obtineat.

86. IX. Duplici ratione aquæ Christi sitim extinguunt

Hæc igitur aquæ sitim extinguunt, & expleunt duplici ratione desiderium. Prima: si namque sitis sit & appetitus boni infiniti, bibendo has aquas, ipse Deus possidetur, qui bonum est omnimode infinitum, & omnes animæ mensuras adimplet: cum hæc enim facta sit ad eius imaginem & similitudinem, in ipsa quiescat, eam imple, eo modo quo impleret imaginem sculptam in sigillo, in illam ipsam sigillum imprimendo. Secunda: ob rationem sæpius dictam à contrario. Aquæ bonorum mundi, non satiant animæ sitim, quia non eò intrant, ubi sitis est. Si manus tua tubere laboraret ardentissimo, & sumptam magnam gelu refrigeraret, ma- perponeres, illam similiter niui inuolueres, non idcirco manus ardor refrigeraret, ma- non idcirco manus ardor refrigeraret, ma- qui gelu est, non pedi apponendum. Et si fame intercas rabiða, non illam panem, quem panario recludis, exsatiabis, quantumlibet bonus, multusque sit panis, stomacho non iniciatur, qui famescit, qui satiandus. Vbi sitit bonorum homo laborat? In anima, in corde: *Sitit in anima mea.*

X. Similitudo. XI. Cur bona terrena non satiant. XII. Vnde nascatur in homine desiderium

Recta decet Philosophia, quòl sitis, appetitus, siue desiderium in subiecto nascitur ex eo, quod, cum sit alicuius boni capax illo privetur tantusque excitatur appetitus, quantum est bonum illud, quo se dolet priuatum: quia donec illud obtinuerit, non satiabitur. Est aliquis, qui cum homo sit, capax visus, auditus, & narium, se his omnibus priuatum indolescit, hinc tam efficitur in eo desiderium excitatur, quod licet illi possis concedere quantum volueris potus, cibi, vestis &c. his tamen non satiatur, donec illa consequatur, quibus se priuari conqueritur. Creauit Deus animam nostram subiectum boni capax infiniti, & ipsius Dei: propterea namque dicitur ad imaginem Dei, cuiusque facta similitudinem. Eo in tantum se priuatum ingemiscit, ut ex se nullum habeat bonum: *Tantumquam tabula rasa, in qua nihil est depictum: ait*

Dicito mihi: hæc sitis ubi est? Vbi desiderium illud excitatur? In ipsa anima; quandoquidem ipsa sit, que in seipsa bonorum illorum, quibus carer, est capax. Igitur in seipsa sitim intus experitur. Videamus ubi bonorum aquas terrestrium applices? Pecunias foris in arca detines, cibum in lingua, sensuales delicias in corpore, non ad fundum animæ penetrant, non cordis viscera peruadent: etenim anima vacua remanet. Hæc est illa ratio, quam Ecclesiastes Salomon appendit: Dicito mihi mortalium opulentissime, ubi sitis laboras? in visceribus animæ. Vbi bona terræ, diuitiasque habes? Numquid illas intus potes in anima collocare? Ibi foris illas in arca, in cellariis, in horreis possides. Hoc ad summum agere potest anima, quod accedat eas per oculorum fenestras inspectura. *Vbi multe sunt opes etc. quid prodest possessori, nisi quod cernis dimittis oculis suis?* Non possunt hæc aquæ peruadere, nec ad cor vsque penetrare, ubi ignis inflammescit, & sitis residet ardentissima; his omnibus illam est impossibile satiari.

XIII. Sitis intus est non foris. *Ecc. 2. 9. 10.*

Veram tamen aquæ vitæ Domine, quales quæso, sunt hæc, sanè ad intima cordis penetrant in illo namque recipiuntur: *Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ vitæ etc.* Ponderes illud: *Fiet in eo fons.* Si lingua tibi calore vreretur ardentissimo, atque in ea tibi lapis poneretur crystallinus adeo mirabilis, ut in ea positus in fontem verteretur sic refrigerantem ut nihil magis, quem semper in eadem haberes lingua, limpida æquè ac dulces scaturientem aquas, quam vehementer ardor linguæ temperaretur. Hac virtute possent aquæ Redemptoris: *Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons etc.* Quam elegans aquarum gratiæ definitio, quod & ad intima peruadant animæ, & per illas penetra crystallina resideat diuina, Spiritus S. quem ipse Deus appellat: *Caliculum candidum.*

XIV. Quales sint aquæ Christi. *Apoc. 7. 17.* XV. Similitudo. *M m m m m 2. manna*

mana absconditum, quod nemo scit nisi qui accipit. Ipse cuius Epitaphum est: Fons vivus. ipse eiusdem auctor gratiæ, & donorum supernaturalium, quæ cordis satiant appetitum. Hæ sunt, ita hæ sunt illæ aquæ, quas dat & offert liberaliter.

87.
XVI.
Confir-
matur
ex eplis.
Rom. cap.
5. 5.

O quam fatiata gaudet anima! quam sine terrenorum siti tripudiat Apostolus Paulus, postquam ex his aquis biberat, ut diceret, ut dicere potuit: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, ut datus est nobis.* Quam saturi exultabant Apostoli, postquam illas tanta biberant ubertate ipso die Pentecostes, ut nihil in terris esset quod non pedibus subfernerent; quod non aspernarentur. Quam ad integrum extincta sitis rabiosa hausit his aquis quam patiebantur Mathæus & Zacchæus, mille cambiis & vsuris infinitis intricati! Quam perfectè fatiata sitis Magdalenæ, quæ ut ceruus sitiens, aquas anhela sectabatur deliciarum! Quam nullam expertus vivebat Seraphim ille terrestris D. Franciscus, cuius pectus diuinis hisce aquis abundabat! qui necdum nihil terrenum appetebat, ac insuper diuitias omnesque voluptates ita fugiebat, ut nullus illo in hoc conferri posse videatur. Quæ mentis quietudo S. P. N. Dominici, qui in se fontem hunc concludens cœlestem nihil in mundo videbat, quod non summo duceret contemptui? Illæ aquæ Monachis sitim extinxerunt ut mundum despicerent, martyribus ut protererent quidquid illis præclarum Imperatores & Principes offerebant, eorumque corda ardentibus ad vitam æternam desiderii incessanter excitarent; in cœlum cor aquæ commovebant, in cœlo illud collocabant, & sursum eleuabant: quod nobis nouam dat materiam hæc verba perpendendi: *Salientis in vitam æternam.* Quoniam tantus est huius fontis impetus, ut in cœlum vsque faciat proflire: ita ut ibi cor suum habeant iusti. O aquas verè diuinas! quàm exactè nouerat carum pretium rex & propheta Dauid; quando Psalmum illum præcinit dulcissimum, in quo superni illius decantauit pastoris prerogatiuas, & pastum, quo charissimas sibi nutrit onces, & aquas, quibus illas reficit suauissimas: *Dominus regit me.* Legit D. Hieron. *Dominus pastor meus.* Ille pastor numquid ouibus de pastu prospicit? utique, & quidem abundantissimo: *In loco pascua ibi me collocauit.* Hoc

2f. 22. 1.

declarat D. August. ex mensa diuinorum; XVII. vberissima Sacramentorum, quibus nos pascit: *Aqua Super aquam refectionis educauit me.* In Hic. Claudi- brixo (ut notat Loricus) legitur illud ut refectum *Memueboth.* quod significat quietem, quietem, tranquillitatem, refrigeria, consolationes. Vide Petrus. sic aliqui legunt: *Super aquam quietum* & c. 471. *consolationum.* Accurata perpende cognomina. Aquæ quæ quietant, satiant, solantur. His anima mea quiescit, his satiatur, his letatur: *Animam meam conuertit.* D. Hieron. legit: *Animam meam refecit.* haic autem Dominus videtur alludere, quando promittens has aquas dicebat: *Venite ad me &c. Et Matt. ego reficiam vos. Omnes sitiens venite ad me &c. Septuaginta legunt cum interiectione tristitiæ, & lamentationis, Heu qui sitis. Omnes vos & infelices, qui ardentissima siti languescitis, & aquas queritis sitim non sedantes. Venite ad aquas &c. quare appetitis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in iustitiis? Quibus non laboribus exponimini terrestres aquas sitiens: quas non curas patimini, diligentias adhibetis, quibus non anxietatibus, timoribus, periculisque laboratis, imo quas non his pecunias impenditis? non tamen vos satiant. Illas sumito, quas tibi gratis offero: *Venite absque argento &c.* & sitim vestram explebunt etiam ardentissimam. Falsus hoc posset deduci argumentum ex differentia inter aquas Dei & mundi, seu diaboli; illam scilicet expendendo, quam nobis Auctores suggerunt inter aquas terræ, nominatim autem Plinius, qui refert id quod Poëta indicat Lætinus Virgil. 2. *Æneid.* quod aquæ Clitumnæ fluij in monte Fiasco in regione Toscana, albos reddant boves illas bibentes, & aquæ fluminis Cephisis, qui torrens ex magno fluit flumine Melos in Boetia, & onces nigras reddit illis adaquatas: insuper & fluius Aflor. legitur in Ponto Aflor, Jac ouium reddit nigerrimum. At sufficit hæc indicasse, lector illa querat curiosus.*

5. 30. Vocæ

§ 30. Voca virum tuum. Illam disponit Christus ut prudens Confessarius, seipsum quis sit manifestat, & illam per sibi viam fidem desponsat.

porali laboraret. Duo de aquis dixerat Christus. Primum: quod ex integro sitim extinguerent. Secundum: quod tales essent aquae quae bibentes in vitam ducerent sempiternam. Hoc secundum, quod totum est spirituale. mihi persuadeo, Samaritanam non intellexisse. Porro primum, in eo quod solum sitis intendere corporalis extinctionem, opinor ego, quod eo sensu, quo Christus dixerat, hoc intellexerit, & huius consideratione, illam a Christo poposcit: Domine da mihi hanc aquam, ut non sitiam.

O Mulier, scrupulos tibi emergerat, illud Christo tribuendi, quod a te flagitabat, etenim de transgressione sui muneris, cum arguebas, qui cum Iudaeus esset a te potum rogaret, quae mulier erat Samaritana. Porro nullus te modo scrupulus reprimat, quo minus & ab illo tu petas, accipias. Quot in venias, qui ne postolata concedant, centum adferunt rationes, & scrupulis anxiantur innumeris, ut nullis ut ipsi recipiant, imo & ab aliis expostulent: & quod in aliis iudicant indecorum, nec debere fieri, in seipsis iustificent, & facti sustinent esse prudentissimum.

His supersecamur. Domine (inquit) Da mihi hanc aquam. Hoc quod Christus paulo ante illi dixerat Da mihi bibere: hoc ipsa Christo dicit: Domine da mihi hanc aquam. Ut preclarum te Domine veneror, & magnum quid in te dignosco, non leuia te posse dare munera concipio, quocirca me ita Domine tibi devinxisti ac per omnia subiecisti, ut a te votis omnibus expetades mihi (amabo) hanc aquam, prospere negotium agitur fortuna, iam id desiderat, quod Christus proposuerat: Non exiguum bonum, quando quis esse bonus desiderat, servare Deo: nam & ipse David eo pertingere desiderabat: Concupivi animam meam desiderare iustificationes tuas. O Domine, quis mihi det tua servandi mandata, tibi que servandi desiderium.

Lignum vitae, desiderium veniens, ait Salomon Numquid in te desiderium acceditur vehementer, tendendi ad perfectionem? Deo gratias age, & hoc reputa, quod in anima tua arbor plantata sit vitae: Sicut enim ex arbore plantata fructum speras vberimum, ita accenso in te desiderio, ne dubites, ilico per Dei misericordiam, operibus te gnaniter impendes pietatis, Lugeo quorundam corda ad eam, & frigida, ut mille completis concionibus adeo frigidi permanserint sicut erant a principio, & eadem animi tepiditate unam & alteram audiunt

III. Mulier indebitè scrupulosa

IV. Bona sunt desideria

IV. Bona sunt desideria

IV. Bona sunt desideria

concio

88. T Alibus igitur radiis se sol ille Divinus paulatim manifestat, ut mulieri constet, quod Christus multo sit ipso Iacob eminentior, cum iam credat, quod aquas ei tribuere possit longè saniores, quandoquidem, ut notat Theophilactus, putei Iacob aquas incipiat vilifacere: *Ut non veniam.* (inquit) *haec*, & ardentem ostendere affectum ac cupidam aquarum, quas illi Christus effudit, quo pedetentim gelu pectoris huius mulieris licet frigidissimum liquefacit, eiusque animum promissis allicit coelestibus in tantum, ut in ea desiderium aquarum accendat, quorum illi proponit qualitates, tales ut nullae similes inveniuntur. Quò studeat consentire, quod Iacob in finibus praecurrat excellentis: quandoquidem cor immutet mulieris, ostendat dominium, quod ut Deus super illud habet, quò de illo quilibet possit facere, & in eo operari quomodolibet placuerit, ac sine ulla liberi arbitrii violentia, ad hoc quod ab illa pretendit, mulierem attrahit, ut nec in minimo divinae suae resistat pertinax potestati, quoniam illam adeo reddidit suae divinae obtemperantem voluntati, ut delectaret se nullam habere aliam praeter illam quam Christus demonstrat. Unde Christo se submittere ait: *Domine da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire.*

III. Licet autem D. Cyrillus opinetur, quòd haec mulier nihil in aquis intellexerit spirituale, quia illi Christus exhibebat, sed terreni tantum fontis aquas, quas credebatur ex summa Christi liberalitate sibi tantam tribuendas esse vberitate, ut si illas sibi effunderet, non sibi opus esset in posterum ad puteum recurrere, nec tanto labore, quanto hactenus fecerat aquas esse edocitura. Veram tamen D. Chrysol. ut certum habet, quòd iam in aquis Redemptoris aliquid de aquis intellexerit spirituale, quod ipse declarabat, & dare promittebat, licet autem non tam perfecte, saltem ut credit Euthym. de illis credidit, quòd corporis sitim tantam possent extinguere prerogativa, ut si vel semel illas haurisset, sitis non ulterius cor-

V.
Frigida
quorum
dā corda
deplorat.
Ephes. ca.
5. 6.

concionem, nec vel vnum in eis excitatur peccata corrigendi desiderium, Deo feruendi saluandique animam, ac si nullum audissent verbum: adeo omnes expertes desiderij caelorum, aquarumque diuinarum, ac si hæc minime intellexissent. Heu quam longè à vestra salute vitæque aberratis. Iam Diuus Paulus vos vt perditos censet, super quos ira Dei cecidit atrocissima: *Venis ira Dei in filios dissidentia.* Legunt alij, *In filios incredulitatis seu insusceptibilitatis.* Homines, quibus quantumlibet dixeris, nihil persuaseris. Parieti loqueris. Nullis cor eorum emollescit, nec illos caelorum mouent promissa, nec inferni grauissima cohibent terroculamenta: miseris miseros. Si quando verò soluto frigore cor incalcescat, excitenturque desideria: o te felicissimum!

VI.
Cor fla-
grans desi-
derio, fe-
licissimū
est.
4. Reg. c.
4. 34.

Elifcus puerum ad vitam reuocaturus, hoc primum agit; postquam aliquandiu huc illuc, que deambolasset, se propheta pueri mortui superimponit corpori, vt illud calefaciat: *Calefactus est caro pueri.* Iamne corpus incaluit? illico respirabit ad vitam. Postquam denuo obambulauerit, sequè puero coniunxerit; videbis ac factum miraberis; aperiet oculos. Heu anima mortua! quando calorem sentis in te desiderij, vtinam feruere Deo! vtinam eius gratij potire! vtinam mundam habere conscientiam! vtinam à peccato me gauderem immunem! vtinam congruè meas cum Deo instituissem rationes! Ecce mulierem, iam cor eius inflammatur desiderio, iam exoptat, iam querit, iam petit: certo certius, ad primum nostri Osee recursum, tota in eius amorem flagrant, supraque modum exardescet. Perplacet mihi respondet Dominus, ardentem vultu, verumtamen: *Vade voca virum tuum.*

39.
VII.
Cur ius-
serit mu-
lieri virū
vocare.
1. Ratio.
Gen. c. 3.
16. Hom.
29. de
panis.

Multa in his verbis SS. Patres considerat. Primum mulierem instruit coniugatam, vt nullatenus quidpiam ab alio presumat accipere, nisi conscio viro, in quem solum suos debeat oculos licet virū firmare, ac dirigere, vt ab illo sibi necessaria consequatur, nec oculos ad alium quemlibet reuertat iuxta stabilitam à Deo legem primæ mulieri, secundum lectionem Septuaginta: *Ad virum tuum conuersio tua.* Notat D. Basil. in parabola per Nathan Dauidi proposita, quòd figuratè descriptus Virum, eiusque coniugem figuram assumpserit pauperis, qui vnicè tantum ouicula diues gaudebat quam vt vitam vnicè diligebat. *De pane illius comedens & de calice eius bibens. & in sinu illius dormiens.* Maturè

2. Reg.
31. 3.

consideres (inquit ille) quam graphicè mulieris delineat optimæ conditiones: *Hoc est vxoris mysterium.* Primò: sit oportet ouis marito, non leuina terox intolerabilis, nec serpens mortifera, nec vulpes versipellis, sed ouicula. Secundò: sciat maritus quod illam pascere debeat, & de necessariis illi diligenter prospicere: cum enim sit caput, ad eum regimen spectat & providentia. Tertiò: nouerit vxor, quòd in viro suo sua debeat collocare desideria, suas præcensiones, nec alios querere, qui suis satisfaciunt cupiditatibus, nec aliorum manus, quæ sibi provideant, implorare. Hoc est: *In sinu illius dormiens.* Abimelech munera daturus Saxe mulieri quæ nulla pulchrior, præmonitus à Deo, quòd mulier esset sociata coniugio, sese ab illa subtraxit, & ea, quæ intendebat, munuscula largiturus, maritum iubet aduocari Abraham, quem ipsa fratrem suum appellabat, illique ea dedit, vt vxori prodesset atque Saxe: *Eccc mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi &c.*

Secundo in sensu mystico voluit indicare Dominus, quòd in tuorum separationem damnorum, & iacturam refectionem, & suorum communicationem donorum, tuus necessariò requiratur intellectus & ratio; est enim intellectus (ex mente D. August.) animæ maritus. Hinc omne nostrum damnus, quòd nos ter discendat intellectus, nec aures demus rationi, Mulieris alterius recordare, de qua Spiritus S. & perpendit Diuus Ambrosius, quæ pudicitiam habebat in propatulo, & hic ionioribus instillabat maleuada meretrix: *Nè est vir in domo sua, abiit via longissima.* Imo ea de causa in tuam ruis teneraria perditionem (inquit D. Ambros.) & stultescit anima tua, plurimum teatraditionum: quia vir abiit via longissima, hoc est, deficit illi ratio, deficit intellectus, & quasi extra te foris raperis prodigo non multum ab-similis. Anima in te reuertere, voca rationem, quam à te tam longè repulisti, considera qualis sis, statum tuum attende cæteris mioriorum. *Leua in directum oculos tuos, & vide Hieronimus prostrata sis.* Resolutiorè igitur illi casu dixerat: *Redite prænarratores ad cor.* De quo latius in parabola de prodigo tractauimus, quòd hic optimè quadrat.

Tertiò: & magis ad litteram intendebat Dominus, vt ipsa cognosceret, & suam fa-reteret culpam, quòd saluus peccatoris est priuici-

principium; humilis scilicet confessio peccatorum, & per illam gratiarum incipiunt aquæ scaturire. Hoc est, si D. Augustino credimus, quod cecinit David ex eius lectione: *Incipite Domino in confessione.* Eo sine smegmate iam inungit, ut prolabatur, eadæque in computatione, & ipsa proprio ore suorum. Ite crum, & male ante actæ vitæ facere incipiat exomologesin. Ad hoc per circuitus incedit ut venator, qui conatur, ut fera retibus implicetur, circum illam vagatur, ut ex seipsa laqueis irretiatur, quod factum est, s. Patres, & Confessarij instruit, quod per circuitus mites & dissimulatæ vos oporteat incedere, ut penitens sua distincte peccata fateatur, & suorum capiatur scelerum cognitione.

rissimum & benignius recarrentes vniis amplectantur, ut eo modo tempestatibus eripiantur, & securitate pacis, tranquillitatis, donorumque Ecclesie perfruantur. Cui addit D. Ambrosius, quod Zabulon significet: *Liberatio à nostris* &c. dare libertatem, eripere periculis, idque mundum navigantibus qui mediis obruti noctis tenebris triste in mari patiuntur naufragium, ut ubi sint, ignorent, nec sciunt quo recurrant ut sibi caueant, & à fluctibus defendant, quando se periculis dolent mortis expositos, si sit aliquis qui ex littoris statione illis exclamet, que n. audire possint, iam nouerunt quò nauim suam dirigere debeant, ut ad fidem appellam stationem, & ab imminente protegantur perditione; quo cum perueverint, ab aliis qui in porto salui quiescunt, benignissime recipiantur. Expressum Apostolorum symbolom, quos Christus ad Apostolatam exiit in terra Zabulon ad oram maris Galilææ, eorumque successorum, nempe prædicatorum & Confessariorum ut ambulantes adiuent in tenebris ignorantia, mundique naufragio pereuntes peccatores, suis agitatores passionibus, quò securè confugiant ignorant, ut sese saluos & incolomet contra pericula fluctusque tueantur: Eo sine prædicatione oportet Euangelij vociferentur, ut per illam clament, & hominibus portus Ecclesie indicent securitatem: quòd si ad illam se recipiant, eiusque confugiant ministros, se in portu tutos, & ab omnibus ereptos fluctibus esse lætabuntur. Ut autem homines hac fruantur securitate, requiritur ut ministri Euangelij, prædicatores & Confessarij, omni quâ fieri potest recipiant pietate penitentes, qui quòd se de scelerum suorum tempestatibus liberent, & de tenebris emergant ignorantia, ad eorum confugiant protectionem, eorum se pedibus in confessione prosternentes.

X. Oportet confessarij tota suscipiant benignitate penitentes, ut nihil sit quod illos aliquatenus perturbet, & à peccatorum detrahat confessione, illaque possint cum distincte, tum clare confiteri. Perpendit D. Ambrosius benedictione quâ filium suum Zabulon Iacob benedixit: licet enim pluribus esset inior, illis tamen cum anteposit, & Iudæe immediate substituit: qui Christum significat, nec factum mitetur, cum Zabulon figuram gesserit Apostolorum: *Terra Zabulon & terra Nephtalim, via maris trans Iordanem Galilææ gentium.* Et statim progreditur Christus *Ambulans iuxta mare Galilææ vidit duos fratres &c. Venite post me & faciam vos fieri piscatores hominum.* Hic prædicationem exortus est Evangelicam. Hinc electos nominis Apostolos eorum dicit Zabulon: *In litore maris habitabit & in statione nauium.* q. d. circa pelagi tempestates; nec enim per illas monebitur quò minus ad nauium vi tempestatis fracturam in-combat reparationem: *Circa fluctus itaque habitabit, non fluctibus commouetur, magisque ad subueniendum parat aquam periculo obnoxiam,* ut si qui tempestatibus atri grauibus confugere ad portum velint sit Ecclesia tanquam portus salutis, qua expansis brachiis in gremium tranquillitatis suæ vocet periclitantes, &c. Zabulon iuxta mare habitabit ut videat aliorum naufragia & spe-ctet alios fluctuantes in freto huius mundi, qui circumferuntur omni vento doctrine. En tibi quare constituantur Apostoli, quare Confessarij. Hoc illis incumbit, clamare, vociferari, aduocare eos qui in huius mundi pelago navigant, quos tempestatibus vident iactari, que in ipso excitantur, ut ad eorum clamores ad ipsos recurrant, velat ad portum securitatis.

Sic egit cum Davide Nathan, ut diximus, quòd de fraterna correctione loquebamur. Ne terrefacias seram, ne extremis vtaris, ne acriter commoneas, illam etenim in fugam compelles numquam fortè capiendam. Præclara eaque multa comprehendit mysteria quadam sententia Iob, quâ prudentissimum agendi modum describit manus omnipotentis Dei: *Obstetricans manu eius, educit eum coluber tortuosus.* Qui munus gerens obstetricis colubrum educit tortuosum. Egregiè describit animæ peccatrix peccatum in figura tortuosi serpentis in ipsa habitantis. Quam fortiter constricta est tuis in

Iob. cap. 26. 13. XII. Confessarij sūt obstetrices.

adhibet principalibus Pontificis potestatis. Ne
 credideris hanc ceremoniam vacare mysterio,
 quoniam multo, eaque non minora comprehen-
 dit illis, quæ Deus olim significabat iubens
 ut inter alia Summi Pontificis vestimenta,
 quoddam esset Rationale quod erat velut pal-
 liolum bipartitum, in quo scripta legebatur
 nomina duodecim tribuum, quod eius humeris
 imponebatur. Huic Rationali veteris Sacer-
 dotis successit pallium, quod diximus, de quo
 scribant SS. Doctores, & quidam de hoc insti-
 tuto libros scripserunt particulares. Huius au-
 tem pallii hæc inter alias ratio potest assignari
 quo pateat evidentius, quam in lege veteri, Pra-
 lato ac Pastori, eius recordetur moneturque,
 quod Dominus docuerat, eius curæ ac muneris
 esse onem quætere perditam, scilicet peccato-
 rem, impigro labore, sudore, diligentia, so-
 lertia, & si quando illam inuenierit, suscipere
 peccatis pedibus occurrere, perditus, prostra-
 tus, exanimis, non illum pedibus protrudat,
 calcibus imperat, sustibus atterat, sed mag-
 no delictibus gaudio, quod ex charitate nasci-
 tur: *imponat in humeros suos gaudens. Onus*
illud sibi imponat eius imbecillitati, ignoran-
tia, granitatis peccatorum in his humeros suos
oneret, illum benigne adiuvans, ut bonam
faciat confessionem, salutarem accipere pœni-
tentiam, ac horrorem admittat, quod percellitur,
& quem secum trahit propriorum confessio
peccatorum, eius illuminet ignorantiam in
suarum agnitione culpæ. O pastor, Christe
diuinitissime, quam nos doces egregie! En quæ
*ratione onem requirat perditam: *Fatigatus ex**
 itinere Quid quaeris ô Domine! Meri ô tibi ô
 mulier, liceat dicere: *Quærens me sedisti lassus.*
 Orem inuentam non sustibus credidit, non
 percellit, non irritat, non captiuat, sed eam
 paulatim aduocat, eius emollit duritiam, pecto-
 ris refouet gelu, ad supernas gratiæ suæ per-
 trahit aquas, viam adæquat & sternit, ut per
 eam ingrediatur suæ aperiendo confitendo-
 que abominabiles iniquitates, ut illi succur-
 rat, & in salutis viam ducat sempiternæ.
 Hoc agit Christus, & hoc in hac præten-
 dit muliere, verèque consecutus est, ut ipso
 dicente: *Vade, voca virum tuum, illa respondeat:*
Non habeo virum. Quod auditò subintrat Chri-
 stus, & assumens verbum, tota mentis lenitate
 suum illi miserum declarat statum, secundumque
 concubinatum. Verè dixisti, (respondet) quia
 non habeo virum: quinque etenim viros ha-

buiisti, & iam quem habes non virtus est
 legitimus, sed scortator infamis. Attende, filia, XVII.
 concubinaria es & perditæ. Et nedum hæc illi, Mulierè
 sed & totius vitæ eius gesta refraxit, ut illa Christus
 postmodum facebatur. *Dixit mihi omnia, quæ*
latius iam
enimque feci. Et quæ illi hæc omnia ratione struit,
 dixerit quo spiritu quibus verbis? quo affectu?
 quàm ad viuum illi totum aperuerit vitæ sta-
 tum in quibus viuere?
 O sol feruentissime, quàm efficaciter lucis
 tuæ radiis cœnum illud illustras tenebræ osum!
 O ter magne Osee, quoties ambis, & tue blan-
 diris amasiam! O Confessorie meritisime, qui
 tam egregiè adiouas poenitentem, quia ex eo
 quod illi ipsa manifestat, educit reliquâ, &
 manum apponit adiutricem, ut integram &
 generalem faciat confessionem, omnibusque
 numeris absolutam: *Omnia quæcumque feci.*
 Videbis amasiam hanc huius amasiam amore ca-
 ptam, & primò vult illum sibi præceptorem,
 eiusque incensa desiderio, Diuinoque in-
 flammata seruitio, sic illum alloquitur: *Do-*
mine, ut videas propheta es tu. Quando quidem
 talem te Deus creauerit, et tanta noneris, mihi
 que hoc concesserit beneficium, ut tibi occur-
 ram, te supplex exoro, docear me, quæ ratio-
 ne me Deo commendem, ubi, & quomodo mi-
 hi facienda sit oratio, nam ex nunc vitæ pro-
 pono firmiter emendationem. Exorditur Do-
 minus eminentem illi de hac materia docere
 lectionem, quæ ratione sit spiritu orandum
 purissimo: quia Deus spiritus est, & qui cum
 adorant, in spiritu oportet adorare. Tali que
 modo mulierem erudiuit & accendit, ut iam
 velut ignitus carbo amore conflagret, dicat-
 que Saluatori: Domine mi: propinquum nobis
 annuntiant Messia aduentum: exnunc huic
 totam oportet me tradere. *Messias iam venit.*
 O mulier, tuum cum Messia inuando consen-
 sum præbes matrimonio! Noueris ergo quod,
Ego sum qui liquor tecum. O felix femina, ipso
 Moysè felicior cui seipsum Dominus in rubo
 manifestat: Elia beator; cui se in sibilo tenui
 reuelat: ipso Isata fortunatior: cui se detegit
 inter Seraphinos: ipso Ezechiele superiori:
 cui se in figura electi declarat: ipse imo cun-
 ctis beatorum Prophetis, quibus in visionibus
 apparuit: *In visione apparebo ei.* Nemini va-
 quam in mundo, lucotus est euidentiùs, & non
 opinor, quod etiam tam expressè, & verbis
 adeo claris fuis se reuelarat Apostolis. Sicut
 dum sol ad nostrum ascendit Hemispherium,
 N n n n n radios

Num. 12.
 6.
 XVIII.
 Similitudo.

Hieron. Bapt. de Lanuz. a. Tom. II.

radios quosdam emittit lucidos, ex quibus illum videmus, agnoscimus & detegimus, absque quibus hoc esset impossibile. Simili plane modo diuinus ille sol, hoc in puncto lucis suae splendidissimum in mulieris animam emisit radium, quod distinctè illum agnosceret, Cortinam Rex ille contraxit, suamque in carne humana personam aperuit, atque eminenti illo lucis radio: *Ego sum*, ei illuxit, ita ut altissimum SS. Trinitatis agnosceret mysterium, quodque ipse eiusdem erat secunda persona: nec non profundum Incarnationis eius mysterium, personae eius diuinae celsitudinem, carnis, quae verbum indurum erat, infirmitatem ac humilitatem, cuncta denique fidei nostrae sublimissima mysteria.

Perpende quomodo se tunc habuerit, audiens illud: *Ego sum* quam attenti haeruerunt duo illi Tobiae, pater, & filius, quando pluribus diebus cum illis egerat Angelus Raphael in corpore phantastico, tandem, & multis interiectis rationibus illos se, quis esset, aperuit, suoque declarabat excellentiam dignitatis, vno illo: *Ego sum Raphael Angelus, vnus ex septem qui astamus ante Dominum.* Attoniti, stupefactique in terram corruerunt, vbi per tres horas prostrati iacuerunt. *Tunc prostrati per tres horas in faciem benedixerunt Deum.* Quid mulier haec ageret, audiens, non: *Ego sum Raphael Angelus, sed Ego sum*: illimitate nomen Deo proprium, cumque mulieri diuinae suae detexit personae maiestatem? Arbitror ego, quoddam statim profunda supplex humilitate, nec minori percussa stupore ceciderit in terram: Christi adorans maiestatem, desiderans, ut ipsa terra vsque ad abyssos incineraretur, ut coram tanta profundius maiestate prosterneretur. Hic illum agnoscebat & adorabat, celestis autem ille Oseas sua tractat cum illa castissima per viuam fidem sponsalia: diuinam namque gratiam in suo intellectu illustrata, Christum ut Deum suum recipit, ut talem agnosceat, & ut tali seipsam, eius amore capta, in sponsam eradi dilectissimam, Ipse se diuinum tradit sponsum, & eam recipit, ut sponsam sibi charissimam. En tibi per viuam & integram fidem inita sponsalia. Ea de causa praedixit per Oseam de anima sibi sponsa fidelissima: *Sponsabo te mihi in fide.*

§. 31. *Ego sum: Sponsam suam nosse dicit Oseas: & detestabile lutum in solem conuertit qualem vidit Nehemias.*

Quis explicabit, quis verbis exponet dotis, qua sponsam oppignorauit, eminentiam? Dorauit illam fide viuam in intellectu, in corde certâ spe, feruenti in voluntate charitate donis spiritus inestimabilibus, virtutibus, in suis diuinae suae gratiae diuitiis, quibus pulchritudine illi contulit ex hac digniorem, quam quod praefugerent Angeli per naturam: esse quoddam illi diuinum communicauit, & dicere potuit id quod postmodum Apostolorum dixit primum: *Maxima & pretiosa nobis promissa donauit, ut per hoc efficiamini diuinae consortes naturae.* Quid plura? illam in fulgentissimum commutat solem. Nequeo satis admirari, id quod refert Spiritus S. de illo diuino igne, quem sua Deus omnipotentia in suo accedat altari: Cum se dei populus in Persidem iugeret captiuum abduccendum, accurrerunt Sacerdotes & sumptum ignem de altari in puteo inter lutum absconderunt; ita ut ignis velut lutum lateret. Precor te, per animam tuam, quid ex tali loco, in quo ignem tutari sperandum, quam ut in conuuium verteretur? Ita factum est, cum enim ignis esset excellens, igne gelu frigidior euasit, & in star loti densissimum obsecuro. Mirare mysterium, Solutam iam captiuitate, & euolutis septuaginta annis, Dei populo in terram reuerso natiuitatis, accersit Nehemias sacerdos Dei Sanctissimus ad puteum, indeque eduxit ignem, iam in lutum frigidum immundumque caeuum conuersum; quem prope putei solis calidissimis exponit radiis. Sol autem spiritus obducebatur nebulis: *Erat in nubilo*: quosdam nihilominus lucis suae, emisit radios, quibus paulatim lutum illud disposuit, donec subito contractis nubium cortinis, clarius fulger, pleoque lumine lutum perlustrat. Illico lutum in ignem inflammatum ardentissimum, qui de terradios eubret lucidissimos, in star solis, omnibus factum admirantibus? *Tempus affuit quo sol re. a. Magnus ita ut omnes mirarentur.*

Signum omnino mirabile, quod mundum in Altissimum rapit admirationem, sed quod praeter manus habentibus prior longe est eminentior, Erat spiritus huius mulieris eiusque anima Dei appropinquatissima manu ignis accensus: illam quippe Deus sua creauerat omnipotentiam, corporisque

infederat; attamen quia in huius mundi puteo
mergebatur, cœno lutoque viliſſimo intricata
vitorum, vanitatum, impudicitiarum, & idolo-
latræ, in tam vile abiectionemque lutum dege-
neravit, ut fatis imaginari potes de muliere pel-
lice, fornicatrice, qua ſtataria; de qua ſic Spiritus
S. *Omnis mulier qua eſt fornicaria, quaſi ſtercoris
in via conculcabitur.* At felix illa, cuiusque
felix illam cœcinit de puteo educit, & in altum
atollit, diuinus ille Nchemias, etenim ex aquis
illius putei terreni cepit eum ad ſupernas
colorum aquas euehere ſublimis. Obscurus &
incognitus coram illi. Habebat Phœbus ille cœ-
lestis, nubibus obvolutos pauperatis, ſuis fati-
gationis, quibus apparebat exterioris veritatem
aliquos in ſe iam euehere, bat lucis ſue radios, qui-
bus illam ſenſim diſponere. Tandem cortinas
coâ trahit, & ſeipſum quæ ſit, diſtinctè clarè que
manifeſtat dicendo: *Ego ſum qui loquor tecum;*
quo plena perfectaque luce perſtratur, ſolique
ille diuinus gelu diſſoluit, atque in ignem con-
uertit; lutum illud, quo nullum obſcurius, nul-
lum ſcædidius in ignem tranſmutat in ſuo amo-
re feruentiſſimum, ac in ſolem adeo clarum, ut
per illum totam aggredatur Samariæ illumina-
re Prouinciam. Hoc agit cum illa: ſicut enim
dicendo Saulo: *Ego ſum Ieſus,* illum cœleſti luce
eirenem in xpo: ad: eo tulgida, ut de Saulo creauit
et Paulum, & de luto tenebroſo ſolem eduxerit
ſoligidiffimum, quò totum illuminauit mun-
dum, ſic & egit cum hac muliere: qualem præpa-
rat: qualem creauit illuminatam intellectu, vo-
luntate feruentem, animam donis ditatam cœ-
leſtibus. His pignoriſque ſponſam ſuam noſter
honorat Oſeas ſponſam: iam ſit per veram fi-
dem chariſſimam, ut autem pateat hæc ſponſa-
li, ad filiorum ſpiritualium tendere generatio-
nem cor ei commouet, ut reſta, feſtè de que ten-
dat Samaritanæ: *Reliquit hydriam ſuam mulier.*
Iam aquæ non recordatur, ob quam venerat
iam ſua non erociatur, iam ſeruram non tunc et,
iam hydriam, quam attulerat, non meminit, om-
nia relinquit: huius namque diuini ſponſi aquæ,
ſit omniū extingunt terrenorum.

O quam præclarè videtur hic expoſita pro-
digioſa illa Dei opera, quæ David olim cele-
brauerat: *Tu dirupisti fontes & torrentes; tu ſic-
caſti fluuios Et hanc Tu fabricatus es auroram
& ſolem.* Potentiſſime Deus, qui ex vna partic-
lante eliciſti & torrentes aquarum de petris,
& ex altera fluuios Ethan ſiccavi, id eſt vio-
lentos & impetuoſos: ſic enim alij legunt:

*Fluuios fortes. Tu fabricatus es auroram &
ſolem.* Inquirunt hic Doctores, utnam ſint hæc
opera, & quando illa Deus ſit operatus. Verum
non eſt quod his nos fatigemus, cum hæc modo
completa videamus. O fortes fluuios, rapidos
& impetuoſos carnalitatibus, & impudicæ voluptu-
tatis, qui de carnis tuz terra ſcæuunt, qui vio-
lento ſuo deſluxu intellectum, voluntatem, ſen-
ſus totamque animam demoluntur! Heu quales
erant illi, quàm rapidi, qui per huius pectus mu-
lieris decurrebant: quàm forſiter illa in detine-
bant? Quanto cor eius impetu abripiebant! nec
aliud cogitabat, nec de alio diſſerebat, nec de
alio ſonabat. Hoc torrentes aquis cœleſtibus
Dominus exſiccavit, & gratiæ fontibus, quos
cordi eius inſudit, qui ad cœlum uſque ſaliebāt,
ut ſit Chriſtus, etenim diuinâ ſua gratiâ in eius
corde reſidente, cuncta iam mulieris cogita-
tiones, reſideria, curæ omnia cœlum ſpectabant.
Hæc aquæ priores exſiccauerunt, fabricauit in ani-
ma eius Dominus auroram rotantem, pariter
& ſuæ cognitionis ſolem lucidiſſimum illo ſolo
quod protulit, verbo *Ego ſum* quò ſol ortus eſt
clariſſimus, qui deriſſimas depulit tenebras,
quibus eius anima obſcurebatur: *Tu fabricatus es
auroram & ſolem.* O diuinas aquas: o potentes
aquas: o mirabiles aquas quæ forſiſſimos terra-
rios exſiccauerunt, & propriis tradiderunt obli-
uioni: hoc quippe inter diuinæ gratiæ opera
locum habet non parum honorabilem. Con-
templare mulierem iam de hydria non eſt ſolli-
cita, iam putei illius aquas ultra non requirit.
Reliquit hydriam ſuam mulier.

O ſaule, quid de litteris illis cenſes, qui-
bus armatus tēdebas Damascum: quid de zelo illo
legis, miſque leuitatibus quid de ambitione, quæ
ceteris ardebas videri ſapiētiſſimorum: *Quæ mihi ſue-
runt lucra: hæc arbitratus ſum propter Chriſtum
detrimenta &c.* Propter quem omnia detrimenta
ſeci, & arbitrator ut ſtercora ut Chriſtum lucrifa-
ciam, & inueniunt in illo. O Martha quid de tuis
ſcedulis, cæbis & obligationibus: quid de pecu-
nariâ arcaſis: omnia deſeruntur, omnia traduntur
obliuioni: ſitis etiâ ſatiata cōquieſcit: Magdale-
na, quò ceruicæ ornamenti, vultuſque, elegantia a-
bierunt, quid actū de recreationibus, de comœ-
diis, de iocis, de cōſolationibus, carniſque vo-
luptatibus: *Reliquit hydriam.* omniū abiicit me-
moriâ, omnia deſeruit, iam enim diuiniſque
illorū ſitis extinguitur, vel ut eius, qui febris in-
calceſcens ardentiſſimis, nihil aliud mēte, ſollici-
tudineque, ruminat præter varios aquarū ſcæditi-
bitra.

IV. Mira-
cula Dei in
Sama-
ritana.
Philippe
3. 8.

Phil. 1. 9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.
36.
37.
38.
39.
40.
41.
42.
43.
44.
45.
46.
47.
48.
49.
50.
51.
52.
53.
54.
55.
56.
57.
58.
59.
60.
61.
62.
63.
64.
65.
66.
67.
68.
69.
70.
71.
72.
73.
74.
75.
76.
77.
78.
79.
80.
81.
82.
83.
84.
85.
86.
87.
88.
89.
90.
91.
92.
93.
94.
95.
96.
97.
98.
99.
100.

V. Allegoria.

b'ratu; quod fluitu eporet; cui nihil ita iucundum, vt aquarum gustus; obiecta valetudine; illarum obliuiscitur, ita vt nec earum quidem meminerit, quas tantopere prius exoptauerat.

Vulgo nota est illa apud sanctos sententia: *Gustato spiritu, desipit omnis caro.* Mundi fontes omnes illi non sapiunt, qui diuini Spiritus S. satiarur torrentibus. Admirantur omnes Elisei prophetae factus quod vt mirabile Spiritus Dei singularibus describit expressum circumstantiis. Proficisciebantur tres potentissimi Reges, Iuda, Israel, & Edom suis terribiles exercitibus bello Moabitas hostes impugnaturi: per regiones aridas, & inaquosas, deficit aqua legionibus ob cuius inopiam tanta exarscunt sicut milites, vt sese sicut emori querebantur: Placuit exciatur grauisissimus inter reges, lamentantur milites sicut deficientes, suum omnes lugent infortunium, se inter aridissima deserta debere concidere, nec quidem visa vel semel acie facieque inimicorum, Rex Iuda, vt fidelis ad Deum recurrat, queritque num ibidem Dei propheta possit inueniri; Vatis Elisei indicant regi presentiam, coram adducitur, illum rex instanter rogat, vt a Deo salubres populo aquas precibus suis meritique consequatur. Multis vltro citroque interiectis (a) feliciter, inquit, sua Dominus clemens misericordiam de caelo largietur aquas: ora dilatare, cum voluptate bibere ad satietatem, in regionem tenderis Moabitarum quam armis vestris subiugabit, nec hoc solum, insuper & terrae illius videntes aquas eiusque puteos ac fontes illos obturare, vobisque praedici, quod hoc ita facietis, etenim futurae sunt vobis ille abominabiles: *Et percussietis omnem ciuitatem munitam, & omnem urbem aedificatam & vniuersum lignum fructiferum succidatis, cunctosque fontes aquarum obturabit, & omnem agrum egrugium aperietis lapideis.* O sanctissime propheta quid ais? Quid, quae bibet si cunctos obruret aquarum fontes? Nondum periculum euaserunt, quod ex aquarum penuria affligentur, omnesque ad portas mortis obsecrum defectum proximi accerserunt, illisque mandas, vt tetram inuadentes turent Moabitarum domos puteos fontesque obturarent, illud, vt & illos puteos delectet obturare. O celorum aquarum quam estis efficares, vt quicumque vos gustauerit, omnes puteorum fontiumque aquas contemnat Moabitarum, illique videatur eas esse iurum, venenumque mortiferum, omnesque fontes obcludat vt abominabiles. Sanctorum vitas perlege, qui prius toto desiderabant

(a) Despuos de datus y presas.

4. Reg. 3. 19.

VI. Iubet Eliseus

sirienti-

bus fo-

tes ob-

turent

Moabi-

taram.

anhelitu mundanae fontibus satiaru voluptatibus momento, quod illis sua Deus misericordia suas propinavit aquas, easque gustarant, illas venenosas esse censuerunt. Exemplo disce Mariae Aegyptiacae, notissimaeque illius & sanctissimae Thaidis. Vtinam tibi scortator imputissime hanc Deus concederet misericordiam, tibi que cupidissime auare, tibi que dignitarum ardore; vt suas tibi gustandas praebere aquas, quam syncheret & ex animo illas mundi, sicut exanumque crederes, quas tanta bibis voluptate, illas inquam voluptatum, facultatum, dignitatumque terrenarum. O quam congrua tibi foret illa mulieris oratio? *Dominus, da mihi hanc aquam, vt non veniam huc haurire.* O quam veraciter reipsa illud Domini experieris: *Omnia qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sicut in aeternum.*

S. 37. Reliquit hydriam. Aque Christi, melius quam Mandragora illam contemnerent fatuunt terrenas voluptates; illamque disponunt, vt vadat filios progenitura spiritualis.

Pinatus est D. August. eximis abundare mysticis historiam, quam Moyses narrat de mandragoris Rachel: erat ipsa eiusque soror Lia patri suo Jacob coniugata, quae cernens sororem suam ultra prole gloriantem se vero sterilem, vehementissimo proles angebatur desiderio, quocirca semper querula, semper ad aures mariti morsa suspirans, nihil aliud preter eius amplexum exoptabat. Die quadam accidit (ait S. pagina) quod Rachel his cruciata molestiis occurreret Ruben filio primogenito Liae reuertenti de agro. Tempore messis ariticae, ferentique secum mandragoras, gustat illas Rachel, & continuo torum eius erant desiderium, idque tanta vehementia, vt viri non recordetur amorum, & cupitis renunciet amplexibus, vt illa Lia soror sibi det. De natura & qualitatibus mandragorarum agunt Plinius, Dioscorides, Columella, alique philosophi nec aliud de his inuenimus, nisi quod fructus sint, qui tempore messis teretice nascuntur in arboribus velut poma, grati oculis, & odore suaves. Vnde de D. Augusti. sic dicit: *Naturam earum quantum pomi perferuntur sum etc. Rem comperi pulchram, & suauem etiam olentem etc. Et ideo eam mulier tantopere Pauli concupiscit, ignorare me fatetur, nisi forte propter Timothei pomi raritatem, & odoris incunditatem. Nec dubitamus,*

dubitamus, inquit, cum Spiritus S. de rebus adeo vilibus ac nullius momenti non agat sine gratiori mysterio, quam in hoc facto præclarum lateat mysterium, Vnde mysterium perpendit suo congruo ingenio. Porro nostræ melius feruit intentioni quod Abbas D. Rupertus notat: scilicet mandragoræ illas symbolum esse donorum & gratiarum Spiritus S. quorum cum gustu odoremque percipit anima, conlectim carnis voluptatum ac deliciarum perdit memoriam, illasque manu mittit, & illis ex integro renuntiat.

Hinc elucescit diuinæ sponsæ paradoxum, vt difficile, ita secundum sacramentis. Describitur in Canticis Ecclesiæ status, ab exordiis suis in antiquo statu nimirum Synagoga, & in eo quem postremo conseruitur per gratiam & dona S. Spiritus, quibus eam celestis sponfus oppugnorat, & ait: *Mandragora dederunt odorem*, Denotant, vt diximus, mandragoræ gratias donaque S. Spiritus, quæ apparatus, & collectæ sunt: *Tempore messis triseta*, id est, Aduentus filij Dei in mundum, de quo sic

11. Mandragora dona Spiritus S.

12. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

13. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

14. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

15. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

16. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

17. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

18. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

19. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

20. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

21. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

22. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

23. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

24. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

25. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

26. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

27. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

28. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

29. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

30. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

31. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

32. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

33. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

34. Ipsi. 9. 3. Ipsi.

nam cum enim Diocletianus Imperator omnem monisset lapidem, vt in conisgem acciperet Maximilianum Galerium filium suum adoptiuum imperij sui heredem, hæc omnia parumpendit ita vt illam nec tormentis exquisitissimis potuerit in hanc perouere sententiam. Adest tibi S. Petronilla, quæ cum esset pauperis piscatoris D. Petri filia, omnes Flacci comitis flocci fecit præsentationes: eiusque exemplum Virgo pudicissima Felicula discipula eius est imitata, Prodeat illustrissima Pulcheria, Imperatrix, quam Patres Concilij Calcedonensis inscribunt: *Munimen orthodoxorum*, *Apud Pa-*

gloria Ecclesiasticorum, hæc omnes carnis delicias, nudique lantum, ex regio matrimonio consequentem repudians virginitatem seruauit illibitatem: quæ de causa à D. Leone Papa summis essetur virgo præconit. Quid D. Agnetem commemorem, quam toties deprædicat D. Ambrosius, D. Catharinam aliasque innumeras, quæ rebus istis libellum scribere repudij, quas prius tantopere dilexerat? Quis hoc operatus est? celestium odor mandragorarum, dona, quæ semel gustarunt Spiritus S. D. Perpende Cæciliam quæ rosarum ac liliorum odore hoc agit, vt Valerianus sponfus suus omnium obliuiscatur, & cunctis renuntiet carnis desideriis, quod idem in cognato Tiburtio feliciter est operatus. Quid referam de D. Iuliano desponsato Basilicæ, qui pari pulchritudine, commendati suam Deo constantet obtulere virginitatem, oblitit quicquid per matrimonij exercitium poterant conserui voluptatis. Horum præconia celebrant D. Isidorus Archiepiscopus Hispanicus, hymnis & canticis in eorum laudem compositis. D. Eulogius Episcopus Cordobensis. Pertranseo D. Eduardum Angeliæ regem, D. Alexium, quos apud Baron, in Martyrologio lubet inspicere. Quotidianum nos non mediocriter rapit spectaculum tot Virginum, Principum, dominarum, diuitum, corporis formæ gratissimarum, à variis ad nuptias inuitatarum solemnissimas, quæ mundum nihilominus calibus impetunt, serica relictunt, mundum exuunt muliebrem, è contra verò cilieta, vileque induunt tunicas, crines derondent, amiquo mancipiorum more sed nec vnâ tantummodo paucisque nouimus, imo & myriades, quarum replentur monasteria celi-

batum.

Hoc in primis stupefecit Gentiles, imo non vulgariter ipsos confudit diabolos, adolecentes

videre

N n n n 3

videre

videre

videre

videre

videre

videre

videre

videre

videre

videre

Apud s. no. Tom. 4. 11. An. gasti.

Apud Pa. ron. 1. 5. 6. plembr.

Epist. 39. apud Ba. ron. in Ambr. D. Catharinam aliasque innumeras, quæ rebus istis libellum scribere repudij, quas prius tantopere dilexerat? Quis hoc operatus est? celestium odor mandragorarum, dona, quæ semel gustarunt Spiritus S. D. Perpende Cæciliam quæ rosarum ac liliorum odore hoc agit, vt Valerianus sponfus suus omnium obliuiscatur, & cunctis renuntiet carnis desideriis, quod idem in cognato Tiburtio feliciter est operatus. Quid referam de D. Iuliano desponsato Basilicæ, qui pari pulchritudine, commendati suam Deo constantet obtulere virginitatem, oblitit quicquid per matrimonij exercitium poterant conserui voluptatis. Horum præconia celebrant D. Isidorus Archiepiscopus Hispanicus, hymnis & canticis in eorum laudem compositis. D. Eulogius Episcopus Cordobensis. Pertranseo D. Eduardum Angeliæ regem, D. Alexium, quos apud Baron, in Martyrologio lubet inspicere. Quotidianum nos non mediocriter rapit spectaculum tot Virginum, Principum, dominarum, diuitum, corporis formæ gratissimarum, à variis ad nuptias inuitatarum solemnissimas, quæ mundum nihilominus calibus impetunt, serica relictunt, mundum exuunt muliebrem, è contra verò cilieta, vileque induunt tunicas, crines derondent, amiquo mancipiorum more sed nec vnâ tantummodo paucisque nouimus, imo & myriades, quarum replentur monasteria celi-

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

Apud Ba. ron. in Martyro. 7. Ianu.

V.

Gustatis
caeli de
licis
nauseant
mundi
volupta
ta res.
Cant. 1. 1

Lib. vita
sua c. 1. 1.
ad finem.

VI.
D. The-
resia cō-
firmatur
doctrina.

videre gratis flore vernantes, ebulliente sangui-
ne ferventes, carnis illecebris incitantibus pu-
dicos terrenas aquas despicientes, mundi glo-
riam aspernantes, hydriis vaseque relinquentes,
antra deserti teneris sub anois citium turmas
fugientes, angustis sese cellarum carceribus
coarctantes, quas sepulchra potius, quam cubi-
cula, dixeris cucullis indotos, fame siti que la-
borantes &c. Hic effectus est aquarum Dei, hic
gustus, hic sapor caeli. His fontis in huius pecto-
re scaturientis, hic odor soave fragrantis vo-
gentis; de quo sponsa *Oleum effusum nomen
tuum: &c. Curremus in odorem vnguentorum
tuum super omnia aromata.* Constat: nullatenam
habet terra solatium; quod hoc nomine dignum
esse censetur, si vel minimam gulationis caeli
voluptatem. Hinc in sanctis oritur eorum con-
temptus omnium, quae mundus pretiosa possidet,
ipsaque nos sua docet experientia charissima
Christi sponsa S. Mater Theresia de Iesu, in hac
materia tantum edocta, quantum ex eius liquet
operibus, cuiusque habebis, quas sui transmisit
spiritus heredes ditissimas. Refert ipsa quod
die quadam ad S. accedentem Synaxim, supra
illam sponsus suus dulce hinc replevit quorun-
dam diuinitatis revelatione mysteriorum, quae
throno residens apparuit gloriola. *Gloria* (in-
quit) *quam tuae temporis sensi nec scribi qui-
nimo nec dici potest, nec ille possit
imaginari, qui non hanc conspexisset. Intellexi ibi
prope adesse quantum licent optares, & nihil vi-
debam. Dixerunt mihi & nescio quis quod quid
quid ibi poteram agere, erat intelligere quod nihil
possem intelligere, & suspendere quod totum
illud nihil erat, in illius comparatione. & sic se-
rec habet, quod post ea pudebat animam meam
videre, quod habere possit in vlla creatura
quanto magis illam amore completi quia omnia
mihi fornicarum examen esse videbantur. Eui
requiruntur discursus, quibus tam altam expli-
cemus doctrinam, prout huius Sanctae verba
declarat. Nihil videndo (ait) intellexi ibi adesse,
omne desiderabile: quia modus optimus illa in-
telligendi, est intelligere, quod non capiatur
nec possit in hac vita comprehendi: & nihilo-
minus si quid partium eorum videatur, & gustetur,
reliqua quae videri possunt eius comparatione
nihil sunt. Nota vero quod ait: quod anima
verecundetur quando illa sapit, videre quod ali-
quo tempore terrenis affectu adhaerit, & quod
consideratis omnibus, quae in terra sunt formi-
carum examen videantur. Hieroglyphicum*

admirabile. Quam in eundem videre formica-
rum examen, quam anxie currunt formicae,
quae gressus earum & regressus, quam inque-
ra, quam diligenter granum vel dididium col-
ligunt triticum, quam iter illo tollendo la-
borant, nunc una sola, modo ab aliis adiera,
nunc illud hanc colligit, iam illi excedit, iam illud
alta praetendit. Tu vero huius spectator, quanti
precor, hoc facis? Nonne pauperes miserique
rides formicas praestitum grandiores, & quae ce-
teris gnauius laborant: atque: o te miseram,
quam te res nullius momenti, & que venter quo-
libet rapitur, variis distendi: cruciatque labori-
bus i. Considera, quale feriet Virgo sanctissi-
ma iudicium videas hoc in saeculo laboranti,
hunc ut dignitatem assequatur, seu locum emi-
nentiorem: illum ut nemo suum lucretur alium,
ut delicias fruatur alterum, ut huius mundi pre-
fessiones obineat. Fornicarum examen. Adam
inspice, quot formicae: quot curfus & discursus,
&c. Basilicam hanc intueri quam proprie
dictum fornicarum examen? Forum aten-
de, Depurationem hanc considera, quam
proprie illi conuenit examen esse formica-
rum?

Quisque mane scaturit, quartique triticum
&c. Numquam hinc imponeremus, si hic pro-
merito declarandis inhaeremus. Gustatis quis
caelestibus, parum terrena salidum. Hoc in
nostra discimus muliere: *Reliqui hydriam suam
mulier.* Iter festina Samaritam vels arripit
cum enim caelesti. Oser sponso nuberet hinc
genitura spiritalis, ratio postulabat, ut illis se
propere disponeret, Accessit civitatem, sicbar
ingrediar vici crado, velut aliter lonas per
Niniven: non civitatis euerfionem infra qua-
draginta dies minitendo, sed omnes mille
provocando beneficium, prima facta Euangelij
Christi praedicatori quem annuntiat, signat-
que praesentem Samaritae civitati, Audite Sa-
maritae, eius audite, nobil: attendite, ple-
bei: Annuntio vobis gaudium magnum:
et enim occurri hodie caelesti prophetae di-
nium offendi hominem qui mihi dixit omnia,
quae cumque feci, & in se tales praesent pra-
rogativas, atque ita eminentibus lucei qualita-
tibus: ut nullus alius quam Messias esse videatur,
Accurrit hominem intuentem: Hinc ita prolo-
quitor, non quod Christum illa non cognosceret,
sed ut illo modo loquendi moneret illos atque
disponeret, ut illi ipsi foras profiliet Christum
quaesituri, sicut ipsa prodierunt: iam enim
nouerat

noceat celestis illa sponsa, filios esse regene-
 ratos ex semine verbi Domini, prout postmo-
 dum Ecclesie princeps exposuit: *Renati non ex
 semine corruptibili sed incorruptibili per verbum
 Dei.* Eo destinat oppidanos, ut ex ore eius ver-
 bum audiant: sicut & D. Ioannes Baptista suos
 remisit discipulos ad Christum ut ad auctorem,
 & fidei consummationem, qui diuino suo verbo
 illam in eorum cordibus seminaret. Tormatim
 omnes foras egrediuntur, Saluatore occurrunt,
 eius verba percipiunt, in suam deducunt ciuita-
 tem, illam Christus ingreditur & ex professo
 predicat illis, docetq; e nouæ legis Euangelium.
 Miraberis omnes in filios eius per viam si lem
 regeneratos, quos audias conclamantes: *Ipsi
 audiuimus, & scimus: quia hic est verè Salua-*

tor mundi. Benedictus qui venit in nomine
 Domini, tui te collaudent Angeli, tuæ tibi mi-
 sericordiæ confiteantur, Quod si hæc querendo
 mulierem quicuisi ad pu cum fatigatus, tuis ad-
 uolutus pedibus oro suppliciter:

*Suarens me sedisti lassus,
 Redemisti crucem passus,
 Tantus labor non sit cassus.*

Quæso Domine non sit gratis ista tanta fa-
 tigatione, non inaniter tantus profuât sudor: sed
 ut errantem me inuenias, cordis emollias duri-
 tiem, animam meam tibi despones, ut tuâ vir-
 tute in illa filij bonorum operum producantur
 in lucem. illam celestibus gratiæ donis oppt-
 gnora in hoc mundo, & in altero gloriæ do-
 tibus sempiternæ. Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIÆ VIGESIMÆSEXTÆ SEQVENTIS.

STENDIT nobis Euangelista Ioannes impletum illud Dauidis de Chri-
 sto vaticinium: quod conculcaturus esset leonem & draconem; cum
 suos pudore cæculos vicerit inimicos: qui primò viribus accesserant
 ut leones, & mox velut dracones astutiâ versipelles. *a.* Quinque
 concluditur articulis: primus nobis Christi proponit exercitia (ca-
 que omnia in bonum nostrum) qui inter Deum hominemque munere fungebatur
 mediatoris. *b.* pernoctans in oratione, docens, quâ ratione variis in occasionibus
 sit orandum. *c.* Secundus inimicorum eius describit exercitia, quærentium quo-
 modo ipsum irretirent; quod posse facere sibi per sua serunt, illi mulierem offeren-
 do in adulterio deprehensam, quod cum illa crederet occultum, factum est pu-
 blicum. *d.* graue est hoc peccatum, magnaque gignens incommoda. *e.* quod si in
 veteri lege Deum illud adeò ad iram prouocari, multò fortius in lege Euangelica.
 Tertius refert, qualiter ei laqueum parauerint, adulterâ ei offerendo, rigoreque le-
 gis, quæ reâ adulterij lapidari præcipiebat; lex iusta, quàm iniustū est mundi iudici-
 um, quod nō in viris, sed in mulieribus solummodo castigari vult adulterium. *h.* ex
 iustitia legis Mosaicæ, legi misericordiæ Christi laqueos expandebant. *i.* Quartus
 ostendit qualiter Dominus noster, ut illo se laqueo expediret, & dracones concul-
 caret, primò se inclinauerit, digito suo scribens in terra. *k.* Quintus tandem no-
 bis parat sententiam, iustitiæ strictæ contra Iudæos à Christo pronuntiatam, sua illis
 peccata manifestando, dum scribit in terra: & benignæ misericordiæ in adulteræ
 fauorem. *l.* illam in omnibus foris seu tribunalibus absoluen-
 do. *m.*

§. 1. Enodatur.